

VERTALERS OP DE OMSLAG

Meertaligheid **en vertalen**

RAPPORT VAN DE WERKGROEP VAN
DESKUNDIGEN UIT DE LIDSTATEN VOLGENS
DE OPEN COÖRDINATIEMETHODE (OCM)

WERKPLAN VOOR CULTUUR 2019-2022
VAN DE RAAD

Dit document mag niet als officieel standpunt van de Europese Commissie worden beschouwd.

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2022

© Europese Unie, 2022

Het beleid ten aanzien van hergebruik van documenten van de Europese Commissie is vastgelegd in Besluit 2011/833/EU van de Commissie van 12 december 2011 betreffende het hergebruik van documenten van de Commissie (PB L 330 van 14.12.2011, blz. 39). Tenzij anders vermeld, is hergebruik van dit document toegestaan krachtens een Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)-licentie (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Dit betekent dat hergebruik is toegestaan, mits de bron correct wordt aangegeven en eventuele wijzigingen worden vermeld.

Omslag: © unsplash/Fabien Barral

Voor het gebruik of de reproductie van onderdelen die niet het eigendom zijn van de Europese Unie, kan het nodig zijn rechtstreeks om toestemming van de respectieve houders van het recht te verzoeken.

PDF ISBN 978-92-76-46756-4 doi:10.2766/048591 NC-02-21-879-NL-N
Print ISBN 978-92-76-46787-8 doi:10.2766/704674 NC-02-21-879-NL-C

VERTALERS OP DE OMSLAG

Meertaligheid en vertalen

RAPPORT VAN DE WERKGROEP VAN
DESKUNDIGEN UIT DE LIDSTATEN VOLGENS
DE OPEN COÖRDINATIEMETHODE (OCM)

WERKPLAN VOOR CULTUUR 2019-2022
VAN DE RAAD

Samenvatting	4
Inleiding	13
Hoofdstuk 1 — De vertaalsector versterken	17
Inleiding — het mooie en lastige van vertaler worden	18
1.1 Basis- en middelbaar onderwijs — cultureel en taalkundig bewustzijn creëren.....	20
1.2 Tertiair onderwijs — zorgen voor meer kansen voor toekomstige literaire vertalers.....	24
1.3 Permanente opleiding — opkomende en gevestigde vertalers de mogelijkheid bieden om gedurende hun loopbaan een opleiding te volgen	30
1.4 De onzekere status van literaire vertalers — een bedreiging voor de aantrekkingskracht van het beroep en de houdbaarheid van de literaire vertaalsector	38
Hoe komt een literair vertaler rond?.....	38
De lage gemiddelde koopkracht van literaire vertalers.....	41
De cruciale rol van verenigingen van vertalers bij voorlichting en markttransparantie	42
Literaire vertalers in Europa worden niet altijd beschermd door eerlijke overeenkomsten	42
1.5 Vertaling voor de audiovisuele sector en de theatersector.....	52
Specifieke kenmerken van vertaling voor de audiovisuele sector	52
Specifieke kenmerken van vertaling voor de theatersector	56
1.6 Machinevertaling en indirect vertalen — praktijken die van invloed zijn op de kwaliteit van de vertaling ..	58
1.7 Zichtbaarheid en inclusie.....	63
Wie vertaalt er?.....	63
Gegevensbanken van vertalers.....	66
De zichtbare vertaler.....	68
Conclusies — De toekomst van het vak	71
Hoofdstuk 2 — Hoe overheidsfinanciering kan bijdragen tot de circulatie van vertaalde boeken	73
Inleiding	74
2.1 Financieringsmodellen.....	75
Uitdagingen voor organisaties die vertaling bevorderen	76
2.2 Wat maakt nationale subsidies voor uitgevers aantrekkelijk en doeltreffend?	78
2.3 Overheidssteun voor internationale netwerken en verkoop	86
2.4 Overheidssteun voor diversiteit en wederkerigheid	94
Inkomende vertaling	94
Bevordering van lezen	95
Boekhandel — Concurreren met onlinereuzen.....	97
2.5 Regionale en Europese samenwerking	99
Regionale en pan-Europese netwerken	99
Steun van de Europese Unie voor samenwerking	101
Gezamenlijke ad-hocinitiatieven.....	102
Conclusie — beleid op Europees niveau — verdere stappen	104
Annex	107

Samenvatting

Inleiding

Europa dankt zijn culturele rijkdom aan zijn meertaligheid en culturele en taalkundige verscheidenheid. Vertalen speelt een essentiële rol bij het delen van deze rijkdom en het toegankelijk maken ervan op het hele continent en daarbuiten; het vormt de hoeksteen van het motto van de EU: "in verscheidenheid verenigd". Dankzij vertalingen kunnen ideeën en creaties doorheen Europa worden verspreid, wat bijdraagt aan de culturele diversiteit van Europa en ervoor zorgt dat er onder Europeanen meer kennis wordt gedeeld. Vanuit economisch oogpunt kunnen Europese culturele en creatieve werken, waaronder boeken, films en voorstellingen, alleen door middel van vertalingen taalgrenzen overschrijden en een groter publiek en grotere markten in Europa en in de rest van de wereld bereiken.

Het vertaalkvak is in de creatieve en culturele sector echter onaantrekkelijk geworden, voornamelijk als gevolg van slechte betaling en slechte arbeidsomstandigheden. Dit vormt een bedreiging voor het aantal en de verscheidenheid aan de talencombinaties die door Europese vertalers worden beheerst. Bovendien is de markt voor vertaalde werken, met uitzondering van uit het Engels vertaalde boeken, een nichemarkt met een kwetsbare economie, met name voor minder gebruikte talen; uitgevers hebben moeite om te betalen wat vertalers passende tarieven zouden vinden om van de uitoefening van hun beroepsactiviteit te leven. Tegelijkertijd zijn in het kader van het overheidsbeleid op nationaal en Europees niveau financieringsmechanismen ingevoerd om diversiteit te bevorderen en ervoor te zorgen dat meer werken de grens overgaan.

De sector staat daarom voor de uitdaging om eerlijkere en betere arbeidsomstandigheden voor vertalers in te voeren en tegelijkertijd de circulatie van Europese culturele werken in Europa probleemloos te laten verlopen.

In dit verband heeft de Raad van de Europese Unie een groep volgens de open coördinatiemethode (OCM), bestaande uit deskundigen uit verschillende lidstaten, opgedragen de bestaande ondersteuningsmechanismen voor vertalen te beoordelen, goede praktijkvoorbeelden te bespreken en concrete aanbevelingen te doen over:

1. hoe de situatie in de vertaalsector kan worden verbeterd;
2. hoe overheidsfinanciering de circulatie van vertaalde boeken in Europa kan helpen verbeteren.

Dit rapport is het resultaat van het werk van die groep. Het rapport is met name gericht op literair vertalen, maar bevat ook aanbevelingen voor de audiovisuele sector en de theatersector.

De aanbevelingen in dit rapport zijn grotendeels gericht aan beleidsmakers op lokaal, regionaal, nationaal en EU-niveau, alsook aan subsidiërende overheden die literair vertalen in heel Europa ondersteunen. Met het oog op een zo groot mogelijk effect is het echter de bedoeling dat het rapport alle belanghebbenden in de waardeketen van het boek in Europa bereikt. De aanbevelingen met betrekking tot opleiding en onderwijs zijn ook relevant voor onderwijs- en academische instellingen.

1 | Hoe de situatie in de vertaalsector kan worden verbeterd

Europa wordt geconfronteerd met een minder groot en minder gevarieerd aanbod van taalopleidingen op tertiair niveau, in combinatie met een daling van het aantal studenten dat zich inschrijft voor een taalstudie, met name voor de minder gebruikte talen. Deze tendens dreigt gevolgen te hebben voor de kwaliteit en diversiteit van vertalers die in heel Europa beschikbaar zijn.

INITIEEL ONDERWIJS — CULTUREEL EN TAALKUNDIG BEWUSTZIJN ONTWIKKELEN EN MEER MOGELIJKHEDEN CREËREN VOOR TOEKOMSTIGE LITERAIRE VERTALERS

Om in de toekomst literair vertaaltalent aan te trekken, moet er in onderwijs in een vroeg stadium worden geïnvesteerd om passie voor het vak aan te wakkeren en vaardigheden met intrinsieke waarde te ontwikkelen.

DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN:

- ◆ De praktijk van vertalen moet weer worden ingevoerd in het taalonderwijs, zowel vanwege de intrinsieke waarde ervan voor het leren van talen als om de praktijk zelf te bevorderen.
- ◆ De voortdurende afname van het talenaanbod op universitair niveau moet in heel Europa dringend worden aangepakt als wij deskundige literaire vertalers willen blijven voortbrengen. Dit geldt met name voor ongebruikelijke talencombinaties.
- ◆ De mobiliteit van studenten en de samenwerking tussen universiteiten moeten worden versterkt om ervoor te zorgen dat een grote groep studenten met uiteenlopende taal- en culturele vaardigheden afstudeert.

- ◆ De carrièremogelijkheden van vertalers tijdens en na taalstudies moeten zichtbaarder worden gemaakt en het vertaalvak moet worden bevorderd.
- ◆ Bachelor- en Masterstudenten moeten worden blootgesteld aan uiteenlopende disciplines die verder gaan dan een taalstudie, zoals machinevertaling en ondernemerschap, en de banden tussen universiteiten en de bedrijfssectoren moeten worden aangehaald.

PERMANENTE OPLEIDING — OPKOMENDE EN GEVESTIGDE VERTALERS DE MOGELIJKHEID BIEDEN OM GEDURENDE HUN LOOPBAAN EEN OPLEIDING TE VOLGEN

Een andere uitdaging waarmee alle vertalers worden geconfronteerd, zowel bij het opstarten van hun loopbaan als bij het opbouwen van hun praktijk, is het vinden van mogelijkheden om hun vaardigheden te ontwikkelen.

DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN:

- ◆ Uitgevers beschikken over beperkte capaciteit om opleiding op de werkplek aan te bieden en moeten worden ondersteund.
- ◆ De mogelijkheden en organisaties voor permanente opleiding moeten worden versterkt met een sterke Europese dimensie. Dit omvat verdere steun voor mentorschapsprogramma's die worden georganiseerd via nationale/regionale instellingen of financieringsinstanties, meer inspanningen om de mogelijkheden en subsidies voor vertalers die in Europa wonen uit te breiden, en er moet voor worden gezorgd dat literaire vertalers toegang hebben tot mobiliteitsbeurzen en individuele beurzen.
- ◆ De samenwerking tussen organisaties die permanente opleiding aanbieden en universiteiten moet worden aangemoedigd.

DE ONZEKERE STATUS VAN LITERAIRE VERTALERS — EEN BEDREIGING VOOR DE AANTREKKINGSKRACHT VAN HET VAK EN DE LEEFBAARHEID VAN DE LITERAIRE VERTAALSECTOR

Factoren die de aantrekkelijkheid van literair vertalen als beroep ernstig aantasten, zijn de slechte arbeidsomstandigheden en slechte betaling, waardoor vertalers hun brood niet kunnen verdienen met hun beroep. Aangezien de markt voor vertaalde werken een niche is, bieden de marktomstandigheden uitgevers niet de mogelijkheid om zonder financiële steun de tarieven gemakkelijk te verhogen en geven vertalers aan dat overeenkomsten niet altijd in overeenstemming zijn met het auteursrecht. Nationale verenigingen van vertalers kunnen helpen een transparantere markt tot stand te brengen waar vertalers zich bewust zijn van hun rechten en van de

algemene arbeidsomstandigheden in de sector, en de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt voorziet in een goed kader om de verschillende belanghebbende partijen (schrijvers, vertalers, uitgevers) rond de tafel te brengen. Het is voor vertalers, die vaak als zelfstandige werken, vanwege het EU-mededingingsrecht echter nog niet mogelijk om collectieve onderhandelingen voor betere tarieven te voeren en derhalve pleiten zij voor maatschappelijk legitieme uitzonderingen op beperkingen uit hoofde van het mededingingsrecht die momenteel door de Europese Commissie worden onderzocht.

DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN:

- ◆ De richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt moet in alle EU-lidstaten in wetgeving worden omgezet om de situatie op het gebied van billijke vergoeding en transparantie te verbeteren.
- ◆ Europese en nationale financieringsorganisaties moeten goede praktijken op het gebied van vergoeding en eerlijke overeenkomsten aanmoedigen.
- ◆ Collectieve onderhandelingen moeten worden toegestaan en aangemoedigd voor literaire vertalers.
- ◆ Verenigingen van vertalers moeten worden versterkt.
- ◆ Vertalers moeten toegang hebben tot individuele studiebeurzen/beurzen op nationaal en internationaal niveau.

DE BIJZONDERHEDEN VAN VERTALEN VOOR DE AUDIOVISUELE EN DE THEATERSECTOR

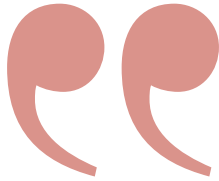
In de audiovisuele sector vormen een tekort aan vertalers, onaantrekkelijke arbeidsomstandigheden en het gebruik van machinevertaling een bedreiging voor de kwaliteit van ondertiteling en nasynchronisatie. In de theatersector, waar de praktijk van boventiteling pas recentelijk is omarmd, is het vak minder georganiseerd.

DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN:

- ◆ De kwaliteit van audiovisuele vertalingen moet worden gecontroleerd en de slechte arbeidsomstandigheden van vertalers moeten worden aangepakt. Audiovisuele vertalingen van hoge kwaliteit moeten voor alle Europese audiovisuele producties een vereiste zijn en professionele vertalers moeten een cruciale rol spelen bij de toepassing van crowdsourcing of KI op audiovisuele vertalingen.
- ◆ De vertaalsector voor de podiumkunsten moet beter worden gestructureerd.

MACHINEVERTALING EN INDIRECT VERTALEN — PRAKTIJKEN DIE VAN INVLOED ZIJN OP DE KWALITEIT VAN DE VERTALING

Nieuwe technologieën zoals machinevertaling en andere praktijken, waaronder indirect vertalen, kunnen worden gezien als oplossingen die een gebrek aan vertalers kunnen compenseren, met name voor zeldzame talencombinaties. Tot dusver is het resultaat echter van een kwaliteit die zowel door academische onderzoekers als uitgevers niet aanvaardbaar wordt geacht.

“In de audiovisuele sector vormen een tekort aan vertalers, onaantrekkelijke arbeidsomstandigheden en het gebruik van machinevertaling een bedreiging voor de kwaliteit van ondertiteling en nasynchronisatie.”

DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN:

- ◆ Hoewel machinevertaling nog steeds niet geschikt is voor het vertalen van literatuur, moet de vooruitgang van de technologie nauwlettend in de gaten worden gehouden.
- ◆ Indirect vertalen moet niet worden aangemoedigd als een blijvende oplossing om de verspreiding van werken in minder gebruikte talen in Europa te bevorderen.

ZICHTBAARHEID EN INCLUSIE

Zichtbaarheid kan leiden tot betere erkenning en kan vertalers helpen het hoofd te bieden aan de problemen die voortvloeien uit anonimiteit. Auteurs en uitgevers kunnen er veel baat bij hebben als zij vertalers betrekken bij het promoten van boeken bij uitgevers en het publiek.

Een andere belangrijke kwestie in de vertaalsector is het gebrek aan diversiteit, vooral met betrekking tot etnische afkomst, gender, seksuele geaardheid, fysieke kenmerken, leeftijd en religieuze en culturele achtergrond.

- ◆ Er zijn voortdurende en gezamenlijke inspanningen nodig om het beroep van literair vertaler diverser te maken.
- ◆ Er moeten gegevensbanken van vertalers worden opgezet in landen en regio's waar die nog niet bestaan, en deze moeten goed worden bijgehouden.
- ◆ Vertalers moeten worden erkend en bevorderd als cruciale bemiddelaars en ambassadeurs tussen culturen en talen.

2 | Hoe overheidsfinanciering de circulatie van vertaalde boeken door Europa kan helpen verbeteren

Ook de groei en ontwikkeling van de markt voor vertaalde literatuur stuit op een aantal hindernissen. De huidige Europese markt voor literatuur is niet zo meertalig als men zou willen. In plaats daarvan worden de nationale markten gedomineerd door binnenlandse literatuur en vertaalde Anglo-Amerikaanse boeken. Dit leidt tot een gebrek aan taalkundige en culturele diversiteit in het Europese literaire landschap.

Veel uitgevers streven ernaar dit gebrek aan diversiteit te bestrijden, maar lopen daarbij vaak een financieel risico als gevolg van de onzekerheid op de markt voor vertaalde werken. Daarom is op nationaal en Europees niveau overheidsfinanciering nodig om dit risico te helpen beperken en de verschillende literaire landschappen binnen Europa in staat te stellen grenzen te overschrijden en aan zichtbaarheid te winnen. Zonder toereikende financiering zijn uitgevers ook minder in staat om vertalers een billijke vergoeding te bieden.

WAT MAAKT NATIONALE SUBSIDIES VOOR UITGEVERS AANTREKKELIJK EN DOELTREFFEND?

Deze financieringssystemen moeten worden ontwikkeld en aangepast om aan de complexe behoeften van de markt tegemoet te komen, en moeten niet alleen steun voor vertaalkosten, maar ook voor productie- en promotiekosten omvatten. Een belangrijk probleem dat zich in de hele sector voordoet is echter dat er geen degelijk, geharmoniseerd systeem voor het verzamelen van gegevens over de circulatie van boeken in Europa bestaat, waardoor het moeilijk is om de efficiëntie van overheidsfinanciering te meten en het Europese beleid voor de sector zo doeltreffend mogelijk te sturen.

DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN.

- ◆ Nationale vertaalinstanties/-bureaus moeten op wettelijke basis worden opgericht en over voldoende en deskundig vast personeel beschikken.
- ◆ Subsidieregelingen moeten transparant, toegankelijk en niet-bureaucratisch zijn.
- ◆ Het niveau van de toegekende medefinanciering moet hoog genoeg zijn om een zinvol effect teweeg te brengen. Subsidieregelingen moeten voorspelbaar en op de lange termijn gericht zijn.
- ◆ Subsidies moeten uitgevers aanmoedigen en in staat stellen vertalers op transparante wijze een billijke vergoeding te bieden.
- ◆ De steun aan uitgevers moet niet alleen betrekking hebben op de vertaalkosten, maar ook op promotie- en productiekosten.
- ◆ Er moet een degelijk systeem voor gegevensverzameling en statistieken over de circulatie van boeken in Europa en de rest van de wereld worden ontwikkeld en ingevoerd.

OVERHEIDSSTEUN VOOR INTERNATIONALE NETWERKEN EN VERKOOP

Rechtstreekse financiële steun aan uitgevers is cruciaal om de extra vertaal- en promotiekosten in verband met de publicatie van vertaalde werken te dekken. Overheidssteun kan de boekensector echter op vele andere manieren helpen, onder meer door het opbouwen van internationale netwerken en het versterken van het vermogen om buitenlandse rechten te verkopen en boeken te promoten.

DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN.

- ◆ Met overheidssteun moet ook in netwerkvorming worden geïnvesteerd om nauwe betrekkingen en vertrouwen tussen uitgevers op te bouwen met het oog op een efficiëntere vertaalmarkt.
- ◆ De ontwikkeling van internationale boekenbeurzen na COVID-19 moet vergezeld gaan van overheidssteun.
- ◆ De steun aan agenten en afdelingen voor buitenlandse rechten moet worden opgevoerd, bijvoorbeeld door middel van capaciteitsopbouw en opleidingsactiviteiten en door bij te dragen aan internationale marketingkosten, om de internationale verkoopcapaciteit te versterken.
- ◆ De rol van overheidsinstanties bij het promoten van boeken op internationale markten moet worden aangemoedigd, onder meer door middel van een gezamenlijke aanpak door meerdere landen.

OVERHEIDSSTEUN VOOR CULTURELE EN TAALKUNDIGE VERSCHIEDENHEID EN WEDERKERIGHEID

Een betere circulatie van boeken is tweerichtingsverkeer. De uitvoerstrategie, waarbij nationale overheidssteun de boeken van een land in het buitenland "promoot", moet worden gekoppeld aan een invoerstrategie, waarbij extra geld wordt gereserveerd om inkomende vertalingen mogelijk te maken en om het lezen van buitenlandse literatuur te bevorderen en aan te moedigen.

DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN.

- ◆ De nationale steun voor inkomende vertaling moet worden aangemoedigd, naast de meer gebruikelijke steun voor buitenlandse uitgevers om binnenlandse titels in het buitenland uit te brengen.
- ◆ De Europese dimensie van het beleid ter bevordering van geletterdheid en lezen moet worden versterkt.
- ◆ In een omgeving die steeds meer wordt gedomineerd door webshops, moet de bijzondere rol van fysieke boekhandels bij het bevorderen van diversiteit actief worden ondersteund.

REGIONALE EN EUROPESE SAMENWERKING

Samenwerkingsinitiatieven op regionaal niveau of vanuit meerdere landen zijn bedoeld om de nationale steunregelingen aan te vullen en te versterken. Samenwerking kan een diepgaand langetermijneffect sorteren: het is voor partnerorganisaties en beroepsbeoefenaren een goede manier om de relaties te verdiepen, een beter inzicht te verwerven in de verschillende markten en praktijken, en van elkaar te leren. Het is de meest doeltreffende manier om de transnationale belemmeringen voor de circulatie van werken in Europa weg te nemen.

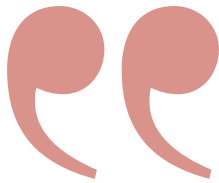
DE OCM-GROEP DOET DE VOLGENDE AANBEVELINGEN.

- ◆ De regionale en Europese samenwerking moet worden versterkt door middel van grensoverschrijdende subsidieregelingen voor vertalingen ("gemeenschappelijke fondsen"); gezamenlijke stands van meerdere landen, of gezamenlijke programma's voor eregasten, op boekenbeurzen; het organiseren van workshops, netwerkevenementen en opleiding voor auteurs, vertalers, redacteurs, het personeel van afdelingen en agenten voor buitenlandse rechten, en het delen van kennis en goede praktijken.

Algemene conclusies

Het doel om de circulatie van werken in Europa te vergroten kan alleen worden behaald in combinatie met een sterke en diverse vertaalsector. Daarvoor moeten de arbeidsvoorwaarden en vergoedingen voor vertalers aantrekkelijker worden gemaakt, moeten verenigingen van vertalers worden versterkt en moet de bijdrage van vertalers aan de Europese en culturele diversiteit beter worden erkend.

Om het meertalige multiculturele erfgoed van de EU te beschermen, moeten wij ook zorgen voor stimulansen om de boekenmarkt (uitgevers, boekhandelaars, organisaties en organen die vertalingen financieren) duurzamer te maken en moeten auteursrechthebbers (schrijvers, illustratoren, vertalers) die markt van inhoud voorzien.

“De sector staat daarom voor de uitdaging om eerlijkere en betere arbeidsomstandigheden voor vertalers in te voeren en tegelijkertijd de circulatie van Europese culturele werken in Europa probleemloos te laten verlopen.”

Een goed steunsysteem moet holistisch zijn en de gehele waardeketen bestrijken. Het moet open zijn en samenwerking en wederkerigheid bevorderen.

Een hoger niveau van overheidsfinanciering is — naast de recente overheidsuitgaven om de gevolgen van de COVID-19-crisis aan te pakken — ook noodzakelijk om zowel culturele diversiteit als een billijke vergoeding op Europees niveau te bereiken.

Buiten deze OCM-groep moet de dialoog tussen schrijvers, vertalers en uitgevers op Europees en nationaal niveau worden voortgezet. De besprekingen moeten er bijvoorbeeld op gericht zijn de omzetting van de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt en de toepassing van de belangrijkste beginselen ervan te bespoedigen: billijke vergoeding, eerlijke contractuele praktijken en transparantie, om de financieringspraktijken in Europa te harmoniseren en samenwerking tot stand brengen.

IN VERScheidenHEID VERENIGD ... DANKZIJ VERTALEN

Meertaligheid is een van de grootste troeven van de EU. Talen zijn meer dan alleen een communicatiemiddel: zij vormen een essentiële uiting van identiteit en cultuur. De taalkundige verscheidenheid van Europa is als zodanig van cruciaal belang voor zijn culturele rijkdom en vormt de hoeksteen van het motto van de EU: “in verscheidenheid verenigd”.

Vertalen speelt een strategische rol in de culturele ontwikkeling van Europa. Het maakt het mogelijk ideeën, kennis en cultuuruitingen tussen verschillende talen en culturen over te brengen en draagt er zo toe bij dat Europese burgers kennis van hun geschiedenis, hun creaties en hun gemeenschappelijke zorgen beter met elkaar kunnen delen. Daarbij helpt vertalen ook de specificiteit en functionaliteit van talen te behouden en de rijkdom en complexiteit ervan te versterken — als auteurs of makers hun werk laten vertalen, kunnen zij in hun moedertaal blijven schrijven zonder zich verplicht te voelen hun toevlucht tot een andere taal te nemen om een breder publiek te bereiken. Vertalen draagt dus niet alleen bij tot de bevordering van culturele diversiteit, maar maakt ook een gelijkwaardige culturele uitwisseling mogelijk.

Om deze redenen is vertalen, wat ervoor zorgt dat talen “in gebruik” blijven, samen met het leren van talen, een van de hoekstenen van het meertaligheidsbeleid. Aangezien vertalingen niet-moedertaalsprekers in contact laten komen met werken uit andere landen en culturen, spelen ze bovendien een belangrijke rol bij het bevorderen van sociale en culturele inclusie en bij de Europese integratie. Vertalen benaderen als een ambacht is op zich een leermiddel voor talen, literatuur en cultuur.

Ook economisch gezien staat er veel op het spel. Vertaling, nasynchronisatie en ondertiteling zijn de enige manieren waarop Europese culturele en creatieve werken (boeken, films, theatervoorstellingen enz.) taalbarrières kunnen overwinnen en kunnen profiteren van een veel groter publiek in heel Europa (met zijn ruim 500 miljoen inwoners) en daarbuiten.

DE NOODZAAK VAN ONTWIKKELING EN OVERHEIDSSTEUN

De afgelopen jaren is het aantal talen dat op universitair niveau kan worden gestudeerd in veel Europese landen gedaald, wat een negatief effect heeft op het aantal gekwalificeerde literaire vertalers, met name van minder gebruikte talen ⁽¹⁾. Een ander belangrijk punt is de noodzaak om de arbeidsomstandigheden van vertalers in de

(1) In het verslag worden de termen “minder gebruikt” en “kleiner” gebruikt als omschrijving van talen die minder worden gesproken en verspreid zijn in Europa. De termen worden meestal gebruikt voor alle talen die in Europa worden gesproken, met uitzondering van het Engels, Frans, Duits en Spaans.

creatieve sector aanzienlijk te verbeteren om ervoor te zorgen dat zij goede contractuele banden hebben en een billijke vergoeding ontvangen voor hun werk, en dat het werken als vertaler economisch gezien aantrekkelijk is.

De vertaalkosten staan niet noodzakelijkerwijs in verhouding tot de omvang van de beoogde markt. Het is een nichemarkt, met name voor minder gebruikte talen, en veel uitgevers zijn voor de vertaling en promotie van Europese literatuur afhankelijk van overheidsfinanciering.

Het zou goed zijn publieke financieringsmechanismen te ontwikkelen en aan te passen om de groei van de vertaalsector op optimale wijze te versterken. De COVID-19-crisis heeft de boekensector hard getroffen, met minder investeringen in nieuwe auteurs en in nichetitels tot gevolg. Het aantal vertalingen in de Europese boekensector is gemiddeld met een derde gedaald. In sommige landen en boekenmarkten zijn de dalingen vrij fors, terwijl zij elders minder drastisch zijn ⁽²⁾. Hierdoor gaan aanzienlijk minder boeken de grens over en is de stroom nieuwe, belangrijke stemmen voor de uitwisseling van kennis afgenomen. Door de COVID-19-crisis is ook duidelijk geworden hoe belangrijk cultuur is voor persoonlijk welzijn en sociale cohesie in tijden van sociale terughoudendheid en isolatie.

De crisis duurt nog voort en het is lastig te beoordelen hoe groot de impact ervan op de sector precies is. Het is van cruciaal belang de crisis te zien als een mogelijkheid voor de sector om na te denken over de status van de vertaalsector, en voor openbare financieringsorganen om te reageren en passende instrumenten te ontwikkelen om de belemmeringen voor de circulatie van werken in Europa weg te nemen.

De Europese culturele en creatieve sectoren zijn niet alleen van overheidssteun afhankelijk voor hun ontwikkeling en concurrentievermogen, maar ook van een efficiënte, flexibele, diverse, inclusieve en duurzame vertaalsector op lange termijn, die in staat is de veelheid aan talencombinaties in Europa te bestrijken.

SAMENWERKEN OP EUROPEES NIVEAU: DE OPEN COÖRDINATIEMETHODE

De nieuwe Europese agenda voor cultuur, die de Europese Commissie in mei 2018, samen met het werkplan voor cultuur 2019-2022, van de Raad heeft aangenomen, vormt het kader voor acties en culturele samenwerking op EU-niveau. De agenda heeft drie strategische doelstellingen met sociale, economische en externe dimensies. Een van de concrete acties is de lidstaten te ondersteunen bij het waarborgen van een billijke vergoeding voor kunstenaars en makers door middel van algemene en sectorspecifieke dialogen. In het werkplan wordt een "ecosysteem ter ondersteuning van kunstenaars, culturele en creatieve beroepsbeoefenaren en Europese inhoud" aangemerkt als een van de vijf belangrijkste prioriteiten voor Europese samenwerking op het gebied van cultuurbeleid.

In dit verband heeft de Raad voorzien in de oprichting van een groep deskundigen uit de lidstaten die zich in het kader van de

⁽²⁾ Verslag van de European Writers' Council (EWC)

open coördinatiemethode (OCM) bezighouden met meertaligheid en vertalen. Een open coördinatiemethode is een kader voor samenwerking tussen de EU-lidstaten op Europees niveau. Hierbij komt een door de nationale regeringen van elke lidstaat aangewezen groep van deskundigen samen om goede praktijkvoorbeelden uit te wisselen bij het ontwerpen van beleid en financieringsregelingen, met bijzondere aandacht voor literatuur en de boekenmarkt. Dit zorgt voor een gemeenschappelijke visie op de belangrijkste kwesties op een bepaald gebied en helpt om consensus te bereiken over oplossingen en de praktische uitvoering daarvan.

WERKEN IN TEAMS ... EN MET TEAMS

© Erik Peters, 2021

De groep bestond uit deskundigen die door twintig EU-lidstaten en IJsland, Noorwegen en Zwitserland waren aangewezen (zie bijlage I voor nadere bijzonderheden). De groep werd vervolgens opgesplitst in drie subgroepen op basis van de hoofdthema's van dit rapport: subgroep 1 hield zich bezig met initiële en voortgezette opleiding in de vertaalsector; subgroep 2 had betrekking op de arbeidsomstandigheden voor literaire vertalers en onderzocht manieren om deze te verbeteren en het vak aantrekkelijker te maken op de arbeidsmarkt; subgroep 3 richtte zich op overheidsfinanciering en de internationale circulatie van literatuur. Deze subgroepen kwamen regelmatig bijeen om goede praktijkvoorbeelden uit te wisselen en aanbevelingen te formuleren. Tijdens de werkperiode heeft de OCM-groep vergaderd met verschillende externe deskundigen en belangrijke vertegenwoordigers van alle niveaus van de waardeketen van het boek. De groep heeft zeven plenaire vergaderingen gehouden. Helaas heeft de groep als gevolg van reisbeperkingen nooit fysiek kunnen vergaderen.

De OCM-groep heeft informatie uitgewisseld over de huidige stand van zaken en goede praktijkvoorbeelden van elk land en heeft daarnaast geprobeerd statistieken over de markt van elk land te

verzamelen. Dit bleek een vrij lastige taak, aangezien de gegevens die zijn verzameld door nationale bibliotheken, instellingen voor de financiering van literatuur en nationale bureaus voor statistiek niet geharmoniseerd zijn en niet dezelfde mate van detail bieden. Niettemin hebben de vertegenwoordigers van de landen een aanzienlijke hoeveelheid gegevens verzameld over het aandeel vertaalde boeken en het beschikbare financieringsniveau. Enkele belangrijke bevindingen zijn opgenomen in de hoofdtekst van het rapport ter ondersteuning van de analyse en de aanbevelingen. De volledige lijst gegevens is in de bijlagen opgenomen.

HET RAPPORT EN DE DOELGROEP EN STRUCTUUR ERVAN

De output van de OCM-groep over meertaligheid en vertalen is dit rapport, getiteld "Vertalers op de omslag", als metafoor voor het belangrijkste aandachtspunt in het rapport. Het bevat goede praktijkvoorbeelden en aanbevelingen voor de belangrijkste kwesties in de vertaalsector.

Veel aanbevelingen in dit rapport zijn specifiek gericht op beleidsmakers op lokaal, regionaal, nationaal en EU-niveau, maar om zo veel mogelijk effect te sorteren, zou het rapport alle belanghebbenden in de waardeketen het boek in Europa moeten bereiken. Bovendien zijn veel van de aanbevelingen op het gebied van initiële opleiding en hoger onderwijs relevant voor onderwijs- en academische instellingen.

Vertalen is een transversale discipline die geenszins beperkt is tot de vertaling van boeken. Het is niet alleen belangrijk voor de uitgeverijsector, maar speelt ook een rol in de distributie van audiovisuele werken (d.w.z. door middel van ondertiteling) en de productie van theater- of lyrische werken (d.w.z. door middel van boventiteling). In overeenstemming met het door de Raad verstrekte mandaat ligt de nadruk in dit rapport hoofdzakelijk op literair vertalen, ook omdat de OCM-groep voornamelijk bestaat uit deskundigen van uitgeverijen, literaire vertalers, subsidiërende overheden, en nationale ministeries van cultuur. De OCM-groep erkent echter het grote belang van vertalen in andere creatieve sectoren en heeft verscheidene bijeenkomsten gehouden met belangrijke belanghebbenden en vertegenwoordigers uit de audiovisuele en de theatersector, van wie de goede praktijkvoorbeelden en belangrijke aanbevelingen in dit rapport zijn opgenomen.

Het rapport bestaat uit twee hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk gaat over de wijze waarop de vertaalsector moet worden versterkt en gaat in op de initiële en voortgezette opleiding op het gebied van vertalen; de status van vertalers; de specifieke aspecten van de vertaling van audiovisuele werken en theaterstukken; de gevolgen van machinevertaling en indirect vertalen; zichtbaarheid en inclusie in de sector. In het tweede hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag hoe overheidsfinanciering de circulatie van vertaald werk kan bevorderen, niet alleen door de publicatie en promotie van vertalingen te ondersteunen, maar ook door de verkoopcapaciteit en netwerkvorming te versterken, een Europese dimensie toe te voegen aan leesbevordering, en meer regionale en Europese samenwerking te bepleiten.

De vertaalsector versterken

1

Inleiding

— het mooie en lastige van
vertaler worden

*De taal van Europa is vertaling —
Umberto Eco*

Met meer dan 60 inheemse talen is Europa gezegend met zowel culturele als taalkundige rijkdom en staat de EU met haar 24 officiële talen model voor de dagelijkse toepassing van meertaligheid in de praktijk. Onder verwijzing naar de literatuur zegt Umberto Eco verder: “[...] Wij weten dat er boeken zijn die we nog moeten lezen en die ons zullen helpen nadenken over andere culturen dan onze eigen cultuur. Beetje bij beetje: zo zal onze Europese identiteit steeds sterker worden. ... Het is cultuur, en niet oorlog, die de Europese identiteit verder versterkt.” Met andere woorden: “Wij moeten ervan profiteren dat we zijn omgeven door meertaligheid, door een pluriforme cultuur. Dat is de reden van ons bestaan — onszelf eindeloze mogelijkheden bieden via de anderen. Door niet alleen te communiceren, maar onszelf ook te vertalen, vertalen wij om waar te nemen, te weten, te voelen, te begrijpen.”⁽³⁾

Dit is precies wat vertalers doen: zij verschaffen Europeanen en de wereld de middelen om elkaar te leren kennen en te begrijpen, ongeacht of zij voor de EU, in de groeiende audiovisuele sector of op de boekenmarkt werken. Zij spelen een onschatbare rol bij het verbreden van de horizon van burgers en het ontwikkelen van de politieke en culturele cohesie van de EU.

Met name literaire vertalers gaan “verder dan communiceren”, omdat zijn niet alleen

vertalen van de ene naar de andere taal, maar via hun talenkennis ook onze Europese “pluriforme cultuur” ondersteunen en voor iedereen toegankelijk maken. Dit geldt zeker voor “grotere” talen. Maar als het gaat om “minder gebruikte” talen — bijvoorbeeld Ests, Pools en Maltees (laat staan de regionale of minderheidstalen die door 40 miljoen Europeanen worden gesproken, zoals Baskisch, Catalaans of Jiddisch) — en de bevordering van literatuur in die talen, zien wij een steeds groter wordende kloof die onze culturele diversiteit bedreigt.

Om een “pluriforme cultuur” tot stand te brengen, moet het creatieve proces van het vertalen van een Europees literair werk plaatsvinden in het kader van een eerlijke omgang met de auteur. Nobelprijswinnaar Olga Tokarczuk vat het als volgt samen: “Vertalers komen van buitenaf naar ons [de schrijvers] toe en zeggen: Dat heb ik ook meegemaakt. Ik heb in jouw schoenen gestaan, en nu gaan we samen deze grens oversteken. En de vertaler wordt letterlijk een gids, iemand die mij bij de hand neemt en mij over de grenzen van natie, taal en cultuur helpt. [...] De vertaler draagt net zo veel verantwoordelijkheid als de schrijver. Beiden waken over een van de belangrijkste verschijnselen van de menselijke beschaving, namelijk de mogelijkheid om de meest intieme individuele ervaringen aan anderen over te dragen, en om die ervaringen met de verbazingwekkende handeling van culturele schepping gemeenschappelijk te maken.”⁽⁴⁾

Om dat te bewerkstelligen, moet de vertaler — die inderdaad zelf auteur is, niet alleen volgens het auteursrecht, maar ook met het oog op het creatieve proces dat nodig is voor het vertalen van een literair meesterwerk — een zeer ervaren lezer in de desbetreffende taal zijn en net zo goed op de hoogte zijn van de geschiedenis, de cultuur en het literaire erfgoed van het land of de regio als met betrekking tot zijn eigen land. Hiertoe moet noodzakelijkerwijs een uitgebreide studie op tertiair niveau zijn gevolgd, in combinatie met een leven lang leren.

⁽³⁾ <https://officialblogofunio.com/2016/02/24/eco-and-eu-culture-the-language-of-europe-is-translation/>

⁽⁴⁾ <https://www.kln.or.kr/lines/essaysView.do?bbsidx=670>

Je leeft zo veel levens als het aantal talen dat je spreekt — spreekwoord

Als wij ons gemeenschappelijke literaire erfgoed willen beschermen, is het dringend noodzakelijk om niet alleen studenten aan te moedigen andere dan de belangrijkste talen te leren en te studeren (bv. Engels, Frans), maar ook om deze studenten de middelen en stimulansen te bieden om zich te laten opleiden tot literaire vertalers van deze talen, en met deze praktijk hun brood te kunnen verdienen. Een vertaler die zich wijdt aan de vertaling van bijvoorbeeld Ests naar Hongaars, of IJslands naar Portugees, heeft langdurige ondersteuning nodig, niet alleen op onderwijsgebied, maar ook in economisch opzicht. Lof voor de culturele rijkdom van Europa in woorden en oproepen moet hand in hand gaan met actie, in de vorm van wederzijdse inspanningen van de verschillende belanghebbenden op het gebied van vertaling en publicatie.

Literaire vertalers zijn hooggekwalificeerde beroepsbeoefenaren en hartstochtelijke boekenliefhebbers. Hun bijdrage aan de Europese cultuur en diversiteit is misschien niet meteen zo duidelijk zichtbaar als andere factoren, maar uiteindelijk zijn het de literaire vertalers in heel Europa die ervoor zorgen dat de Europeanen, met hun vele talen en vaak zeer uiteenlopende culturele achtergronden, elkaar beter leren begrijpen en dus dat zij “elkaar zien, kennen, voelen en begrijpen”. Als literatuur dat voor elkaar krijgt, dan zijn vertalers de “bemiddelaars” van Europa.

Vertalers mogen niet alleen staan in hun uitdaging. Om “ideale lezers” te worden, hebben zij sterk meertalig en multidisciplinair onderwijs nodig, samen met mogelijkheden om hun vaardigheden in elke fase van hun loopbaan op peil te houden en verder uit te breiden. Om vanuit hun eigen land het wereldtoneel te betreden, hebben zij moedige uitgevers nodig die bereid zijn nieuwe perspectieven te bieden en hen professioneel te behandelen, en daarnaast hebben zij allemaal de steun van nationale en internationale financieringsinstanties nodig. Het tegen elkaar uitspelen van vertalers en uitgevers moet

worden voorkomen met transparante, niet-confronterende communicatie en integratie van de financiering. In de literaire vertaalsector moeten betere praktijken worden aangenomen om de status van vertalers te verbeteren. Dit houdt ook in dat vertalers moeten worden geholpen om deel te nemen aan collectieve organisaties, en dat er een beter begrip van hun rechten als auteurs moet komen.

“Dit is precies wat vertalers doen: zij verschaffen Europeanen en de wereld de middelen om elkaar te leren kennen en te begrijpen, ongeacht of zij voor de EU, in de groeiende audiovisuele sector of op de boekenmarkt werken.”

Deze taak is met name van belang omdat het beroep in het algemeen tekenen van veroudering vertoont. Uit [Franse statistieken](#) ⁽⁵⁾ blijkt dat de gemiddelde leeftijd van vertalers in Frankrijk in 2019 53 jaar was, vergeleken met 49 jaar in 1999 en 45 jaar in 1983, wat is bevestigd in de brede internationale enquête uit 2020. Er is dan ook sprake van een echte uitdaging om het vertaalvak aantrekkelijk te maken voor jongeren.

Slechts weinig vertalers kunnen zich volledig aan hun “kernactiviteit” wijden: In Frankrijk kan slechts 20 % van de vertalers dit doen (dit cijfer is veel hoger dan het Europese gemiddelde), is 16 % gepensioneerd en is 64 % niet gepensioneerd, met een andere activiteit ernaast. Een van de redenen hiervoor is uiteraard de hoogte van hun vergoeding, waardoor zij gedwongen worden om verschillende activiteiten te combineren.

⁽⁵⁾ <https://www.atif.org/wp-content/uploads/2020/10/ENQUETE-SOCIO-ECONOMIQUE.pdf>

De vertaalsector versterken

Wat hun aanvullende activiteiten betreft, zijn literaire vertalers in Frankrijk verdeeld over docenten en sprekers (31 %); auteurs, werknemers en zelfstandigen in de boeken-, cultuur-, communicatie- en perssectoren (30 %); technische, audiovisuele, gespecialiseerde vertalers en tolken (45 %), en overige (4 %) ⁽⁶⁾.

Deze situatie moet zeker in aanmerking worden genomen bij het opleiden van nieuwe vertalers: een mogelijke manier waarop zij zich meer op het vertaalkvak kunnen richten is door een combinatie van meerdere talen aan te bieden

(bv. één “grote” en een of meerdere “minder gebruikte” talen) om een stabielere stroom van commissies veilig te stellen in deze sector, waarin vaardigheden voortdurend moeten worden opgepoetst door regelmatig te werken, niet incidenteel.

Om in de toekomst talent voor literaire vertaling aan te trekken, moet er in onderwijs in een vroeg stadium worden geïnvesteerd om passie voor het vak aan te wakkeren en vaardigheden met intrinsieke waarde te ontwikkelen.

1.1 | Basis- en middelbaar onderwijs — cultureel en taalkundig bewustzijn creëren

KINDEREN MOETEN IN EEN VROEG STADIUM AAN ANDERE TALEN WORDEN BLOOTGESTELD

Vertalen als beroep (en met name literaire vertaling in de creatieve sector) is per definitie gestoeld op passie voor talen en andere culturen en een helder besef van de diversiteit en verschillen daarvan.

Dat “taalkundige en culturele bewustzijn”, zoals het kan worden omschreven, kan vanaf zeer jonge leeftijd geleidelijk worden verworven en kan het ontstaan van een taalkundige roeping in de toekomst bevorderen. Dit bewustzijn bevordert ook de verdraagzaamheid tussen culturele groepen, draagt bij tot de ontwikkeling van de sociale cohesie op basis van wederzijds begrip en respect, en vergemakkelijkt de doeltreffende integratie van mensen van buitenlandse afkomst in zowel de openbare als de privésfeer.

Tot het moment dat een kind wordt blootgesteld aan andere talen dan zijn moedertaal, weet het niet dat het “een taal” spreekt; het praat gewoon. Volgens de filosofe Barbara Cassin “moet je meer dan één taal spreken om

te beseffen dat je al een taal spreekt”. Het belang van het blootstellen van kinderen aan de verscheidenheid aan talen, zoals met veel succesvolle onderwijsprogramma’s wordt gedaan, kan niet worden overdreven, en deze blootstelling kan worden uitgebreid naar het leren van de grondbeginselen van een of meer andere talen. Uit veel rapporten is gebleken dat het meest geschikte startpunt voor een meertalig onderwijsbeleid met blijvende en diepgaande effecten het kleuteronderwijs is, wanneer kinderen het meest openstaan voor het opnemen van nieuwe informatie en het aanleren van nieuwe vaardigheden en bekwaamheden.

In de [aanbeveling](#) ⁽⁷⁾ van de Raad van de Europese Unie van 2019 inzake een alomvattende benadering van het onderwijzen en leren van talen wordt het ambitieuze doel gesteld om ervoor te zorgen dat jongeren vóór het einde van hun hoger secundair onderwijs ten minste drie talen spreken. Daarom is een van de belangrijkste aanbevelingen van de deskundigen van deze OCM-groep om de onderwijsstelsels van de EU-lidstaten aan te moedigen om door middel van passend onderwijsbeleid het ontstaan van “taalkundig en cultureel bewustzijn” te bevorderen.

⁽⁶⁾ Het totaal in de enquête bedraagt meer dan 100 % omdat sommige respondenten meer dan één extra activiteit hebben opgegeven.

⁽⁷⁾ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H0605\(02\)&from=NL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019H0605(02)&from=NL)

De onlangs gehouden onlineconferentie over taalcompetenties in de Europese onderwijsruimte ⁽⁸⁾ was een gelegenheid om te herinneren aan de brede steun van de Europese Commissie aan de uitvoering van de aanbeveling van de Raad van de Europese Unie over een alomvattende aanpak van het onderwijzen en leren van talen, met inbegrip van de rol van taalcompetenties in de context van de Europese onderwijsruimte ⁽⁹⁾.

Een goede bron van praktijken en aanbevelingen is ook te vinden in het onlangs gepubliceerde onderzoek, "Education Begins with Language" ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/education/events/european-day-of-languages-2021_en

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area_en

⁽¹⁰⁾ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6b7e2851-b5fb-11ea-bb7a-01aa75ed71a1/language-en>

DE DIVERSITEIT VAN TALEN EN CULTUREN MOET IN DE KLAS WORDEN GEWAARDEERD EN TEN VOLLE WORDEN BENUT

De meeste Europese samenlevingen zijn, in verschillende mate, multiculturele samenlevingen, vanwege hun multi-etnische samenstelling en migratiestromen. Deze diversiteit komt vaak tot uiting op scholen, waar kinderen met verschillende moedertalen naast elkaar bestaan, maar van wie wordt verwacht dat zij onderwijs volgen in een voertaal die niet per se hun eerste taal is. Deze diversiteit brengt ook taalkundige hulpmiddelen naar de klas en moet daarom worden gezien als een mogelijkheid om leermethoden te ontwikkelen waarmee wordt voortgebouwd op de overeenkomsten en verschillen tussen talen, met als doel de beheersing van de voertaal te bevorderen.

Certificering van taalvaardigheden die buiten het gewone onderwijs zijn verworven, bijvoorbeeld door middel van buitenschoolse taalcursussen, is eveneens een goede manier om meertalige taalcompetenties te erkennen. Naast de andere punten van zijn aanbevelingen heeft de Raad de lidstaten aanbevolen "zich te beraden op mogelijkheden voor het beoordelen en valideren van taalcompetenties die geen deel uitmaken van het onderwijsprogramma, maar het resultaat zijn van informeel leren (bijvoorbeeld in het geval van leerders met een migranten- of vluchtelingenachtergrond of uit tweetalige milieus) of van onderwijs in een formeel schoolsysteem van een ander land waar de leerder eerder heeft gewoond, door bijvoorbeeld uitbreiding van het aantal talen dat aan het schooldiploma van een leerder kan worden toegevoegd [...]" ⁽¹¹⁾.

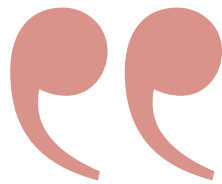
Ter ondersteuning van het taalonderwijs is het verstandig ervoor te zorgen dat er een grote verscheidenheid aan boeken (d.w.z. fictie voor kinderen) beschikbaar is in de klas waarmee kinderen met verschillende achtergronden zich kunnen identificeren. Zo moeten kinderen op middelbare scholen een breed scala aan literatuur tot hun beschikking hebben, zowel in hun moedertaal als in andere aanwezige talen op de school, maar ook in andere Europese talen, die zij alleen vertaald kunnen lezen. Dit maakt leerlingen bewust van de diversiteit van de Europese cultuur.

⁽¹¹⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?toc=OJ:C:2019:189:TOC&uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0015.01.ENG

DE PRAKTIJK VAN VERTALING MOET WEER WORDEN INGEVOERD IN HET TAALONDERWIJS, ZOWEL VANWEGE DE INTRINSIEKE WAARDE ERVAN VOOR HET LEREN VAN TALEN ALS OM DE PRAKTIJK ZELF TE BEVORDEREN.

Het naast elkaar bestaan van talen zoals hierboven beschreven kan worden gezien als de belangrijkste factor bij het vergroten van het taalkundige bewustzijn. In moderne methoden voor het leren van talen ligt de nadruk terecht op het verwerven van zowel actieve als passieve vaardigheden.

In dit verband is de ontwikkeling van een

“Het is ook gebleken dat het gebruik van vertaalactiviteiten in de klas de schrijfvaardigheden in de eerste en tweede taal van de leerlingen verbetert.”

“gemeenschappelijk Europees referentiekader voor talen” voor de beoordeling van taalverwerving een belangrijke stap voorwaarts geweest. De bijna exclusieve nadruk op deze vaardigheden heeft echter een nadeel: de praktijk van vertaling, die ooit centraal stond in de klassieke humaniora, wordt tegenwoordig vaak gezien als een omgekeerde benadering van het leren van talen.

Uit het onderzoek uit 2013, getiteld “*The role of translation in the teaching of languages in the European Union*”,⁽¹²⁾ blijkt dat vertaling als communicatieve activiteit heel veel te bieden heeft wanneer die wordt gecombineerd met andere leerbenaderingen voor tweede talen. “Vertaling” als activiteit in de klas kan zeer verschillende vormen aannemen: het wordt soms gebruikt als “ondersteuning” in het voorschoolse onderwijs als hulpmiddel bij initieel leren, maar ook als een “complexe communicatieve activiteit op hogere niveaus waarvoor meerdere vaardigheden vereist zijn”⁽¹³⁾. Hoewel overmatige “ondersteuning” een negatief effect kan hebben op het leren van talen, gaat de laatstgenoemde, meer op communiceren gerichte, toepassing gepaard met een grotere betrokkenheid van en tevredenheid onder de leerlingen. In het rapport wordt geconcludeerd dat “vertalen een communicatieve activiteit is die het leren van [een tweede taal] kan bevorderen”⁽¹⁴⁾, waarbij een aantal landen die veelvuldig gebruikmaken van vertaling hoog scoren op toetsen in de tweede taal. Het is ook gebleken dat het gebruik van vertaalactiviteiten in de klas de schrijfvaardigheden in de eerste en tweede taal van de leerlingen verbetert⁽¹⁵⁾.

Daarom moet de vertaalpraktijk op ten minste basisschoolniveau worden aangemoedigd en ingevoerd als onderdeel van de basisvaardigheden voor het leren van talen, met name in het leren van talen zelf. Door talen op deze manier rechtstreeks met elkaar te vergelijken, zien de leerlingen in dat taal niet alleen een communicatiemiddel met overeenkomstige vaardigheidsniveaus is, maar ook een manier om de betekenis van de werkelijkheid te interpreteren en te ontwikkelen. Zoals Goethe schreef: “Wie geen vreemde talen kent, weet niets van zijn eigen taal”.

Door het taalkundige en culturele bewustzijn vanaf jonge leeftijd te bevorderen, zou vertaling de aantrekkingskracht van taalkundige verscheidenheid versterken en aldus indirect de aantrekkingskracht van het vertaalvak vergroten.

⁽¹²⁾ <https://op.europa.eu/nl/publication-detail/-/publication/46bcef1a-c7b8-4816-bc9a-fa19aab5bbfc/language-en>

⁽¹³⁾ “The role of translation in the teaching of languages in the European Union”, blz. 135.

⁽¹⁴⁾ *Translation and Language Learning: The role of translation in the teaching of languages in the European Union*, blz. 135.

⁽¹⁵⁾ *Translation and Language Learning: The role of translation in the teaching of languages in the European Union: Summary*, blz. 5.

Het vertaalkvak in een vroeg stadium promoten

Er zijn vele voorbeelden van initiatieven die op nationaal niveau worden georganiseerd om de bekendheid van de vertaalkunst te vergroten en deze te promoten als een beroep. In het kader van de regeling *Creative Translation Ambassadors* ⁽¹⁶⁾ worden universiteitsstudenten opgeleid om klassikaal of via virtuele platforms workshops te geven aan leerlingen van 8 tot 18 jaar. In deze workshops ligt de nadruk op vertalen als een creatieve, inspirerende en ambitieverhogende activiteit en wordt de ervaring op vertaalgebied en het enthousiasme voor het leren van talen en literatuur van de leerlingen gebruikt om de literaire ervaringen voor kinderen op de basisschool te verrijken.

Juvenes Translatores ⁽¹⁷⁾ werd in 2007 in het leven geroepen door het directoraat-generaal Vertaling van de Europese Commissie en is een jaarlijkse wedstrijd voor de beste jonge vertalers van middelbare scholen in de EU. Het is bedoeld om het leren van talen te bevorderen, te erkennen en te belonen en jonge linguïsten te inspireren en de bewustwording te vergroten dat vertaling in het kader van het leren van talen opnieuw moet worden beoordeeld. Scholen met interesse worden geselecteerd om deel te nemen via een willekeurige trekking en kunnen elk twee tot vijf deelnemers voorstellen. Het DGT beoordeelt alle vertalingen en kiest één winnaar uit elk EU-land.

⁽¹⁶⁾ <https://www.queens.ox.ac.uk/creative-translation-schools>

⁽¹⁷⁾ https://ec.europa.eu/info/education/skills-and-qualifications/develop-your-skills/language-skills/juvenes-translatores_nl

1.2 | Tertiair onderwijs — zorgen voor meer kansen voor toekomstige literaire vertalers

DE AFNAME VAN HET AANBOD EN DE DIVERSITEIT VAN TAALSTUDIES OP TERTIAIR NIVEAU MOETEN WORDEN AANGEPAKT

Een bloeiende vertaalcultuur vereist sterk onderwijs waarin praktische en theoretische aspecten worden gecombineerd en in de behoeften op dit gebied wordt voorzien. Vertaalprogramma's en, in het verlengde daarvan, de vertaalcultuur vereisen een breed scala aan taalprogramma's en een goede spreiding van afgestudeerden over verschillende talen. Het doel is om voldoende bekwame vertalers op te leiden naar een hoog niveau in een breed scala aan talen, en hen permanente ondersteuning te bieden.

In de meeste Europese landen bieden universiteiten taal- en literaire vertaalopleidingen in verschillende vreemde talen aan op het niveau van Master of Arts (MA). Niet alle talen worden echter in alle landen aangeboden en sommige landen, zoals Denemarken, Kroatië en Letland, bieden geen specifieke masteropleidingen voor literaire vertaling aan (in plaats daarvan bieden universiteiten in deze landen taal- en vertaalopleidingen aan, met de mogelijkheid om zich te specialiseren of in het kader van deze opleiding een cursus literaire vertaling te volgen). Bovendien kunnen in sommige landen alleen "grotere" talen, zoals Engels, Frans, Duits en Spaans, of talen van een buurland aan de universiteit worden gestudeerd. De afname van het aantal en de diversiteit van de aangeboden taalopleidingen op tertiair niveau is in combinatie met het afnemende aantal studenten in veel Europese landen dat zich inschrijft voor taalstudies — met name voor "kleinere" talen — een bron van zorg voor de gezondheid en diversiteit van het beroep van vertaler.

Zo is er in Nederland sprake van een daling van het aantal onderwezen vreemde talen, wat met name gevolgen heeft gehad voor de "kleinere" talen; Roemeens en Portugees zijn

verdwenen uit de leerplannen van universiteiten. Dit komt doordat het aantal studenten afneemt en universiteiten worden gefinancierd op basis van het aantal ingeschreven studenten. Het is zorgwekkend dat beslissingen over het behouden van taalopleidingen voornamelijk op economische basis worden genomen. Dit maakt kleinere talen kwetsbaar. Overheden kunnen in dit proces een centrale rol spelen door een duidelijk standpunt in te nemen over de noodzaak van een breed scala aan talen die op universitair niveau worden aangeboden. Wij adviseren universiteiten om nauwer samen te werken om ervoor te zorgen dat vrijwel alle Europese talen (en niet alleen Engels, Frans, Duits en Spaans) in Europa kunnen worden gestudeerd.

DE MOBILITEIT VAN STUDENTEN EN DE SAMENWERKING TUSSEN UNIVERSITEITEN MOETEN WORDEN VERSTERKT

Gezien het dalende aanbod van taalstudies op universitair niveau moeten mobiliteitsbeurzen in het kader van Erasmus, waarmee studenten worden geholpen een taal te leren in het land waar die taal wordt gesproken, worden gezien als een zeer waardevol middel om geavanceerd taalonderwijs te bevorderen.

Samenwerking is ook nodig om het aanbod van kleinere talen die op Europees niveau kunnen worden gestudeerd (met name aan kleinere universiteiten) uit te breiden, en er tegelijkertijd voor te zorgen dat kleinere landen opleidingen in hun eigen taal kunnen aanbieden (in plaats van alleen Engelstalige opleidingen).

Universiteiten moeten ook grondig de mogelijkheden voor taalontwikkeling onderzoeken die worden geboden door online leren of opleidingen op basis van "gemengde mobiliteit" (d.w.z. een combinatie van "real-life" studies in het buitenland en onlineleerprogramma's). Universiteiten

zouden bijvoorbeeld taallessen voor Erasmus-studenten kunnen organiseren voordat zij in hun uitwisselingsland aankomen.

Voorts moeten allianties tussen universiteiten worden aangemoedigd, bijvoorbeeld via het door Erasmus gefinancierde **initiatief Europese universiteiten** ⁽¹⁸⁾. Met dit initiatief wordt beoogd “Europese universiteiten” tot stand te brengen, ofwel transnationale allianties tussen instellingen voor hoger onderwijs in heel Europa die de

Europese waarden en identiteit bevorderen en de kwaliteit en het concurrentievermogen van het Europese hoger onderwijs verbeteren. Een van de gevormde allianties van het initiatief is de alliantie **Young Universities for the Future of Europe (YUFE)** ⁽¹⁹⁾, in het kader waarvan taallessen worden aangeboden in de taal van de partneruniversiteiten, naast andere mogelijkheden voor het leren van talen, voor studenten die de “YUFE Student Journey” volgen.

De rol van het directoraat-generaal Vertaling van de Europese Commissie

De Europese instellingen behoren tot de grootste werkgevers van vertalers en tolken in Europa. Met 24 officiële talen in de EU moeten vertalers en tolken een groot aantal talencombinaties verzorgen. Het DGT heeft een reeks initiatieven ontplooid om talent tot ontwikkeling te brengen en excellentie in vertaalopleidingen te bevorderen.

♦ **Translating Europe Forum (TEF)**

TEF maakt deel uit van het project “Translating Europe” dat door het DGT is opgezet en dat tot doel heeft publieke en private belanghebbenden in de vertaalsector (van universiteiten en uit de taalindustrie alsook van nationale taalinstututen en beroepsverenigingen) uit heel Europa bijeen te brengen. Het project is ook bedoeld om de zichtbaarheid van het beroep van vertaler te vergroten, de innovatieve dialoog binnen de sector te bevorderen en te versterken en projecten van gemeenschappelijk belang te stimuleren. Het forum heeft elk jaar een ander thema, waarbij het **TEF-evenement in 2021** was gericht op automatisering en samenwerking ⁽²⁰⁾.

♦ **Europese masteropleiding vertalen (EMT)**

De EMT is een ander goed voorbeeld van een pan-Europees initiatief. De EMT is een kwaliteitslabel voor universitaire masteropleidingen op vertaalgebied die samen een netwerk vormen. Het DGT kent de benaming EMT toe aan programma’s voor hoger onderwijs die voldoen aan overeengekomen professionele normen en marktbehoeften. Het voornaamste doel van de EMT is om, in overeenstemming met de EU-prioriteiten voor het hoger onderwijs, de kwaliteit van vertaalopleidingen te verbeteren en de integratie op de arbeidsmarkt van jonge taalprofessionals te bevorderen. Het door Europese deskundigen opgestelde **competentiekader EMT** ⁽²¹⁾ vormt de kern van het project. Dit kader omvat de basiscompetenties die vertalers nodig hebben om op de huidige markt succesvol te zijn. Steeds meer universiteiten, ook buiten de EU, gebruiken het als uitgangspunt voor het opzetten van hun masteropleidingen.

⁽¹⁸⁾ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_en

⁽¹⁹⁾ <https://yufe.eu/>

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/events/2021TEF_en

⁽²¹⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/emt_competence_fw_k_2017_en_web.pdf

De vertaalsector versterken

DE CARRIÈREMOGELIJKHEDEN TIJDENS EN NA TAALSTUDIES MOETEN ZICHTBAARDER WORDEN GEMAAKT EN HET VERTAALVAK EN DE VELE DOMEINEN ERVAN MOETEN WORDEN BEVORDERD

Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat taalstudies genoeg studenten aantrekken? Het belangrijkste wat hier moet gebeuren is om vertalen tot een aantrekkelijk beroep voor de toekomst te maken waarmee een goede boterham kan worden verdiend, en om het vak als zodanig

te promoten. Om belangstelling van studenten voor vertaalprogramma's te wekken, is het van cruciaal belang hen het vooruitzicht te bieden dat zij een goed betaald en hooggewaardeerd vak gaan uitoefenen. Met name in het geval van literaire vertaling zijn de huidige financiële vooruitzichten allesbehalve aantrekkelijk. Er moet echter meer bekendheid worden gegeven aan de diversiteit van de banen die na het voltooien van taalstudies beschikbaar zijn, zodat toekomstige studenten de waarde van werken in de vertaalsector beter kunnen waarderen.

Traducto'folies

Traducto'folies is een evenement dat wordt georganiseerd door het Franse nationale instituut voor Oosterse talen en beschavingen (Institut national des langues et civilisations orientales – Inalco), waar actoren uit alle vakgebieden van het vertaalberoep, waaronder literaire vertalers, conferentieverbalers en gebarentolken, bij elkaar komen om elkaar te leren kennen, bruggen te bouwen en het beroep onder de aandacht van het grote publiek te brengen. Het evenement omvat bijeenkomsten met deskundigen en beroepsbeoefenaren, mogelijkheden om de diversiteit van de vertaalberoepen te ontdekken, educatieve workshops en de uitreiking van de Inalco-vertaalprijs.

STUDENTEN OP HET NIVEAU BACHELOR OF ARTS (BA) EN MASTER OF ARTS (MA) MOETEN WORDEN BLOOTGESTELD AAN UITEENLOPENDE DISCIPLINES DIE VERDER GAAN DAN EEN TAALSTUDIE, ZOALS MACHINEVERTALING (*MACHINE TRANSLATION* — MT) EN ONDERNEMERSCHAP, EN DE BANDEN TUSSEN UNIVERSITEITEN EN DE BEDRIJFSSECTOREN MOETEN WORDEN AANGEMOEDIGD.

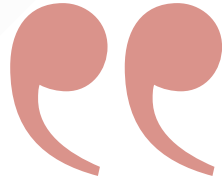
Onderwijsprogramma's op tertiair niveau moeten breder van opzet zijn en betrekking hebben op onderwerpen als kunstmatige intelligentie, technologiebeheer en ondernemerschap; voorts moeten universitaire faculteiten nauw verbonden zijn met de boekensector en de creatieve sector, met inbegrip van de audiovisuele sector. Dit zou ervoor zorgen dat toekomstige beroepsbeoefenaren zich ontwikkelen en een afwisselende loopbaan hebben waarin zij tussen verschillende werkterreinen kunnen kiezen.

Master's in Translation — voorbeelden in Nederland en België

Studenten aan de Universiteit Utrecht (Nederland) en de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) (België) die kiezen voor het literaire vertaalprogramma in het kader van de masteropleiding Vertalen volgen zowel een algemene academische opleiding als een beroepsopleiding die specifiek gericht is op literair vertalen.

Studenten aan de Universiteit Utrecht kunnen elke talencombinatie van Engels, Frans, Duits, Italiaans en Spaans kiezen. De KU Leuven biedt ook Arabisch en Russisch aan. De fijne kneepjes van het vak leren zij in vertaalworkshops en "intensieve workshops" of "masterclasses".

Daarnaast is een reeks lezingen gericht op het bevorderen van hun academische deskundigheid en vakbekwaamheid en kunnen zij een grondige kennis van het literaire vakgebied opdoen tijdens stages bij stichtingen, uitgevers, internationale uitgeverijen van literaire publicaties en literatuurfestivals. Dankzij het vertaalproject en de masterscriptie kunnen zij hun eerste professionele stappen als literair vertaler zetten en een plaats in de vertaalwereld verwerven.

“Een belangrijke stap voorwaarts die de afgelopen jaren is gezet is de ontwikkeling van een Europees referentiekader voor onderwijs en opleiding voor literaire vertalers, ook bekend onder de naam de Learning Line for Literary Translation (Leerlijn Literair Vertalen), ontwikkeld door het Europese netwerk PETRA-E.”

Voorbeelden van de belangrijkste in Europa beschikbare masteropleidingen zijn te vinden in bijlage II, “Key Master’s Degrees”, en op de website van het Europees platform voor literaire vertaling — Onderwijs (Plateforme Européenne pour la Traduction Littéraire — Éducation (PETRA-E)) ⁽²²⁾.

Om vertaaldiploma’s beter te laten aansluiten op de beroepssector, moeten opleidingsinstituten, universiteiten, literaire organisaties, scholen, uitgevers, de creatieve sector en technologieverkopers beter gaan samenwerken. Universiteiten moeten een breed scala aan buitenschoolse activiteiten aanbieden

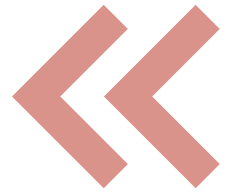
(bv. gesprekken met uitgenodigde sprekers, op nationaal niveau beoordeelde wedstrijden, stages, mentorschappen) en studenten moeten worden aangemoedigd om op verschillende plaatsen en bij verschillende bedrijven stage te lopen.

Een belangrijke stap voorwaarts die de afgelopen jaren is gezet is de ontwikkeling van een Europees referentiekader voor onderwijs en opleiding voor literaire vertalers, ook bekend onder de naam de Learning Line for Literary Translation (Leerlijn Literair Vertalen), ontwikkeld door het Europese netwerk PETRA-E ⁽²³⁾. Het doel daarvan is om zowel onderwijzers als vertalers meer inzicht te bieden in de leer- en professionaliseringsprocessen. Ook worden hierin de traditionele grenzen tussen formeel en niet-formeel leren en tussen theorie en praktijk afgebakend. Het kader is beschikbaar in elf talen.

De banden tussen universiteiten en de boekensector kunnen onder andere worden versterkt indien de taal-/vertaalfaculteiten van Europese universiteiten en/of instellingen voor vertaalopleidingen de kwaliteit van vertalingen zouden beoordelen op basis van proefvertalingen van de werkzaamheden waarvoor subsidie wordt aangevraagd. Dit zou het gemakkelijker maken om aanvragen in te dienen bij financieringsorganen die mogelijk niet over de middelen beschikken om dergelijke evaluaties te laten uitvoeren (in tegenstelling tot bijvoorbeeld Traduki). Nationale of Europese financieringsinstellingen zouden hun activiteiten moeten coördineren met die van de relevante universiteitsfaculteiten in hun gebied, en de praktijk zou tijd nodig hebben om op gang te komen, maar zou op lange termijn de moeite waard zijn en zowel potentiële toekomstige vertalers als uitgevers ten goede komen met betrekking tot kwaliteitsborging.

⁽²²⁾ <https://petra-education.eu/course/>

⁽²³⁾ <https://petra-educationframework.eu/>

Het netwerk PETRA-E is een Europees netwerk van instellingen voor onderwijs en opleiding voor literaire vertalers. Het netwerk heeft tot doel de Europese infrastructuur voor onderwijs en opleiding van literaire vertalers op te zetten en te versterken. Het heeft leden in 18 Europese landen: België, Bosnië en Herzegovina, Bulgarije, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Kroatië, Nederland, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Servië, Slovenië en Spanje. Organisaties uit Malta, Noord-Macedonië en Rusland hebben om informatie over het lidmaatschap verzocht. Het netwerk zal nu proactief contact opnemen met organisaties in andere Europese landen.

1.3 | Permanente opleiding — opkomende en gevestigde vertalers de mogelijkheid bieden om gedurende hun loopbaan een opleiding te volgen

Een uitdaging voor vertalers is hoe zij de noodzakelijke overgang van een vloeiende taalspreker met formele opleiding en kennis naar een actieve literaire vertaler zo goed mogelijk kunnen laten verlopen. Net als bij alle kunsten en ambachten is werkervaring met de werken van verschillende schrijvers — hun verschillende stemmen, ideeën, ervaringen, taalritmen en conclusies — de enige manier om een goede of zelfs briljante vertaler te worden; als algemene regel geldt dat een literaire vertaler gemiddeld zes tot acht boeken moet vertalen om een hoog niveau van professionalisme te bereiken.

Er kunnen verschillende vormen van onderwijs en opleiding nodig zijn om de vertaalvaardigheden en beroepsontwikkeling van literaire vertalers te verbeteren. Het aanbieden van permanente opleiding op nationaal en Europees niveau is van essentieel belang om nieuwe vertalers aan te trekken en de diversiteit van de talencombinaties die door vertalers worden aangeboden te bevorderen. Het is ook van groot belang dat jonge vertalers hun plaats vinden in het beroep, aangezien zij voor het eerst contact opnemen met uitgevers in de hoop werk te vinden.

UITGEVERS BESCHIKKEN OVER BEPERKTE CAPACITEIT OM OPLEIDING OP DE WERKPLEK AAN TE BIEDEN EN MOETEN WORDEN ONDERSTEUND

Uitgevers moeten risico's nemen met nieuwe en veelbelovende vertalers en tijd en moeite steken in het redactionele proces om de vaardigheden die vertalers reeds hebben verworven verder te verbeteren. Zoals gezegd is het in een markt waar de uitgevers voortdurend onder druk staan en de redacteuren zelf, indien zij freelancers zijn, zich ook in een netelige situatie bevinden, lastig voor hen om hiervoor tijd en geld vrij te maken.

Uitgevers moeten voor zeldzame talencombinaties vaak nieuwe vertalers zoeken.

Wanneer de juiste persoon niet kan worden gevonden, kan er ook met combinaties van vertalers worden gewerkt, waarbij gebruik wordt gemaakt van de talenkennis van de ene en de literaire kennis van de andere — met als extra voordeel dat de voor de taal verantwoordelijke persoon praktisch onderricht in het werken met literatuur krijgt en in de toekomst wellicht zelf vertaaldiensten kan aanbieden.

Een typische manier voor uitgevers om de vaardigheden van opkomende vertalers te verbeteren, is dat (senior) redacteuren het vertaalde materiaal redigeren en daarbij een kwaliteitscontrole uitvoeren en feedback geven aan de vertaler. Het gebruik van redacteuren, ongeacht of zij als werknemer of als freelancer worden ingezet, vormt echter een kostenpost voor uitgevers. Deze kosten van editing — een noodzakelijke stap om de kwaliteit te waarborgen — moeten als subsidiabele kosten worden opgenomen in de totale subsidie voor vertaling. Zie afdeling 2.2 voor meer informatie over subsidies voor vertalingen.

DE MOGELIJKHEDEN EN ORGANISATIES VOOR PERMANENTE OPLEIDING MOETEN WORDEN VERSTERKT MET EEN STERKE EUROPESE DIMENSIE

Expertisecentra voor literaire vertaling, residenties, mentorschapsprogramma's en individuele beurzen/mobiliteitsbeurzen bieden verschillende en aanvullende vormen van opleidingservaring die zijn afgestemd op de behoeften van vertalers in verschillende stadia van hun loopbaan. Zij kunnen ook goed inspelen op het tekort aan vertalers in minder gangbare talencombinaties. Het is belangrijk dat zij financieel worden ondersteund en in staat zijn vertalers en opleiders met verschillende nationaliteiten te verwelkomen en dat zij aan netwerken op Europees niveau kunnen deelnemen.

Expertisecentra voor literaire vertaling

In veel Europese landen bieden expertisecentra voor literaire vertaling mentorschappen en diverse nascholingscursussen in heel Europa. Het Nederlands/Vlaamse Expertisecentrum Literair Vertaling (ELV) in Utrecht (Nederland) is een goed voorbeeld van de manier waarop beginnende literaire vertalers kunnen worden ondersteund.

De belangrijkste manier waarop het ELV informatie verzamelt en kennis deelt (in het Nederlands) is via de “*Kennisbank*”⁽²⁴⁾, een gegevensbank met artikelen, overzichtspagina’s en informatie die relevant is voor literaire vertalers en andere belanghebbenden. Het centrum verstuurt ook nieuwsbrieven en is aanwezig op sociale media. Het zou een grote meerwaarde opleveren als een dergelijke gegevensbank een gedeelde Europese kennisbank zou worden.

CELA — een Europees programma voor de ontwikkeling van talent

CELA is een programma voor de ontwikkeling van talent dat wordt medegefinancierd door het programma Creatief Europa. Het biedt een Europese context voor een nieuwe generatie literaire schepers in tien verschillende landen. CELA gaat over het delen van verhalen over grenzen heen. Het programma verenigt 30 opkomende schrijvers, 79 opkomende vertalers en 6 opkomende literaire beroepsbeoefenaren uit 10 Europese landen, en biedt hen gedurende een periode van vier jaar begeleiding. Door een groeiend netwerk van literaire kunstenaars in heel Europa op te zetten door middel van het vertalen en bevorderen van literaire werken in niet-inheemse talen, beoogt CELA de verschillen in literaire infrastructuur in verschillende landen te overbruggen en de mogelijkheid te bieden om een Europees publiek over de grenzen heen te bereiken.

Het ELV heeft tot doel de deskundigheid van zowel beginnende als ervaren literaire vertalers die naar en vanuit het Nederlands vertalen te bevorderen om de kwaliteit van de geleverde vertalingen te verbeteren. Het centrum verzamelt, ontwikkelt en verspreidt kennis en expertise die is toegesneden op de markt en de behoeften van de samenleving. Het ELV organiseert opleidingsprogramma’s voor vertalers die naar en vanuit het Nederlands vertalen. Voorbeelden hiervan zijn workshops ter plaatse, seminars, onlinecursussen en cursussen ter plaatse en diverse vormen van individuele begeleiding voor vertalers.

Het ELV legt zich ook toe op het bevorderen van diversiteit in het vertaalvak door specifieke mentorschappen aan te bieden aan vertalers met verschillende culturele achtergronden, in samenwerking met uitgevers en de organisatie “*De Tank*” (zie afdeling 1.7). “*De Tank*” is een netwerk van redacteurs, schrijvers en vertalers van kleur die willen inspireren, onderwijzen, omscholen en een algemene toename van de inclusiviteit van de Nederlandse en Vlaamse boekensector willen bevorderen. Het ELV neemt ook deel aan internationale initiatieven en netwerken op het gebied van vertaling, zoals *PETRA-E*, en helpt programma’s en festivals zoals *Connecting Emerging Literary Artists (CELA)*⁽²⁵⁾ en *Read My World*⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ <https://literairvertalen.org/index.php/kennisbank>

⁽²⁵⁾ <https://www.cela-europe.com/>

⁽²⁶⁾ <https://readmyworld.nl/en/>

De vertaalsector versterken

De Europese dimensie van deze expertisecentra wordt bevorderd door middel van samenwerkingsvormen tussen de centra, waarbij opleidingsnetwerken in heel Europa worden opgezet. Een voorbeeld hiervan is La Fabrique des Traducteurs en La Fabrique Européenne des Traducteurs, georganiseerd door het internationale college van literaire vertalers (Collège International des Traducteurs Littéraires (CITL)) in Arles, Frankrijk.

Voorbeelden van internationale samenwerking tussen expertisecentra voor literaire vertaling in Frankrijk en Duitsland

Frankrijk – La Fabrique des Traducteurs (de “vertalersfabriek”) ⁽²⁷⁾ en La Fabrique Européenne des Traducteurs

Om ervoor te zorgen dat er een nieuwe generatie vertalers ontstaat en netwerken van jonge professionele vertalers te helpen opzetten, organiseert het CITL in Arles, dat wordt geleid door de vereniging voor de bevordering van literaire vertaling (Association pour la Promotion de la Traduction Littéraire – ATLAS), sinds 2010 een jaarlijkse reeks workshops, genaamd La Fabrique des Traducteurs (de “vertalersfabriek”). Dit programma is bedoeld om jonge vertalers aan het begin van hun loopbaan de kans te geven met ervaren vertalers te werken en meer te weten te komen over het vertaal- en uitgeverslandschap in hun eigen land en in dat van hun meer ervaren mentor. Voor elke workshop worden gedurende tien weken drie jonge buitenlandse vertalers en drie jonge Franse vertalers bijeengebracht. Tussen 2010 en 2019 organiseerde La Fabrique des Traducteurs

⁽²⁷⁾ <https://www.atlas-citl.org/la-fabrique-des-traducteurs/>

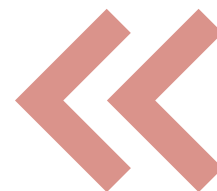
24 workshops waarbij in totaal 14 verschillende talen werden aangeboden (Engels, Arabisch, Chinees, Koreaans, Spaans, Italiaans, Japans, Hebreeuws, Nederlands, Pools, Portugees, Russisch, Servo-Kroatisch en Turks). Geïnspireerd door het succes van La Fabrique des Traducteurs is het CITL een samenwerking met vijf andere opleidingspartners aangegaan voor de oprichting van La Fabrique Européenne des Traducteurs, dat werd ondersteund door het EU-programma voor een leven lang leren en zes opleidingspartners in staat stelde de krachten te bundelen om workshops van negen weken aan te bieden, verdeeld over opeenvolgende residenties bij twee van de netwerkpartners.

Duitsland — “Academy of the Art of Translation” en “ViceVersa”

Het Deutscher Übersetzerfonds, de belangrijkste financieringsinstelling voor literaire vertalers in Duitsland, beheert het initiatief Academy of the Art of Translation (academie voor de kunst van het vertalen), dat seminars en workshops voor professionele vertalers organiseert, onder leiding van en gericht op vertalers met Duits als doeltaal, alsook programma's voor nieuwkomers (Hieronymus-Programm) en subsidies voor mentorschappen. De seminars zijn gericht op het werken aan taalkundige details en het nadenken over vertaalstrategieën in de doeltaal van het Duits, het analyseren van buitenlandse stijlen en het uitbreiden van de eigen taalcompetenties van vertalers. De workshops bieden ervaren vertalers

de mogelijkheid hun ervaring op het gebied van een leven lang leren voort te zetten en discussies over kwaliteitsnormen te bevorderen, en om als een soort “denktank” over de kunst van het vertalen te fungeren. Het programma komt niet alleen ten goede aan vertalers, maar ook aan redacteurs en critici.

In 2010 werd de academie uitgebreid met de lancering van het programma ViceVersa, dat tweetalige (Duits-vreemde taal) workshops aanbiedt — tot dusver in meer dan dertig verschillende vreemde talen. In samenwerking met de Swedish Arts Council (Zweedse kunstraad) kwamen bijvoorbeeld zes literaire vertalers die uit het Zweeds naar het Duits vertalen en zes literaire vertalers die vanuit het Duits naar het Zweeds vertalen bijeen in het Europees college van vertalers (Europäisches Übersetzer-Kollegium — EÜK) in Straelen om hun huidige vertaalprojecten en gemeenschappelijke vertaalproblemen te bespreken. Zij hebben ook ontmoetingen met Duitse uitgevers en literaire agenten om de voorwaarden voor de circulatie van literatuur tussen Zweden en Duitsland te bespreken. Het seminar is bedoeld om de discussie over de verschillende vertaalproblemen bij het vertalen tussen het Duits en het Zweeds te verdiepen. De groep bestaat uit ervaren en minder ervaren vertalers. Een ander doel is het stimuleren van een nauwere band tussen vertalers, om toekomstige contacten over vertaaldilemma's en de uitwisseling van literatuur te vergemakkelijken. ViceVersa heeft veel lopende grensoverschrijdende samenwerkingen tot stand gebracht.

Mentorschappen

Er moeten middelen worden toegewezen aan mentorschapsprogramma's, hetzij in de vorm van kleine eenmalige uitkeringen aan een mentor/mentee na een aanvraag, hetzij in de vorm van grotere subsidies ter ondersteuning van een regeling die via nationale/regionale instellingen of financieringsorganen wordt georganiseerd.

De aanvraagprocedure moet zo eenvoudig mogelijk zijn, aangezien het toegewezen bedrag vaak klein is en de initiatieven vaak particulier zijn.

Een mentorschapsprogramma kan vele vormen aannemen, maar verschilt over het algemeen vrij sterk van een formeel opleidingsprogramma met leerplannen, klassen en graden, enzovoort: het is een op de leerling gebaseerde vorm van *peer learning* met een wisselende duur. Het kan worden georganiseerd binnen een universitaire context als onderdeel van het overbruggen van de kloof tussen het onderwijsstelsel en de uitgeverwereld, of het zou een programma kunnen zijn voor ervaren vertalers die zich aan een nieuwe uitdaging wagen. Een mentorschap kan ook een langere tijd duren of iets meer geformaliseerd en zelfs georganiseerd zijn binnen de context van een universiteit. Mentorschap is een leerwijze die goed lijkt te werken voor freelance vertalers vanwege de relatief hoge mate van flexibiliteit en autonomie, zowel voor de mentor als voor de mentee. Het is bovendien relatief goedkoop en wordt in veel gevallen door en voor vakgenoten georganiseerd door de nationale verenigingen van vertalers.

Zo biedt het Deutscher Übersetzerfonds "bode-stipendien" aan. Literaire vertalers klagen soms over het feit dat hun vak een eenzaam beroep is en dat zij niemand om advies kunnen vragen, zowel tijdens de eerste jaren van hun loopbaan als later, wanneer zij met een moeilijke of niet gangbare tekst worstelen. Bode-stipendien zijn beurzen voor particuliere mentorschappen tussen aanvragers en ervaren collega's, waarbij beide partijen financiering ontvangen.

Zie ook bijlage III, "Opportunities and Centres for Continuous training", voor de verschillende mentorschapsprogramma's in Europa.

Mentorschap in Italië

Een van de twee Italiaanse verenigingen van vertalers, de vakbond van redactionele vertalers (Sindacato dei Traduttori editoriali — STRADE), is in 2020 begonnen met een mentorschapsprogramma om een enorme kloof in opleidingsmogelijkheden voor jonge vertalers in Italië op te vullen. Hoewel in Italië op grote schaal vertaalopleidingen beschikbaar zijn en worden aangeboden door zowel openbare universiteiten als particuliere organisaties (die vaak vrij duur zijn), is het voor opkomende of aspirant-vertalers niet gemakkelijk om toegang te krijgen tot de juiste kennis en vaardigheden om de arbeidsmarkt te betreden. Daarom is het mentorschapsprogramma van STRADE specifiek gericht op onderwerpen als overeenkomsten, literaire scouting, onderhandelingsvaardigheden en netwerkmogelijkheden, en niet zozeer op de kunst van het vertalen zelf.

STRADE heeft voor zijn tweede programma, dat plaatsvond tussen september en december 2021 ⁽²⁸⁾, aanvragen ontvangen van 17 mentoren en ongeveer 190 mentees.

⁽²⁸⁾ <http://www.traduttoristrade.it/mentorato/>

De rol van residenties

Residenties zijn essentieel in de huidige literaire wereld. In alle landen en taalgebieden moeten inspanningen worden verricht om de mogelijkheden en subsidies voor vertalers in residentie uit te breiden.

Een andere manier om vertalers permanente opleiding aan te bieden is om een residentie aan te bieden. Een residentie is een kans voor een vertaler om gedurende enkele weken weg van huis te werken en in een op vertalen gerichte omgeving in vertaalwerk te worden ondergedompeld. Dit biedt vertalers de mogelijkheid om in de cultuur van de door hen vertaalde literatuur te duiken en schrijvers, uitgevers, redacteuren en literaire agenten te ontmoeten. De workshops worden vaak georganiseerd door organisaties of personen die geïnteresseerd zijn in vertaling. Een van de eersten die een residentie voor vertalers aanbood was de Duitse schrijver Günter Grass, die elke keer dat hij een nieuw werk uitbracht zijn internationale vertalers samenbracht voor een tekstworkshop. De EÜK in Straelen heeft deze traditie overgenomen met zijn *Straelener Atriumsgespräche* ⁽²⁹⁾ — workshops die internationale vertalers de gelegenheid bieden de auteur van een veelvuldig vertaald hedendaags Duits boek te ontmoeten. Deze overduidelijke vorm van samenwerking kan het uitgangspunt zijn voor geavanceerde professionele uitwisselingen.

Residenties gaan vaak gepaard met een reisbeurs, die door de gastheer wordt verstrekt. Momenteel lopen de beschikbare niveaus van de infrastructuur om dit soort productieve arbeidskansen mogelijk te maken echter sterk uiteen in Europa. In sommige landen bestaan helemaal geen residenties, maar zelfs in de landen waar zij wel worden aangeboden varieert de beschikbaarheid enorm. Vertalers worden echter ook uitgenodigd voor residenties voor schrijvers, indien beschikbaar. Er zijn meer gastorganisaties nodig, met voldoende financiële middelen om vertalers uit te nodigen, en ten slotte moeten residenties ouders met kinderen kunnen huisvesten, zodat vertalers met kinderen kunnen deelnemen en niet worden uitgesloten.

RECIT ⁽³⁰⁾ — netwerkvorming tussen Europese vertaalcentra

Het Europese netwerk van internationale centra van literaire vertalers (Réseau Européen des Centres Internationaux de Traducteurs littéraires – RECIT) is een netwerk van Europese literaire vertaalcentra. Het netwerk verbindt momenteel 15 organisaties in 13 landen in Europa: centra die gespecialiseerd zijn in het ontvangen van literaire vertalers, zoals het CITL in Arles en het Hungarian Translators' House in Balatonfüred, alsook centra voor vertalers en auteurs, zoals de International Writers' and Translators' Houses in Ventspils (Letland) en Visby (Zweden) en Literarisches Colloquium Berlin. Het RECIT ondersteunt zijn leden niet alleen door een platform voor de uitwisseling van informatie en kennis aan te bieden, maar heeft ook het initiatief genomen voor het project "Vertaling in beweging", dat wordt gefinancierd door Creatief Europa, waarbij RECIT-centra in de EU-lidstaten samenwerken met partners uit de landen van de westelijke Balkan om knowhow over te dragen en capaciteit op te bouwen voor beurzen, opleiding en verdere onderwijsmogelijkheden voor literaire vertalers die werken met de talen die in de regio worden gesproken. Het in kaart brengen van alle vertaalresidenties in Europa is onderdeel van het project.

⁽²⁹⁾ <https://www.euk-straelen.de/deutsch/22-straelener-atrimumsgespraech-der-kunststiftung-nrw>

⁽³⁰⁾ <https://www.re-cit.org/>

Individuele beurzen

Literaire vertalers moeten toegang hebben tot mobiliteitsbeurzen (reisbeurzen) en individuele beurzen.

De toekenning van individuele beurzen die vertalers in staat stellen om meer tijd te besteden en intensiever te werken aan een tekst is van fundamenteel belang voor de vertaalgemeenschap. Met name de vertaling van teksten van hoge literaire kwaliteit, met een ingewikkelde opzet en een rijke woordenschat, en van werken waarvoor veel onderzoek moet worden gedaan, kan alleen met behulp van subsidies serieus worden uitgevoerd. Reizen naar het land van de brontaal om vertalers in staat te stellen hun culturele en taalkennis op te frissen zijn onmisbaar, maar bijna niet te betalen voor literaire vertalers die geen steun ontvangen. Uit de respons op beurzenprogramma's zoals die welke in Duitsland, Frankrijk, Nederland en andere landen zijn opgezet blijkt hoe groot de behoefte aan individuele financiering is.

Bovendien vormen mobiliteitsbeurzen die worden verstrekt in het kader van Erasmus of door nationale financieringsinstanties een noodzakelijke aanvulling op de hierboven besproken vormen van permanente opleiding — zij zijn nodig om individuele vertalers, zowel jonge als gevestigde, meer te betrekken bij de verschillende opleidingsprogramma's en nieuwe beroepsprojecten.

De nieuwe mobiliteitsregeling van Creatief Europa, *i-Portunus*,⁽³¹⁾ biedt financiële steun voor mobiliteit aan individuele kunstenaars, makers of beroepsbeoefenaren in de cultuursector. In december 2020 werd een specifieke oproep gedaan voor vertalers en andere beroepsbeoefenaren die actief zijn op het gebied van literaire vertalingen en werden 18 projecten geselecteerd die rechtstreeks ten goede komen aan 23 personen. De verschillende reisbeurzen werden gebruikt voor vertaalprojecten die betrekking hadden op onderwerpen als genderidentiteit en transgenders, migratie, racismebestrijding en stedelijke ontwikkeling, of hielden verband met het vertalen van de werken van belangrijke auteurs uit de Europese literatuur.

DE SAMENWERKING TUSSEN ORGANISATIES DIE PERMANENTE OPLEIDING AANBIEDEN EN UNIVERSITEITEN MOET WORDEN AANGEMOEDIGD

Samenwerking tussen centra, verenigingen van vertalers, financieringsorganisaties en universiteiten is noodzakelijk om professionalisering en leren in beide richtingen te bevorderen.

De Premuda Summer School of Literary Translation⁽³²⁾, die op het afgelegen Kroatische eiland Premuda in de Adriatische Zee plaatsvindt, is een goed voorbeeld van een programma dat studenten/kandidaat-vertalers (Duits), universitaire docenten en ervaren vertalers samenbrengt om samen aan een vertaling te werken. Het daaruit voortvloeiende vertaalwerk wordt regelmatig door verschillende uitgeverij gepubliceerd als volwaardige literaire vertaling.

In 2009 lanceerde ACE Traductores (de belangrijkste Spaanse vereniging van vertalers) "El Ojo de Polisemo", een jaarlijkse vergadering om de vaak bestaande kloof tussen universiteiten en professionele boekvertalers te overbruggen. De vergadering wordt elk jaar op een andere locatie gehouden en is bedoeld om deelnemers (meestal universitaire en postuniversitaire studenten van opleidingen voor tolken en vertalers, maar ook hoogleraren van vertaalopleidingen) inzicht te verschaffen in de processen die bij redactionele vertalingen komen kijken vanuit het oogpunt van professionele vertalers.

Het August Wilhelm von Schlegel Visiting Professorship is opgericht door het Deutscher Übersetzerfonds aan de Vrije Universiteit Berlijn en vormt een onderscheidende stap in de opwaardering van literaire vertaling als een kunstvorm op zich. Het hoogleraarschap, waarvoor sinds 2007 vijftien literaire vertalers zijn aangesteld, versterkt niet alleen de bemiddelende rol, maar ook de publieke perceptie van de vertaalcultuur. In 2021 werd een nieuw programma van gastdocentschappen (Gastdozenturen des

⁽³¹⁾ <https://www.i-portunus.eu/about-the-programme/general-information/>

⁽³²⁾ <https://transvienna.univie.ac.at/news-events/sommerkollegs/sommerkolleg-premuda/> (Duits)

Deutschen Übersetzerfonds) voor literaire vertalers ingevoerd. Professionele literaire vertalers zullen les geven aan meer dan veertig universiteiten in Duitsland, waarbij zij de kans krijgen hun kennis en ervaring met studenten en academici te delen. Er zal worden gesproken over methoden en de theoretische aanpak, er

zullen kritische lezingen worden gehouden en er zullen vertalingen worden gemaakt.

Een ander voorbeeld is de European School of Literary Translation, een samenwerking tussen vier expertisecentra en universiteiten in Europa.

De in 2017 opgerichte [European School of Literary Translation \(ESLT\)](#) ⁽³³⁾ is een internationaal initiatief van vier partners: het British Centre for Literary Translation, het ELV (Vlaanderen/Nederland), de Link Campus University in Rome, en Fondazione San Pellegrino, Italië.

De ESLT organiseert elk jaar een zomercursus waarbij literaire vertalers (in elk stadium van hun loopbaan) bij elkaar komen die hun onderwijsvaardigheden willen ontwikkelen en meer te weten willen komen over innovaties op dit gebied. De ESLT streeft ernaar professionele literaire vertaling te ondersteunen door een duurzame pan-Europese infrastructuur voor de opleiding van onderwijzers op het gebied van literaire vertaling tot stand te brengen.

De ESLT geeft uitvoering aan het kader [PETRA-E voor onderwijs en opleiding voor literaire vertalers](#) ⁽³⁴⁾.

⁽³³⁾ https://traduzione-editoria.fusp.it/about-eslt_4.html

⁽³⁴⁾ <https://petra-education.eu/>

1.4 | De onzekere status van literaire vertalers — een bedreiging voor de aantrekkingskracht van het beroep en de houdbaarheid van de literaire vertaalsector

Literaire vertalers maken in toenemende mate deel uit van het steeds groter wordende “precariaat” — werknemers die niet voldoende worden betaald om de eindjes aan elkaar te knopen en die te veel uren werken zonder werkzekerheid en fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden (in de meeste landen hebben vertalers geen toegang tot werkloosheidsuitkeringen, pensioenregelingen, betaald ziekteverlof, zwangerschapsverlof enz.). Het komt erop neer dat vertalers, als freelancers, niet de rechten en voordelen genieten die de meeste mensen in vaste dienst als vanzelfsprekend beschouwen — rechten die pas na honderden jaren strijden en collectieve onderhandelingen zijn toegekend.

Er is dan ook dringend behoefte aan een debat over eerlijkere arbeidsomstandigheden voor vertalers. Bij het debat moeten ook schrijvers, uitgevers en overheidsinstanties worden betrokken en moet rekening worden gehouden met de financiële beperkingen van de markt en van uitgevers en met de belangen van schrijvers. Net als het grootste deel van de culturele-inhoudindustrie is de boekensector een prototypingindustrie; zodra een boek is gepubliceerd, kan het niet meer worden gewijzigd. Als zodanig vormt het uitgeven van boeken een risico dat op lange termijn moet worden beperkt. Zie voor meer informatie afdeling 2.1.

In de volgende afdeling wordt ingegaan op de situatie van vertalers en wordt beschreven hoe het debat en de onderhandelingen met uitgevers op een constructieve manier kunnen verlopen.

Hoe komt een literair vertaler rond?

De belangrijkste bron van inkomsten voor een professionele literaire vertaler is het basistarief, berekend op basis van het aantal pagina's, het aantal toetsaanslagen of het totale aantal woorden van het voltooide vertaalde werk. Een

andere bron — afhankelijk van de overeenkomst (en het land) — zijn royalty's, een deel van de opbrengst van het gebruik van het werk in alle gepubliceerde vormen (primaire rechten) alsook een deel van de verkoop van rechten (aanvullende en subsidiaire rechten). Een derde bron van inkomsten is geld van collectieve rechtenbeheersorganisaties, met name in de vorm van openbare uitleenrechten, maar ook bestaan binnen Europa aanzienlijke verschillen. Ten slotte kan een literaire vertaler een aanvraag indienen voor toelagen, subsidies en residenties.

Vanwege de grote verschillen tussen de regelingen voor openbare uitleenrechten en de verschillende socialezekerheids- en belastingstelsels op nationaal niveau — die allemaal ook een aanzienlijk effect hebben op het inkomen van een literaire vertaler — is het uiteraard lastig om de inkomens in Europa te vergelijken. De vertaaltarieven variëren afhankelijk van de oorspronkelijke taal, de complexiteit van de tekst, de reputatie van de auteur enz. Een ander obstakel is de mededingingswetgeving, die het voor de industrie moeilijk maakt om sectorale informatie over vergoedingen en tarieven te verzamelen. Om die reden verschillen de door de nationale verenigingen van uitgevers verstrekte gegevens in sommige gevallen van de gegevens die zijn verzameld in enquêtes, bijvoorbeeld die welke zijn uitgevoerd door de Europese raad van verenigingen van literaire vertalers (Conseil Européen des Associations de Traducteurs Littéraires (CEATL) – zie onderstaand kader)⁽³⁵⁾. Ondanks deze moeilijkheden blijkt uit enquêtes van CEATL over arbeids- en inkomensomstandigheden uit 2008 en 2021 dat het inkomen van literaire vertalers over het algemeen lager is dan dat van mensen met een vergelijkbaar opleidingsniveau en geen gelijke tred houdt met het inflatiepercentage. Dit is zelfs het geval wanneer het loon relatief gezien als “billijk” wordt beschouwd binnen de specifieke nationale boekenmarkt. Hoewel vertalers en

⁽³⁵⁾ <https://www.ceatl.eu/survey-results>

uitgevers doorgaans een vertaaltarief en een termijn voor het voltooien van de vertaling overeenkomen (in Letland vertalen voltijdse vertalers van kwalitatief hoogwaardige literatuur bijvoorbeeld tussen 1 200 tot 1 700 pagina's

tekst per jaar, waardoor zij een billijke beloning kunnen ontvangen), kost de vertaling van stilistisch uitdagende en/of met feiten doorspekte teksten vaak veel meer tijd dan "gemiddeld" als de vertaler een hoogwaardig resultaat nastreeft.

Twee voorbeelden van de manier waarop vertalers in Europa worden betaald

Oostenrijk

Een Oostenrijkse vertaalster heeft onlangs de vertaling van een zeer uitdagend boek afgerond. Vanwege de complexiteit van het boek kostte het haar zeven maanden, waarbij zij zes dagen per week acht tot tien uur per dag werkt, om de klus te klaren. Uiteindelijk bedroeg het basistarief, dat als een "passende beloning" werd beschouwd, 11 000 EUR vóór belastingen en sociale zekerheid.

Als bovengenoemde vergoeding wordt omgerekend naar een uurtarief blijkt dat de vertaler ongeveer 4,50 EUR per uur vóór belastingen en sociale zekerheid betaald heeft gekregen. Het is dus duidelijk dat zelfs binnen de grenzen van wat op de nationale markt als een "eerlijke beloning" wordt beschouwd, de hooggekwalificeerde professionele literaire vertaler ernstig onderbetaald wordt om ervan te kunnen leven. In dit specifieke geval was de vertaling zeer moeilijk, maar zelfs in een minder uitdagend geval zal het tarief waarschijnlijk vergelijkbaar zijn, aangezien de tarieven in Duitsland en Oostenrijk doorgaans lager zijn voor werken die als minder moeilijk worden beschouwd.

Denemarken

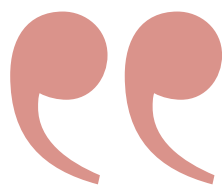
Een Deense vertaler van een fantasieroman voor jongvolwassenen, die niet heel lastig was en 400 pagina's lang was, werd 5 500 EUR betaald, vóór belastingen. Op grond van de overeenkomst moesten alle rechten worden overgedragen en werden geen royalty's uitgekeerd. Ook hier wordt deze betaling als "eerlijk" beschouwd, zij het aan de ondergrens van de standaardtarieven die algemeen aanvaard worden.

Als deze vertaler erin slaagt vijf boeken van dit type per jaar te vertalen, zou zijn jaarinkomen neerkomen op ongeveer 27 500 EUR vóór belastingen. Ter vergelijking: in Denemarken bedraagt het gemiddelde jaarinkomen van een kassamedewerker in de supermarkt 31 000 EUR vóór belastingen. Naast het betalen van belastingen zal de vertaler, als freelancer, ook zijn exploitatiekosten moeten dekken, krijgt hij geen vakantiegeld en zal hij geld uit zijn inkomen opzij moeten zetten voor loondoorbetaling bij ziekte, ouderschapsverlof en zijn pensioen, terwijl een werknemer in vaste dienst deze sociale uitkeringen bovenop zijn vaste salaris ontvangt.

Bovendien ontvangen vertalers weinig royalty's, aangezien uit de enquête van CEATL uit 2008 is gebleken dat het bedrag aan royalty's in geen enkel Europees land hoger was dan 5 % van het jaarinkomen van een literaire vertaler ⁽³⁶⁾.

⁽³⁶⁾ Onlinebron (<https://www.ceatl.eu/wp-content/uploads/2010/09/surveyuk.pdf>).

“Vanwege de grote verschillen tussen de regelingen voor openbare uitleenrechten en de verschillende socialezekerheids- en belastingstelsels op nationaal niveau — die allemaal ook een aanzienlijk effect hebben op het inkomen van een literaire vertaler — is het uiteraard lastig om de inkomens in Europa te vergelijken.”

© unsplash — Damir Spanic

Wat is CEATL?

CEATL is een overkoepelende organisatie van verenigingen van literaire vertalers in Europa. CEATL werd in 1993 door tien oprichters in het leven geroepen en telt nu 35 aangesloten verenigingen uit 29 landen in heel Europa, die samen ongeveer 10 000 individuele leden vertegenwoordigen. CEATL heeft sinds de oprichting via haar uitvoerend comité, werkgroepen en afgevaardigden gepleit voor betere arbeidsomstandigheden, eerlijke overeenkomsten en billijke vergoeding op Europees en nationaal niveau. De organisatie bevordert actief de zichtbaarheid en erkenning van literaire vertalers in de culturele sector en werkt intern aan de oprichting en versterking van verenigingen van vertalers in heel Europa. CEATL brengt het periodieke onlinemagazine *Counterpoint* (beschikbaar in het Engels en Frans) ⁽³⁷⁾ uit, met artikelen over uiteenlopende onderwerpen van vertalers uit heel Europa.

⁽³⁷⁾ <https://www.ceatl.eu/ceatl-e-zine-counterpoint>

De lage gemiddelde koopkracht van literaire vertalers

Uit de CEATL-enquête van 2008 is gebleken dat de gemiddelde koopkracht van literaire vertalers veel lager was dan die van de gemiddelde werknemer in de verwerkende industrie en de dienstensector. Wanneer alleen het basisinkomen in aanmerking wordt genomen, bedroeg het netto-inkomen van literaire vertalers in slechts drie landen (Denemarken, Frankrijk en Kroatië) soms driekwart van de koopkrachtstandaard (KKS) per hoofd van de bevolking, en in 13 landen bedroeg het maximale netto-inkomen niet eens twee derde

van de KKS. In totaal bedroeg de gemiddelde koopkracht van literaire vertalers in 2008 in 20 van de 23 landen minder dan 60 % van de KKS.

Uit de CEATL-enquête van 2021 blijkt dat zich de afgelopen 13 jaar enkele ontwikkelingen hebben voorgedaan; dat is over het algemeen echter niet in de goede richting gebeurd. Uit de eerste bevindingen blijkt dat de tarieven in veel landen gestagneerd zijn, wat betekent dat zelfs als bijvoorbeeld het werkelijke tarief per pagina iets hoger ligt dan in 2008, het nog steeds ver achterblijft bij de algemene indexering van de kosten van levensonderhoud.

Ontwikkeling van het gemiddelde tarief per pagina volgens de CEATL-enquêtes van 2008 en 2021

In 2008 en opnieuw in 2021 hield CEATL een enquête onder vertalers in Europa over betaling en arbeidsomstandigheden om onder meer hun koopkracht te berekenen en deze te vergelijken met die van andere beroepen. Beide enquêtes werden uitgevoerd onder alle bij CEATL aangesloten verenigingen, waarbij de respondenten zowel leden als niet-leden van deze verenigingen waren ⁽³⁸⁾.

In de 13 jaar tussen de CEATL-enquêtes van 2008 en 2021 is het gemiddelde tarief per pagina (1 pagina = 1 800 toetsaanslagen) op de meeste afzonderlijke markten niet wezenlijk veranderd. Er waren bijvoorbeeld bescheiden stijgingen in Kroatië, van 7 EUR tot 7,60 EUR; in Italië, van 11,35 EUR tot 12,60 EUR; in Denemarken, van 16,05 EUR tot 18,84 EUR; in Oostenrijk, van 21,60 EUR tot 24 EUR, en in Tsjechië, van 5,50 EUR tot 7,45 EUR.

Het gemiddelde tarief is in veel landen echter gedaald: van 13,50 EUR tot 11,14 EUR in

Spanje, van 30,96 EUR tot 25,20 EUR in Frankrijk, van 7,25 EUR tot 6,25 EUR in Slowakije, van 21,90 EUR tot 21,60 EUR in Duitsland (hoewel een relatief kleine daling) en van 21,60 EUR tot 21 EUR in Nederland.

De sterkste stijging van het tarief in die periode, van 31,08 EUR tot 39,02 EUR, vond plaats in Noorwegen, dat, wat de levens- en inkomensomstandigheden betreft, wordt beschouwd als de best gereguleerde en best betaalde markt voor vertalers in Europa.

Opvallend is dat alle bovenstaande cijfers niet-geïndexeerde tarieven zijn, wat betekent dat zelfs de stijgingen in de meeste gevallen zullen worden "opgegeten" door inflatie en de algemene stijging van de kosten van levensonderhoud. Rekening houdend met het feit dat uit de enquête van 2008 bleek dat in 20 van de 23 landen de gemiddelde koopkracht van literaire vertalers 60 % (of minder) bedroeg dan die van de gemiddelde werknemer in de verwerkende industrie en de dienstensector, zijn de bovenstaande gegevens van 2021 op zijn minst enigszins teleurstellend te noemen.

⁽³⁸⁾ <https://www.ceatl.eu/survey-results>

De cruciale rol van verenigingen van vertalers bij voorlichting en markttransparantie

NATIONALE VERENIGINGEN VAN VERTALERS KUNNEN BIJDAGEN TOT EEN TRANSPARANTERE MARKT EN VERTALERS BETER BEKEND MAKEN MET DE ALGEMENE OMSTANDIGHEDEN WAARMEE HUN COLLEGA'S TE MAKEN HEBBEN, ALSOOK MET HUN EIGEN RECHTEN ALS AUTEUR

Zoals wij hebben gezien, zijn de tarieven voor literaire vertalers al enkele jaren gelijk gebleven of gedaald ten opzichte van eerdere tarieven, maar ook, en met name, in vergelijking met andere beroepen waarvoor een vergelijkbare mate van bekwaamheid en opleidingsniveau is vereist.

Bij het analyseren van deze cijfers moet echter ook rekening worden gehouden met het feit dat de vertalers die op bovengenoemde enquêtes hebben gereageerd doorgaans op een of andere manier georganiseerd zijn; zij zijn degenen die zich bewust zijn van hun situatie en die dankzij de voortdurende inspanningen van hun verenigingen inzicht hebben in hun lokale markten. Redelijkerwijs mag worden aangenomen dat de voorwaarden en vergoedingen/tarieven slechter zijn voor vertalers die geen lid zijn van een netwerk of vereniging (zoals blijkt uit de onderzoeken van ACE Traductores in 1997, 2010 en 2016) ⁽³⁹⁾.

Over het algemeen vormt het gebrek aan toegang van vertalers tot nauwkeurige gegevens van hun markten (gemiddelde tarieven, contractvoorwaarden enz. bij hun collega's) een belangrijk obstakel voor verbetering van de omstandigheden. Aangezien de verspreiding van dit soort kennis wordt verhinderd door strikte mededingingswetgeving op de markten, is het bovendien onmogelijk om een gemeenschappelijk minimumtarief aan te bevelen, laat staan vast te stellen.

In sommige gevallen bieden uitgeverijen de helft, of zelfs een derde, van wat wordt beschouwd als het gemiddelde tarief, en profiteren zij van het gebrek aan kennis bij vertalers die nieuw zijn in het vak en die, omdat zij deel willen uitmaken

van de boeken-/uitgeverijsector, vaak bereid zijn om onacceptabele voorwaarden te aanvaarden om een "voet tussen de deur" te krijgen. Een bij een organisatie aangesloten vertaler daarentegen heeft in elk geval de mogelijkheid om zijn nationale vereniging te raadplegen en de informatie te ontvangen die hij nodig heeft om over een betere overeenkomst te onderhandelen.

Literaire vertalers in Europa worden niet altijd beschermd door eerlijke overeenkomsten

Uit de meest recente CEATL-enquête van 2021 blijkt dat in veel landen alle of "de meeste" van de ondertekende overeenkomsten in overeenstemming zijn met het auteursrecht. Maar ook hier verschilt de situatie sterk per land. Zo gaf 37,04 % van de vertalers in Portugal aan "nooit" of slechts "voor minder dan 25 % van de in opdracht gegeven boeken" overeenkomsten te hebben ondertekend die in overeenstemming zijn met het auteursrecht. Vergelijkbare cijfers werden opgegeven in Zwitserland (25 %), Nederland (18,28 %), Oostenrijk (22,22 %), Italië (15,29 %) en Kroatië (13,75 %). In Noorwegen, waar is onderhandeld over een standaardovereenkomst tussen uitgevers en verenigingen van vertalers, bedroeg dit cijfer 4,08 % en gaf 85,17 % van vertalers aan dat *al* hun overeenkomsten overeenkomstig het auteursrecht worden ondertekend.

In het algemeen worden in het kader van de contractuele betrekkingen tussen uitgevers en vertalers niet altijd basisrechten zoals het recht op toekenning of het recht op integriteit geëerbiedigd, die beide morele rechten zijn en als zodanig door de Berner Conventie worden erkend. Bovendien delen uitgevers niet altijd alle toepassingen van het werk van een vertaler mee aan de vertaler. Uit een door CEATL tussen mei en juli 2021 uitgevoerde enquête over de juridische en contractuele situatie onder literaire vertalers is gebleken dat het rechtskader van de vertaalovereenkomst in veel Europese landen relatief zwak en niet in overeenstemming is met de beginselen van de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt, met name wat transparantie en billijke vergoeding betreft ⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁹⁾ Onlinebron (<https://ace-traductores.org/publicaciones/estudios-sobre-el-sector/>).

⁽⁴⁰⁾ Zie online (<https://www.ceatl.eu/ceatl-publishes-the-first-results-of-its-legal-survey> en <https://actualitte.com/article/103122/auteurs/en-europe-des-contrats-pas-vraiment-a-l-avantage-des-traducteurs>).

Voorbeelden van overeenkomsten die niet in overeenstemming zijn met het auteursrecht

De eerder besproken Oostenrijkse vertaalster bevindt zich in een relatief gunstige positie, aangezien zij als Duitstalige bij vertaling voor Duitse uitgevers kan verwijzen naar en vaak vertrouwt op het Duitse overeenkomstenrecht. De vereniging van Duitstalige vertalers van literaire en wetenschappelijke werken (VdÜ) is er — na jarenlange onderhandelingen met uitgevers en een aantal rechtszaken die door individuele vertalers zijn aangespannen om de bepalingen van het overeenkomstenrecht na te leven — uiteindelijk in geslaagd de opnemings van auteursrechten in overeenkomsten af te dwingen (een regel die sindsdien door sommige, maar niet alle uitgeverijen is nageleefd) ⁽⁴¹⁾.

De Oostenrijkse vereniging van literaire vertalers (IGÜ) heeft daarentegen nog maar vrij recent onderhandeld over een modelovereenkomst voor vertalers op basis van een aantal bepalingen die in Duitsland van kracht zijn. Ook in dit geval staat het Europese en nationale mededingingsrecht geen “aanbevolen tarief” toe.

Voor vertalers in Nederland staan de zaken er enigszins anders voor. De modelovereenkomst waarover de Nederlandse vereniging van auteurs heeft onderhandeld bevat een

minimumtarief per woord van de brontekst, maar dit is vooral van belang voor de toekenning van vertaalsubsidies (d.w.z. dat als er geen modelovereenkomst is, er geen subsidie wordt verleend). De Nederlandse modelovereenkomst voorziet ook in royalty's voor vertalers (2 % royalty's als er 4 000 boeken zijn verkocht); aangezien de overgrote meerderheid van de vertalingen die onder de modelovereenkomst vallen echter geen *bestsellers* zijn, wordt de drempel van 4 000 haast nooit bereikt. Bovendien werd het minimumtarief in 1972 vastgesteld en is het slechts eenmaal voor inflatie gecorrigeerd. Het moet ook duidelijk zijn dat een minimumtarief in een dergelijk scenario eigenlijk een vast “maximumtarief” wordt.

Toch zijn de voorwaarden voor Nederlandse vertalers beter dan elders. In Spanje zal de vergoeding waarschijnlijk worden gehalveerd en volgens verschillende onderzoeken die in 2010 en 2016 zijn uitgevoerd door de Spaanse verenigingen van vertalers (ACE Traductores) is het niet zeker dat de overeenkomst is gebaseerd op de door deze verenigingen aanbevolen modelovereenkomst. Uit deze onderzoeken blijkt dat boeken regelmatig werden vertaald zonder dat er een overeenkomst werd ondertekend of in het kader van overeenkomsten die niet volledig in overeenstemming waren met het Spaanse auteursrecht.

Deze voorbeelden zijn gekozen om een beeld te schetsen van de situatie in het “noorden”, waar men ten minste bereid is om tot een eerlijke overeenkomst te komen, en in het “zuiden”, waar de situatie nog minder hoopgevend is.

Er blijkt eveneens uit dat literaire vertalers niet altijd worden beschermd door eerlijke overeenkomsten en dat dit voor heel Europa opgaat.

⁽⁴¹⁾ Het Duitse overeenkomstenrecht heeft voor vertalers echter als nadeel dat de toegekende royalty's afnemen in verhouding tot het aantal verkochte boeken.

DE RICHTLIJN INZAKE AUTEURSRECHTEN IN DE DIGITALE EENGEMAAKTE MARKT MOET IN ALLE EU-LIDSTATEN IN WETGEVING WORDEN OMGEZET OM DE SITUATIE OP HET GEBIED VAN BILLIJKE VERGOEDING EN TRANSPARANTIE TE VERBETEREN

De richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt ⁽⁴²⁾ is een EU-richtlijn die tot doel heeft een “goede werking van de markt voor auteursrechten” te waarborgen.

De richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt voorziet in de beginselen van passende en evenredige vergoeding en diverse andere bepalingen ter versterking van de contractuele positie van auteurs. Deze zijn vervat in de artikelen 18 tot en met 22 ⁽⁴³⁾.

- ◆ **Artikel 18:** beginsel van passende en evenredige vergoeding. De lidstaten zorgen ervoor dat, wanneer auteurs en uitvoerende kunstenaars hun uitsluitende rechten voor de exploitatie van hun werken of andere materialen in licentie geven of overdragen, zij gerechtigd zijn een passende en evenredige vergoeding te ontvangen.
- ◆ **Artikel 19:** transparantieplichting. Dit artikel moet ervoor zorgen dat auteurs en uitvoerende kunstenaars op regelmatige basis, ten minste eenmaal per jaar, en rekening houdend met de specifieke kenmerken van elke sector, actuele, relevante en volledige informatie betreffende de exploitatie van hun werken en uitvoeringen ontvangen van de partijen aan wie zij hun rechten hebben overgedragen of in licentie gegeven of van hun rechtsopvolgers, met name wat betreft de wijzen van exploitatie, alle voortgebrachte inkomsten en de verschuldigde vergoeding.
- ◆ **Artikel 20:** mechanisme voor aanpassing van contracten. Dit mechanisme stelt een maker in staat een aanvullende vergoeding voor een werk te vorderen wanneer de oorspronkelijk overeengekomen vergoeding duidelijk onevenredig laag is in vergelijking met de gegenereerde inkomsten.

- ◆ **Artikel 21:** procedure voor alternatieve geschillenbeslechting. Deze procedure heeft betrekking op geschillen in verband met de transparantieplichting en het mechanisme voor aanpassing van contracten.
- ◆ **Artikel 22:** herroepingsrecht. Het herroepingsmechanisme stelt de auteur of uitvoerende kunstenaar in staat de licentie of de overdracht van rechten geheel of gedeeltelijk te herroepen, als dat werk of dat andere beschermd materiaal niet wordt geëxploiteerd.

De lidstaten moesten deze richtlijn uiterlijk op 7 juni 2021 hebben omgezet. Niettemin hebben slechts vier lidstaten de Commissie vóór het verstrijken van de termijn in kennis gesteld van de volledige omzetting (Duitsland, Hongarije, Malta en Nederland). Op 26 juli 2021 heeft de Commissie *inbreukprocedures ingeleid* ⁽⁴⁴⁾ tegen de lidstaten die de nationale omzettingsmaatregelen nog niet of slechts gedeeltelijk hadden uitgevoerd. In veel landen wordt hieraan nog steeds gewerkt, aangezien de praktische uitvoering van de tekst een heikel punt is waarbij veel op het spel staat voor zowel auteurs in het algemeen (met inbegrip van literaire vertalers) als voor uitgevers. Veel belanghebbenden maken zich zorgen omdat in sommige landen niet volledig rekening wordt gehouden met de meest zinnige kwesties die in de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt aan de orde worden gesteld (bijvoorbeeld uitsluiting van de mogelijkheid van collectieve acties, of de redelijke vergoeding die wordt “vervangen”). Zie de komende uitgave van *Counterpoint*.

Een billijke vergoeding kan worden bereikt indien de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt wordt uitgevoerd op een wijze die overeenstemt met de in de artikelen 18 tot en met 23 en de overwegingen 72 tot en met 80 ⁽⁴⁵⁾ geuite voornemens, namelijk het waarborgen van het recht van vertalers, auteurs en uitvoerende kunstenaars op een eerlijke en billijke vergoeding die in verhouding staat tot de werkelijke waarde van hun werk, en mits er passende toegang is tot transparante gegevens.

⁽⁴²⁾ Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0790>).

⁽⁴³⁾ Ibid., blz. 30–32.

⁽⁴⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_21_3902

⁽⁴⁵⁾ Ibid., blz. 18–20.

EUROPESE EN NATIONALE FINANCIERINGSORGANISATIES MOETEN GOEDE PRAKTIJKEN OP HET GEBIED VAN VERGOEDING EN EERLIJKE OVEREENKOMSTEN AANMOEDIGEN

Wat wordt er verstaan onder een “billijke vergoeding”? Binnen de OCM-groep werd overeengekomen dat een billijke vergoeding een vergoeding is die eerlijk is, in verhouding staat tot het belang van het werk en toereikend moet zijn om in de basisbehoeften van werknemers en hun gezinnen te voorzien.

Uit de CEATL-enquêtes van 2008 en 2021 is gebleken dat er een duidelijk verband bestaat tussen een billijke vergoeding en de hoeveelheid tijd en professionele zorg die een literaire vertaler aan een vertaling zal besteden.

Van de 35 bij CEATL aangesloten verenigingen meldden er twintig dat er in hun regio of land al een model of standaardovereenkomst bestaat. Op veel plaatsen zijn de instrumenten dus wel voorhanden, maar moeten zij alleen nog goed worden toegepast en gebruikt.

Om deze situatie te verbeteren, moeten EU-/ nationale subsidies voor de vertaling van boeken worden gekoppeld aan fatsoenlijke overeenkomsten. Aangezien subsidies zeer vaak worden toegekend aan kleinere boeken en minder gebruikte talen, kan dit ook een signaal geven aan anderen. Als kan worden aangetoond dat er meer te verdienen valt met het vertalen uit nichetalen, kan dit ook bemoedigend zijn voor jonge potentiële vertalers.

Een goede praktijk zou zijn dat publieke financiers een billijke vergoeding opnemen als

“Een billijke vergoeding kan worden bereikt indien de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt wordt uitgevoerd op een wijze die overeenstemt met de [...] voornemens, namelijk het waarborgen van het recht van vertalers, auteurs en uitvoerende kunstenaars op een eerlijke en billijke vergoeding die in verhouding staat tot de werkelijke waarde van hun werk [...]”

Zoals bij alle beroepen geldt dat hoe meer werkervaring beroepsbeoefenaren hebben, hoe bekwaamer zij zullen worden — en in het geval van vertalers, hoe hoger de kwaliteit van hun vertaling zal zijn. Op lange termijn bestaat er dus een rechtstreeks verband tussen een billijke vergoeding en de kwaliteit van de vertaalde literatuur.

Overeenkomsten moeten een instrument voor wederzijds begrip zijn en worden opgesteld in een taal die voor leken begrijpelijk is. CEATL heeft zowel een zogenaamde [hexaloo](#) ⁽⁴⁶⁾ (zes aanbevelingen voor goede praktijken bij onderhandelingen met literaire vertalers) als een reeks [richtsnoeren voor eerlijke overeenkomsten](#) ontwikkeld ⁽⁴⁷⁾. Deze kunnen nuttig zijn bij het ontwikkelen en bespreken van overeenkomsten en rechten.

voorwaarde voor het toekennen van subsidies aan uitgevers voor vertaling. Indien het niet altijd mogelijk is een minimumtarief vast te stellen, vormen de door CEATL verzamelde gemiddelde tarieven per land een goed uitgangspunt om te bepalen of een door de uitgever in de subsidieaanvraag voorgesteld tarief laag is in vergelijking met de markt, en dus onbillijk is.

Indien de financiering afhankelijk zou zijn van het gebruik van een modelovereenkomst of iets vergelijkbaars, zouden uitgevers eerder geneigd zijn de overeenkomst te gebruiken. Zie voor meer informatie in afdeling 2.2 het gedeelte over hoe overheidssteun uitgevers kan helpen een billijke vergoeding te bieden.

⁽⁴⁶⁾ <https://www.ceatl.eu/translators-rights/hexalogue-or-code-of-good-practice>

⁽⁴⁷⁾ <https://www.ceatl.eu/translators-rights/guidelines-for-fair-translation-contracts>

COLLECTIEVE ONDERHANDELINGEN MOETEN WORDEN TOEGESTAAN EN AANGEMOEDIGD

Literaire vertalers en audiovisuele vertalers die voor culturele instellingen en streamingbedrijven ondertiteling en boventiteling verzorgen, hebben gepleit voor sterkere organen om hun belangen te behartigen.

In de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt is erkend dat auteurs doorgaans in een zwakkere contractuele positie verkeren dan hun wederpartijen⁽⁴⁸⁾. Om een passende en evenredige vergoeding in exploitatiecontracten tot stand te brengen, biedt de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt de lidstaten de speelruimte om verschillende mechanismen te gebruiken, waaronder collectieve onderhandelingen, mits deze in overeenstemming zijn met het EU-recht. In het kader van de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt kunnen collectieve onderhandelingen worden gebruikt om passende en evenredige vergoeding, de transparantieverplichtingen, het mechanisme voor aanpassing van contracten (wanneer de oorspronkelijk overeengekomen vergoeding onevenredig laag blijkt te zijn in vergelijking met alle relevante daaropvolgende inkomsten die voortvloeien uit de exploitatie van de werken) en het herroepingsmechanisme (als dat werk of dat andere beschermd materiaal niet wordt geëxploiteerd) te reguleren. Omdat vertalers vaak zelfstandigen zonder werknemers (freelancers)⁽⁴⁹⁾ zijn, worden zij in het kader van het mededingingsrecht echter beschouwd als ondernemingen. In de praktijk betekent dit dat zelfstandige vertalers zonder werknemers niet direct of indirect tarieven of andere handelsvoorwaarden kunnen vaststellen omdat zij als een kartel zouden worden beschouwd, waardoor het mededingingsrecht zou worden geschonden. Bijgevolg staan het mededingingsrecht *van de EU* en het mededingingsrecht van sommige lidstaten zelfstandige vertalers zonder werknemers niet toe collectief te onderhandelen. Een wet die

is gebaseerd op consumentenbescherming leidt derhalve tot ernstige hindernissen voor zelfstandigen in de culturele sector, zoals literaire vertalers, om een niveau van vergoeding en sociale bescherming te bereiken dat als billijk kan worden beschouwd.

Volgens de recente rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie⁽⁵⁰⁾ moet de EU de recente tendensen voor de handhaving van het Europese mededingingsrecht bespoedigen om maatschappelijk legitieme uitzonderingen op mededingingsrechtelijke beperkingen te erkennen, auteurs in staat te stellen hun contractuele positie te versterken, en collectieve onderhandelingen mogelijk te maken.

Hiertoe heeft de Europese Commissie een initiatief genomen om ervoor te zorgen dat de mededingingsregels van de EU geen belemmering vormen voor collectieve onderhandelingen om de arbeidsomstandigheden van zelfstandigen zonder personeel te verbeteren. Belanghebbenden, waaronder mededingingsautoriteiten, overheidsinstanties en de academische wereld, alsook juridische en economische beroepsbeoefenaars, vakbonden en werkgeversorganisaties, werden uitgenodigd om van 3 maart tot en met 28 mei 2021 deel te nemen aan een openbare raadpleging om de huidige situatie van zelfstandigen zonder werknemers te beoordelen en na te gaan wat de toegevoegde waarde is van EU-maatregelen op dit gebied en wat de waarschijnlijke gevolgen zouden zijn van beleidsopties om de toepasselijkheid van het EU-mededingingsrecht op collectieve onderhandelingen door zelfstandigen zonder werknemers te verduidelijken⁽⁵¹⁾. De in dit verband verzamelde informatie is in aanmerking genomen door de Europese Commissie, die in het licht van haar algemene effectbeoordeling ontwerprichtsnoeren voor de toepassing van het EU-mededingingsrecht op collectieve overeenkomsten betreffende de arbeidsomstandigheden van zelfstandigen zonder medewerkers publiceerde voor een openbare raadpleging op 9 december 2021⁽⁵²⁾.

⁽⁴⁸⁾ Overweging 72, Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG, PE/51/2019/REV/1 PB L 130 van 17.5.2019, blz. 92.

⁽⁴⁹⁾ Zij hebben geen arbeidsovereenkomst of onderhouden geen arbeidsbetrekkingen, maar beroepen zich hoofdzakelijk op hun eigen persoonlijke arbeid voor het verrichten van de betrokken diensten.

⁽⁵⁰⁾ Zie hiervoor het arrest van 4 december 2014, FNV Kunsten Informatie en Media v Staat der Nederlanden, C-413/13, EU:C:2014:2411, punt 23; Arrest van 21 september 1999, Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie, C-67/96, EU:C:1999:430, punt 60; Arrest van 21 september 1999, Brentjens' Handelsonderneming BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen, C-115/97, EU:C:1999:434, punt 57; Arrest van 21 september 1999, Maatschappij Drijvende Bokken BV/Stichting Pensioenfonds voor de Vervoeren Havenbedrijven, C-219/97, EU:C:1999:437, punt 47; Arrest van 12 september 2000, Pavel Pavlov e.a./Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten, C-180/98, EU:C:2000:428, punt 67; Arrest van 21 september 2000, Hendrik van der Woude/Stichting Beatrixoord, C-222/98, EU:C:2000:475, punt 22; Arrest van 3 maart 2011, AG2R Prévoyance/Beaudout Père et Fils SARL, C-437/09, EU:C:2011:112, punt 29.

⁽⁵¹⁾ https://ec.europa.eu/competition-policy/public-consultations/2021-collective-bargaining_en

⁽⁵²⁾ Richtsnoeren inzake collectieve overeenkomsten voor zelfstandigen zonder werknemers (europa.eu)

© unsplash — Emmanuel Ikwuegbu

“In de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt is erkend dat auteurs doorgaans in een zwakkere contractuele positie verkeren dan hun wederpartijen. Om een passende en evenredige vergoeding in exploitatiecontracten tot stand te brengen, biedt de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt de lidstaten de speelruimte om verschillende mechanismen te gebruiken, waaronder collectieve onderhandelingen, mits deze in overeenstemming zijn met het EU-recht.”

”

VERENIGINGEN VAN VERTALERS MOETEN WORDEN VERSTERKT

De Europese partners voor de versterking van de positie van vertalers bestaan al: CEATL en AVTE behartigen hun belangen en doen een beroep op de gezamenlijke expertise (d.w.z. op het gebied van modelovereenkomsten, eerlijke beloning, onderwijs en goede praktijken) van de aangesloten verenigingen. Bijgevolg zouden CEATL en AVTE de vertegenwoordigende organen van vertalers op Europees niveau moeten zijn. Dit zou echter betekenen dat beide organisaties gesubsidieerd moeten worden voor zover zij in staat zijn te betalen voor het werk dat al tientallen jaren op vrijwillige basis wordt verricht.

Zwakke instellingen en verenigingen vormen een belemmering voor collectieve onderhandelingen en voor de informatiestroom, bijvoorbeeld over rechten en vergoeding.

Hoewel de meeste literaire vertalers deskundigen zijn op het gebied van literatuur, cultuur en taal, ontbreekt het hen aan kennis op juridisch gebied en staan zij er vaak alleen voor als zij onderhandelen met zowel grote als kleine uitgevers die op hun eigen, betaalde juridisch adviseur vertrouwen. Het onderhandelen over een overeenkomst, en zelfs het goed begrijpen van een overeenkomst, kan een ontmoedigende taak zijn. In dit geval zou de beste (en waarschijnlijk meest betaalbare) bijstand worden verleend door reeds gevestigde beroepsverenigingen en dergelijke, en zou die in het ideale scenario neerkomen op het collectief onderhandelen over een nationale modelovereenkomst met verenigingen van uitgevers.

Het is belangrijk te benadrukken dat organisaties zoals CEATL en AVTE sterk afhankelijk zijn van vrijwilligerswerk door afgevaardigden en het bestuur. Om deze organisaties in staat te

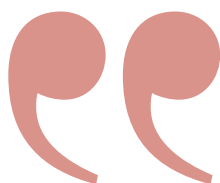
stellen de in dit rapport genoemde hoognodige taken uit te voeren, is toereikende en zekere langetermijnfinanciering nodig. De voornoemde aanbeveling is dan ook bedoeld om een reeds bestaande infrastructuur voor samenwerking en wederzijdse ondersteuning in heel Europa te versterken.

Zie voor meer informatie over nationale verenigingen van vertalers in heel Europa bijlage IV, "Translators Associations and Translator Databases".

VERTALERS MOETEN TOEGANG HEBBEN TOT INDIVIDUELE STUDIEBEURZEN/BEURZEN OP NATIONAAL EN INTERNATIONAAL NIVEAU

De onzekere status van kunstenaars is in de afgelopen decennia in veel Europese landen aangepakt door de invoering van financieringssystemen, waarbij de nadruk ligt op rechtstreekse steun voor personen om artistieke en uiteraard ook literaire projecten te realiseren. Individuele beurzen en fellowships, of het nu gaat om onderzoek, mobiliteit of perioden van geconcentreerd zelfstandig werk, vormen ook een basisbehoefte op het gebied van literaire vertalingen. Literaire vertalers moeten deze beurzen samen met schrijvers en andere kunstenaars kunnen aanvragen. Voorbeelden zoals de door de overheid gefinancierde projectsubsidies en stimuleringsubsidies in Vlaanderen, de werksubsidies in Denemarken en de verscheidenheid aan fellowships van organisaties zoals het Letterenfonds in Nederland en het Deutscher Übersetzerfonds in Duitsland kunnen als voorbeeld dienen. Daarvan is gebleken hoe doeltreffende financieringsmechanismen de levens- en arbeidsomstandigheden van vertalers kunnen verbeteren en een vertaalcultuur in Europa verder tot ontwikkeling kunnen brengen.

“Hoewel de meeste literaire vertalers deskundigen zijn op het gebied van literatuur, cultuur en taal, ontbreekt het hen aan kennis op juridisch gebied en staan zij er vaak alleen voor als zij onderhandelen met zowel grote als kleine uitgevers die op hun eigen, betaalde juridisch adviseur vertrouwen.”

Het debat over de status en arbeidsomstandigheden van kunstenaars in Europa

Literaire vertalers worden geconfronteerd met dezelfde voornoemde uitdagingen als veel kunstenaars en andere beroepsbeoefenaren (zelfstandigen, freelancers, onregelmatige contracten enz.). Sociale partners, vertegenwoordigers van de culturele en creatieve sectoren, en netwerken tonen doorgaans veel belangstelling voor het onderwerp. De EU-lidstaten lijken in het algemeen positief te staan tegenover acties om kunstenaars en professionals in de creatieve sector te helpen en de COVID-19-crisis heeft eens te meer duidelijk gemaakt dat de status van kunstenaars moet worden herzien en dat hun betere arbeidsomstandigheden moeten worden geboden.

De nieuwe Europese agenda voor cultuur, die de Europese Commissie in mei 2018 heeft aangenomen, samen met het werkplan voor cultuur 2019-2022 van de Raad, vormt het kader voor acties en culturele samenwerking op EU-niveau. De agenda heeft drie strategische doelstellingen met sociale, economische en externe dimensies. Een van de concrete acties is de lidstaten te ondersteunen bij het waarborgen van een billijke vergoeding voor kunstenaars en makers door middel van algemene en sectorspecifieke dialogen. In het werkplan wordt een “ecosysteem ter ondersteuning van kunstenaars, culturele en creatieve beroepsbeoefenaren en Europese inhoud” aangemerkt als een van de vijf belangrijkste prioriteiten voor Europese samenwerking op het gebied van cultuurbeleid. Dit rapport is in het kader van deze prioriteit opgesteld.

De Commissie heeft eind 2020 een onderzoek naar de arbeidsomstandigheden van kunstenaars uitgevoerd ⁽⁵³⁾. Dit onderzoek werd namens de Commissie uitgevoerd door het EENCA (het Europees

⁽⁵³⁾ <https://ec.europa.eu/culture/news/study-artists-working-conditions-published>

deskundigennetwerk voor cultuur en audiovisueel), in nauwe samenwerking met verschillende brancheorganisaties van belanghebbenden, zoals Culture Action Europe, het IETM (het internationaal netwerk voor hedendaagse podiumkunsten), On the Move, PEARLE — Live Performance Europe, en Freemuse. In het onderzoek werd gekeken naar de kenmerken van de werkgelegenheid voor kunstenaars en culturele en creatieve beroepsbeoefenaren in de EU-lidstaten met betrekking tot de status en rechten van kunstenaars, sociale zekerheid, zelfstandig ondernemerschap, ondersteunende ecosystemen en alternatieve financiering, artistieke vrijheid, loopbaanontwikkeling en maatregelen ter bestrijding van de COVID-19-crisis.

In het kader van het project werden verschillende aanbevelingen gedaan:

- ◆ **Financiering.** Er werd gewezen op de noodzaak om financiering op EU- en nationaal niveau in te voeren ter ondersteuning van kunstenaars op korte, middellange en lange termijn; de noodzaak cultuur en kunstenaars in de herstelmechanismen op te nemen werd benadrukt; het effect van financiering op de arbeidsomstandigheden werd beoordeeld, en de vereenvoudiging van de financieringsprocedures werd besproken.
- ◆ **Arbeidsomstandigheden.** Er moet op EU-niveau een rechtskader komen voor de regularisatie van de status van kunstenaars en voor het aanpakken van de problemen in verband met de atypische arbeidsstatus van werknemers.
- ◆ **Gegevens en statistieken.** Er moeten coherente en meer gedetailleerde gegevens over inkomens worden verzameld.
- ◆ **Mobiliteit.** De mobiliteit van culturele en creatieve werknemers moet worden ondersteund.
- ◆ **Loopbaanontwikkeling.** Systemen voor permanente beroepsopleiding en

de verwerving van vaardigheden, met inbegrip van menselijke vaardigheden, moeten worden versterkt; er moeten steunregelingen voor de ontwikkeling van loopbanen en ondernemerschap worden ingevoerd.

- ◆ **Artistieke vrijheid.** Er moeten sterkere mechanismen komen voor de bescherming van de artistieke vrijheid.

Het onderzoek sluit aan bij de bevindingen van de door de Europese Commissie gesteunde groep uit het maatschappelijk middenveld, *Voices of Culture*, die de resultaten van zijn besprekingen presenteerde op 29 juni 2021 ⁽⁵⁴⁾.

Op 21 september 2021 heeft een OMC-groep van deskundigen uit de lidstaten, bestaande uit deskundigen van de ministeries van Cultuur en van Werkgelegenheid en Sociale Zaken, haar werkzaamheden op het gebied van de status en arbeidsomstandigheden van kunstenaars en culturele en creatieve beroepsbeoefenaren aangevat. De groep zal tot het begin van 2023 vijf of zes keer bijeenkomen en vervolgens een rapport uitbrengen en aanbevelingen doen.

In zijn resolutie van 20 oktober 2021 over de situatie van kunstenaars en het cultureel herstel in de EU verzoekt het Europees Parlement de Commissie een Europese beroepsstatus voor kunstenaars voor te stellen, dat een gemeenschappelijk kader bevat voor arbeidsomstandigheden en minimumnormen die gelden in alle EU-landen, naar aanleiding van een eerdere resolutie van 17 september 2020 over "het cultureel herstel van Europa". Leden van het Europees Parlement in het hele politieke spectrum zijn het erover eens dat er iets moet worden gedaan om de arbeidsomstandigheden van kunstenaars en creatieve beroepsbeoefenaren te verbeteren, met name in de nasleep van de COVID-19-crisis en gezien de onzekere situatie waarin de sectoren zich bevinden.

⁽⁵⁴⁾ <https://voicesofculture.eu/2021/07/06/brainstorming-report-status-working-conditions-for-artists-cultural-and-creative-professionals/>

1.5 | Vertaling voor de audiovisuele sector en de theatersector

Een van de vele werkmogelijkheden voor vertalers is om als audiovisueel vertaler aan de slag te gaan, waarbij de ondertiteling en/of nasynchronisatie van dialogen voor films en televisieprogramma's moeten worden verzorgd.

De vraag naar nasynchronisatie en ondertiteling is aanzienlijk toegenomen met de opkomst van streamingdiensten zoals Netflix, Amazon Prime en vele andere. Deze platforms, met abonnees in veel landen, investeren in originele inhoud — internationale films of series die in het Engels worden geproduceerd — maar in toenemende mate ook in de productie van “lokale” inhoud om in de eerste plaats een lokaal publiek te bedienen. Lokale inhoud kan soms een internationaal publiek bereiken dankzij het wereldwijde bereik van deze platforms, zoals het geval was met *La Casa del Papel*, *Lupin* en de succesvolle Koreaanse serie *Squid Game*. Als gevolg daarvan neemt niet alleen de vraag naar vertaling van inhoud uit het Engels toe, maar ook uit andere talen.

Ondanks de lange theatertraditie in Europa is vertaling en “boventiteling” voor theaterstukken pas onlangs uitgegroeid tot een autonome subsector die afwijkt van literaire en audiovisuele vertaling. Voor de boventiteling van voorstellingen in een vreemde taal is de afgelopen jaren hernieuwde belangstelling ontstaan, zowel door de toenemende wens van het publiek om producties in een vreemde taal in hun oorspronkelijke versie te bekijken als door de toenemende beschikbaarheid van kwalitatief betere, minder tijdrovende en beter betaalbare technologieën voor “boventiteling”. Boventiteling voorziet in een breed scala aan behoeften: het biedt het lokale publiek niet alleen toegang tot voorstellingen in andere talen, maar stelt theaters in staat om zowel toeristen als buitenlandse bezoekers alsook een slechthorend publiek aan te trekken voor producties in de lokale taal.

De drie vertaalsectoren (boeken, audiovisuele media en theater) blijven organisatorisch gezien wezenlijk van elkaar verschillen. Zij vereisen op zichzelf gespecialiseerde vaardigheden en het is

voor vertalers niet gemakkelijk om tussen deze verschillende praktijken te navigeren.

Specifieke kenmerken van vertaling voor de audiovisuele sector

Een groeiende vraag naar gespecialiseerde vaardigheden

Audiovisuele vertaling omvat ondertiteling, nasynchronisatie, voice-over vertaling en vertaling van scripts. Het is een creatieve activiteit die tot doel heeft de creatieve aspecten van audiovisuele werken over te brengen. Audiovisuele vertalingen van hoge kwaliteit bevorderen meertaligheid, maar de verspreiding van MT brengt het creatieve aspect van vertaling, meertaligheid en de uiting van diverse en subtiele ideeën ernstig in gevaar.

Het vertalen en het boven- of ondertitelen van audiovisuele werken is een heel andere tak van sport dan literaire vertaling. Hoewel ondertitelaars wellicht een vergelijkbaar niveau van creatieve vindingrijkheid moeten hebben als literaire vertalers (bijvoorbeeld om met humor, woordgrappen of zelfs verfilmingen van literaire werken om te gaan), bestaat ondertiteling vanuit praktisch oogpunt niet alleen uit vertaling, maar moeten woorden en zinnen ook worden “ingekort” om de dialoog te kunnen bijhouden en zich te houden aan beperkingen ten aanzien van het aantal tekens dat kan worden weergegeven.

Universiteiten in heel Europa bieden specifieke opleidingen aan, maar in veel landen wordt audiovisuele vertaling slechts kort behandeld in masteropleidingen, en een dergelijk aanbod kan ontoereikend zijn om tegemoet te komen aan de groeiende vraag vanuit de audiovisuele sector en met name vanuit mondiaal opererende platforms die steeds vaker te kampen hebben met een tekort aan bekwaame vertalers⁽⁵⁵⁾, voornamelijk als gevolg van onaantrekkelijke arbeidsomstandigheden.

Zie voor meer informatie bijlage II.

⁽⁵⁵⁾ <https://restofworld.org/2021/lost-in-translation-the-global-streaming-boom-is-creating-a-translator-shortage/>

Ondertiteling onderwijzen in België

In het kader van de vijf verschillende vertaalopleidingen op masterniveau die in Vlaanderen kunnen worden gevolgd wordt een cursus ondertiteling aangeboden die behoorlijk populair is.

Aan de KU Leuven krijgen studenten authentieke taken met betrekking tot het vertalen van films voor twee filmfestivals waarvan de KU Leuven partner is (BA-studenten ondertitelen voor het Brusselse Short Film Festival; MA-studenten ondertitelen voor het Brussels International Fantastic Film Festival). De KU Leuven is ook betrokken geweest bij een door Erasmus gefinancierd uitwisselingsprogramma van één week met Oost-Europese universiteiten, in het kader waarvan docenten naar Brussel werden uitgenodigd om meer te weten te komen over vertaling en ondertiteling. Docenten van de KU Leuven zijn regelmatig uitgenodigd in het Poolse Wrocław, om daar te onderwijzen aan studenten en docenten.

De samenwerking tussen Europese universiteiten en filmfestivals is een initiatief met een groot potentieel. Zo is CinemaBioscoop⁽⁵⁶⁾ een non-profitorganisatie die zich richt op de promotie van Nederlandstalige films en cultuur in Europa en daarbuiten. Naast het organiseren van Nederlandse filmfestivals coördineert CinemaBioscoop workshops ondertiteling en filmwedstrijden om het wederzijds begrip tussen culturen te bevorderen en getalenteerde filmmakers te inspireren. Daarmee biedt dit initiatief vertalers mogelijkheden om ervaring op te doen voor de filmsector.

⁽⁵⁶⁾ <http://www.facebook.com/cinemabioscoop.eu/en/>

Kwaliteitsverschillen en slechte arbeidsomstandigheden

Net als bij andere vakgebieden van vertaling is er steeds meer ondertiteling beschikbaar, maar de kwaliteit daarvan is niet altijd goed. De overgrote meerderheid van de audiovisuele vertalingen bestaat uit vertalingen van series via streamingdiensten en televisieprogramma's, voornamelijk voor Anglo-Amerikaanse producties, waarbij de nadruk hoofdzakelijk ligt op kostenbesparing en snelle levering in plaats van op kwaliteit. Bioscoopfilms of televisieprogramma's (geproduceerd door publieke zenders of mainstreamtelevisiezenders) die veel aandacht genereren, bieden relatief betere arbeidsomstandigheden waarbij de nadruk ligt op kwaliteit.

Er mag niet worden vergeten dat een aanzienlijk deel van de teksten die door Europese kinderen worden gelezen in feite de ondertiteling van series en films is, iets wat steeds vaker voorkomt met de komst van streamingdiensten. Het is daarom van het grootste belang dat de kwaliteit hoog blijft, zodat toekomstige lezers toegang hebben tot volledig ontwikkelde en complexe schriftelijke taal met oog voor details.

Bovendien is de coproductie van Europese audiovisuele werken afhankelijk van de vertaling van scripts, draaiboeken en synopsissen. Om de hoogst mogelijke kwaliteit te bewerkstelligen, is het van essentieel belang dat deze documenten door vakmensen worden vertaald.

De grote kwaliteitsverschillen zijn onlosmakelijk verbonden met slechte arbeidsomstandigheden en het gebruik van machinevertaling (MT). Veel van de praktijken van bedrijven om de kosten te drukken, zoals het gebruik van MT, hebben een negatief effect op de tarieven van vertalers, en vaak draait het erop uit dat vertalers machinevertalingen van slechte kwaliteit moeten corrigeren en herschrijven in plaats van dat zij rechtstreeks zelf vertalen. Over het algemeen duurt het bewerken van machinevertalingen even lang als of langer dan het vertalen zelf, tenzij de kwaliteitsnormen aanzienlijk worden verlaagd (zie afdeling 1.6). De tarieven voor audiovisuele vertaling liggen op hetzelfde niveau

als twintig jaar geleden. Bovendien heeft het feit dat het een vrij beroep is niet alleen gevolgen voor de kwaliteit, maar worden hierdoor ook de tarieven die bedrijven voor hun werk in rekening brengen lager, aangezien er geen "drempel" is om werk binnen te halen.

De meeste audiovisuele vertalers werken op freelancebasis en worden niet rechtstreeks door het productiebedrijf, maar via bemiddelende "vertaalbureaus" gecontracteerd. Deze agentschappen treden op als tussenpersoon tussen vertalers en klanten (bv. omroepen, bedrijven die zich bezighouden met de postproductie van films, en streamingdiensten). Deze bureaus kunnen voor freelancers een goede bron van werk zijn, maar strijken ook een deel van het tarief op, waardoor er minder overblijft voor de vertaler.

Deze bureaus zijn meestal op nationaal niveau actief, maar er komen steeds meer wereldwijde bureaus die verschillende diensten tegen zeer lage prijzen aanbieden, wat leidt tot lagere tarieven voor vertalers en een slechte kwaliteit.

Bovendien beletten de door bureaus en bedrijven aangeboden overeenkomsten vaak dat vertalers het auteursrecht op hun vertaling bezitten, zodat zij geen auteursrechtelijke vergoeding voor hun werk ontvangen als auteur van de door hen gemaakte vertalingen.

Audiovisuele vertalers die nasynchroniseren, ondervinden meestal dezelfde problemen als ondertitelaars. Het nasynchronisatieproces verloopt gewoonlijk in twee fasen: het vertalen en vervolgens aanpassen van de tekst aan de visuele inhoud. Dit wordt in de meeste gevallen door dezelfde persoon gedaan, vrijwel op dezelfde manier als waarop ondertitelaars ondertitels synchroniseren met de bijbehorende audio (een proces dat "spotten" wordt genoemd).

Al met al zijn de arbeidsomstandigheden van audiovisuele vertalers de afgelopen jaren verslechterd, waarbij de betaalde tarieven in de afgelopen twintig jaar niet zijn gestegen, terwijl de hoeveelheid werk en de werkdruk zijn toegenomen.

Audiovisual Translators Europe

AVTE is de Europese federatie van nationale verenigingen en organisaties die audiovisuele vertalers vertegenwoordigen op het gebied van ondertiteling, nasynchronisatie en voice-over vertaling.

Zij vertegenwoordigt duizenden vertalers die werken voor de filmindustrie, televisie, streamingdiensten en het bedrijfsleven, met aangesloten organisaties uit 18 verschillende landen. AVTE:

- ◆ coördineert de inspanningen om het vak te promoten en zichtbaarder te maken op Europees niveau, en om goede arbeidsomstandigheden tot stand te brengen die hoogwaardige vertalingen opleveren;
- ◆ bevordert netwerkvorming en informatie-uitwisseling tussen aangesloten verenigingen en verschillende EU-instellingen en -wetgevers;
- ◆ is de belangrijkste communicatiepartner voor de betrokken instanties op het gebied van kwesties inzake audiovisuele vertaling en informeert wetgevers over het belang van goede praktijken.

DE KWALITEIT VAN AUDIOVISUELE VERTALING MOET WORDEN GECONTROLEERD EN DE SLECHTE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN VAN VERTALERS MOETEN WORDEN AANGEPAKT

Audiovisuele vertalers worden veelal met dezelfde uitdagingen geconfronteerd als literaire vertalers. Een algemene achteruitgang van de kwaliteit is echter een probleem dat zich specifiek bij audiovisuele vertaling voordoet. In de film- en audiovisuele sector moet, met respect voor de makers en het publiek, een debat op gang worden gebracht over de kwaliteit van ondertiteling.

De volgende elementen moeten hierbij in overweging worden genomen:

- ◆ voor de audiovisuele creatieve sector moet een aantal gemeenschappelijke “basisregels” worden ontwikkeld dat van toepassing is op individuele EU-landen en internationale spelers/platforms die actief zijn in de EU en waarmee een kader voor kwaliteit ⁽⁵⁷⁾ en arbeidsomstandigheden wordt ingesteld dat het ecosysteem voor audiovisuele vertalingen aanzienlijk zou verbeteren;
- ◆ er zouden geen hiërarchie en geen verschillen in tarieven moeten bestaan tussen ondertiteling voor kaskrakers en ondertiteling voor “alledaagse” streamingseries — audiovisuele vertaling van hoge kwaliteit zou voor alle Europese audiovisuele producties, met inbegrip van erfgoedfilms, een vereiste moeten zijn;
- ◆ aangezien streamingdiensten voorbereidingen treffen om EU-subsidies aan te vragen, moet hoogwaardige, goed betaalde ondertiteling een noodzakelijk criterium zijn voor de toekenning van middelen;
- ◆ professionele vertalers moeten een cruciale rol spelen bij de toepassing van crowdsourcing of KI op audiovisuele vertalingen — KI-vertaling/MT mag niet alleen worden gebruikt om de kosten te drukken, ten koste van de kwaliteit;
- ◆ de intellectuele-eigendomsrechten van audiovisuele vertalers moeten naar behoren worden erkend en op voet van gelijkheid worden toegepast in alle EU-lidstaten, met inbegrip van auteursrechten en een billijke vergoeding van dergelijke rechten, overeenkomstig nationale en internationale wetgeving en verdragen, en in alle aspecten van audiovisuele vertaling, van de vertaling van scripts tot de ondertiteling, nasynchronisatie en voice-over vertaling van voltooide werken.

Specifieke kenmerken van vertaling voor de theatersector

Het eerste specifieke kenmerk van dit beroep is de delicate en kenmerkende artistieke en technische aard van de uitoefening ervan. Het uitvoeren van voorstellingen in de oorspronkelijke taal, vergezeld van boventiteling, heeft tot doel de circulatie van werken te vergemakkelijken en een breder publiek aan te trekken, waarbij de diepgaande eigenheid of culturele authenticiteit van het origineel blijft behouden. Boventiteling in de sector podiumkunsten streeft ernaar de integriteit van zowel het dramatische gedicht als de uitvoering te eerbiedigen. Hierbij blijft de diepe verbondenheid tussen de opvoering door de acteurs en de taal van de cultuur waarin zij zich uitdrukken behouden en krijgt het publiek de mogelijkheid te begrijpen wat er op het podium gebeurt. In dit opzicht blijft boventiteling nauw verbonden met de bevordering van meertaligheid.

Vertaling voor theater blijft vanuit technisch oogpunt een delicate kwestie en vergt een specifieke aanpak. Het gaat veel verder dan het vertalen van de tekst en vervolgens het maken van boventitels; er moet ook iemand zijn die de boventiteling op het juiste moment laat zien. Door de onzekerheid van de uitvoering op het toneel en de timing van het tonen van de regels kan er geen software worden gebruikt. “Titelregisseurs” en “titelregie” zijn daarom van essentieel belang om ervoor te zorgen dat de boventiteling van een voorstelling goed getimed wordt.

Het tweede specifieke kenmerk is dat boventiteling voor theater duur is en in dit opzicht verschilt van de ondertiteling van

⁽⁵⁷⁾ Een aantal nationale verenigingen van audiovisuele vertalers heeft kwaliteitsrichtsnoeren voor ondertiteling en/of nasynchronisatie opgesteld, die als basis voor deze regels zouden kunnen dienen (<http://avteurope.eu/what-is-av-translation/standards/>).

films. Het voorbereiden van de boventiteling voor een live voorstelling duurt veel langer dan de uitvoering zelf en vergt aanzienlijke inspanningen, aangezien boventiteling moet worden gerepeteerd om ervoor te zorgen dat het publiek er maximaal van profiteert. Voor producties met boventiteling is 48 uur aan extra repetitietijd nodig voor de volledige cast.

Ten slotte doet boventiteling van podiumkunsten een beroep op een kleinere pool van beroepsbeoefenaren, met een grondige kennis van theater en de specifieke kenmerken van de podiumkunsten. Het trekt vooral actoren en personen aan die al actief zijn in de theatersector. De toenemende professionalisering van de sector wordt rechtstreeks beïnvloed door de nationale theater- en operatradities in elke lidstaat, van Duitse bedrijven voor repertoiretheater tot de traditie van rondreizend theater, zoals dat in Frankrijk voorkomt.

Een van de zeer weinige Europese bedrijven die gespecialiseerd zijn in boventiteling voor theaters, Panthea, speelt in op de vaststaande behoeften van theaterinstellingen en biedt oplossingen op het gebied van boventiteling aan voor podiumkunstencentra en verleent diensten zoals het bewerken en vertalen van boventitels, technische uitvoering ter plaatse en dienstverlening tijdens uitvoeringen.

De status van theatervertalers blijft onzeker, net als die van andere vertalers. Daarnaast heeft de sector te kampen met een gebrek aan horizontale structuren, dialoog en pan-Europese organisaties die kunnen aandringen op harmonisatie van de regels van de sector.

In dit verband biedt de Franse vereniging Maison Antoine Vitez (MAV) een veelbelovend alternatief model voor collectieve organisatie. Het samenbrengen van een breed scala aan beroepsbeoefenaren en belanghebbenden uit de sectoren van de podiumkunsten en alle vrijwilligers is bedoeld om de kwaliteit en de zichtbaarheid van theatervertaling te verbeteren en tegelijkertijd te pleiten voor een eerlijke erkenning van de rol van theatervertalers.

Maison Antoine Vitez

MAV is een in 1991 opgerichte vereniging die linguïsten en theatermakers samenbrengt om theatervertaling en een repertoire van buitenlandse hedendaagse dramaturgie te bevorderen. Zij voorziet in een actieve ruimte voor het aandragen van ideeën, het delen van innovatie en het wekken van vertrouwen onder academici, onderzoekers, uitgevers, regisseurs, literair adviseurs, acteurs, instellingen, theaters en theaterbedrijven.

Haar acties nemen vorm aan op het kruispunt van de Franse theaterwereld, onder toezicht van en gefinancierd door het Franse directoraat-generaal voor kunstzinnige werken van het Franse ministerie van Cultuur en Communicatie. Zij geeft opdracht tot het vertalen van gemiddeld dertig voorstellingen in een vreemde taal per jaar. Dankzij een pool van meer dan 400 vertalers kan de vereniging dertig vreemde talen verzorgen.

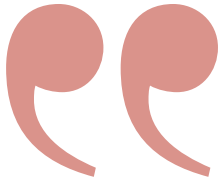
Alle partners (theaters, festivals, instellingen enz.) waarmee MAV evenementen organiseert, zijn ook aanvullende financieringsbronnen.

De vertalers van MAV zijn gegroepeerd per taalfamilie en nemen deel aan de werkzaamheden van meer dan 25 literaire comités. Jaarlijks worden 25 tot 30 vertaalsubsidies (van 2 500 EUR) toegekend aan vertalers. De leden zijn verantwoordelijk voor het verzamelen van informatie, het leggen van contacten met auteurs en hun uitgevers, het lezen van de teksten en het voorstellen van een selectie van voorstellingen die zij geschikt achten voor vertaling, hetzij door henzelf, hetzij door externe vertalers.

DE VERTAALSECTOR VOOR DE PODIUMKUNSTEN MOET BETER WORDEN GESTRUCTUREERD

Deze sector — die vrij recent tot de vertaalfamilie is toegetreden, maar snel groeit — kan leren van zijn collega's op literair en audiovisueel gebied. Er moet een dialoog tussen vertalers en theaterbedrijven

en theaters tot stand worden gebracht om de sector beter te structureren en een aantal gemeenschappelijke “basisregels” voor de sector van de podiumkunsten te ontwikkelen die van toepassing zijn op alle EU-landen en internationale spelers/platforms die actief zijn in de EU, waarbij een kader voor kwaliteit en arbeidsomstandigheden wordt vastgesteld dat het ecosysteem voor vertaling in theaters aanzienlijk zou verbeteren.

“Het uitvoeren van voorstellingen in de oorspronkelijke taal, vergezeld van boventiteling, heeft tot doel de circulatie van werken te vergemakkelijken en een breder publiek aan te trekken, waarbij de diepgaande eigenheid of culturele authenticiteit van het origineel blijft behouden.”

1.6 | Machinevertaling en indirect vertalen — praktijken die van invloed zijn op de kwaliteit van de vertaling

HOEWEL MACHINEVERTALING (MT) NOG STEEDS NIET GESCHIKT IS VOOR HET VERTALEN VAN LITERAATUUR, MOET DE VOORUITGANG VAN DE TECHNOLOGIE NAUWLETTEND IN DE GATEN WORDEN GEHOUDEN

MT is het proces waarbij woorden in een taal met behulp van computersoftware worden vervangen door woorden in een andere taal. Het is een aspect van computerlinguïstiek dat zich sinds het midden van de 19e eeuw heeft ontwikkeld en de afgelopen jaren een enorme groei heeft doorgemaakt, waarbij duizenden onderzoeksartikelen over dit onderwerp zijn gepubliceerd. Op basis van de bestaande taalkennis wordt MT op verschillende manieren benaderd, en het populairste huidige systeem is neurale machinevertaling, het systeem dat door Google Translate en DeepL wordt gebruikt.

Het idee achter neurale machinevertaling is niet om woord voor woord te vertalen,

maar om voorspellende berekeningen te gebruiken om een nieuwe tekst in een andere taal te genereren. Het is niet gebaseerd op woordenboeken of grammaticale regels, maar op statistische analyses en het gebruik van semantische kenmerken. Het is gebaseerd op corpora, dat wil zeggen verzamelingen van geschreven en gesproken materiaal die de software kan gebruiken om resultaten te extraheren.

Deze technologie lijkt misschien veelbelovend, maar MT is nog altijd niet geschikt voor de vertaling van literatuur⁽⁵⁸⁾. Ten eerste maakt MT veel fouten. Sommige zijn kenmerkend, andere zijn onvoorspelbaarder, waardoor het resultaat niet gepubliceerd kan worden en menselijke nabewerking nodig is om een aanvaardbaar niveau te bereiken. In het geval van essays en wetenschappelijke artikelen worden de resultaten steeds beter, maar voor de gegenereerde teksten is nog steeds menselijk inbreng vereist.

⁽⁵⁸⁾ <https://actualitte.com/article/103055/interviews/des-livres-traduits-par-des-robots-quoi-de-la-sensibilite>

Observatoire de la traduction automatique ⁽⁵⁹⁾

In december 2018 heeft de Franse vereniging ATLAS een groep opgericht die toezicht moet houden op de ontwikkeling van online MT-systemen en de prestaties van dergelijke software met literaire teksten. De groep heeft meer dan twee jaar toezicht gehouden op de vertaling van een corpus bestaande uit veertig belangrijke teksten uit de Europese cultuur (onder andere van auteurs zoals Shakespeare, Kafka, Lobo Antunes en Tokarczuk) en het resultaat vergeleken met menselijke vertalingen.

Tijdens de beoordelingsperiode werd geen significante verbetering van de output van de software vastgesteld, hoewel dit deels kan worden verklaard door een onderzoeksprotocol dat, door de algoritmen te zwaar te belasten, tot een situatie van kunstmatig falen heeft

geleid. MT heeft grote vooruitgang geboekt op het gebied van neurale vertaling en kan inderdaad met eenvoudige teksten of kleine taalsegmenten overweg, wat de lezers die literatuur op consumentistische wijze tot zich nemen tevreden kan stellen. MT is bij de huidige stand van zaken echter niet geschikt voor de vertaling van "hoogwaardige" literatuur, aangezien het niet kan voldoen aan de hoge professionele normen die nodig zijn om het publiek tevreden te stellen: de kwaliteit van de teksten is zonder menselijke nabewerking niet aanvaardbaar voor uitgevers. De teksten voldoen evenmin aan de vereiste kwaliteit om overheidssubsidies voor publicatie te ontvangen.

De waarnemingsgroep concentreert zich nu op nieuwe vormen van nabewerking en op manieren van samenwerking tussen mens en machine.

⁽⁵⁹⁾ <https://www.atlas-citl.org/observatoire-de-la-traduction-automatique/>

De vertaalsector versterken

Een ander nadeel is simpelweg het doel van de software, die doorgaans niet is ontwikkeld voor het vertalen van lange en complexe teksten, maar om de ervaring met de zogenaamde “natuurlijke taalverwerking” voor virtuele assistenten zoals Siri of Alexa of sociale netwerksites zoals Facebook te verbeteren. De software is bedoeld om gebruikers betrokken te houden, niet om goede teksten te leveren, en de ontwikkeling van de programma's is op winst gericht.

Vertaalsoftware brengt ook het risico van culturele en taalkundige framing met zich mee. De meeste MT-software “leert” uit een breed aanbod van materiaal, waaronder onlineberichten, wat kan leiden tot rassendiscriminatie en gendervooroordelen. Bovendien kan MT tot homogenisering leiden omdat interacties vooraf worden gescript. Het kan ook bevooroordeelde vertalingen opleveren vanwege vertekende semantische kenmerken. En hier schuilt ook een verborgen probleem achter: MT gaat uit van het Engels als spiltaal. Dit heeft als gevolg dat de software voor sommige talencombinaties veel beter werkt

dan voor andere, en met name voor de meer gebruikte talen.

MT levert ook een probleem op wat het auteursrecht betreft. Als computersoftware een vertaalde tekst genereert en de rol van de vertaler tot nabewerking wordt beperkt, kan het vaststellen van het auteurschap van de vertaling een lastige onderneming worden. Wie is de auteur van de vertaling? Kunnen bedrijven die de software hebben ontwikkeld aanspraak maken op het auteurschap van de tekst? Mag een nabewerker die geen tekst heeft opgesteld, maar deze alleen heeft verbeterd, aanspraak maken op het auteurschap van die tekst? Alleen al het gebruik van MT om een tekst tot stand te brengen kan in sommige landen worden beschouwd als een inbreuk op intellectuele-eigendomsrechten.

MT moet nauwlettend in de gaten worden gehouden. Het is een veelbelovend terrein dat zich snel ontwikkelt. Het zal gevolgen hebben voor literaire vertalingen, zoals ook al het geval is voor andere vertaalgebieden.

Machinevertaling in de audiovisuele sector

Zoals reeds vermeld staat MT nog te veel in de kinderschoenen om daadwerkelijk in de boekensector te worden gebruikt, aangezien het beperkt is gebleken voor lange teksten en zowel redacteuren als vertalers sceptisch zijn over deze nieuwe technologie. Helaas zijn degenen die op andere vertaalgebieden werkzaam zijn minder voorzichtig. In het geval van audiovisuele vertaling groeit MT snel uit tot een probleem, aangezien audiovisuele bedrijven geautomatiseerde vertalingen produceren en werknemers zoeken die het resultaat tegen lagere tarieven kunnen bewerken dan een vertaler.

AVTE, de Europese federatie van nationale verenigingen en organisaties van audiovisuele vertalers, heeft onlangs een [manifest](#) ⁽⁶⁰⁾ gepubliceerd waarin de risico's van MT voor de werkomgeving van vertalers worden belicht. In het manifest wordt gesteld dat vertalers nog steeds van wezenlijk belang zijn om de kwaliteit van een vertaalde tekst te waarborgen, maar dat softwareontwikkelaars geen rekening met hen houden bij de ontwikkeling van vertaaltechnologie, waar zij computergestuurde technologie zouden

kunnen ontwikkelen die zowel de vertalers als de algemene kwaliteit van het resultaat meer praktische voordelen zou opleveren. Bovendien wordt het idee verworpen dat MT efficiënt is en wordt erop gewezen dat het nabewerken van een slechte vertaling meer tijd in beslag kan nemen dan het gewoon vertalen van de tekst". In het manifest wordt ook gewaarschuwd voor steeds vaker voorkomende wanpraktijken, zoals het doorgeven van een met MT geproduceerde vertaling als een menselijke vertaling aan klanten zonder hen daarvan op de hoogte te brengen, in de wetenschap dat makers van inhoud bezwaar zouden maken tegen MT.

Het manifest eindigt met een zeer verstandig idee: het begrip "verrijkte vertalers": "Door MT te gebruiken om vertalers mondiger te maken en hun arbeidsomstandigheden te verbeteren, kunnen we een duurzame toekomst voor audiovisuele vertaling zeker stellen en de taalkloven tussen verschillende landen en culturen blijven overbruggen". Met deze benadering worden vertalers ondersteund in plaats van dat zij door MT worden onderboden en blijft de "met de hand gerealiseerde" kwaliteit van vertaling behouden, waarbij technologie optimaal wordt ingezet.

⁽⁶⁰⁾ <http://avteurope.eu/avte-machine-translation-manifesto/>

INDIRECT VERTALEN MOET NIET WORDEN AANGEMOEDIGD ALS EEN BLIJVENDE OPLOSSING OM TITELS UIT MINDER GEBRUIKTE TALEN IN EUROPA TE BEVORDEREN

In het derde deel van het *Handbook of Translation Studies* definieert Martin Ringmar een indirecte vertaling als “een keten van (ten minste) drie teksten, eindigend met een vertaling van een andere vertaling: oorspronkelijke tekst > intermediaire tekst > definitieve tekst”⁽⁶¹⁾. Deze praktijk waarbij een tekst niet op basis van de oorspronkelijke bron maar op basis van een andere vertaling wordt vertaald, bestaat al eeuwenlang: niet al te lang geleden vervulden Franse vertalingen in de 17e en 18e eeuw een bemiddelende rol in Europa (in sommige landen, zoals Spanje, duurde deze rol zelfs tot in de 19e eeuw). In West-Europa heeft het Engels het Frans vervangen als bemiddelingstaal, terwijl het Duits een belangrijke rol als bemiddelingstaal speelt in Midden- en Oost-Europa en het Zweeds in Scandinavië dezelfde rol op zich heeft genomen.

Maar waarom zou iemand een tekst vertrouwen die niet echt is? Sommige onderzoekers hebben erop gewezen dat bepaalde talen worden gekozen vanwege hun maatschappelijke aanzien en ook vanwege de moeilijkheid om aan de originele tekst te komen. De meest voor de hand liggende reden was en is echter nog altijd het gebrek aan vertalers met voldoende kennis van of ervaring met de brontaal van de tekst.

Het gebruik van een intermediaire tekst om een vertaling te maken lijkt een praktische oplossing te zijn, aangezien het gemakkelijker is om vertalers van meer gangbare talen te vinden en hun tarieven lager kunnen zijn dan die van vertalers van minder gebruikte talen. Maar natuurlijk heeft het ook grote nadelen. De definitieve tekst kan aanzienlijk van de oorspronkelijke tekst verschillen onder invloed van factoren zoals de grammaticale structuur of de woordkeuze in de intermediaire tekst. Ook bestaat er een groot risico op variatie als gevolg van ideologische aspecten, aangezien

met de vertaalde tekst intermediaire versies die gecensureerd of in verschillende mate gemanipuleerd zijn behouden zouden kunnen blijven. Een ander probleem is homogenisering: wanneer een originele tekst in een overheersende taal (bv. Engels) wordt vertaald, bestaat de kans dat sommige elementen worden aangepast aan de taal en cultuur waarin de tekst wordt omgezet. In alle vertalingen worden exotische elementen in het vertaalproces enigszins afgezwakt of gewoonweg aangepast. Daardoor drukt de overheersende taal haar eigen cultuur op de tekst en worden deze elementen meegenomen in de indirecte vertaling en worden zij toegeschreven aan de oorspronkelijke taal en cultuur.

Bovendien staan serieuze vertalers en redacteurs zeer sceptisch tegenover indirect vertalen. Men zou zelfs kunnen stellen dat deze praktijk voor beide zijden van de boekenketen onethisch is: de auteur wordt niet naar behoren vertaald en de lezer krijgt geen vertaling die dicht genoeg bij het origineel staat.

Hieraan moet echter worden toegevoegd dat er ook zoiets bestaat als een “geautoriseerde” vertaling die is goedgekeurd door de auteur van de oorspronkelijke tekst die de doeltaal voldoende beheerst en bevestigt dat die vertaling kan worden gebruikt als indirecte vertaling of om de buitenlandse verkoop van het werk te vergemakkelijken. In sommige gevallen is een indirecte vertaling die volgens de hoogste normen wordt gemaakt en niet gecensureerd of cultureel aangepast is vergeleken met zowel de bron- als de doeltaal nog steeds de enige haalbare optie voor de vertaling van literatuur in minder bekende talen. Deze oplossing moet echter tijdelijk zijn en mag op lange termijn niet op grote schaal worden gebruikt, aangezien zij de opkomst van nieuwe vertalers met minder vaak voorkomende talencombinaties zou kunnen ontmoedigen. Werken in paren, waarbij gebruik wordt gemaakt van de talenkennis van de een en de literaire kennis van de ander, is in gevallen waarin dergelijke paren kunnen worden gevormd een betere optie dan indirect vertalen. Investeren in de opleiding van een vertaler is op lange termijn een betere oplossing.

⁽⁶¹⁾ Martin Ringmar, *Handbook of Translation Studies: Volume 3*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 2012, blz 141.

1.7 | Zichtbaarheid en inclusie

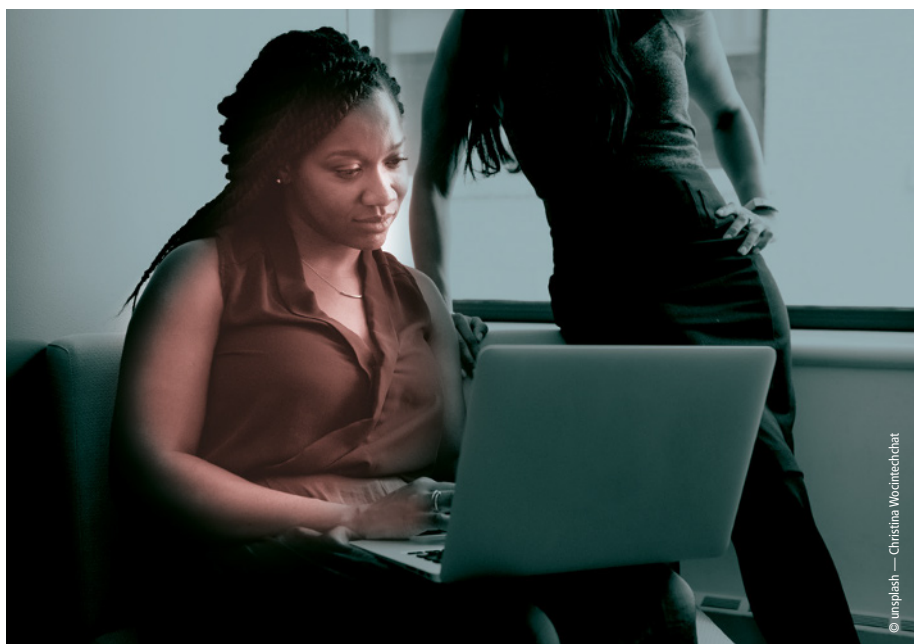
Zichtbaarheid kan leiden tot betere erkenning en kan vertalers helpen het hoofd te bieden aan de problemen die voortvloeien uit anonimiteit. “Onzichtbare vertalers hebben een slechte onderhandelingspositie en worden daardoor slecht betaald. Slechte arbeidsomstandigheden leiden tot slechte kwaliteit en tot de opvatting dat onzichtbaarheid en slechte betaling mogelijk gerechtvaardigd zijn. Vertalers moeten deze vicieuze cirkel kunnen doorbreken” (PETRA-rapport van 2012) ⁽⁶²⁾.

Auteurs en uitgevers hebben daarentegen veel te winnen door vertalers te betrekken als ambassadeurs van boeken vóór vertaling, om het boek buiten hun grenzen of na vertaling te promoten, of na vertaling, door het boek onder een breder publiek te promoten.

Wie vertaalt er?

Vertaling is een beroep waar meer voor nodig is dan alleen taalgevoel en literaire kennis. Vertalers zijn contractuele partners en economische actoren in een beroep waartoe de toegang niet gereguleerd is, aangezien er geen specifieke beroepsopleiding of een gecertificeerde universitaire opleiding vereist is. Iedereen die literaire teksten namens een uitgever, theater of een andere houder van het auteursrecht vertaalt, kan zichzelf vertaler noemen. Velen oefenen het vak uit als bijbaan, omdat een artistiek freelancebestaan dat uitsluitend aan vertaling is gewijd in veel landen vrijwel mogelijk en op zijn minst onzeker is. In sommige Europese landen kan steun van financieringsinstellingen zoals het Letterenfonds (Nederland), Literatuur Vlaanderen (Vlaanderen, België) of het Deutscher Übersetzerfonds (Duitsland) helpen om een voltijdse loopbaan te bevorderen.

Daardoor levert het antwoord op de vraag “wie vertaalt er?” een veelzijdig scala aan individuen met zeer verschillende achtergronden en loopbanen op dat heel lastig in kaart te brengen is.

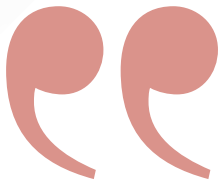
© Unsplash — Christina Wodnitschak

ER ZIJN VOORTDURENDE EN GEZAMENLIJKE INSPANNINGEN NODIG OM HET BEROEP VAN LITERAIR VERTALER DIVERSER TE MAKEN

Onlangs is de kwestie ook besproken in de context van postkolonialisme: steeds meer vertalers van kleur laten hun stem horen en eisen een passende vertegenwoordiging op het gebied van literatuur. De vertaling naar het Nederlands van het gedicht dat door de Amerikaanse dichteres Amanda Gorman werd geschreven ter gelegenheid van de inauguratie van Joe Biden in januari 2021 stond centraal in een verhitte discussie in Nederland en daarbuiten nadat een bekende witte schrijfster was gekozen om het werk te vertalen. In de discussie die ontstond ging het al snel over identiteitspolitiek, alsof een zwarte schrijver alleen door een zwarte vertaler zou kunnen worden vertaald. Het is duidelijk dat niet de culturele kenmerken die een vertaler deelt met de auteur die hij moet vertalen maken dat hij beter gekwalificeerd is dan een andere vertaler om een werk te vertalen.

⁽⁶²⁾ <https://petra-education.eu/about-petra-e/publications/>

Vertaling is een vak dat gebaseerd is op taalkundige en culturele vaardigheden en niet op de identificatie van de vertaler met de auteur; het is in de eerste plaats een verwelkoming van de ander, een stap in de richting van wat je zelf niet bent: expertise in het omgaan met verschillen. De discussie moet vooral de aandacht vestigen op de ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen op literair gebied.

Waarom maakt het uit wie er vertaalt? Dat maakt uit omdat vertaling meer is dan een vaardigheid of een kunst; het gaat verder dan de tekst op het papier. Vertaling is onderdeel van de culturele, ideologische en economische krachten in de samenleving. Vertaling is de kanarie in de kolenmijn ⁽⁶³⁾.

Haidee Kotze,

hoogleraar Vertaalwetenschap aan de Universiteit Utrecht,
linguïst, schrijver, dichter

Iedereen heeft het recht literatuur te ontdekken en verhalen te maken. Niet iedereen krijgt echter dezelfde kansen of wordt uitgenodigd om zich te bewegen in de wereld van het geschreven en gesproken woord. Er is sprake van een gebrek aan diversiteit met betrekking tot etnische afkomst, geslacht, seksuele gerichtheid, bekwaamheid, leeftijd en religieuze en culturele achtergrond. Om een gelijk spelveld te creëren en iets te doen aan het gebrek aan vertegenwoordiging in de literaire wereld, zijn voortdurende en gezamenlijke inspanningen nodig. Dit geldt niet alleen voor vertaling, maar ook voor literatuur in het algemeen: het moge duidelijk zijn dat nadenken over identiteits- en diversiteitskwesties niet alleen een taak van vertalers is. Het is een collectieve verantwoordelijkheid voor de hele boekenketen, van maker tot lezer. Om ervoor te zorgen dat vertalingen en vertalers de verscheidenheid van de samenleving weerspiegelen, moet er op alle niveaus van de waardeketen sprake zijn van diversificatie en moeten actoren op alle niveaus zich actief op dit doel blijven richten.

⁽⁶³⁾ <https://haidee-kotze.medium.com/translation-is-the-canary-in-the-coalmine-c11c75a97660>

Het is tijd om de transparantie, verantwoordingsplicht en inclusiviteit in publicatieprocessen te verbeteren. Dit betekent niet alleen dat er een diversiteit aan redacteuren en freelancevertalers en -redacteuren moet worden aangenomen, maar ook dat er veel eerder moet worden ingegrepen in de opleiding van vertalers en dat er op scholen aandacht moet worden besteed aan het wegnemen van impliciete belemmeringen voor het leren van talen en literatuur.

Verklaring van de Translators Association and the Society of Authors (Verenigd Koninkrijk)

Every Story Matters en The Tank

Every Story Matters ⁽⁶⁴⁾ is een interessant voorbeeld van een poging om de belemmeringen voor minderheidsgroepen op het gebied van kinderliteratuur weg te nemen. Dit door Creatief Europa ondersteunde project is erop gericht de ontwikkeling van inclusievere boeken voor kinderen en jongvolwassenen aan te moedigen en beroepsbeoefenaren in de boekenwereld (waaronder uitgevers, bibliothecarissen en redacteuren) de instrumenten en strategieën aan te reiken die nodig zijn om inclusiever te worden, en aldus een breder en diverser leespubliek te bereiken.

Een ander interessant voorbeeld van dergelijke inspanningen is The Tank, een Nederlands netwerk dat gericht is op het ontwikkelen van kennis over zwarte literatuur, het aanbieden van opleidingen op het gebied van vertaling, redactie en literatuurkritiek, en het creëren van een netwerk van mensen van kleur.

⁽⁶⁴⁾ <https://www.everystorymatters.eu/about>

De vertaalsector versterken

Gegevensbanken van vertalers

ER MOETEN GEGEVENS BANKEN VAN VERTALERS WORDEN OPGEZET IN LANDEN EN REGIO'S WAAR DIE NOG NIET BESTAAN, EN DEZE MOETEN GOED WORDEN BIJGEHOUDEN

Gegevensbanken van vertalers en vertaalde werken doen veel meer dan alleen het in kaart brengen van het ecosysteem voor literaire vertaling. Zij kunnen helpen de betrokken actoren zichtbaar te maken en hun positie te versterken.

Registers van literaire vertalers die naar specifieke doeltalen vertalen, worden voornamelijk gebruikt in landen met goed georganiseerde verenigingen van vertalers. Soms zijn zij echter alleen toegankelijk voor de leden van die verenigingen. Zij dienen als hulpmiddel voor uitgevers die op zoek zijn naar vertalers, zijn nuttig bij het uitwisselen van informatie, brengen de vertaalwereld in een bepaald land in kaart en kunnen bijdragen tot de algemene professionalisering.

Voor per brontaal gesorteerde registers spelen de nationale bureaus een belangrijke rol.

Gegevensbanken van vertalers in Nederland en Vlaanderen

De Nederlandse gegevensbank ⁽⁶⁵⁾ bevat een opsomming van vertaalde titels en ook, meer in het bijzonder, de daarbij horende personen, zoals de vertaler, auteur en uitgevers van de oorspronkelijke en vertaalde titel. De gegevensbank bevat informatie over meer dan 21 000 vertaalde titels uit Nederland en Vlaanderen, zowel voor gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde literatuur (fictie, non-fictie, poëzie en literatuur voor kinderen en jongvolwassenen).

Flanders Literature biedt het publiek toegang tot een gegevensbank van geaccrediteerde literaire vertalers ⁽⁶⁶⁾ die gedeeld wordt met het Nederlands Letterenfonds ⁽⁶⁷⁾. Deze lijst biedt buitenlandse uitgevers een overzicht van de vertalers van wie de kwaliteit van hun werk door specialisten positief is beoordeeld. Dit is een belangrijk instrument dat de kwaliteit van in het buitenland gepubliceerde vertalingen waarborgt, een waardevolle dienst voor buitenlandse uitgeverijen.

Het ELV ⁽⁶⁸⁾ is een gemeenschappelijke Nederlands/Vlaamse organisatie (een partnerschap tussen de Taalunie (unie voor de Nederlandse taal) ⁽⁶⁹⁾, de KU Leuven ⁽⁷⁰⁾ en de Universiteit Utrecht ⁽⁷¹⁾, in samenwerking met Flanders Literature en het Nederlands Letterenfonds). Het heeft als doel de kwaliteit van literaire vertaling naar en vanuit het Nederlands te verbeteren door middel van onderwijs, opleiding en het delen van

expertise, en zo de kennis, vaardigheden en professionaliteit van vertalers, onderwijzers en aanverwante organisaties te versterken. Het partnerschap heeft geleid tot de oprichting van het Vertalersbestand ⁽⁷²⁾: door middel van persoonlijke vertalersprofielen wordt de zichtbaarheid van vertalers van en naar het Nederlands vergroot en is dit een nuttig instrument gebleken voor het leggen van contacten. Dit komt niet alleen ten goede aan klanten die op zoek zijn naar een geschikte vertaler voor een specifieke opdracht voor de vertaling van literatuur of van een boek, maar ook aan vertalers en organisaties die een vertaler willen boeken voor een evenement. De ervaring leert dat vertalers via de gegevensbank van vertalers zijn gevonden en daardoor opdrachten hebben gekregen. Dit citaat van een vertaler illustreert de waarde van de dienst: "Als beginnende literaire vertaler is het waardevol om een gemakkelijk te vinden en overzichtelijk profiel te hebben in het Vertalersbestand van het ELV, dat alleen voor vertaling relevante informatie bevat. Mijn laatste boekvertaling komt daar rechtstreeks uit voort: een redacteur vond mij in het Vertalersbestand en legde zo het eerste contact."

Dankzij dergelijke gegevensbanken kunnen vertalers in de hele wereld met vergelijkbare interesses (bv. vertalers van Vlaamse poëzie) of vertalers die de werken van een bepaalde auteur vertalen met elkaar in contact komen.

⁽⁶⁵⁾ <https://letterenfonds.secure.force.com/vertalingendatabase/search>

⁽⁶⁶⁾ <https://www.flandersliterature.be/translators>

⁽⁶⁷⁾ <http://www.letterenfonds.nl/en/>

⁽⁶⁸⁾ <https://literairvertalen.org/english>

⁽⁶⁹⁾ <https://taalunie.org/informatie/112/taalunie-union-for-the-dutch-language>

⁽⁷⁰⁾ <https://www.kuleuven.be/english/>

⁽⁷¹⁾ <https://www.uu.nl/en>

⁽⁷²⁾ <https://literairvertalen.org/vertalersbestand>

De vertaalsector versterken

Het is gemakkelijk voor te stellen hoe dergelijke hulpmiddelen zouden kunnen profiteren van de mogelijkheden die digitale technologie biedt om bijvoorbeeld gegevensbanken met ingebouwde discussiefora te ontwikkelen, of zelfs gegevensbanken waarin sociale vertaalplatforms zijn opgenomen. (Met het [Social Translating Project](#) ⁽⁷³⁾ van het Goethe-Instituut wordt bijvoorbeeld een nieuwe sociale praktijk voor literaire vertaling getest. Vertalers uit Azië vertalen een Duitse roman naar hun moedertalen. Vertalers ontmoeten elkaar in een gesloten digitaal forum en werken aan hun vertalingen door met elkaar te communiceren en nauw te overleggen met de auteur.)

De Bologna Children's Book Fair heeft samen met de Index Translationum van de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (Unesco) een [wereldwijd register van vertalers van kinderboeken](#) ⁽⁷⁴⁾ opgezet. Het register bevat een lijst van professionele vertalers die gespecialiseerd zijn in kinderliteratuur en vertegenwoordigt momenteel 55 landen. Iedereen die ten minste twee boeken heeft vertaald kan zich inschrijven, tenzij zijn taal een "minderheidstaal of zelden vertaalde taal" is, in welk geval slechts één vertaald boek vereist is. Dit is een nuttige zoekmachine met een bijzonder uitgebreide gegevensbank die gewijd is aan een heel belangrijk, maar vaak zeer ondervertegenwoordigd genre.

Zie voor meer informatie bijlage IV, "Translators Associations and Translator Databases".

VERTALERS MOETEN WORDEN ERKEND EN BEVORDERD ALS CRUCIALE BEMIDDELAARS EN AMBASSADEURS TUSSEN CULTUREN EN TALEN

Er moet meer algemene bekendheid worden gegeven aan de rol van vertalers — de kwestie van creditering. Vertalers zijn auteurs die het verdienen dat hun creatieve en culturele prestaties worden erkend. Uitgeverijen, kranten

en andere instellingen in het algemeen moeten zich ertoe verbinden vertalers te benoemen in boeken en digitale media, alsook in reclame voor boeken, in boekbesprekingen, catalogi van bibliotheken en in de boekenhandel. Vertalers moeten worden genoemd — als zij dat willen — op alle plaatsen waar de auteur wordt genoemd, en bijvoorbeeld op de omslag van een vertaald boek ⁽⁷⁵⁾. Vernieuwende uitgeverijen zijn begonnen met het plaatsen van biografische informatie over de vertaler naast de gegevens van de auteur.

Prijzen voor vertalers zijn een van de meest voor de hand liggende vormen van publieke erkenning van de prestaties van vertalers. Het idee om een vertaalprijs toe te voegen aan reeds bestaande, zeer gewaardeerde literaire prijzen is bijzonder aantrekkelijk. De prijs van de boekenbeurs van Leipzig (*Preis der Leipziger Buchmesse*), die wordt uitgereikt voor de categorieën schone letteren, non-fictie en vertaling, laat zien dat vertalers samen met de auteurs zichtbaarder kunnen worden. Andere prijzen, zoals de International Booker Prize, de International Dublin Literary Award, de Nederlandse [Europese Literatuurprijs](#) ⁽⁷⁶⁾ en de Letse International Jānis Baltvilks' Prize in Children's Literature and Book Art, worden uitgereikt aan zowel de vertaler als de oorspronkelijke schrijver. Tijdens de [Vertalersgeluktournee](#) ⁽⁷⁷⁾ komen de vertalers van de literaire werken die op de longlist van de Europese Literatuurprijs staan in boekhandels in het hele land, waar zij met het publiek kunnen praten over de boeken die zij vertalen. Zie bijlage V, "Prizes and Recognition in Translation", voor een uitgebreidere lijst van prijzen in de sectoren van literaire vertaling en audiovisuele vertaling.

De zichtbare vertaler

Literaire vertalers zijn actieve ambassadeurs tussen culturen en talen die heel vaak betrokken zijn bij politiek gevoelige culturele interacties, bijvoorbeeld wanneer literatuur uit bepaalde landen of regio's wordt

⁽⁷³⁾ <https://www.goethe.de/ins/kr/de/kul/sup/sct.html>

⁽⁷⁴⁾ <http://www.bolognachildrenbookfair.com/en/the-fair/translators-centre/world-directory-of-childrens-book-translators/world-directory-search/1079.html>

⁽⁷⁵⁾ Zie: <https://www2.societyofauthors.org/translators-on-the-cover/>

⁽⁷⁶⁾ <https://www.europeseliteratuurprijs.nl/>

⁽⁷⁷⁾ <https://www.europeseliteratuurprijs.nl/vertalersgeluk/2020/>

verboden of gecensureerd. Zij moeten worden aangemoedigd om hun ervaringen, waarnemingen en kennis over de processen van een succesvolle en zelfs van een niet geslaagde culturele verstandhouding te delen. De oorspronkelijke vraag “wie vertaalt er?”

moet worden uitgebreid naar de volgende extra factoren: wie vertaalt hoe en waarom, onder welke omstandigheden, en met welk gevolgen en welke effect? Projecten en initiatieven zoals deze laten zien hoe belangrijk vertaling is voor het sociale debat.

TOLEDO

DE
EN

TOLEDO TALKS

What topics are important to translators today—here and all over the world?
 TOLEDO TALKS offers a new space to share experiences.
 TOLEDO TALKS inspires discussions of current issues in the...

Berührungspunkte / Sensitivity
Translating

Staying alive

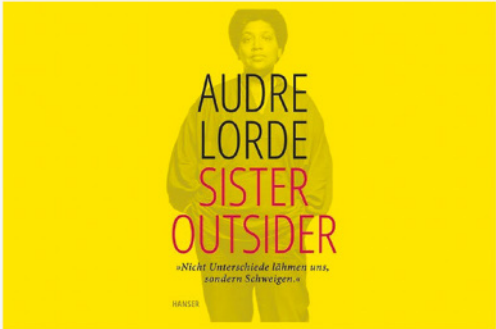
↓ FILTERS (AUTHOR, WRITER, LANGUAGE, COUNTRY, TAGS)

TALKS | Berührungspunkte

28.04.2021
 That which touches, that which frightens
 Frank Heibert →

«[...] while I've experienced discrimination (and the fear of it) myself in infinitely smaller doses, and I believe I know exactly what lies beneath it – this is exactly why I am the wrong person for this book. It hits far too close to home for me. I could find the words. But I don't want to look for them, don't want to get them...

TALKS | Berührungspunkte

22.04.2021
 Who speaks for whom and with which words?
 Eva Bonnè → & Marion Kraft →

«I was surprised by my vague hesitation toward texts that have been so familiar to me for so many years. Perhaps because I knew how difficult the transfer can be linguistically, particularly in cultural terms, when the text explicitly demands transforming language into action for the realization of positive visions of a...

TOLEDO-Programm

Een nieuw initiatief om de zichtbaarheid van literaire vertalers te vergroten en hun werk als actieve ambassadeurs tussen culturen en talen te ondersteunen is het TOLEDO-Programm⁽⁷⁸⁾, dat in 2018 werd opgericht door het Deutscher Übersetzerfonds. Het TOLEDO-Journale⁽⁷⁹⁾ biedt een “kijkje in de machinekamer van de literatuur”. Vertalers wordt verzocht hun werk te documenteren en dit, samen met overwegingen, in dagboekvorm te publiceren op de website van TOLEDO. Deze zeer uiteenlopende uitingen nodigen lezers uit de wereld van vertalers te betreden en stellen ons in staat de informatie te ontdekken die zich rond een vertaalde tekst ophoopt en deze verrijkt. Deze vertaaldagboeken zijn veel meer dan een kijkje achter de schermen en bieden inzicht in de verborgen associaties en voorstellingswereld achter een tekst. Een nieuwe ruimte voor het uitwisselen van ervaringen en het op gang brengen van discussies over actuele kwesties in de internationale vertaalgemeenschap is de reeks TOLEDO TALKS. Het toenemende aantal postkoloniale gesprekken waarin kritiek wordt geleverd op vertaling als vorm van culturele toe-eigening heeft geleid tot meer nervositeit over het “aanraken” van bepaalde teksten. Moet een vertaler naast expertise en taalvaardigheden nu ook persoonlijke “raakvlakken” met een tekst hebben? Veel vertalers hebben bijgedragen aan een verzameling essays over deze legitimiteitsvraagstukken, waaruit is gebleken dat vertaling nauw verband houdt met sociale debatten en hoe beladen culturele uitwisseling is geworden.

⁽⁷⁸⁾ <https://www.toledo-programm.de/>

⁽⁷⁹⁾ <https://www.toledo-programm.de/en/journale/info>

De vertaalsector versterken

In dit verband moeten vertalers ook worden ondersteund in hun pogingen om nieuwe vormen van evenementen te ontwikkelen. De jaarlijkse bijeenkomsten van vertalers in Arles (*Assises de la traduction littéraire*)⁽⁸⁰⁾ en de *Wolfenbütteler Gespräch*⁽⁸¹⁾ (Duitsland) hebben een brug geslagen naar een publiek dat de discussies en vragen van vertalers ervaart als debatten over het heden. De afgelopen jaren zijn literatuurfestivals verschenen die zijn gewijd aan de vertaalkunst, zoals Found in Translation in Gdańsk,⁽⁸²⁾ Le festival VO-VF – Traduire le Monde (zie hieronder voor meer informatie) in Frankrijk, FILIT⁽⁸³⁾, een internationaal jaarlijks vertaalfestival in Iasi (Roemenië), en *Translational Berlin*⁽⁸⁴⁾ — inspirerende voorbeelden van een zelfverzekerde vertaalwereld.

Boekenbeurzen kunnen ook een arena vormen voor de zichtbare vertaler of een plaats waar vertalers hun zichtbaarheid kunnen vergroten, naast hun rol in het tolken van paneldiscussies.

Verschillende Europese boekenbeurzen (Londen, Parijs, Turijn, Bologna en andere) hebben “vertaalcentra” opgezet. Deze centra fungeren niet alleen als ontmoetingsplaatsen voor deelnemers die geïnteresseerd zijn in vertaling, maar ook als zichtbare verwijzingen naar het belang van vertalers als actoren op de boekenmarkt.

Over het algemeen hebben vertalers en uitgevers een gemeenschappelijk belang bij het bevorderen van de zichtbaarheid van vertalers. De populariteit en zichtbaarheid van bepaalde vertalers kan een breder positief effect hebben op de promotie van boeken in het algemeen. Zo publiceerde een van de grootste uitgevers in Letland een boek met de titel *Diary Notes* van zijn vertaalster sinds lange tijd Silvija Brice, samengesteld uit dagelijkse Facebookposts over haar dagelijks leven en de problemen waarmee zij als professionele vertaler wordt geconfronteerd. Het boek bereikte de top 10 van bestverkochte boeken en is nu aan de vierde herdruk toe.

⁽⁸⁰⁾ <https://www.atlas-citl.org/assises-traduction-litteraire/>

⁽⁸¹⁾ <https://literaturuebersetzer.de/termine/jahrestagung/>

⁽⁸²⁾ <http://www.odnalezionewtlumaczeniu.pl/>

⁽⁸³⁾ <http://filit-iasi.ro/en/home-en/>

⁽⁸⁴⁾ <http://www.translational-berlin.net/>

Le festival VO-VF – Traduire le Monde⁽⁸⁵⁾

Sinds 2012 nodigt het VO-VF Festival, dat elk najaar wordt gehouden in Gif-sur-Yvette (Île-de-France) het publiek uit om via de stem van vertalers verschillende trends in de wereldliteratuur te verkennen.

Hoewel de meeste literatuurfestivals vooral auteurs uitnodigen (waarbij vertalers meestal als hun tussenpersoon optreden), is VO-VF in die zin origineel dat vertalers in de schijnwerpers worden geplaatst en zij worden uitgenodigd om te praten over de werken die zij hebben vertaald. Dit is gebaseerd op de veronderstelling dat de vertaler zonder twijfel de beste lezer is — een “ideale lezer”, volgens Alberto Manguel — en daardoor bijzonder geschikt is om nieuwe lezers aan te trekken voor werken die nog vrij onbekend zijn.

VO-VF heeft daarmee bijgedragen tot meer bekendheid en waardering voor het beroep van literair vertaler door een breder publiek, en heeft voorzien in een internationale uitlaatklep voor de literaire zorgen die vandaag de dag bestaan, door de geopolitieke aardverschuivingen en grote problemen van onze tijd onder de aandacht te brengen.

⁽⁸⁵⁾ <http://www.festivalvo-vf.com/>

Conclusies

De toekomst van het vak

Vertalers zijn de pijlers van de culturele diversiteit in Europa en de wereld. Zonder hen zouden boeken, films en theatervoorstellingen alleen in hun oorspronkelijke taal verschijnen en zou Europa, dat is gebouwd op culturele diversiteit, zijn identiteit verliezen. Bovendien zouden de steeds sterker gemondialiseerde sectoren van uitgeverijen, audiovisuele media en podiumkunsten aanzienlijke inkomsten mislopen.

Het beroep van vertaler voor de creatieve en culturele sector is echter onaantrekkelijk geworden als gevolg van slechte arbeidsomstandigheden, een lage beloning en een onzekere status. Daarbij komt nog een gebrek aan erkenning en zichtbaarheid. Er zijn steeds minder studenten die talen studeren en vertaalopleidingen volgen, en de situatie is met name zorgwekkend voor kleinere, minder gebruikte talen.

Er kunnen en moeten acties worden ondernomen om het leren van talen in het algemeen en de praktijk van het literair vertalen in het bijzonder te bevorderen, en om een nieuwe generatie aan te moedigen vertalen als vak te kiezen. Beleidsmaatregelen om kinderen aan te moedigen in contact te komen met andere talen moeten niet alleen worden bevorderd om meertaligheid aan te moedigen, maar ook om de enorme waarde van de culturele diversiteit van Europa te onderwijzen.

De daling van het aantal taalopleidingen op universitair niveau vormt een ernstige bedreiging voor het aanbod van vertalers in Europa. Met name door samenwerking tussen universiteiten te stimuleren, moet ernaar gestreefd worden dat alle Europese talen in Europa kunnen worden gestudeerd. Bovendien is het aan te bevelen nauwere banden tussen taalcursussen aan universiteiten, de vertaalindustrie en de

boekensector te bevorderen, zodat jongeren een beter beeld van de beschikbare mogelijkheden krijgen en meer praktische kennis hebben van de wijze waarop de sector werkt. Op die manier kunnen jongeren ondernemersvaardigheden ontwikkelen en beter hun weg vinden in de industrie.

In de boekensector houdt vertalen doorgaans een aanzienlijke investering voor uitgevers in en kan het in sommige gevallen een financieel risico vormen, gezien de onzekerheid van de markt voor vertaalde boeken buiten de bestsellers en de boeken in "grote" talen. Als gevolg daarvan is het moeilijk voor uitgevers om vertalers een billijke vergoeding te betalen, gezien de complexiteit van de taak en de tijd die nodig is om een fictiewerk te vertalen. Hoewel veel uitgevers te goeder trouw handelen, kunnen de financiële beperkingen waarmee zij worden geconfronteerd ertoe leiden dat sommigen van de kwetsbare positie van vertalers profiteren door zeer lage tarieven op te leggen en/of oneerlijke overeenkomsten af te dwingen. Dit is op lange termijn niet houdbaar en is niet in het belang van uitgevers, noch van vertalers. In zekere zin maakt de boekensector niet optimaal gebruik van het potentieel van vertalers als ambassadeurs en bemiddelaars.

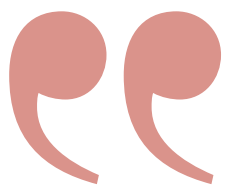
Zolang de creatieve processen die bij vertalen komen kijken niet worden ondersteund en beloond door middel van een passende beloning, eerbiediging van het auteursrecht en fatsoenlijke arbeids- en levensomstandigheden, zal het steeds moeilijker worden om een nieuwe generatie vertalers voor het vak aan te trekken. Voor uitgevers zal het nog moeilijker worden om vertalers te vinden voor specifieke talencombinaties; voor vertalers is het lastig hun beroep te blijven uitoefenen, omdat zij niet voortdurend werk hebben. Dit vormt een rechtstreekse bedreiging voor de diversiteit, de rijkdom aan talen en de unieke culturele positie van Europa en de Europese literatuur.

De situatie is niet veel beter in de audiovisuele sector, waar een tekort aan vertalers bestaat. Dit is voornamelijk te wijten aan onaantrekkelijke arbeidsomstandigheden. De groei van mondiale streamingplatforms heeft

De vertaalsector versterken

geleid tot een toegenomen vraag naar snelle productie. Het gebruik van MT verhoogt de druk op vertalers die op dit gebied werkzaam zijn nog verder en bedreigt de kwaliteit van ondertiteling en nasynchronisatie. Gezien de toenemende schermtijd die Europeanen, en met name jongeren, besteden aan het lezen van ondertitels, is het noodzakelijk dat de discussie over de kwaliteit van ondertiteling en nasynchronisatie plaatsvindt.

In de theatersector is het vak minder goed georganiseerd: de praktijk van boventiteling is pas vrij recentelijk op grote schaal verspreid, als reactie op de vraag van het publiek en de vooruitgang op het gebied van technologie en apparatuur. Het beroep heeft geen collectieve vertegenwoordiging en de praktijken in Europa lopen sterk uiteen.

**Wil het motto “in
verscheidenheid verenigd”
van de EU echt van
betekenis zijn, dan zouden
de mensen die via hun werk
onze eenheid bevorderen de
erkenning en steun moeten
krijgen die zij nodig hebben
om hun werk te doen en het
beroep te blijven uitoefenen.**

Het goede nieuws is dat de situatie kan worden verbeterd en het is daarbij niet nodig het wiel opnieuw uit te vinden. De meeste structuren die nodig zijn om de status van literaire vertalers in het algemeen, en van vertalers uit minder gebruikte talen in het bijzonder, te versterken en te verbeteren, zijn al aanwezig.

De richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt biedt een goed kader om

de verschillende belanghebbenden aan tafel te krijgen. De logische partners/adviseurs op Europees niveau zijn Europese organisaties zoals CEATL, AVTE en RECIT. Zij hebben een grondige kennis van het beroep en de markt, deskundigheid met betrekking tot de specifieke voorwaarden op het gebied van auteursrecht, overeenkomsten, vergoeding en arbeidsvoorwaarden, maar ook op het gebied van opleiding en een leven lang leren. Een pan-Europees proces van collectieve onderhandelingen zou kunnen bestaan uit modelovereenkomsten met minimumtarieven die nationale verenigingen aanbevelen en de ontwikkeling van gegevensbanken/netwerken voor uitgevers en andere belanghebbenden die kunnen worden geraadpleegd bij het zoeken naar specifieke talencombinaties. Financieringsmechanismen van de EU voor de audiovisuele en de boekenmarkten zouden echter vooral aan specifieke en eerlijke voorwaarden moeten voldoen, op basis van goede praktijkvoorbeelden zoals het Traduki-model.

Voor de professionalisering van de literaire vertaalsector is het van essentieel belang dat in heel Europa meer steun wordt verleend aan bijscholing en een leven lang leren, in al zijn verschillende vormen. Europese netwerken, zoals RECIT en PETRA-E, zijn goede voorbeelden van wat we op Europees niveau kunnen doen ter ondersteuning van bijscholing, met name waar het gaat om het bevorderen van de samenwerking tussen nationale expertisecentra voor literair vertalen en residenties voor schrijvers en vertalers.

Het samenbrengen van partijen en uiteindelijk het versterken van het partnerschap tussen schrijvers, vertalers en uitgevers is niet mogelijk zonder krachtige politieke en financiële steun van overheidsinstanties. Om het meertalige multiculturele erfgoed van de EU te beschermen, moeten wij de boekenmarkt (uitgevers, boekhandelaars, culturele instellingen) duurzamer maken en moeten auteursrechthebbenden (schrijvers, illustratoren, vertalers) die markt van inhoud voorzien. Die twee zaken gaan hand in hand.

Hoe overheidsfinanciering kan bijdragen tot de circulatie van vertaalde boeken

2

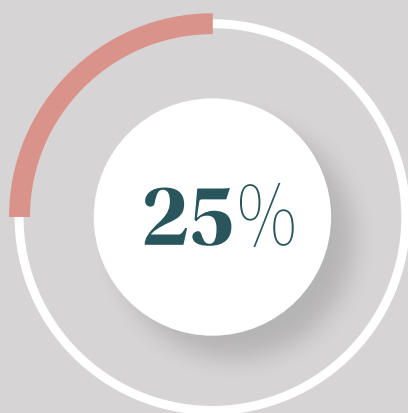

Inleiding

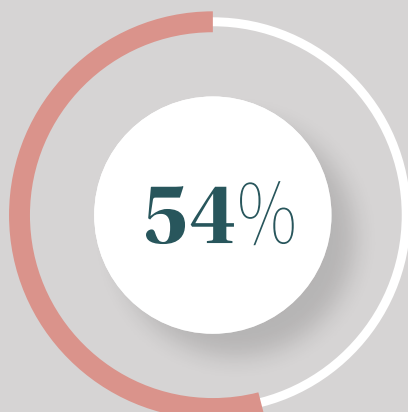
Uit de gegevens die bij de voorbereiding van dit rapport zijn verzameld blijkt dat de Europese markt voor literatuur in feite niet zo meertalig is als men zou willen. De literatuurmarkten in Europa worden gedomineerd door nationale

literatuur enerzijds en vertaalde Anglo-Amerikaanse boeken anderzijds. Dit laat weinig ruimte voor boeken die uit andere Europese talen worden vertaald.

AANDEEL VERTAALDE BOEKEN VAN DE JAARLIJKSE TOTALE PRODUCTIE VAN EUROPESE UITGEVERS

AANDEEL UIT HET ENGELS VERTAALDE WERKEN IN EUROPESE LANDEN

Marktcijfers in Europa

Zoals reeds vermeld in de inleiding, is het niet gemakkelijk om vergelijkbare gegevens voor de boekensector in heel Europa te verkrijgen. Recente onderzoeken en cijfers die door de OCM-groep zijn verzameld wijzen er echter op dat vertaalde boeken minder dan 25 % van de totale jaarlijkse productie van Europese uitgevers uitmaken (tussen 15 % en 25 % van de publicaties in de westelijke en Noordse landen, maar meer in de Midden- en Oost-Europese landen, die doorgaans opener zijn). In alle landen waar de groep cijfers heeft verzameld, is Engels de meest gebruikte taal voor vertaling, goed voor ongeveer 54 % van het totale aantal vertalingen, en zelfs veel gesproken talen liggen bij het aantal vertaalde boeken ver achter op het Engels. Gemiddeld maakt het Frans minder dan 10 % van het totale aantal vertaalde boeken uit, gevolgd door Duits, Italiaans, Spaans, Zweeds, Noors, Russisch en ten slotte de overige Scandinavische talen — Deens en Fins. De andere talen die in de top 10 staan, komen meestal voor in landen van dezelfde regio waar de taal wordt gesproken en/of waar culturele gelijkenissen hen aantrekkelijker maken voor uitgevers en lezers van de doeltaal. Andere voorbeelden zijn niet-Europese talen zoals Japans, bijvoorbeeld in Frankrijk, waar manga heel populair is. Zie voor verdere cijfers over elk land bijlage VI, "Book and Translation Market Overview".

De Anglo-Amerikaanse hegemonie is een gemeenschappelijke trend in de culturele-inhoudsectoren en hetzelfde fenomeen doet zich ook voor bij muziek, films en televisieseries: een dominantie van Engelse inhoud en de daaruit voortvloeiende moeilijkheid om inhoud in andere talen over de grens te krijgen. De Anglo-Amerikaanse boekensector kan profiteren van comparatieve voordelen:

- ◆ een grote “binnenlandse” markt van 500 miljoen moedertaalsprekers en veel meer niet-moedertaallezers die rechtstreeks in het Engels kunnen lezen,
- ◆ een grote en diverse “productie”-capaciteit,
- ◆ de efficiëntie van de Amerikaanse en Britse uitgeverijsectoren bij het identificeren, uitgeven en promoten van boeken, en het

helpen van auteurs bij het opzetten van hun wereldwijde netwerk/aanwezigheid,

- ◆ een groot netwerk van bekwame vertalers die wereldwijd in bijna alle doeltalen kunnen vertalen.

Veel Europese uitgevers zijn bereid om meer taalkundige en culturele diversiteit in het Europese literaire landschap te brengen en kunnen een beroep doen op geëngageerde partners (schrijvers, vertalers, boekhandelaars, boekenbeurzen, literatuurfestivals, bibliotheken enz.), maar er is overheidsfinanciering op nationaal en Europees niveau nodig om de waardeketen van het boek te helpen de taalkundige, culturele en marktbelemmeringen te overwinnen die de circulatie van Europese boeken in Europa verhinderen.

2.1 | Financieringsmodellen

Financieringsorganisaties fungeren als eerlijke bemiddelaars tussen culturen. Zij spelen een centrale rol tussen de vertalers en uitgevers in het doelgebied en de auteurs en uitgevers in het brongebied.

In heel Europa kennen verschillende soorten organisaties vertaalsubsidies toe aan uitgevers om hun nationale literatuur in het buitenland te promoten. De meest voorkomende soorten organisaties zijn:

- ◆ Iministeries (een afdeling die beleid opstelt en vertaalsubsidies toekent, zoals in Kroatië),
- ◆ Niet-gouvernementele nationale agentschappen die indirect door de overheid worden gefinancierd (bv. Literature Ireland of het Estonian Literature Centre),
- ◆ Ientiteiten met meerdere partners, zoals het publiek-private partnerschap Traduki, dat opereert tussen de Duitstalige landen (Oostenrijk, Duitsland, Liechtenstein en Zwitserland) en Zuidoost-Europa, alsook in de Zuidoost-Europese landen,

- ◆ Igrotere organisaties voor de financiering van kunst of literatuur (bv. de Swedish Arts Council en het Centre National du Livre in Frankrijk),
- ◆ landere culturele netwerken en instellingen (het Goethe-Institut).

Naast het toekennen van vertaalsubsidies om hun nationale literatuur te promoten, verlenen de grotere en meer gevestigde financiers ook vaak de volgende diensten.

Beleid en vertegenwoordiging:

- ◆ Zij vormen of formuleren nationale beleidsontwikkeling met betrekking tot de internationale promotie en vertaling van literatuur.
- ◆ Zij treden op als kenniscentrum voor de regering, journalisten, festivalprogrammeurs, diplomaten in het buitenland enz.

Hoe overheidsfinanciering kan bijdragen tot de circulatie van vertaalde boeken

Promotie:

- ◆ Zij nemen deel aan internationale boekenbeurzen om bekendheid te geven aan hun eigen financieringsprogramma's en aan de boeken en auteurs die zij vertegenwoordigen.
- ◆ Zij werken samen met nationale uitgevers om hun boeken in het buitenland te promoten door deze werken zelf te vertegenwoordigen en/of door de deelname van uitgevers aan internationale boekenbeurzen te coördineren.
- ◆ Zij verschaffen informatie in zowel gedrukte als onlineformaten waarmee zij nationale literatuur promoten.
- ◆ Zij garanderen, leiden en coördineren, hetzij individueel, hetzij in samenwerking met andere financieringsorganisaties, de status van "eregast" op internationale boekenbeurzen, bijvoorbeeld Norwegian Literature Abroad (NORLA) (Frankfurt 2019), de Baltische staten (Londen 2018/19), Common Ground — Literatuur uit Zuidoost-Europa: Region in Focus op de Leipziger Buchmesse 2020-2022, of Literatuur Vlaanderen, in samenwerking met het Nederlands Letterenfonds.
- ◆ In sommige landen zetten zij onderwijsprogramma's op die de bekendheid van het vak bevorderen en werken zij in scholen en universiteiten om waardering voor de vaardigheden die een vertaler nodig heeft te creëren.

Opleiding en netwerkvorming:

- ◆ Zij bieden residenties en workshops aan literaire vertalers aan om hen in staat te stellen zich te specialiseren en gevorderde vaardigheden te ontwikkelen door zich in de cultuur en de taal van de werken die zij vertalen onder te dompelen.
- ◆ Zij bieden mentorschapsregelingen aan waarbij oudere, ervaren vertalers nieuwkomers in het vak opleiden en advies geven;

- ◆ Zij organiseren fellowships voor bezoekende uitgevers en agenten om hen aan te moedigen werken uit het gastland te publiceren.
- ◆ Zij organiseren promotie-evenementen voor hun literatuur die zowel lokaal als internationaal wordt vertaald, om zo gesprekken over de praktijk van literaire vertaling op gang te brengen en een publiek voor dit soort werk op te bouwen.

Financiering:

- ◆ Zij bieden subsidies aan voor uitgaande vertalingen en in sommige gevallen ook voor inkomende vertalingen (bv. in het Centre National du Livre en Traduki), waardoor een zeer brede ecologie van vertaalde literatuur in hun eigen land tot stand wordt gebracht.
- ◆ Standaard kunnen zij, als gevolg van hun interventie maatregelen, als benchmark voor kwaliteit fungeren en in bepaalde gevallen de benchmark vaststellen voor de tarieven die vertalers betaald krijgen.

Uitdagingen voor organisaties die vertaling bevorderen

NATIONALE VERTAALSTICHTINGEN/-BUREAUS MOETEN OP WETTELIJKE BASIS WORDEN OPGERICHT EN OVER VOLDOENDE EN DESKUNDIG VAST PERSONEEL BESCHIKKEN

Veel organisaties die vertaling financieren, met name in kleinere landen, werken in een onstabiele omgeving waarin de stabiliteit en het voortbestaan van hun financiering en bestaan niet zeker zijn. Om nationale literaire werken naar behoren in het buitenland te promoten en Europese boeken gemakkelijk over de grenzen heen te laten reizen, moeten nationale financieringsorganisaties op wettelijke of permanente basis worden opgericht. Zij mogen niet onderhevig zijn aan overmatige politieke

invloed en moeten sterk genoeg zijn om de sectorale belangen het hoofd te bieden.

Uitgeven is handel. Goede uitgevers maken winst op bepaalde titels, wat zowel hun auteurs en vertalers als henzelf ten goede komt. De kosten van literaire vertaling kunnen echter hoger zijn dan de kosten die gepaard gaan met de publicatie van een lokale titel, en ambitieuze en genereuze steun van organisaties die vertaling financieren is essentieel voor dit proces. Volgens uitgevers wordt op ongeveer twee derde van de uitgegeven boeken geen winst gemaakt of worden zij zelfs met verlies uitgegeven. Sommige publicaties kunnen deels worden gefinancierd met de opbrengst van bestsellers, die voor uitgevers onmisbaar zijn om waardevolle projecten te kunnen blijven ondersteunen (en waarvoor zij auteurs en vertalers betalen), ook al zijn zij financieel gezien geen succes.

De toegenomen vraag naar vertaalsubsidies kan ertoe leiden dat nationale financieringsorganisaties de subsidies te veel uitsmeren en zeer kleine subsidies toekennen aan een groter aantal boeken om op een groter aantal terreinen aanwezig te zijn. Nationale financieringsorganisaties moeten worden ontmoedigd om zich met deze praktijk in te laten, aangezien hiermee niet voldoende financiering wordt geboden om de vertaaltarieven van individuele uitgevers te handhaven.

Uitgevers van literatuur in vertaling hebben aanzienlijke steun nodig om de risico's te compenseren die verband houden met de publicatie van onbekende schrijvers uit een ander land en in een andere taal. Wanneer zij dat kunnen, moeten financieringsorganisaties extra ondersteuning bieden voor de specialistische vaardigheden op het gebied van vertaling en bewerking en voor de bevordering van vertalingen. Vertaalsubsidies alleen volstaan niet als instrument om vertaalde literatuur te helpen circuleren (zie afdeling 2.3).

Een toenemend gebrek aan beschikbare vertalers om uit kleinere talen en in ongebruikelijke talencombinaties te vertalen stelt financieringsorganisaties voor uitdagingen. Dit is een macroprobleem waarvoor strategische

maatregelen op het gebied van zowel het onderwijs- als het taalbeleid nodig zijn op nationaal en op Europees niveau, om ervoor te zorgen dat burgers taal- en vertaalopleidingen in kleinere of minder gebruikte talen kunnen volgen. Deze mogelijkheden moeten samen met pleitbezorging door vertaalverenigingen en de door financieringsorganisaties geregelde regelingen voor beroepsontwikkeling en beroepsopleiding voor vertalers mettertijd leiden tot een betere en meer gevarieerde vertaalomgeving in Europa (zie hoofdstuk 1).

“Er moet ook worden vermeld dat de huidige subsidies ter ondersteuning van culturele uitwisselingen via de literatuur van verschillende Europese landen relatief laag zijn vergeleken met wat de sector nodig heeft.”

Met betrekking tot promotie in derde landen kunnen veel kleinere nationale financieringsorganisaties het zich niet veroorloven regelmatig naar het buitenland te reizen om boekenbeurzen in bijvoorbeeld Azië of Zuid-Amerika bij te wonen. Zonder afbreuk te doen aan individuele nationale promotiegerelateerde zaken, valt er wellicht iets te zeggen voor (door de EU gesteunde) stands die een dwarsdoorsnede van de Europese landen vertegenwoordigen op boekenbeurzen in landen buiten Europa (bv. op de beurzen van Guadalajara, Sharjah of Seoel; zie afdeling 2.5).

Hoe overheidsfinanciering kan bijdragen tot de circulatie van vertaalde boeken

Er moet ook worden vermeld dat de huidige subsidies ter ondersteuning van culturele uitwisselingen via de literatuur van verschillende Europese landen relatief laag zijn vergeleken met wat de sector nodig heeft. Volgens de door de leden van de OCM-groep verzamelde cijfers zijn de enige landen waar de jaarlijkse directe steun voor de uitvoer van literatuur meer dan 1 miljoen EUR bedraagt Frankrijk (ongeveer 2 miljoen EUR), Duitsland (ongeveer 1,6 miljoen EUR) en Nederland (1,06 miljoen EUR). In Spanje, Roemenië, Finland en Zweden ligt de financiering tussen 680 000

en 860 000 EUR; In Denemarken, Ierland, IJsland, Polen, Slovenië en Vlaanderen ligt het bedrag tussen 200 000 en 500 000 EUR, en in de rest van de 18 landen die cijfers hebben verstrekt liggen de bedragen tussen 100 000 en 200 000 EUR per jaar. Zie voor een meer gedetailleerde beschrijving van de huidige nationale steunregelingen bijlage VII, "Funding Mechanisms".

In de volgende afdelingen worden goede praktijkvoorbeelden beschreven en worden belangrijke aanbevelingen over de bovengenoemde onderwerpen gedaan.

2.2 | Wat maakt nationale subsidies voor uitgevers aantrekkelijk en doeltreffend?

Er zijn verschillende factoren waarmee een uitgever rekening moet houden bij het besluit om al dan niet een vertaald boek uit te geven. Over het algemeen kunnen de kosten voor het uitbrengen van een vertaald boek hoger zijn dan die voor boeken die oorspronkelijk in de lokale taal zijn geschreven. De kosten van de vertaling moeten worden opgeteld bij de kosten voor het kopen van auteursrechten, de redactie van de vertaling kan extra kosten met zich meebrengen en het is bij de publicatie van het boek moeilijker om een goede zichtbaarheid te verkrijgen in boekhandels, media en andere fora die ertoe bijdragen dat potentiële

lezers een boek in handen krijgen. Positief is dat een vertaald boek zijn waarde op de markt al in zijn oorspronkelijke taal heeft bewezen, zij het in een andere taal. Zo worden de lopende kosten voor het ontwikkelen en tot wasdom brengen van het werk van een schrijver beperkt en kunnen bepaalde marketingstrategieën vanuit de markt van de brontaal worden aangepast. Uitgevers hebben dus enige aanmoediging nodig om boeken ter vertaling aan te nemen, en als er een subsidie is om ten minste een deel van de kosten te dekken, zal een uitgever eerder overwegen deze projecten op zich te nemen.

Vertaling kan tot wel 30 % van de publicatiekosten uitmaken

Uit een vergelijking van acht onlangs in het Lets vertaalde boeken, waarvan sommige van prominente auteurs waren die relatief grote voorschotten hebben gekregen, is gebleken dat vertaling gemiddeld ongeveer 30 % van de totale productiekosten van een boek vertegenwoordigt. Ter vergelijking: de vergoeding van de auteur bedraagt ongeveer 18 % van de totale kosten voor de eerste oplage en wordt vaak verlaagd wanneer de prijs van het boek wordt verlaagd, gewoonlijk rond twee jaar na publicatie. In Letland bedragen royalty's gemiddeld 8 tot 12 % van

de consumentenprijs (exclusief belasting over de toegevoegde waarde), terwijl de winst van de uitgever na alle kosten, kortingen en belastingen zelden meer dan 6 tot 9 % bedraagt, en dus minder dan wat de auteurs ontvangen. Hetzelfde geldt voor Bulgarije, waar de uitkeerde royalty's ook variëren van 8 tot 12 %, terwijl de marges van uitgevers gewoonlijk niet meer dan 10 % bedragen. Als de verkoop lager uitvalt dan verwacht, verliest de uitgever geld, net als de auteur, die dan veel minder royalty's ontvangt.

Er bestaan verschillende financiële prikkels voor uitgevers.

- ◆ De belangrijkste subsidie is de vertaalsubsidie. Hieronder valt de gehele of gedeeltelijke vergoeding die aan de vertaler wordt betaald.
- ◆ Er zijn ook subsidies voor productiekosten, in sommige landen alleen voor vierkleurenboeken en in andere landen voor alle soorten boeken.
- ◆ Soms zijn er subsidies die de marketing- en promotiekosten dekken, zoals schrijverstournees, signeer- en leesevenementen of zuivere pr-campagnes.
- ◆ Een ander soort subsidie, die wellicht wat minder vaak voorkomt, is een subsidie die ook de auteursrechtelijke kosten dekt.

De beschikbaarheid en het bedrag van deze subsidies in verschillende landen worden nader toegelicht in bijlage VII bij het rapport.

Hierna volgen de belangrijkste aspecten die een subsidieregeling aantrekkelijk en efficiënt maken bij het bevorderen van de transnationale circulatie van boeken.

SUBSIDIEREGELINGEN MOETEN TRANSPARANT, TOEGANKELIJK EN NIET-BUREAUCRATISCH ZIJN

De eerste stap voor een financieringsorgaan is het verstrekken van duidelijke informatie, ten minste in het Engels, om internationale uitgevers op de hoogte te brengen van de financieringsmogelijkheden.

De tweede stap is om toegankelijke, duidelijke richtsnoeren te hebben over de criteria voor subsidies en over het besluitvormingsproces, zodat uitgevers gemakkelijk kunnen beslissen of zij al dan niet een subsidie moeten aanvragen. Ook zou er jaarlijks meer dan één aanvraagronde moeten zijn, aangezien het voor uitgevers lastig is om het kopen van rechten rond één enkele jaarlijkse termijn te plannen, vooral als de uitgever echt een langetermijnprogramma voor bepaalde talen of auteurs wil opzetten.

De derde stap is om de aanvraagprocedure zo eenvoudig mogelijk te maken. Het aanvraagformulier moet gemakkelijk in te vullen zijn, bij voorkeur in elektronisch formaat. De lijst van vereiste documenten moet tot een minimum worden beperkt: hoe meer bureaucratische

elementen er zijn, hoe minder waarschijnlijk het is dat uitgevers een aanvraag zullen indienen. Daarentegen moet de aanvrager aantonen dat de vertaalrechten voor het boek gekocht of ten minste gereserveerd zijn totdat het besluit over de subsidie is genomen, en dat de vertaler vakkundig genoeg is om een kwalitatief hoogstaande vertaling te leveren. Dit heeft betrekking op alle subsidieregelingen en subsidies die in het kader van het rapport zijn geanalyseerd.

De vierde stap is om besluiten over subsidies zo snel mogelijk te nemen. Hierdoor kunnen uitgevers verdere activiteiten in verband met de vertaling, productie en publiciteit van het boek efficiënter plannen.

HET NIVEAU VAN DE TOEGEKENDE MEDEFINANCIERING MOET HOOG GENOEG ZIJN OM EEN ZINVOL EFFECT TEWEEG TE BRENGEN

De hoogte van de financiering binnen de bovengenoemde soorten subsidies verschilt; sommige financieringsorganen nemen 25 % van de vertaalkosten voor hun rekening, andere bieden 100 %. Vanuit het oogpunt van de uitgever geldt dat hoe hoger de financiering, hoe waarschijnlijker het is dat hij erin zal slagen het boek ter beschikking van zijn lezers te stellen. Hetzelfde geldt voor alle subsidies. Een vierkleurenboek is niet duur om te vertalen, maar de drukkosten zijn hoog. Een uitgever zal eerder met een boek in zee gaan waarvoor subsidie is verleend om een deel van de productiekosten te dekken dan dat hij een boek uitgeeft waarvoor geen productiesubsidie beschikbaar is.

SUBSIDIEREGELINGEN MOETEN VOORSPELBAAR EN OP DE LANGE TERMIJN GERICHT ZIJN

Wanneer een uitgever besluit om een vertaald boek al dan niet uit te geven, spelen alle voornoemde belangrijke factoren een rol. Bovendien is de voorspelbaarheid van een subsidie van cruciaal belang. Uitgeverijen, die een essentiële rol spelen bij de verspreiding van vertaalde

literatuur, moeten zorgen dat zij uitkomen met hun budget. Aangezien het moeilijker is om zichtbaarheid te creëren en daardoor vertaalde boeken te verkopen, zijn uitgevers heel voorzichtig bij het nemen van besluiten en houden zij rekening met verschillende factoren, waaronder:

- ◆ de beschikbaarheid van vertaal-/publicatiesubsidies;
- ◆ de hoogte van de steun (hoeveel van de vertaal- en/of drukkosten door de subsidie worden gedekt);
- ◆ of er ook steun wordt verleend voor marketing- en publiciteitskosten, zoals voor bezoeken van auteurs om het boek te promoten;
- ◆ het succes van de auteur op de binnenlandse en andere buitenlandse markten;
- ◆ de bereidheid van de auteur om promotie te voeren;
- ◆ de "houdbaarheid" van investeringen — een uitgever die voor de volgende twee of drie boeken van dezelfde auteur een subsidie kan verwachten zal zich eerder voor langere tijd aan die auteur verbinden.

SUBSIDIES MOETEN UITGEVERS AANMOEDIGEN EN IN STAAT STELLEN VERTALERS OP TRANSPARANTE WIJZE EEN BILLIJKE VERGOEDING TE BIEDEN

Zoals vermeld in afdeling 1.4 moeten financieringsorganen bij de beoordeling van subsidieaanvragen (en met name voor vertaalsubsidies) rekening houden met de arbeidsomstandigheden van een vertaler. Als vertalers geen passende vergoeding ontvangen of te weinig tijd hebben om hun werk te doen, kunnen zij hun werk wellicht niet naar behoren verrichten. Dit kan de hele publicatie in gevaar brengen — als de vertaling niet is bijgeschaafd of niet overeenstemt met de literaire kwaliteit van het origineel, kan het gebeuren dat de lezers het boek niet goed ontvangen en kan het succes

“Als vertalers geen passende vergoeding ontvangen of te weinig tijd hebben om hun werk te doen, kunnen zij hun werk wellicht niet naar behoren verrichten. Dit kan de hele publicatie in gevaar brengen.”

”

van de auteur in dat land in gevaar komen. Als gevolg daarvan wil de uitgever misschien niet het risico lopen om andere boeken van die auteur uit te geven.

Het is van cruciaal belang dat vertalers, uitgevers en financiers tot een wederzijds begrip komen dat billijke vergoeding, eerlijke overeenkomsten en werk van een hoge kwaliteit essentieel zijn voor de toekomst van literaire vertaling, en dat zij moeten samenwerken om dat te verwezenlijken. Als dit niet gebeurt, bestaat er een reëel risico dat literaire vertaling minder aantrekkelijk wordt en dat het in de nabije toekomst nog moeilijker zal worden om bekwame vertalers te vinden, vooral voor minder gebruikte talen.

Een eerste moeilijkheid is te bepalen of het in de subsidieaanvraag opgenomen tarief billijk is. Financieringsorganisaties hebben te maken met aanvragers uit veel landen, vaak buiten Europa, en beschikken niet altijd over de kennis of de middelen om de tarieven van alle vertalers te controleren, maar moeten vertrouwen hebben in de juridische overeenkomst die door de vertaler en de uitgever wordt ondertekend. Het is niet eenvoudig om een goed overzicht

te krijgen van wat billijk is in een land waar het financieringsorgaan weinig ervaring heeft. Sommige financiers hebben per land onderzoek verricht om een gemiddeld tarief vast te stellen aan de hand van beschikbare gegevens die zijn verzameld door nationale verenigingen van literaire vertalers, of na raadpleging van hun lokale correspondenten. Deze empirische benadering is niet perfect, maar maakt het mogelijk om aanvragen af te wijzen van uitgevers die hun vertalers duidelijk oneerlijke tarieven voorstellen. Het is veel gemakkelijker in landen waar een nationaal orgaan een minimumtarief heeft vastgesteld. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer financieringsorganen steun verlenen aan “inkomende” (of “uitgaande”) vertalingen. Zo geldt in Frankrijk voor het ontvangen van steun van het Franse Centre National du Livre voor de vertaling van een buitenlands boek in het Frans als voorwaarde dat de uitgever minimaal 21 EUR per pagina moet betalen (waarbij elke pagina bestaat uit 25 regels van 60 tekens, inclusief spaties) ⁽⁶⁶⁾. Deze nationale minimumtarieven, die door een nationale overheidsinstantie worden vastgesteld, kunnen dienen als referentie voor andere subsidieverlenende organen.

⁽⁶⁶⁾ Zie voor meer informatie de “Code des Usages” van het Centre National du Livre (in het Frans): <https://centrenationaldulivre.fr/donnees-cles/code-des-usages-pour-la-translation-d-une-oeuvre-de-litterature-generale>

Voorbeeld van een goede praktijk — Traduki ⁽⁸⁷⁾

Traduki is een Europees netwerk dat Zuidoost-Europa verbindt met de Duitstalige wereld (zie ook afdeling 2.5). Traduki ondersteunt onder meer de vertaling van fictie en non-fictie en van kinder- en jeugdliteratuur uit de 20e en 21e eeuw. De door Traduki verleende steun voor vertaling dekt de kosten van de licentievergoeding en van de vertaalkosten in overeenstemming met de gangbare lokale tarieven ⁽⁸⁸⁾. Dit begrip “gangbare lokale tarieven” geeft aan dat Traduki per land verschillende tarieven per standaardpagina (1 800 tekens) betaalt, in samenhang met de respectieve kosten van levensonderhoud in elke gemeenschap die deel uitmaakt van het netwerk. Traduki betaalt een vertaaltarief rechtstreeks aan een vertaler.

Deze twee maatregelen zorgen, samen met strenge criteria ⁽⁸⁹⁾ waarmee wordt gegarandeerd dat uitgevers, vertalers en literaire werken van hoge kwaliteit worden gesubsidieerd, voor een positieve dynamiek tussen uitgevers en vertalers en bevorderen in een groot deel van Europa betere arbeidsomstandigheden in de boekensector.

⁽⁸⁷⁾ <https://traduki.eu/home-en/>

⁽⁸⁸⁾ <https://applications.traduki.eu/translation-guidelines>

⁽⁸⁹⁾ <https://applications.traduki.eu/translation-guidelines>

De tweede stap is om na te gaan of de overeenkomst eerlijk is: De door CEATL ontwikkelde [hexaloog](#) en de [richtsnoeren voor eerlijke vertaalovereenkomsten](#) ⁽⁹⁰⁾, zouden als uitgangspunt kunnen dienen om te beoordelen in hoeverre elke vertaalovereenkomst eerlijk is. Het waarborgen van eerlijke vertaalovereenkomsten is nauw verweven met transparantie, met name gezien het feit dat financiers en uitgeverijen met verschillende landen en verschillende talen te maken hebben. Een interessante goede praktijk op dit gebied is de aanpak die wordt gehanteerd door nationale culturele instellingen, zoals het Goethe-Instituut, dat de verlener en de ontvanger verplicht om, met het oog op transparantie, overeenkomsten zowel in de nationale taal van de verlener als in het Engels te ondertekenen.

Een derde stap is ervoor te zorgen dat de vertaler daadwerkelijk wordt betaald. Een manier is om van de vertaler bevestiging te verlangen dat hij is betaald in overeenstemming met zowel zijn overeenkomst als de toegekende subsidie. Een andere manier is te eisen dat de uitgever een kopie van het bankafschrift of betalingsbestand toestuurt waaruit blijkt dat de vertaler het exacte bedrag heeft ontvangen dat in de aanvraag was vermeld. Sommige financieringsorganen eisen dat de uitgever alleen het toegekende bedrag betaalt, terwijl andere van de uitgever verlangen dat hij het volledige in de subsidieaanvraag vermelde bedrag betaalt.

Wat is het beste kanaal voor subsidieverstrekingen aan buitenlandse uitgevers?

Uit een evaluatie van bestaande praktijken is gebleken dat er verschillende kanalen zijn via welke financieringsinstanties de subsidies kunnen verstrekken die bestemd zijn voor buitenlandse uitgevers die boeken uit een bepaald land vertalen.

- ◆ Een van de manieren is dat binnenlandse uitgevers van het boek optreden als bemiddelaar voor hun buitenlandse collega's die de rechten voor de titel hebben gekocht. De binnenlandse uitgever vraagt de subsidie aan nadat de overeenkomst over de vertaalrechten is gesloten, ontvangt vervolgens het geld wanneer de vertaling wordt gepubliceerd en er aanvullende kopieën zijn verstrekt, waarna hij het bedrag doorstuurt naar de uitgever van

de vertaling. Dit systeem wordt in Frankrijk gebruikt door het Centre National du Livre. Het nadeel is dat het proces tamelijk lang duurt en het papierwerk vrij ingewikkeld is.

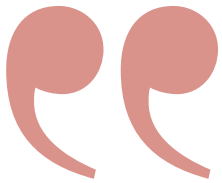
- ◆ Een andere manier is om de subsidie rechtstreeks aan vertalers te betalen. Daarmee wordt verzekerd dat de vertaler het volledige aangevraagde bedrag betaald krijgt van het financieringsorgaan. Dit systeem werkt in sommige landen heel goed, zoals in Estland, waar vertalers rechtstreeks subsidies kunnen aanvragen, maar moeten kunnen aantonen dat de uitgeverij heeft toegezegd de desbetreffende titel te zullen uitbrengen.

Deze aanpak wordt ook gehanteerd door het publiek-private netwerk Traduki, dat dergelijke beginselen toepast in zijn samenwerking met vertalers uit Zuidoost-Europa. De aanvrager is de uitgever die de vertaling zal uitbrengen (met auteursrechtelijke vergoedingen die door het netwerk worden terugbetaald/gefinancierd); als de financiering echter wordt toegekend, sluit Traduki de overeenkomsten met de vertalers om rechtstreekse betaling te verzekeren en zorgt het ervoor dat de kwaliteit van de vertaling door een onafhankelijke deskundige wordt gecontroleerd. De vertaalrechten blijven vijf jaar bij Traduki, waarna de rechten aan de vertaler worden overgedragen.

In sommige landen kunnen vertalers ook bij binnenlandse culturele stichtingen/instanties een vertaalsubsidie aanvragen voor hun creatieve werk. Een mogelijk nadeel van rechtstreekse betaling van de subsidie aan vertalers is dat de vertaler op een of andere manier verantwoordelijk kan worden voor de gehele productie, dat wil zeggen voor het boek dat daadwerkelijk wordt gepubliceerd. Daarom maken veel financieringsorganen geen gebruik van deze methode; zij willen ervoor zorgen dat een aanvrager (d.w.z. de uitgever) de volledige productie uitvoert en de verantwoordelijkheid daarvoor op zich neemt — een verantwoordelijkheid die niet van de vertaler mag zijn. In sommige landen is dit alternatief juridisch niet mogelijk, aangezien publieke middelen alleen aan een organisatie en niet aan een individu kunnen worden toegekend.

⁽⁹⁰⁾ <https://www.ceatl.eu/translators-rights/hexalogue-or-code-of-good-practice> en <https://www.ceatl.eu/translators-rights/guidelines-for-fair-translation-contracts>

- ◆ De subsidies kunnen ook rechtstreeks aan buitenlandse uitgevers worden verstrekt. Deze methode geniet de voorkeur van de meeste instellingen die zich bezighouden met de uitvoer van literatuur. Aangezien financieringsorganen in de meeste gevallen overheidsinstanties of een ander soort officiële instanties zijn, moeten zij de grootste zorgvuldigheid betrachten om een veilig en correct gebruik van hun subsidies te waarborgen. Daarom zijn zij geneigd — of op grond van hun statuten zelfs verplicht — om alleen aanvragen van juridische entiteiten, dat wil zeggen uitgevers, te aanvaarden en het geld te betalen aan dezelfde juridische entiteit die de subsidie heeft aangevraagd en vervolgens heeft ontvangen. De aanvrager is degene die dan

“Traduki [sluit] de overeenkomsten met de vertalers om rechtstreekse betaling te verzekeren en zorgt [...] ervoor dat de kwaliteit van de vertaling door een onafhankelijke deskundige wordt gecontroleerd.”

moet garanderen dat het boek daadwerkelijk wordt gepubliceerd en verspreid. De vertaalrechten worden gekocht door uitgevers en de marketing wordt gepland, georganiseerd en gefinancierd door uitgevers. Daarom lijkt rechtstreekse betaling aan uitgevers de meest natuurlijke en logische manier om publicaties in het buitenland te financieren. Om situaties te voorkomen waarin een deel van het geld dat ter dekking van de vergoeding van de vertaler aan andere uitgaven wordt besteed, wordt uitgevers doorgaans verzocht het bewijs van de financiële overeenkomst en de uitvoering ervan te overleggen.

STEUN AAN UITGEVERS MOET ZOWEL PROMOTIE- ALS PRODUCTIEKOSTEN DEKKEN

Het laten vertalen van een boek is zeker niet de laatste stap om ervoor te zorgen dat een boek lezers buiten het eigen land bereikt.

Het boek moet eerst worden geredigeerd en proefgelezen, waarbij de kwaliteit van de vertaling ook wordt beoordeeld door de redacteurs. De kosten van het redigeren en proeflezen kunnen aanzienlijk zijn en moeten worden ondersteund.

Vervolgens moeten een vertaald boek en de auteur ervan, nog meer dan voor nationale literatuur, worden gepromoot om een publiek aan te trekken. Daartoe moeten uitgevers investeren in intensieve promotie vóór, tijdens en na de publicatie van het boek.

Promotie kan vele vormen aannemen, maar omvat in wezen het promoten van het werk bij de literaire pers en bloggers om zoveel mogelijk aandacht te trekken van de media, reclame en de organisatie van openbare evenementen zoals bezoeken van auteurs aan boekenbeurzen en boekhandels.

Promotie is duur, vooral als een auteur nieuw is op de markt en, indien opgeteld bij de kosten van vertaling en publicatie, zorgt voor een aanzienlijk groter financieel risico voor uitgevers. Daarom zijn promotiesubsidies net zo onmisbaar als vertaalsubsidies voor de doeltreffendheid van nationale en Europese regelingen voor overheidssteun voor de circulatie van boeken, met name voor boeken in minder gebruikte talen en van opkomende auteurs.

Steun voor promotie wordt echter niet per se automatisch gegeven voor boeken waarvan de vertaling wordt ondersteund. De reden hiervoor is dat begrotingslijnen voor vertaalsubsidies en promotiesubsidies heel vaak gescheiden zijn en via verschillende aanvragen worden beheerd. Vaak is promotie een kleinere pot en wordt de nadruk om strategische redenen meer op andere gebieden gelegd.

De “projectaanpak” van Creatief Europa ter ondersteuning van vertaling en promotie

Creatief Europa verleent steun voor literaire vertaling niet per boek, maar aan *projecten* die ten minste vijf boeken omvatten, vergezeld van een algemene publicatie- en promotiestrategie. Subsidiabele uitgaven omvatten alle relevante vertaal-, publicatie- en promotiekosten en worden voor 60 % medegefinancierd door Creatief Europa.

Tussen 2014 en 2020 heeft het programma Creatief Europa de vertaling van meer dan 3 500 Europese literaire boeken uit 30 verschillende talen en de circulatie ervan in de 40 deelnemende landen ondersteund.

Ga voor meer informatie over steun van Creatief Europa aan literaire vertaling naar de [website van Creatief Europa](#) ⁽⁹¹⁾.

Rekening houdend met budgettaire beperkingen moeten instanties voor overheidssteun en promotie zich vooral buigen over de vraag welke kosten moeten worden gedekt en wie de begunstigden moeten zijn.

- ◆ De steun moet bestaan uit reiskosten en (een percentage van) verblijfskosten voor de auteur, of een deel van de uitgaven voor virtuele en hybride evenementen.
- ◆ De promotiesubsidie moet ook de reiskosten van vertalers dekken, waardoor de kans groter wordt dat de vertaler wordt uitgenodigd voor evenementen om het werk op een gedeeld podium te promoten, iets wat moet worden toegejuicht, aangezien vertalers zowel de auteur als het beoogde nationale publiek kennen. Dit is tevens een goede manier om de rol van vertalers als tussenpersonen te bevorderen (zie afdeling 1.7 over zichtbaarheid).
- ◆ Promotieactiviteiten moeten ook gericht zijn op lokale media, influencers op sociale media, bloggers en beoordelaars op Instagram en TikTok. Dit alles is belangrijk om nieuwe lezers aan te trekken voor vertaalde werken, met name jongere lezers.

- ◆ Promotiesubsidies moeten gericht zijn op uitgevers, maar ook festivals (en andere literaire evenementen), culturele centra, culturele instellingen en boekhandelaars kunnen subsidies aanvragen.
- ◆ Tijdens de pandemie werden promotie-evenementen vaak online gehouden. Om zich in een zeer competitieve evenementencontext te kunnen onderscheiden, moeten zij echter professioneel worden opgezet, waarvoor een behoorlijk budget nodig is. Zo werden Traduki-evenementen op de Leipziger Buchmesse 2021 bijvoorbeeld gefinancierd met extra middelen van verschillende bij het netwerk betrokken partners.

Net als vertaalsubsidies moeten promotiesubsidies gemakkelijk toegankelijk en zichtbaar zijn, vooral omdat promotiesubsidies niet automatisch worden gekoppeld aan vertaalsubsidies en door verschillende organisaties kunnen worden aangevraagd. Er moet een portaal en een gegevensbank worden opgezet met belangrijke informatie over de verschillende financieringsbronnen voor promotie, samen met de basisvoorwaarden voor financiering.

⁽⁹¹⁾ <https://ec.europa.eu/culture/sectors/books-and-publishing/circulation-of-european-literary-works-and-literary-translations>

2.3 | Overheidssteun voor internationale netwerken en verkoop

Rechtstreekse financiële steun aan uitgevers is cruciaal om de extra vertaal- en promotiekosten in verband met de publicatie van vertaalde werken te dekken. Overheidssteun kan de boekensector echter op vele andere manieren helpen, zoals:

- ◆ steun voor netwerkvorming en opleiding van uitgevers (bv. fellowships);
- ◆ steun aan uitgevers of agenten voor het dekken van internationale verkoop- en promotiekosten;
- ◆ promotie en vertegenwoordiging op grote internationale evenementen en beurzen.

MET OVERHEIDSSTEUN MOET OOK IN FELLOWSHIPS WORDEN GEÏNVESTEERD OM NAUWE BETREKKINGEN EN VERTROUWEN TUSSEN UITGEVERS OP TE BOUWEN MET HET OOG OP EEN EFFICIËNTERE VERTAALMARKT

Voor een uitgever is het identificeren en kiezen van een boek ter vertaling een complexe handeling. Het vergt een goede kennis van de verschillende literaire landschappen in Europa en de rest van de wereld, alsook een uitgebreid netwerk met buitenlandse uitgevers, agenten, vertalers, overheidsinstanties enz.

Fellowships bieden belangrijke netwerkmogelijkheden voor degenen die betrokken zijn bij de uitgeverij- en vertaalsector. In de boekensector gaat het bij fellowships meestal om een (door de overheid gesteunde) organisatie die een groep buitenlandse uitgevers of agenten uitnodigt om nationale auteurs of uitgevers te ontdekken. Zij bieden buitenlandse en binnenlandse uitgevers de gelegenheid nieuwe trends of modellen van goede praktijken te verkennen en maken het mogelijk om de huidige praktijken te evalueren in het licht van gedeelde ervaringen. De lessen die uit deze fellowships worden getrokken zijn vaak van invloed op het beleid inzake vertaling en financiering in de daaropvolgende jaren.

Het is van cruciaal belang dat de betrekkingen die tijdens zulke fellowships worden aangegaan sterke en duurzame banden creëren, die dienen als het eerste aanspreekpunt voor deskundig advies en ondersteuning op specifieke terreinen.

Fellowships variëren van het reeds lang bestaande Frankfurt Fellowship Programme van de Frankfurter Buchmesse tot fellowships die verbonden zijn aan een literatuurfestival, bijvoorbeeld HeadRead (Estland), of die worden georganiseerd door een nationale financieringsorganisatie voor vertaling, zoals die door NORLA in Noorwegen worden gehouden, of de Finnish Literature Exchange (FILI) in Finland. Fellowships duren meestal tussen vijf dagen en drie weken.

Fellowships hebben doorgaans alle of een deel van de volgende doelstellingen:

présentation d'un panorama large du secteur de la littérature nationale contemporaine;

- ◆ een gedetailleerd overzicht geven van de hedendaagse nationale literatuursector;
- ◆ mogelijkheden bieden voor bilaterale en multilaterale informatie-uitwisseling tussen buitenlandse uitgevers en lokale uitgevers, of tussen financieringsinstanties en buitenlandse uitgevers;
- ◆ een context creëren waarin lokale schrijvers buitenlandse uitgevers en festivaldirecteuren kunnen ontmoeten, bijvoorbeeld Passa Porta (Brussel) en het Istanbul Tanpınar Literature Festival (ITEF);
- ◆ de voorwaarden scheppen waaronder de zaadjes voor transnationale samenwerkingsprojecten kunnen worden geplant;
- ◆ permanente mogelijkheden op het gebied van professionele ontwikkeling bieden aan vertalers, managing uitgever, festivalprogrammeurs en financieringsinstanties waarbij informatie-uitwisseling, professionele dialoog en marktpresentaties leiden tot nieuwe en betere, meer gerichte initiatieven ter

bevordering van culturele samenwerking en de circulatie van boeken;

- ◆ jongere nieuwkomers in de sector in staat stellen elkaar te ontmoeten en van elkaar en van oudere en meer ervaren spelers te leren;
- ◆ geografische en culturele toegangsbelemmeringen wegnemen door het creëren van een gedeelde ervaring voor kleine en grotere uitgevers en sectorale spelers uit verschillende vakgebieden, waardoor het uiteindelijk gemakkelijker wordt om derde landen en nieuwere markten te verkennen.

DE ONTWIKKELING VAN INTERNATIONALE BOEKENBEURZEN NA COVID-19 MOET VERGEZELD GAAN VAN OVERHEIDSSTEUN

Internationale boekenbeurzen hebben een centrale rol gespeeld bij de internationalisering van de uitgeverijsector en hebben bijgedragen tot een toename van de circulatie en diversiteit van boeken. Zij bieden boeken internationale zichtbaarheid en verbinden verkopers en kopers op continenten. Zij gebruiken onder meer de volgende instrumenten:

- ◆ werken met een gastland, waarbij de nadruk ligt op de literatuur van dat land, met seminars, ontmoetingen met beroepsbeoefenaren in de boekensector, auteurs enz.;
- ◆ fellowshipprogramma's organiseren (zie hierboven);
- ◆ het organiseren van rondleidingen voor buitenlandse uitgevers naar het land van de boekenbeurs, wat meer inzicht in de markt verschaft en mogelijkheden biedt om nieuwe contacten te leggen met beroepsbeoefenaren in de nationale boekensector, en om meer te weten te komen over de cultuur en het land als geheel. Dit kan ertoe leiden dat er meer rechten worden verkocht.

Europa telt verschillende van de grootste internationale boekenbeurzen, waaronder die van Frankfurt en Londen voor algemene boeken, en die van Bologna voor kinderboeken.

Daarnaast organiseert bijna elk land in Europa een nationale of regionale boekenbeurs die van grote invloed zijn of kunnen zijn op het lezen van en het kennismaken met buitenlandse literatuur, zoals de boekenbeurzen in Parijs, Genève, Leipzig, Praag, Göteborg en Krakau. Deze beurzen hebben vaak een internationale dimensie; nationale boekenbeurzen hebben een grote invloed op lezen en bieden lezers de mogelijkheid om vertrouwd te raken met buitenlandse literatuur.

Door COVID-19-gerelateerde reis- en vergaderbeperkingen werden boekenbeurzen gedwongen hun editie 2020 te annuleren of online te houden. In 2021 keerden velen terug in hybride vorm. Het is niet duidelijk of het hybride formaat in de toekomst de nieuwe norm zal worden voor internationale boekenbeurzen. Het klopt dat beroepsbeoefenaren nu gewend zijn om online met elkaar in contact te komen en zelfs na COVID-19 kan het zo zijn dat reizen om milieuredenen worden beperkt. Beroepsbeoefenaars erkennen echter dat het verhandelen van boeken en literatuur een passievol vak is dat niet helemaal online kan

plaatsvinden — er zal nog steeds behoefte zijn aan fysieke zakelijke ontmoetingsplaatsen om netwerken “op te bouwen” en nieuwe talenten en partners te ontdekken.

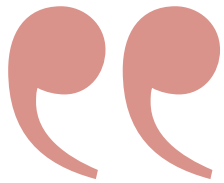
Dit werd onlangs aangetoond door de editie van 2021 van de Frankfurter Buchmesse, die met de federale regering bijzondere voorwaarden overeen was gekomen met betrekking tot het aantal bezoekers, waarbij een programma van vijf dagen werd opgezet voor zowel zakelijke aanwezigen, die de beurs van woensdag tot vrijdag bezochten, als algemene bezoekers (lezers

aanbieden (bijvoorbeeld met betrouwbare registers van kopers en verkopers en de optie om veilige onlinetransacties te verrichten). Dit is zonder veel succes in het verleden al eens geprobeerd, maar gezien de omstandigheden is de kans op succes nu groter. Een andere mogelijkheid is om onlinefaciliteiten aan te bieden om beroepsbeoefenaren in staat te stellen hun persoonlijke aanwezigheid op een boekenbeurs beter voor te bereiden en op te volgen. Zij kunnen nog steeds fysieke evenementen organiseren voor andere activiteiten tussen bedrijven (bv. vergaderingen, netwerken en opleiding) of activiteiten tussen bedrijven en klanten (bv. promotie van boeken, auteurs evenementen en signeursessies).

Het potentieel van nieuwe bedrijfsmodellen zal boekenbeurzen ertoe aanzetten om nieuwe partners te zoeken (bv. IT-aanbieders) en nieuwe samenwerkingsverbanden over de hele wereld op te zetten. Boekenbeurzen die afhankelijk waren van de verkoop van vierkante meters om hun activiteiten te financieren, zullen wellicht ook nieuwe inkomstenbronnen moeten vinden om deze investering te financieren.

Gezien het belang van (internationale) boekenbeurzen voor de circulatie van boeken in Europa is het belangrijk dat de huidige transitie gepaard gaat met overheidssteun. Zo wordt de Frankfurter Buchmesse, die wordt georganiseerd door een dochteronderneming van de Duitse vereniging van boekhandels, financieel gesteund door de regionale regering van Hessen en door de Duitse bondsregering, zodat zij zich in een goede positie bevindt om het hoofd te bieden aan de uitdagingen en eisen die de pandemie met zich meebrengt.

Een goede plek waar boekenbeurzen kunnen samenwerken en discussiëren over nieuwe bedrijfsmodellen wordt geboden door het Aldus Up-netwerk van boekenbeurzen, dat wordt ondersteund door Creatief Europa.

“Beroepsbeoefenaars erkennen [...] dat het verhandelen van boeken en literatuur een passievol vak is dat niet helemaal online kan plaatsvinden — er zal nog steeds behoefte zijn aan fysieke zakelijke ontmoetingsplaatsen om netwerken “op te bouwen” en nieuwe talenten en partners te ontdekken.”

en klanten), die de beurs van vrijdagmiddag tot zondag bezochten. Als gevolg van de beperkingen van het aantal bezoekers en de afwezigheid van de meeste deelnemers uit de VS, Latijns-Amerika, Oost-Azië en het Verenigd Koninkrijk bedroeg het aantal bezoekers slechts ongeveer 25 % van het gebruikelijke aantal bezoekers. Niettemin was er een uitgebreid programma van eregasten uit Canada en lieten de meeste deelnemers weten dat de communicatie zeer goed verliep en er goede rechtenovereenkomsten werden gesloten.

In elk geval zullen boekenbeurzen moeten blijven vernieuwen. Zij zouden bijvoorbeeld het hele jaar door een onlinemarktplaats kunnen

Aldus-netwerk ⁽⁹²⁾

In overeenstemming met de rijkdom en diversiteit van de Europese boekensector omvat het Aldus-netwerk (opgericht en ontwikkeld in het kader van twee Creatief Europa-projecten: Aldus en Aldus Up) zowel internationale als binnenlandse boekenbeurzen en wordt het ondersteund door nationale en Europese verenigingen en organisaties van uitgevers met gedegen kennis en ervaring in de boekensector.

Het huidige project, Aldus Up, heeft betrekking op de volgende centrale thema's: trends en de bevordering van vertalingen in Europa; veranderingen in leesgewoonten, met bijzondere aandacht voor de gevolgen van digitalisering; innovatie in de promotie van boeken en lezen, en nieuwe ideeën voor boekenbeurzen om hun publiek te vergroten en te betrekken, de transnationale mobiliteit van beroepsbeoefenaren in de boekensector te bevorderen en de inclusiviteit te vergroten voor specifieke doelgroepen, met name mensen met een visuele handicap, taalkundige minderheden en migranten.

DE STEUN VOOR AGENTEN EN AFDELINGEN VOOR BUITENLANDSE RECHTEN MOET WORDEN VERHOOGD

Om vertaalrechten op de internationale markt te verkopen, moeten gespecialiseerde beroepsbeoefenaren potentiële kopers in verschillende vakgebieden identificeren, het boek promoten en onderhandelen over de gunstigste voorwaarden voor de rechthebbenden (d.w.z. de auteur of de binnenlandse uitgevers). De praktijken in Europa lopen uiteen: auteurs kunnen ervoor kiezen internationale rechten te verlenen aan de binnenlandse uitgever, of zij kunnen deze rechten zelf behouden. De internationale verkoop en promotie kan worden verzorgd door

agenten op het gebied van buitenlandse rechten of door de interne afdeling buitenlandse rechten van een uitgever.

Het promoten van een boek op de internationale markt vereist zowel werkuren (van gespecialiseerd personeel) als aanvullende middelen om de kosten in verband met marketingmateriaal te dekken. Agenten of afdelingen voor buitenlandse rechten investeren alleen tijd en geld in de boeken en gebieden waarvan zij denken dat zij er hun uitgaven mee kunnen terugverdienen.

Bovendien kiezen agenten of afdelingen voor buitenlandse rechten er vaak voor om boeken uit hun landen en regio's te promoten. Auteurs en uitgevers uit West-Europese landen kunnen

⁽⁹²⁾ <http://www.aldusnet.eu/>

Hoe overheidsfinanciering kan bijdragen tot de circulatie van vertaalde boeken

rekenen op een goed netwerk van agenten en afdelingen voor buitenlandse rechten, maar dit geldt niet voor kleinere landen in Midden- en Oost-Europa, waar uitgevers niet over de capaciteit beschikken om te investeren in een afdeling buitenlandse rechten met voldoende personeel of om agenten te vinden die bereid zijn hun boeken naar internationale markten te brengen.

Overheidssteun kan helpen om de internationale verkoopcapaciteit op te bouwen door middel van capaciteitsopbouw- en opleidingsactiviteiten en door internationale marketingkosten zoals proefvertalingen of reizen naar nieuwe gebieden te dekken.

Versterking van de verkoopcapaciteit in Kroatië

De Kroatische boekenmarkt is klein en losjes georganiseerd, zonder duidelijk omschreven rollen van belanghebbenden in de gehele waardeketen van het boek en zonder regelgevend kader, hoewel er wel een systeem van vaste boekenprijzen bestaat. Het Kroatisch wordt alleen gesproken in Kroatië zelf en door een relatief klein aantal mensen in buurlanden en door Kroaten in de rest van de wereld.

Tot enkele jaren geleden waren er geen voltijds werkende literaire agentschappen, bestond er geen vertegenwoordiging van auteurs door Kroatische agenten en werden buitenlandse rechten beheerd door de afdelingen buitenlandse rechten van slechts enkele grote uitgevers.

Om de promotie en de verkoop van uit het Kroatisch naar andere talen vertaalde boeken op de doelmarkten te verbeteren, heeft het ministerie van Cultuur en Media een reeks steunmaatregelen ingevoerd.

Subsidies voor vertaalondersteuning — om bij buitenlandse uitgevers belangstelling voor Kroatische literatuur te wekken. Deze maatregel resulteerde in een toename van het aantal titels dat jaarlijks wordt vertaald.

Subsidies voor proefvertaling — voor aanvragers die ervaring hebben met het vertegenwoordigen van auteurs en de verkoop van buitenlandse rechten, om ervoor te zorgen dat er meer voltijdse literaire agenten komen en de afdelingen buitenlandse rechten van uitgevers te versterken. Deze maatregel heeft geleid tot de oprichting van twee literaire agentschappen.

Mobiliteitsbeurzen — voor auteurs, vertalers en soms ook literaire agenten ter ondersteuning van de promotie van vertaalde boeken op verschillende evenementen.

www.croatian-literature.hr/ — website die financieel wordt ondersteund door het ministerie van Cultuur en Media, maar wordt beheerd door literaire beroepsbeoefenaren, met gegevens over auteurs, nieuwe titels, vertalers, nieuw vertaalde titels, proefvertalingen en aankomende grote boekenevenementen, met als doel de zichtbaarheid van de Kroatische literatuur te vergroten.

DE ROL VAN OVERHEIDSINSTANTIES BIJ HET PROMOTEN VAN BOEKEN OP INTERNATIONALE MARKTEN MOET WORDEN AANGEMOEDIGD, ONDER MEER DOOR MIDDEL VAN EEN GEZAMENLIJKE AANPAK DOOR MEERDERE LANDEN

Nationale promotiebureaus kunnen een cruciale rol spelen bij het promoten van boeken op internationale markten en kunnen zeer efficiënt zijn bij het identificeren van potentiële kopers. Zij kunnen zeer nuttig zijn bij gebrek aan gespecialiseerde agenten of afdelingen voor buitenlandse rechten, of als aanvulling daarop.

Culturele instellingen/taalinstituten en boekenkantoren op belangrijke markten, die (mede) worden gefinancierd door hun ministeries van Buitenlandse Zaken, spelen een belangrijke rol bij de promotie en verkoop van vertaalde boeken.

Promotiebureaus organiseren fellowships, speciale evenementen en stands op grote boekenbeurzen, direct of indirect met behulp van subsidies. Deze subsidies kunnen worden toegekend aan verenigingen van uitgevers om gemeenschappelijke stands te organiseren (een stand met meerdere uitgevers uit één land) en nationale presentaties op internationale boekenbeurzen voor te bereiden, en om auteurs, vertalers en agenten in staat te stellen die evenementen bij te wonen.

Frankrijk en Duitsland, grote landen wat de bevolking, de omvang van de boekenmarkt en het aantal sprekers van hun talen betreft, hebben een netwerk van promotiebureaus in de belangrijkste doellanden opgezet en zijn aanwezig op alle grote evenementen en boekenbeurzen met gemeenschappelijke stands.

Deze aanpak brengt als uitdaging de kosten van het exploiteren van boekenkantoren in het buitenland met zich mee, alsook de kosten in verband met het bezoeken van grote boekenbeurzen wereldwijd. Een veelbelovend alternatief voor taalclusters of landen met vergelijkbare boekenmarkten en een vergelijkbaar promotiebeleid is multilaterale of gezamenlijke vertegenwoordiging op belangrijke markten en/of belangrijke boekenbeurzen door een consortium van uitgevers of prominente agenten uit meerdere landen. Voorbeelden van goede

praktijken zijn de gezamenlijke presentatie van de Baltische landen als de landen waarop de "aandacht van de markt was gericht" tijdens de London Book Fair in 2018 (waarvoor van 2016 tot 2019 een vrij uitgebreid en goed gecoördineerd voorbereidingsproces met partners uit de drie Baltische landen en het VK plaatsvond, met ook in 2017 en 2019 gemeenschappelijke stands en presentatieprogramma's van de Baltische landen), het Noordse netwerk (NordLit) en diverse gezamenlijke presentaties van de vier Duitstalige landen. Een dergelijke gezamenlijke

“Auteurs en uitgevers uit West-Europese landen kunnen rekenen op een goed netwerk van agenten en afdelingen voor buitenlandse rechten, maar dit geldt niet voor kleinere landen in Midden- en Oost-Europa, waar uitgevers niet over de capaciteit beschikken om te investeren in een afdeling buitenlandse rechten met voldoende personeel of om agenten te vinden die bereid zijn hun boeken naar internationale markten te brengen.”

aanpak is bijzonder waardevol voor landen die proberen nieuwe boekenmarkten te betreden, maar die niet over de middelen beschikken om dat alleen te doen. Boekenbeurzen bevorderen de zichtbaarheid, maar zijn duur. Deelnemen aan een regionaal samenwerkingsproject helpt de extra kosten te beperken die zouden worden gemaakt als elk land onafhankelijk te werk zou gaan. Gezamenlijke initiatieven hebben meer kans van slagen als zij goed gecoördineerd worden en laten zien dat auteurs, uitgevers, vertalers en financieringsinstellingen verenigd zijn.

Frankrijk en Duitsland: netwerken van promotiebureaus in doellanden

Frankrijk

De promotie van Franse boeken voor uitvoer is door het ministerie van Europa en Buitenlandse Zaken toevertrouwd aan het Institut Français, het Franse agentschap voor het culturele optreden van Frankrijk in het buitenland dat het operationele beheer van acties en programma's voor zijn rekening neemt.

Deze acties zijn gebaseerd op het culturele en samenwerkingsnetwerk van het ministerie van Europa en Buitenlandse Zaken. Binnen dit netwerk fungeren bijna 30 gespecialiseerde boekenkantoren (in plaatselijke kantoren van het Institut Français of binnen de culturele diensten van de Franse ambassade) als expertisecentra en invloedcentra voor alle Franse publieke en particuliere spelers in de boeken-, uitgeverij-, literaire en intellectuele sectoren. Zij adviseren lokale spelers in de boekenketen (uitgevers, vertalers, boekhandelaars enz.), verlenen financiële steun voor hun vertaal- en distributieactiviteiten voor Franse boeken en zorgen voor een sterke aanwezigheid van Franse auteurs en uitgevers op belangrijke evenementen (bv. vakbijeenkomsten, festivals, beurzen).

Daarnaast verleent het Bureau International de l'Édition Française een essentiële dienst aan zijn aangesloten Franse uitgeverijen door de ontwikkeling van hun uitvoer naar het buitenland, hun verkoop en verwerving van rechten en hun partnerschapsprojecten te vergemakkelijken. Dit gebeurt via drie kernactiviteiten:

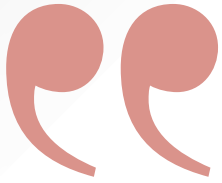
- ◆ het onder de aandacht brengen van Franse uitgeverijen op internationale boekenbeurzen in de hele wereld;
- ◆ het opstellen van rapporten over internationale uitgeverijmarkten;
- ◆ het verbinden van spelers uit de uitgeverijsector over de hele wereld door middel van beroepsuitwisselingen.

Duitsland

De promotie van Duitse boeken wordt ondersteund door de filialen van het Goethe-Institut in tal van landen en door Duitse boekenkantoren in belangrijke markten (bv. Peking, Abu Dhabi, Moskou, New Delhi, New York), die door de Frankfurter Buchmesse worden beheerd, met financiële steun van het Duitse ministerie van Buitenlandse Zaken.

2.4 | Overheidssteun voor diversiteit en wederkerigheid

“Een “Europese dimensie” kan inhouden dat buitenlandse en vertaalde literatuur of auteurs worden opgenomen in het ontwikkelde activiteitenprogramma of dat nationale beroemdheden worden ingezet voor het promoten van buitenlandse literatuur.”

Een betere circulatie van boeken is tweerichtingsverkeer. De uitvoerstrategie, waarbij nationale overheidssteun de boeken van een land naar het buitenland “duwt”, moet worden gekoppeld aan een invoerstrategie, waarbij extra geld wordt gereserveerd om inkomende vertaling mogelijk te maken en om het lezen van buitenlandse literatuur te bevorderen en aan te moedigen.

Inkomende vertaling

DE NATIONALE STEUN VOOR INKOMENDE VERTALING MOET WORDEN AANGEMOEDIGD

Slechts een klein aantal financieringsinstellingen in Europa bieden een subsidie voor “inkomende vertaling”, d.w.z. subsidies voor binnenlandse uitgevers om buitenlandse boeken in binnenlandse talen te vertalen. In sommige landen is de medefinanciering van de vertaling van buitenlandse boeken in de nationale taal goed voor een klein deel van de financiering die aan de boekenindustrie wordt verstrekt, maar er zijn niet voor elk land statistieken over de betrokken bedragen beschikbaar.

Zeven van de landen die aan de enquête van de OCM-groep hebben deelgenomen bevestigden dat dergelijke steun in beginsel bestaat. In Nederland is de steun voor inkomende vertalingen hoger dan die voor uitgaande vertalingen (1,55 miljoen EUR); evenzo zijn in Frankrijk de subsidies van het Centre National du Livre voor de vertaling van kwaliteitsboeken in het Frans bijna even hoog als de steun voor de uitvoer van boeken (1,43 miljoen EUR). In Duitsland bedraagt het totale bedrag dat beschikbaar is voor subsidies voor inkomende vertaling meer dan 800 000 EUR; In Finland, IJsland en Ierland liggen de cijfers rond de 130 000-140 000 EUR; in Letland bedraagt dit cijfer 46 600 EUR, ofwel 10 % van alle subsidies voor het creëren en uitgeven van boeken. Het Kroatische ministerie van Cultuur en Media

ondersteunt de vertaling van hoogwaardige literatuur uit alle talen naar het Kroatisch door middel van een gecombineerde maatregel die de volledige ingediende portefeuille van een uitgever (maximaal 30 titels) ondersteunt; de subsidiabele kosten waarvoor de subsidie kan worden gebruikt omvatten de kosten van vertaling in het Kroatisch. In Denemarken verleent het Deense kunstfonds (Danish Arts Foundation) subsidies aan uitgevers van (naar het Deens) vertaalde boeken, waarmee een deel van de vertaalkosten wordt gedekt, en ook kent het rechtstreeks subsidies toe aan vertalers, die daardoor meer tijd aan een vertaling kunnen besteden dan wanneer het vertaaltarief op die vertaling van toepassing zou zijn. Zie bijlage VII voor meer informatie over steun voor inkomende vertaling.

Bevordering van lezen

DE EUROPESE DIMENSIE VAN HET BELEID TER BEVORDERING VAN GELETTERDHEID EN LEZEN MOET WORDEN VERSTERKT

De EU-lidstaten hebben ambitieuze promotiestrategieën en -activiteiten ontwikkeld om lezen aan te moedigen, met name onder jongeren. Daarom wordt aanbevolen om systematisch een Europese dimensie op te nemen in leesbevorderingsstrategieën op lokaal en nationaal niveau en om de gehele boekenketen aan te moedigen “Europees te denken”.

Een “Europese dimensie” kan inhouden dat buitenlandse en vertaalde literatuur of auteurs worden opgenomen in het ontwikkelde activiteitenprogramma of dat nationale beroemdheden worden ingezet voor het

promoten van buitenlandse literatuur. Er moeten financiële middelen beschikbaar worden gesteld voor boekenbeurzen, literatuurfestivals en bibliotheken om auteurs en vertalers uit te nodigen en activiteiten te ontwikkelen.

De Jury of Children, Young Adults and Parents (Letland) is bijvoorbeeld een programma ter bevordering van lezen dat is gebaseerd op een vergelijkbaar programma in Nederland. Ongeveer 30 titels, waarvan de helft afkomstig is van lokale auteurs en de andere helft vertaalde fictie is, worden geselecteerd voor elk van vijf verschillende leeftijdsgroepen. De lezers stemmen vervolgens voor de titel die zij het leukste vinden. Tot dusver is ten minste twee derde van de stemmen naar vertaalde titels gegaan. Deze blootstelling aan vertaalde boeken heeft ook een zeer positief effect op de creativiteit van lokale auteurs en verschaft hen inzicht in wat lezers willen.

EURead

EURead werd opgericht in 2000 en is een consortium van Europese organisaties voor de bevordering van lezen die vinden dat lezen van essentieel belang is om ten volle deel te nemen aan de hedendaagse, mediagestuurde en cultureel diverse samenleving. EURead bestaat momenteel uit 31 non-profitorganisaties uit 22 Europese landen. Het heeft tot doel kennis, ervaringen en ideeën uit te wisselen en gezamenlijk nieuwe strategieën voor de bevordering van lezen te ontwikkelen. Zo lanceerde EURead in november 2018 zijn eerste pan-Europese leescampagne, “Europe reads” en staan de *European Book Days* op de planning voor 2022 ⁽⁹³⁾.

Activiteiten ter bevordering van lezen kunnen ook worden uitgevoerd in samenwerking met verschillende organisaties over de grenzen heen om de aan het publiek aangeboden ervaring te verrijken en organisatorische capaciteiten te vergroten. Zo ondersteunt Creatief Europa de *Libraries of Emotions* ⁽⁹⁴⁾.

Dit initiatief brengt verschillende organisaties uit heel Europa bijeen om een nieuwe en innovatieve manier van lezen te bevorderen en bibliotherapiesessies in Europese openbare bibliotheken aan te moedigen. Het project heeft twee hoofddoelstellingen: a) het netwerk van Europese openbare bibliotheken helpen hun

⁽⁹³⁾ <https://www.euread.com/projects/european-book-day/>

⁽⁹⁴⁾ <http://librariesofemotions.eu/>

Hoe overheidsfinanciering kan bijdragen tot de circulatie van vertaalde boeken

werkmethoden aan te passen aan een digitale omgeving, zonder afbreuk te doen aan hun taken op het gebied van de bevordering van geleterdheid, culturele diversiteit, de bestrijding van sociale discriminatie en de opwaardering van het cultureel erfgoed, en b) experimenteren

met innovatieve manieren om lezen onder jongeren aan te moedigen. Dit is gebaseerd op een transdisciplinaire aanpak waarbij neurowetenschap, cognitieve wetenschap, culturele activiteiten, ruimtelijke ordening en digitale instrumenten worden gecombineerd.

De Euregio leest en de Euregio literatuurprijs voor scholieren ⁽⁹⁵⁾

De Euregio Maas-Rijn, bestaande uit Aken, de provincie Luik, Belgisch Limburg en zuidelijk Nederlands Limburg, voert het initiatief De Euregio leest uit om lezen over de taal- en nationale grenzen heen te bevorderen. Zes romans van hedendaagse auteurs worden geselecteerd, twee in het Frans, twee in het Nederlands en twee in het Duits, en elke

roman is in de drie talen bij meer dan 80 deelnemende bibliotheken en boekhandels verkrijgbaar. De zes auteurs promoten de boeken door middel van een meertalige

voorleestoernee door de Euregio, waarbij ook de vertalers worden uitgenodigd.

De Euregio literatuurprijs voor scholieren wordt georganiseerd in het kader van De Euregio leest. Jongvolwassenen tussen 15 en 20 jaar uit de Euregio lezen de zes boeken, wonen de voorleessessies met de auteurs bij en nemen deel aan discussies met literaire critici, waarna zij hun favoriete titel uit de werken kiezen. Het doel hiervan is om auteurs en vertalers van hedendaagse literatuur in het zonnetje te zetten en grensoverschrijdende ontmoetingen en uitwisselingen te bevorderen — alle evenementen zijn meertalig en stellen jongeren uit verschillende taalgebieden in staat elkaar te leren kennen. De prijs heeft meer dan 5 000 scholieren in staat gesteld om hedendaagse Europese literatuur intensief te bestuderen en heeft meer dan 100 prominente auteurs naar openbare voorleessessies in de regio gebracht.

⁽⁹⁵⁾ <https://www.euregio-lit.eu/nl/projecten/de-euregio-leest>

Een andere manier om het lezen van vertaalde titels in Europa te bevorderen, is het aanmoedigen van meer recensies en professionele beoordelingen van boeken uit landen met minder gebruikte talen. Momenteel ligt in sommige landen bij literaire recensies en de culturele pers de nadruk vooral op buitenlandse bestsellers of lokale auteurs, terwijl zelfs heel belangrijke voorbeelden van Europese literatuur onopgemerkt blijven en niet worden beoordeeld.

Boekhandel — Concurreren met onlinereuzen

IN EEN OMGEVING DIE STEEDS MEER WORDT GEDOMINEERD DOOR WEBSHOPS, MOET DE BIJZONDERE ROL VAN FYSIEKE BOEKHANDELS BIJ HET BEVORDEREN VAN DIVERSITEIT IN STAND WORDEN GEHOUDEN

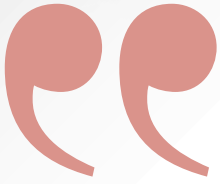
De recente sluiting van boekhandels tijdens de COVID-19-pandemie heeft duidelijk gemaakt hoe essentieel boekhandels zijn voor onze samenleving. Heel vaak is de boekhandel de enige culturele verzamelplaats in een gemeenschap. Boekhandels zijn onmisbaar voor het bevorderen van lezen en het sturen van lezers in de richting van “minder voor de hand liggende” boeken, zoals boeken van opkomende auteurs of uit opkomende landen. Een boekhandel is een goede plek om in samenwerking met uitgeverij auteurs uit te nodigen.

De lidstaten hebben, vooral sinds het uitbreken van de pandemie, verschillende financiële

steunregelingen ingevoerd om boekhandelaars te helpen om na vele moeilijke maanden weer op te krabbelen. De bijzondere rol van boekhandels moet echter worden gewaardeerd en hun activiteiten moeten op lange termijn worden ondersteund, ook na de pandemie. Naast subsidies en leningen zijn regelgevende en fiscale maatregelen zoals vaste boekenprijzen en lagere btw-tarieven voor boeken (aangezien het culturele producten zijn) een doeltreffende manier gebleken om een divers netwerk van kleine en middelgrote boekhandelaars in stand te houden, zowel binnen als buiten grote stedelijke gebieden.

Het is voor de boekensector en voor boekhandels in het bijzonder een grote uitdaging om hun “omvang” en hun activiteiten aan een onlineomgeving aan te passen om te concurreren met onlinereuzen zoals Amazon. Webshops kunnen worden beschouwd als een gemakkelijke manier om inhoud te verspreiden (zowel papieren boeken als e-boeken), maar vormen ook een bedreiging voor de diversiteit van inhoud.

Het is daarom belangrijk de ontwikkeling van de sector te begeleiden door middel van opleiding of financiële steun voor innovatie, teneinde de diversiteit van de spelers in de boekenketen te behouden. Zo is onlangs in Frankrijk nieuwe wetgeving aangenomen om een minimumprijs voor leveringen van boeken vast te stellen, om een einde te maken aan wat door de regering “concurrentievervalsing” wordt genoemd, door digitale reuzen die boeken verkopen voor het schamele bedrag van 0,01 EUR, wat ten koste gaat van onafhankelijke boekhandels.

“Het is voor de boekensector en voor boekhandels in het bijzonder een grote uitdaging om hun “omvang” en hun activiteiten aan een onlineomgeving aan te passen om te concurreren met onlinereuzen zoals Amazon.”

Twee door Creatief Europa ondersteunde projecten laten zien hoe de digitale transitie van de sector gepaard kan gaan met Europese samenwerking.

Project Eudicom ⁽⁹⁶⁾

Het programma European Digital Comics (Eudicom) is bedoeld om uitgevers van stripboeken in Europa te helpen voorbereid te zijn op de distributie van digitale strips. De consortiumpartners, onder leiding van Izneo, het toonaangevende Europese platform voor digitale strips, zullen hun ervaringen onderzoeken en uitwisselen om in de eerste plaats uitgevers in Spanje, Italië en Polen een efficiënt programma voor capaciteitsopbouw aan te bieden en de voordelen onder de aandacht van andere EU-landen te brengen via de Federation of European Publishers (federatie van Europese uitgevers). Het project zal ervoor zorgen dat uitgevers van stripboeken in Europese landen op één lijn zitten wat betreft de technologieformaten, distributiemodellen en marketingmogelijkheden om een nieuw publiek te bereiken en optimaal gebruik te maken van de inkomsten op de groeiende digitale platforms in Europa en de rest van de wereld.

⁽⁹⁶⁾ <https://eudicom.eu/>

⁽⁹⁷⁾ <https://europeanbooksellers.eu/>

Project RISE van de European and International Booksellers Federation

De European and International Booksellers Federation (EIBF) ⁽⁹⁷⁾ is een Europese en internationale organisatie die fungeert als centraal punt van een breed netwerk van boekhandelaars in heel Europa en daarbuiten. De EIBF is geselecteerd voor haar project inzake veerkracht, innovatie en duurzaamheid ter bevordering van de boekenverkoop (*Resilience, Innovation and Sustainability for the Enhancement of bookselling* - RISE). Met dit project streeft de EIBF ernaar de capaciteit en veerkracht van de Europese boekhandelsector op te schalen, te versterken en te maximaliseren door boekhandels te helpen om te innoveren en op de hoogte te blijven van moderne technologieën en tegelijkertijd hun duurzaamheid op lange termijn te waarborgen. Met het project RISE wordt boekhandelaars sectorspecifieke opleiding geboden, worden grensoverschrijdende netwerken en de uitwisseling van goede praktijkvoorbeelden vergemakkelijkt en worden belangenbehartiging en onderzoek op een aantal prioritaire gebieden mogelijk gemaakt: het ontsluiten van het groene potentieel van de boekhandelsector, het opbouwen van een gevarieerdere en inclusievere gemeenschap van boekhandels en het versterken van grensoverschrijdende boekenverkoop en de Europese waarde.

2.5 | Regionale en Europese samenwerking

Samenwerkingsinitiatieven op regionaal niveau of vanuit meerdere landen zijn bedoeld om de nationale steunregelingen aan te vullen en te versterken. Samenwerking kan een diepgaand langetermijneffect sorteren: het is voor partnerorganisaties en beroepsbeoefenaren een goede manier om de relaties te verdiepen, een beter inzicht te verwerven in de verschillende markten en praktijken, en van elkaar te leren. Het is de meest doeltreffende manier om transnationale belemmeringen voor de circulatie van werken in Europa weg te nemen.

DE REGIONALE EN EUROPESE SAMENWERKING MOET WORDEN VERSTERKT ALS DOELTREFFEND MIDDEL OM DE CIRCULATIE VAN WERKEN IN EUROPA TE VERBETEREN

Dergelijke regionale en Europese samenwerkingsinitiatieven kunnen bestaan uit:

- ◆ het in meerdere landen aanbieden van regelingen inzake vertaalsubsidies door het opbouwen van een begroting met meerdere belanghebbenden (“gezamenlijke pot”);
- ◆ het organiseren van workshops, netwerkevenementen en opleiding voor auteurs, vertalers, redacteurs, het personeel van afdelingen en agenten voor buitenlandse rechten;
- ◆ het organiseren van gezamenlijke stands op boekenbeurzen of het gezamenlijk eregasten zijn;
- ◆ het delen van kennis en goede praktijken.

Regionale samenwerking kan op verschillende manieren plaatsvinden: formeel, via duidelijk vastgestelde regionale en pan-Europese netwerken, en door middel van EU-steun voor samenwerking, bijvoorbeeld met projecten die worden ondersteund door Creatief Europa, en op een meer ad-hocbasis.

Hierna volgen enkele voorbeelden van de verschillende vormen van regionale samenwerking — meer informatie hierover is te vinden in bijlage VIII, “Regional cooperation”.

Regionale en pan-Europese netwerken

Netwerk NordLit

De Noordse landen werken samen binnen het netwerk NordLit ⁽⁹⁸⁾. Het bestaat uit de Danish Arts Foundation, FILI, Farlit (literatuur van de Faeröer), Greenlit (Groenlandse literatuur), NORLA, het Icelandic Literature Centre en Swedish Literature Exchange (de Swedish Arts Council). Het netwerk NordLit deelt een vertaalsubsidie van de Noordse ministerraad voor vertalingen tussen de Noordse talen. De subsidie wordt over de verschillende landen verdeeld en vervolgens door elke organisatie verdeeld. De leden van het netwerk kunnen ook deelnemen aan een jaarlijkse conferentie, waar zij informatie kunnen uitwisselen, gemeenschappelijke kwesties kunnen bespreken en gezamenlijke projecten kunnen plannen.

Netwerk Traduki

Traduki is een Europees netwerk van een publiek-privaat partnerschap dat Zuidoost-Europa verbindt met de Duitstalige landen ⁽⁹⁹⁾.

Traduki werd opgericht in 2008 en verbindt twee werelden door middel van boeken, vertalingen en literaire projecten: literatuur uit Zuidoost-Europa en Duitstalige literatuur, lezers, uitgevers, festivals en evenementen. Het netwerk verbindt ook landen binnen Zuidoost-Europa met elkaar: hun talen, literatuur en literaire landschappen. In dit dichte netwerk, met 105 mogelijke talencombinaties, spelen vertalers een cruciale rol. Zij zijn de bemiddelaars die grensoverschrijdende culturele uitwisseling mogelijk maken en Traduki doet hun bijzondere eer aan.

Traduki beheert een vertaalfonds waaruit subsidies worden verstrekt aan uitgevers uit

⁽⁹⁸⁾ <https://www.islit.is/en/projects/nordlit-the-nordic-literature-centers>

⁽⁹⁹⁾ <https://traduki.eu/home-en/>

Duitstalige landen en Zuidoost-Europa die voor steun in aanmerking komen. Vertalingen van fictie en non-fictie en kinder- en jeugdliteratuur uit de 20e en 21e eeuw worden gefinancierd met volledige dekking van de kosten. Binnen de financieringsmechanismen wordt het werk van vertalers gerespecteerd, met een billijke vergoeding, kwaliteitscontrole en een eerlijke afhandeling van auteursrechten. Bovendien worden de kosten van de licentievergoeding gedekt.

Vertalers en auteurs uit Zuidoost-Europa komen niet alleen in aanmerking voor de financiering van vertalingen, maar kunnen ook deelnemen aan het door de partners van Traduki georganiseerde residentieprogramma. De aangeboden locaties zijn Belgrado, Boekarest, Cetinje, Novo Mesto, Pristina, Sarajevo, Skopje, Sofia, Split en Tirana, alsmede Berlijn en Vaduz, Liechtenstein.

Om tegemoet te komen aan de behoefte aan permanente opleiding organiseert Traduki workshops voor vertalers van de verschillende talencombinaties, zoals workshops voor vertalers die vanuit het Roemeens naar het Duits vertalen of naar de Zuidoost-Europese talen die in de activiteiten van het netwerk zijn vertegenwoordigd. Tijdens de COVID-19-pandemie vond een hele reeks workshops online plaats.

Het netwerk Traduki omvat momenteel Duitsland, Liechtenstein, Oostenrijk en Zwitserland, verschillende landen van het voormalige Joegoslavië, en Albanië, Bulgarije en Roemenië, en is een entiteit van 18 gouvernementele, publieke en private partners uit twaalf landen.

De ambitie van Traduki gaat verder dan alleen het bevorderen van literatuur en vertaling. De partners in het netwerk willen verder kijken, naar de intellectuele en politieke omgeving in Zuidoost-Europa en in Europa als geheel. Uitgangspunt is het wederzijds vertrouwen en de overtuiging dat de in het verleden ontstane verschillen in Europa niet alleen moeten worden gerespecteerd, maar ook moeten worden gezien als een verrijking van de Europese cultuur. In dit verband is Traduki een maatschappelijk project met een apart Euro-politiek element. Wat in 2008 begon als een experiment is nu een voortdurende poging om multilaterale

internationale culturele samenwerking tot stand te brengen door bruggen te slaan over grenzen en door buurten heen.

Europees netwerk van nationale instituten voor cultuur

Het Europese netwerk van nationale instituten voor cultuur (EUNIC) is een veelbelovende arena voor langlopende duurzame innovatieve samenwerkingsprojecten op het gebied van geleterdheid. Het netwerk opereert als een intergouvernementeel consortium dat nationale agentschappen voor culturele betrekkingen samenbrengt via clusters in meer dan 150 landen. EUNIC-clusters bouwen meestal voort op de middelen en belangen van de eigen leden. Het netwerk profiteert van een bevoorrechte positie op cultureel gebied in heel Europa en streeft ernaar te fungeren als platform voor het delen van kennis, capaciteitsopbouw en innovatie.

Hierna volgen enkele relevante voorbeelden in de literatuursector die door EUNIC worden gecoördineerd.

Nacht van de Europese Literatuur Dit evenement omvat een reeks openbare lezingen die in verschillende Europese steden worden georganiseerd onder de paraplu van EUNIC. Deze literaire evenementen, waarvoor het Tsjechische centrum voor het eerst het initiatief nam in 2006, worden regelmatig opgenomen in de programmering van het EUNIC-consortium en verspreid over heel Europa, waarmee zij de hoeksteen vormen van zijn strategie voor lezen, vertaling en de boekenindustrie. Het kernbeginsel is "Eén nacht — veel ervaringen: openbare sessies waarbij hedendaagse literatuur door bekende personen wordt voorgelezen op aantrekkelijke en ongebruikelijke locaties in steden in heel Europa". De literaire werken worden in lokale talen vertaald en door zowel auteurs als vertalers voorgelezen. Meer recentelijk is het door EUNIC gecoördineerde project [Europe Readr](https://europereadr.eu/)⁽¹⁰⁰⁾ van start gegaan onder leiding van het Sloveense voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie, van 1 juli tot en met 31 december 2021, in de vorm van een digitaal platform en een reeks evenementen met als titel "The Future of Living". Lidstaten en instellingen hebben middelen gebundeld om het project op te starten met behulp van de slogan "Open a book for a better

⁽¹⁰⁰⁾ <https://europereadr.eu/>

future” (sla eens een boek open voor een betere toekomst). Het project heeft tot doel de huidige sociale kwesties onder de aandacht van de lezers te brengen en na te denken over de wereld waarin wij willen leven, waarbij de nadruk ligt op diversiteit en verbinding.

Europees netwerk voor literair vertalen

Het European Network for Literary Translation (ENLIT) is een in 2016 opgericht informeel netwerk van 22 culturele organisaties en organen die vertaling financieren uit 19 landen en regio's. Het netwerk heeft tot doel literatuur en vertaling te bevorderen bij een wereldwijd netwerk van uitgevers, auteurs, vertalers en andere beroepsbeoefenaren uit de culturele sector. De leden van het netwerk komen tweemaal per jaar bijeen om goede praktijkvoorbeelden te bespreken, presentaties over literaire uitwisseling te delen en samenwerkingsprojecten te plannen.

het concurrentievermogen van de culturele en creatieve sectoren te versterken.

Steun van Creatief Europa voor samenwerkingsprojecten is vooral bedoeld om projecten te steunen die organisaties met verschillende profielen en uit verschillende landen samenbrengen. De medefinancieringspercentages zijn verhoogd tot 80 % voor kleinschaliger projecten om zelfs voor de kleinste organisaties toegankelijk te zijn. Dit rapport bevat vele voorbeelden van de verscheidenheid aan projecten die via deze bottom-upbenadering kunnen worden gefinancierd (zie CELA, Translation in Motion, Aldus enz.). Een ander voorbeeld is de onlangs gelanceerde [Balkan Translations Collider](#)⁽¹⁰²⁾. Dit project zal zich inzetten voor de versterking van grensoverschrijdende literaire netwerken en de samenwerking binnen de landen van de Westelijke

“Lidstaten en instellingen hebben middelen gebundeld om het project op te starten met behulp van de slogan “Open a book for a better future” [...]. Het project heeft tot doel de huidige sociale kwesties onder de aandacht van de lezers te brengen en na te denken over de wereld waarin wij willen leven, waarbij de nadruk ligt op diversiteit en verbinding.”

Steun van de Europese Unie voor samenwerking

Financieringsprogramma's van de EU, zoals Erasmus voor onderwijs, Horizon voor onderzoek, en Creatief Europa, zijn belangrijke financieringsbronnen voor samenwerkingsprojecten. Elk programma heeft zijn eigen specifieke doelstellingen en financieringsvoorwaarden en onlangs is een financieringsgids⁽¹⁰¹⁾ geïntroduceerd om aanvragers te helpen de meest geschikte steunregeling voor hun project te vinden.

De begroting voor het nieuwe programma Creatief Europa (2021-2027) is verhoogd tot 2,5 miljard EUR, met duidelijke doelstellingen om de culturele diversiteit te bevorderen en

Balkan en — op grotere schaal — met andere Europese landen.

De steun van Creatief Europa aan literaire vertaling omvat ook een samenwerkingselement: uitgevers kunnen besluiten om projecten in te dienen voor de vertaling en promotie van Europese boeken, hetzij als individuele aanvrager, hetzij als groep samen met andere uitgevers of partners van de boekenketen.

Aanvullende en meer gespecialiseerde manieren om netwerkvorming en samenwerking te bevorderen zijn onder meer steun voor netwerken van beroepsorganisaties (zie het bovenstaande tekstvak over de EIBF) of steun van platforms voor opkomende kunstenaars (zie het onderstaande tekstvak over Versopolis).

⁽¹⁰¹⁾ <https://ec.europa.eu/culture/funding/cultureu-funding-guide>

⁽¹⁰²⁾ <https://www.npage.org/en/page?id=193>

Versopolis poetry⁽¹⁰³⁾ is sinds de start in 2014 uitgegroeid tot een platform van maar liefst dertig festivals. Versopolis ondersteunt de vertaling van een selectie van werken van opkomende dichters naar het Engels en andere Europese talen. Het platform maakt het mogelijk om deze werken uit te brengen als gedrukte boekjes, als e-boeken en op de website van Versopolis, samen met volledige profielbeschrijvingen. Versopolis ondersteunt ook de mobiliteit van dichters door gastoptredens op verschillende Europese literatuurfestivals te organiseren. Dit schept mogelijkheden voor netwerkvorming met buitenlandse uitgevers, literaire agenten, de pers en andere actoren op het gebied van literatuur. Eind 2021 zal het platform 321 Europese dichters uit 39 landen die in 32 talen schrijven de kans hebben geboden om door te breken in het Europese en mondiale poëzielandschap.

Ten slotte is de **Literatuurprijs van de Europese Unie** ⁽¹⁰⁴⁾ een sterk symbool van de inzet van het programma Creatief Europa om de topkwaliteit en de diversiteit van de Europese literatuur te bevorderen. Deze prijs wordt georganiseerd door de Federation of European Publishers, de EIBF en de European Writers' Council en heeft sinds de oprichting in 2009 148 opkomende schrijvers uit 41 landen beloond en gepromoot.

Gezamenlijke ad-hocinitiatieven

Regionale samenwerking kan ook op een meer ad-hocbasis plaatsvinden. Dit was het geval in 2018, toen de Baltische landen — Estland, Letland en Litouwen — de landen waren waarop de “aandacht van de markt was gericht” tijdens de London Book Fair, en de drie landen op regionaal niveau samenwerkten om die kans met beide handen aan te grijpen. De drie Baltische landen voerden een vierjarig samenwerkingsproject uit en organiseerden drie gezamenlijke evenementen op de beurs, samen met afzonderlijke programma's voor elk land.

De Baltische landen volgden de aanpak van de Noordse landen met betrekking tot promotie op regionaal niveau. Aangezien de drie landen anders zijn, verschillende ervaringen hebben en verschillende strategieën voor de

bevordering van boeken hanteren, was het vrij ingewikkeld om ze als regio te promoten. Litouwen had op dat moment de meeste ervaring als eregast en was dat al eens geweest op de boekenbeurzen van Bologna, Frankfurt, Leipzig en Letland, maar had voordien nog niet eerder op grote schaal samengewerkt met zijn Baltische bureaus. Estland en Letland waren in het verleden al eens gastland geweest op de boekenbeurs van Göteborg. In Estland zijn schrijvers zeer onafhankelijk en willen zij hun rechten behouden om ze te kunnen verkopen. Het Estse centrum voor literatuur (Estonian Literature Centre) en het Estse centrum voor kinderliteratuur (Estonian Children's Literature Centre) promoten auteurs op boekenbeurzen.

Sinds het besluit om zich gezamenlijk in te spannen om deel te nemen aan het programma Market Focus van de Londense Book Fair, heeft Letland zijn strategie voor de uitvoer van boeken geherstructureerd aan de hand van een aantal elementen van zowel de Estlandse als de Litouwse aanpak. Momenteel beheert het platform Latvian Literature subsidieregelingen en helpt het Letse schrijvers te promoten met behulp van drie literaire agenten die deeltijds werken. Na zijn deelname aan de London Book Fair in 2018 heeft Letland de structuur van zijn internationale promotie van literatuur

⁽¹⁰³⁾ <https://www.versopolis-poetry.com/>

⁽¹⁰⁴⁾ <https://www.euprizeliterature.eu/>

herzien en gereorganiseerd. Als gevolg van een beperkt budget krijgen vertalingen naar grotere en regionale talen in Letland voorrang op vertalingen naar meer exotische talen. Bovendien moeten uitgevers die in Letland een vertaalsubsidie aanvragen een marketingplan indienen. Na de boekenbeurs en de herstructurering is de vertaling van nieuwe titels elk jaar verdrievoudigd.

De Baltische samenwerking op de London Book Fair heeft a) een arena geboden om te lobbyen voor de vertaling van boeken in vreemde

talen; b) geleid tot de ontwikkeling van een netwerk van contacten tussen de Baltische landen, hetgeen de onderlinge samenwerking heeft versterkt, bijvoorbeeld tussen de schrijversbonden van de landen, en c) geleid tot een sterke toename van het aantal wederzijdse boekvertalingen, waarbij sindsdien 21 boeken in het Ests zijn vertaald. De samenwerking voor het marktgerichte project heeft de drie landen ook geholpen elkaars literatuur beter te leren kennen en heeft onder uitgevers de belangstelling voor Baltische auteurs vergroot.

Conclusie

- beleid op Europees niveau
- verdere stappen

Om culturele diversiteit en een billijke vergoeding op Europees niveau te bereiken, is meer samenwerking, wederkerigheid en overheidsfinanciering nodig.

Het is moeilijk om culturele diversiteit in Europa tot stand te brengen zonder de volledige inzet van de gehele waardeketen van het boek en een efficiënt systeem voor overheidssteun. Daarom hebben de meeste Europese landen maatregelen genomen om de uitvoer van hun boeken te ondersteunen en hebben zij subsidieregelingen ingevoerd om buitenlandse uitgevers te ondersteunen bij de vertaling van boeken uit hun eigen taal.

Een goed ondersteuningssysteem moet holistisch zijn: het moet niet alleen betrekking hebben op vertaalkosten, maar ook op publicatie- en promotiekosten. De medefinancieringspercentages moeten hoog genoeg zijn om aantrekkelijk te zijn voor uitgevers. Vertaalsubsidies moeten ook de mogelijkheid bieden om eerlijke praktijken te bevorderen en te handhaven, met inbegrip van billijke vergoeding en eerlijke overeenkomsten tussen vertalers en uitgevers.

Steun voor opleiding en netwerkvorming tussen vertalers en/of uitgevers is ook belangrijk voor het opbouwen van relaties en het zichtbaarder maken van diverse literaire gebieden. Internationale boekenbeurzen en agenten van afdelingen voor buitenlandse rechten moeten ook worden ondersteund om hun rol bij de internationale promotie van boeken ten volle te kunnen spelen en uiteindelijk de verkoop van vertaalrechten te vergemakkelijken.

Bij al deze aspecten moeten publieke financiers met elkaar samenwerken. In het geval van een boek waarvan de vertaling door de overheid

wordt gefinancierd, hangt de vergoeding van de vertalers in het doelland bijvoorbeeld in grote mate af van het financieringsniveau en van de praktijken van de financiers in het bronland. Om ervoor te zorgen dat een financier in land A een billijke vergoeding in land B kan garanderen, is de uitwisseling van informatie over de marktomstandigheden van cruciaal belang. Publieke financiers moeten ook samenwerken om evenementen te organiseren of mechanismen in te stellen die ervoor zorgen dat uitgevers auteurs uit het buitenland kunnen ontmoeten en met andere uitgevers kunnen netwerken.

Een zuivere “uitvoerstrategie” heeft enkele beperkingen: financiers kunnen niet van andere landen verlangen zich open te stellen als hun eigen markten niet open zijn. Het is bijvoorbeeld moeilijk voor te stellen dat een vertaald boek het publiek zal bereiken zonder de inzet van de boekenbeurzen en boekhandelaars van de doellanden. Daarom moeten leesbevorderingsstrategieën op nationaal niveau een sterke Europese dimensie hebben: literatuurfestivals en boekhandels moeten worden ondersteund bij het promoten van boeken uit het buitenland. Idealiter zou overheidssteun wederkerig moeten zijn en zo ver gaan dat steun wordt verleend aan inkomende vertaling, d.w.z. dat er subsidies worden verleend aan nationale uitgevers om buitenlandse boeken in nationale talen te vertalen. Het ondersteunen van inkomende vertaling is ook een goede manier om billijke vergoeding af te dwingen, aangezien publieke financiers — in samenwerking met binnenlandse uitgevers en vertalers — gemakkelijker kunnen bepalen wat in hun eigen land eerlijk is.

Europese landen zijn “veroordeeld” om samen te werken om succes te boeken: billijke vergoeding en diversiteit kunnen niet zonder enige vorm van wederkerigheid en samenwerking worden verwezenlijkt. Er zijn tal van voorbeelden van bestaande vormen van samenwerking, zoals NordLit of projectgebaseerde samenwerking. Meer recentelijk hebben door de overheid gefinancierde organisaties op het gebied van literair vertalen het netwerk ENLIT opgezet. Dit netwerk is nu nog informeel, maar het zou een goede plek kunnen zijn om in de toekomst informatie en goede praktijkvoorbeelden uit te wisselen of gemeenschappelijke projecten

te ontwikkelen. Op filmgebied zou [European Film Promotion](#) ⁽¹⁰⁵⁾, dat is uitgegroeid tot een succesvol samenwerkingsnetwerk, of het [netwerk van Europese muziekexportkantoren](#) ⁽¹⁰⁶⁾, dat onlangs werd gefinancierd door Creatief Europa, een interessant model kunnen zijn.

Traduki — een in 2008 in het leven geroepen publiek-privaat initiatief van vier Duitstalige en tien Zuidoost-Europese landen — **zou op vele manieren een goede inspiratiebron kunnen zijn** voor wat we gezamenlijk kunnen bereiken. Gezien het effect ervan op een beter begrip van de verschillende culturen en van de sterke punten en uitdagingen van Zuidoost-Europa, kan Traduki als voorbeeld dienen voor regionale en interregionale samenwerking in de uitgeverijsector, waarbij alle aspecten van de waardeketen van de boekenmarkt aan bod komen. Traduki heeft zijn naam ontleend aan het werk van onschatbare waarde van vertalers als culturele bemiddelaars (“traduki” betekent “vertaling” in het Esperanto).

Billijkere vergoeding en meer diversiteit kunnen niet zonder adequate financiering worden bewerkstelligd. Het zal lastig worden om uitgevers te vragen vertalers meer te betalen zonder hen meer steun te bieden. Als de vergoeding voor vertalers wordt verhoogd, bestaat het risico dat uitgevers minder geneigd zijn om riskante boeken van opkomende auteurs uit landen met minder gebruikte talen aan te nemen. Een eerlijkere, hogere vergoeding zou dus negatieve gevolgen kunnen hebben voor het aantal en de diversiteit van vertaalde boeken, tenzij de overheidsfinanciering voor vertaling wordt verhoogd.

De COVID-19-crisis heeft de culturele en creatieve sectoren — waaronder de boekensector — bijzonder hard getroffen, met inbegrip van alle nieuwe auteurs, fictieschrijvers en vertalers. Volgens onderzoek van de European Writers' Council ⁽¹⁰⁷⁾ zijn in Europa in 2020-2022 ongeveer dertig procent minder vertalingen gepubliceerd als gevolg van de crisis. Hierdoor hebben nationale autoriteiten uitzonderlijke financiële en fiscale maatregelen moeten nemen om de boekensector te beschermen en te helpen er weer bovenop te komen. In sommige landen zijn ook positieve trends waar te nemen: zo zijn er nieuwe middelen toegewezen aan de Sociedad Mercantil Estatal de Acción Cultural (AC/E) in Spanje om het land voor te bereiden op zijn rol als eregast op de Frankfurter Buchmesse, en heeft Griekenland onlangs aangekondigd GreekLit op te richten om vertalingen vanuit het Grieks te ondersteunen, na vele jaren waarin dergelijke financiering niet voorhanden was.

Deze positieve financieringsontwikkelingen moeten worden voortgezet en de met COVID-19 verband houdende verhoging van het in sommige landen bereikte financieringsniveau moet worden gehandhaafd. Het zou voor landen waar vertalen niet of in geringe mate wordt gefinancierd zeer waardevol zijn om hun achterstand in te lopen. Het zou ook bijzonder nuttig zijn om deze ontwikkelingen te volgen en gegevens te verzamelen van de belangrijkste financieringsbronnen in Europa.

Er moet een degelijk systeem voor gegevensverzameling en statistieken over de circulatie van boeken in Europa en de rest van de wereld worden ontwikkeld en ingevoerd.

⁽¹⁰⁵⁾ <https://www.efp-online.com/en/>

⁽¹⁰⁶⁾ <https://www.europeanmusic.eu/>

⁽¹⁰⁷⁾ Bron: https://europeanwriterscouncil.eu/wp-content/uploads/2021/11/ONE-YEAR-OF-CRISIS_EWC-SURVEY_FINAL021121.pdf

Hoe overheidsfinanciering kan bijdragen tot de circulatie van vertaalde boeken

Statistieken zijn een belangrijk instrument bij het ontwerpen en evalueren van beleid op het gebied van boeken. Er zijn echter maar heel weinig bronnen van statistieken op Europees niveau en het is moeilijk om een goed overzicht van de verschillende markten in Europa te krijgen over wie wat leest, wie welke taal vertaalt en hoe het gaat met de verkoop van vertaalde boeken. De film- en audiovisuele sector heeft het Europees Waarnemingscentrum voor de audiovisuele sector, maar op Europees niveau bestaat geen vergelijkbare organisatie voor de boekensector. Uit een recente enquête van Eurostat blijkt dat nationale bibliotheken meestal gegevens op nationaal

gemeenschappelijke uitdagingen en om goede praktijkvoorbeelden tussen landen uit te wisselen. Het was ook een goede manier om de verschillende belanghebbenden in de waardeketen van het boek rond één tafel te brengen: vertalers, uitgevers, boekhandelaars, promotoren enz. De dialoog tussen deze partijen is een zeer nuttig instrument om inzicht te krijgen in de verschillende standpunten en de specifieke uitdagingen waarmee de verschillende onderdelen van de keten worden geconfronteerd. Het is de eerste stap om oplossingen te vinden die met regelgeving of top-downbenaderingen alleen niet kunnen worden gevonden.

niveau verzamelen. Eurostat is echter niet gemachtigd om een stap verder te gaan bij het verzamelen van gegevens, en het gebrek aan geharmoniseerde definities en het ontbreken van mechanismen voor gegevensverzameling maken het moeilijk om gegevens te vergelijken. Bij gebrek aan gegevens op Europees niveau is het moeilijk om de doeltreffendheid van overheidsfinanciering te meten en een goed Europees beleid voor de boekensector te voeren.

DE DIALOOG MOET OP EUROPEES EN NATIONAAL NIVEAU WORDEN VOORTGEZET

Deze OCM-groep was een geweldige gelegenheid om na te denken over

Deze dialoog tussen de partijen zou daarom buiten deze OCM-groep moeten worden voortgezet en daarbij zouden ook schrijvers moeten worden betrokken.

- ◆ Op nationaal niveau kan de omzetting van de richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt en de belangrijkste beginselen daarvan worden bespoedigd door middel van: billijke vergoeding, eerlijke contractuele praktijken en transparantie.
- ◆ Op Europees niveau moeten de financieringspraktijken op elkaar worden afgestemd en moet samenwerking tot stand worden gebracht.

Annex

I

OMC Group Members and Report Contributors

This annex comprises a list of the OMC group expert members who worked on this report, including representatives from national ministries of culture, funding institutions, and national translators associations, as well as publishers and literary translators. In addition, the organisations consulted by the OMC group are listed,

along with the team from the European Commission and European Expert Network on Culture, who assisted with coordination, research and editing for the report.

List of the OMC Group Members			
Country	Name	Title (Function)	Organisation
AUSTRIA	Ms Jacqueline Csuss	Literary translator; Vice Chair	IG Übersetzerinnen Übersetzer
BELGIUM	Mr Joris Smeets	Coordinator Translation Policy	Flanders Literature
GERMANY	Mr Jürgen Jakob Becker	1. Managing Director 2. Deputy director and programme curator	1. Deutscher Übersetzerfonds 2. Literarisches Colloquium Berlin
GERMANY	Ms Antje Contius	Director	S. Fischer Foundation and Traduki
DENMARK	Ms Juliane Wammen	Literary translator; Chair	Danish Translators Association
SPAIN	Ms Begoña Cerro Prada	Subdirectora General de Promoción del Libro, la Lectura y las Letras Españolas	Ministerio de Cultura y Deporte
SPAIN	Ms Almudena Hernandez de la Torre	Jefa de Área de Promoción del Libro y la Lectura	Ministerio de Cultura y Deporte
SPAIN	Mr Arturo Peral Santamaría	Literary translator ; Vice Chair	ACE Traductores
ESTONIA	Ms Asta Trummel	Adviser for Literature	Estonian Ministry of Culture
FINLAND	Ms Silja Hakulinen	Communications Manager	FILI Finnish Literature Exchange
FRANCE	Mr Xavier North	Inspecteur général honoraire des affaires culturelles; Chair of the OMC Group	Ministère de la culture
GREECE	Mr Georgios Perrakis	Head of Section Book Policy Section	Ministry of Culture and Sports

List of the OMC Group Members

Country	Name	Title (Function)	Organisation
CROATIA	Ms Dubravka Đurić Nemeč	Special Adviser to the Minister of Culture and Media	Ministry of Culture and Media
IRELAND	Ms Sinéad Mac Aodha	Director	Literature Ireland
ICELAND	Ms Hrefna Haraldsdóttir	Managing Director	Icelandic Literature Center
LATVIA	Ms Renāte Punka	Latvian Publishers Association	Chairperson of the board
LITHUANIA	Ms Ruta Lazauskaitė	Department of Creative Sectors and International Culture Policy/Advisor	Ministry of Culture
NETHERLANDS	Mr Martijn Nicolaas	Senior Policy Advisor for Literature	Taalunie
NORWAY	Ms Ingrid Hannisdahl Ytreland	Senior Adviser	Ministry of Culture
POLAND	Mr Mateusz Adamski	Head of Foreign Programmes	The Polish Book Institute
ROMANIA	Ms Elena Iuliana Dornescu	European Affairs Counsellor	Ministry of Culture
SLOVAKIA	Ms Elena Gyurcová	Director, Department of art and creativity	Ministry of Culture of the Slovak Republic
SLOVENIA	Mr Sebastijan Valentan	Translator	Ministry of Culture
SWEDEN	Ms Susanne Bergström Larsson	Head of Swedish Literature Exchange	Swedish Arts Council
SWITZERLAND	Ms Solange Michel	Head of International Affairs	Federal Office of Culture
SWITZERLAND	Ms Reina Gehrig	Abteilungsleiterin Literatur	Pro Helvetia

External Guest Experts

The OMC group consulted with a number of practitioners including, among others, representatives of the following organisations:

Education and training:

European Master's in Translation (University of Vienna, Constantine the Philosopher University, Nitra), KU Leuven, Université Paris VIII, Petra-E, Vertalershuis Amsterdam, ATLAS (Association pour la promotion de la traduction littéraire) (atlas-citl.org).

Translation and publishing:

European Writer's council, European Council of Literary Translators' Associations (CEATL), the Federation of European Publishers (FEP) and the European and International Booksellers Federation (EIBF), Aldus book fair Network, Frankfurt Book Fair, Bologna Children's Book Fair.

Audiovisual translation and translation for performing arts:

Audiovisual Translators Europe (AVTE); Comédie-Française and European Theatre Convention (ETC).

Coordination Team

The OMC group was assisted in its work by a coordination team of the European Commission and the European Expert Network on Culture.

Lead Coordinator:

Arnaud Pasquali

Contact: EAC-UNITE-D2@ec.europa.eu

Coordination team:

George Parry-Jones – Member of the European Expert Network on Culture

Florence Baeke

Gabrielle Bernoville

Annex

II

Key Master's Degrees

Outlined below is a selection of the master's degrees offered by universities across Europe in literary and audiovisual translation. Often, the master's courses are not specifically focused on literary/audiovisual translation, but it is possible either to focus on this subject during the degree, or to study it as one aspect of the overall degree.

This information was collected through an informal survey carried out among the OMC group members. The purpose is therefore not to offer an exhaustive list, but to give some key examples and provide an overview of the situation in each country.

Country	Key master's degrees in Literary and Audiovisual Translation
AUSTRIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ University of Vienna: MA in Translation - Specialisation Literature - Media - the Arts ◆ University of Innsbruck: MA in Translation Studies – Specialisation Literature and Audiovisual Translation
BELGIUM (FLANDERS)	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Master In Literary Translation, KU Leuven (Antwerpen) ◆ Postgraduate Programme in Specialised Translation (e.g., subtitling, machine translation, etc.), KU Leuven
BELGIUM (WALLONIA-BRUSSELS)	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Institut Libre Marie Haps — Faculté de traduction et interprétation ◆ Institut supérieur de traducteurs et interprètes (ISTI) — Cooremans – Département de Traduction et Interprétation ◆ Université de Mons (UMons) — École d'Interprètes Internationaux ◆ Université catholique de Louvain (UCL), Louvain-la-Neuve — Louvain School of Translation and Interpreting
CROATIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Most professional literary translators in Croatia have a degree in philology or literary studies. ◆ The Faculties of Arts and Humanities in Zagreb, Osijek, Zadar, Rijeka and Split offer courses on foreign languages and students may choose to become specialists for literary translation and/or teachers, earning respective master's degrees. ◆ Audiovisual and theatre translators – together with simultaneous or consecutive interpreters – are sub-specializations acquired mainly at specialized graduate and/or postgraduate courses organized by professional organizations, very often with grants for participants.
DENMARK	<ul style="list-style-type: none"> ◆ The University of Copenhagen offers a master's degree specialising in (but not exclusively focused on) literary translation. It is a possible specialisation after studying a BA in English, French, Spanish, German, Italian or Portuguese. Audiovisual translation may be a part of this specialisation, but there is no degree in AV as such.
ESTONIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Only Tallinn University (www.tlu.ee) offers master's degree in written translation, covering both literary translation and non-fiction, technical translation. ◆ Master's degree offered in interpretation. ◆ MA in linguistics and editing at the Tallinn University.
FINLAND	<ul style="list-style-type: none"> ◆ University of Helsinki: MA in translation and interpretation ◆ University of Tampere: MA in Multilingual Communication and Translation Studies (also audiovisual) (English, German, Russian, French, Swedish) ◆ University of Turku: MA in The Multilingual Translation Studies Degree Programme (incl. audiovisual) (English, French, German, Italian, Spanish). This programme is part of the European master's in Translation (EMT) network. ◆ There are programmes available for interpreters

Country	Key master's degrees in Literary and Audiovisual Translation
FRANCE	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Numerous master's degrees in literary translation in multiple languages exist in French universities as well as in Brussels and Lausanne. They are listed on the ATLF or AFFMUT (Association française des formations universitaires aux métiers de la traduction) websites : → Formations initiales → Formations post-universitaires
GERMANY	<p>Most professional literary translators in Germany have a degree in philology or literary studies. Still, master's degrees in Literary Translation are quite rare in Germany, and have a focus on the source languages English, French and Spanish. The most relevant courses:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Uni Düsseldorf: Master Literaturübersetzen ◆ Uni München: Weiterbildender Master Literarisches Übersetzen ◆ Uni Münster: Master of Arts Interdisziplinäre Niederlandistik / Schwerpunkt Literarisches Übersetzen und Kulturtransfer ◆ Uni Mainz/Germersheim: Master Translation (mainly for Technical Translation) <p>Audiovisual / Theatre adaptation</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Uni Hildesheim: Master Medientext und Medienübersetzung,
GREECE	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Some of the key master's degrees in Literary Translation currently offered in Greece are the following <ol style="list-style-type: none"> 1. Translation: English-Russian-Greek, National Kapodistrian University of Athens (Interdepartmental) 2. Language, Literature and Intercultural Studies in the French and European Environment, specialization: "Translation Studies and Humanities Translation", Aristotle University of Thessaloniki, School of French Language and Literature 3. Italian Studies and Language Sciences ◆ There are no specific Audiovisual/Theatre adaptation master's degrees currently in Greece. However, Literary, AV and Theatre Translation form part of the curriculum of the Department of Foreign Languages, Translation and Interpreting (DFLTI) of the Ionian University in Corfu, which is the only university department in Greece that educates and trains Greek-speaking translators and interpreters (4-year Bachelor degree). ◆ There are also a few public Institutes of Vocational Training offering one-year Literary Translation Studies, but not in MA level. ◆ Lastly, there are private schools offering specialized courses in Literary and Audiovisual translation. For example: <ol style="list-style-type: none"> 1. Master in Literary Translation (year 1 and 2) (bilingual or trilingual programme), Scientific College of Greece, in collaboration with the University of Strasbourg 2. Programme on Literary Translation (5 months), μεταφραση Translator Training Centre
ICELAND	<ul style="list-style-type: none"> ◆ University of Iceland offers a master's degree in literary translation. <p>Audiovisual/theatre adaption = none</p>
IRELAND	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Trinity College Dublin, Literary Translation (MA) ◆ National University of Ireland, Galway, Translation Studies (MA) ◆ University College Cork, Translation Studies (MA) ◆ Dublin College University, Translation Studies (MA); Translation Technology (MSc)

Country	Key master's degrees in Literary and Audiovisual Translation
ITALY	<ul style="list-style-type: none"> ◆ The formative offer for translators in Italy is tailored to the new generations. ◆ Many Universities offer courses and master's degrees in translation (Napoli, Pisa, Roma, Viterbo, Trieste, Torino) or Summer Schools (Udine, Palermo, Bergamo). The cost of a University Master's Degree is about €2000. ◆ There also private courses held by private foundations as San Pellegrino at Misano Adriatico or Mondadori Foundation in Milano. ◆ There are schools for translators and interpreters which also include classes on Literary translation (Forli). ◆ As for audiovisual translation, there is a Summer School in Salento (Unisalento). The only School financed by European funds is TuttoEuropa in Torino, but it only offers courses for English, French, and sometimes German. There are many private courses held at weekends (Oblique. Herzog, Langue et Parole, Griot).
LATVIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ There are no master's degrees specifically in Literary Translation. ◆ Latvian University and Ventspils Augstskola has some teaching modules on the subject in their overall program, but the main focus is on two-way technical translation ENG-LV-ENG, DE-LV-DE.
NETHERLANDS	<p data-bbox="430 862 933 896">Master's degrees specialised in literary translation</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Master Literair Vertalen, Universiteit Utrecht <p data-bbox="430 963 1125 996">Master's degrees including (but not specialised in) literary translation</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Master Taalwetenschappen (Vertalen), Universiteit van Amsterdam, Amsterdam ◆ Master Communicatie en Informatiewetenschappen (Schrijven en Vertalen), Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam ◆ Master Linguistics (Translation), Universiteit Leiden, Leiden <p data-bbox="430 1131 550 1164">BA degrees</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Minor Vertalen Engels-Nederlands, Universiteit Leiden, Leiden ◆ HBO Bachelor Vertalen, LOI Schriftelijk ◆ Vertaalacademie, Hogeschool Zuyd, Maastricht ◆ HBO-Bachelor Vertaler, ITV Hogeschool voor Tolken en Vertalen, Utrecht
NORWAY	<ul style="list-style-type: none"> ◆ The University of Agder and the University of Stavanger offer master's degrees in Professional Language Communication, and at the University of Agder there is currently a research group for translation studies that includes literary translation. Several master's and PhD dissertations on translation are also being written. ◆ The Norwegian University of Science and Technology (NTNU) and the University of Oslo have a number of literary subjects.
POLAND	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Applied linguistics, MA programme, University of Warsaw ◆ Literary and Cultural Translation, MA programme, Jagiellonian University and others
ROMANIA	<p data-bbox="430 1668 1061 1702">Master's degrees in Translation Studies and Literary Translation</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ The MA Programme for the Translation of the Contemporary Literary Text (MTTLC), University of Bucharest ◆ The MA Programme for Roman Languages Translation Studies, University of Bucharest ◆ Master's Degree Cultural Innovation — Transilvania University, Braşov ◆ Master's Degree in Translation and Terminology Études francophones / Francophone studies, Alexandru Ioan Cuza University, Iaşi ◆ Master's Degree Intercultural studies of German language and literature https://litere.unitbv.ro/images/planuri_de_invatamant/2019/PI_SILLG_2019_2021_LSC_LT.pdf, Transilvania University, Braşov ◆ Master's Degree Theory and Practice of Translation, West University of Timisoara ◆ Master's Degree Translation and Terminologies in European Context, University of Craiova ◆ Master's Degree Translation in Theory and Practice, Ştefan cel Mare University, Suceava <p data-bbox="430 2060 1420 2116">Audiovisual and Theatre Translation are only briefly covered in the Curricula of some of the above-mentioned master's degrees</p>

Country	Key master's degrees in Literary and Audiovisual Translation
SLOVAKIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Comenius University in Bratislava, Faculty of Arts, Department of Languages offers a master's degree in literary translation. ◆ Constantine the Philosopher University, Faculty of Arts, Department of Translation Studies offers a master's degree in literary translation. ◆ Public University in Prešov, Faculty of Arts, several departments offer a master's degree in literary translation. ◆ Academy of Performing Arts' Film and TV Faculty and Theatre Faculty offers a master's degree in Audiovisual/ Theatre adaptation.
SLOVENIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ University of Ljubljana, Department of Translation Studies: MA in Translation (Literary Translation is a part of the programme) ◆ University of Maribor, Department for translation Studies (Literary Translation is a part of the programme) Audiovisual/theatre – none available
SPAIN	<p>Master's in Literary Translation</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Master's Degree in British Literary and Cultural Studies and English-Speaking Countries. Literature, Culture, Communication and Translation – Autonomous University of Madrid. ◆ Master's Degree in Literary Translation – Complutense University of Madrid. ◆ Master's Degree in Translation for the Publishing World – University of Malaga. ◆ Master's Degree in Editorial Translation – University of Murcia. ◆ M.A. in Comparative Literature and Literary Translation / Comparative Literature and Literary Translation – Pompeu Fabra University. ◆ Master's Degree in Creative and Humanistic Translation – University of Valencia. <p>Audiovisual master's</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Master's Degree in Audiovisual Translation – Autonomous University of Barcelona. ◆ Master's Degree in Audiovisual Translation and Localization – Autonomous University of Madrid. ◆ Master's Degree in Audiovisual Translation and Localization – Complutense University of Madrid. ◆ Master's Degree in Multimedia Translation – University of Vigo. <p>Theatre Translation is only briefly covered in the Curricula of some of the above-mentioned Masters.</p>
SWEDEN	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Gothenburg University, "Akademin Valand" offers a master's degree in literary translation Audiovisual/theatre – none available
SWITZERLAND	<ul style="list-style-type: none"> ◆ The Centre de traduction littéraire de Lausanne at the University of Lausanne offers a specialist programme (30 credits) for literary translation at master's level including the Gilbert Musy Programme master class. ◆ Bern University of the Arts offers a master's degree in literary translation. The Master of Contemporary Arts Practice is an interdisciplinary course for creative practitioners, in which students can specialise in literary translation.
UNITED KINGDOM	<ul style="list-style-type: none"> ◆ The key master's degree for literary translation is the MA in Literary Translation at the University of East Anglia, (also houses British Centre for Literary Translation) ◆ The University of Warwick offers an MA in Literary Translation Studies ◆ The University of Essex offers an MA in Audiovisual and Literary Translation ◆ The University of Roehampton and University of Leeds both offer MAs in Audiovisual Translation (both part of EMT network), and UCL offers an MSc in Specialised Translation (Audiovisual) <p>Several universities offer Masters' degrees in Professional and Applied Translation, and Translation Studies, many covering AV and literary translation to varying levels. Many are members of the European Master's in Translation (EMT) network.</p>

Annex

III

Opportunities and Centres for Continuous Training

Outlined below is a list of the key opportunities and centres for continuous training in literary translation across Europe. Included in these tables are some of the mentorship programmes available in each country.

This information was collected through an informal survey carried out among the OMC group members. The purpose is therefore not to offer an exhaustive list, but to give some key examples and provide an overview of the situation in each country.

Country	Opportunities for Continuous Training
AUSTRIA	The literary translators' association IG Übersetzerinnen Übersetzer offers workshops and seminars on various aspects of literary translation, also including AV and Theatre (sub-/surtitles; dubbing is very rare in Austria).
BELGIUM (FLANDERS)	Vertalersvakschool Antwerpen (Professional School for Translators) The Vertalersvakschool offers training, courses and individual work groups in Amsterdam and Antwerp, which prepare students for the practice of literary translation. They learn from leading translators from the Netherlands and Belgium how to understand a literary work, which basic techniques to apply and how to deal with different genres. They take Dutch lessons on style, text analysis and the different registers and regional variants of Dutch, learn how the book world works and how to find a place in that world as a professional translator. The teachers are without exception very experienced literary translators.
BELGIUM (WALLONIA-BRUSSELS)	ULB : Faculté des Lettres, Traduction & Communication And all of the universities and institutes listed in the 'Key Master's' Annex can provide opportunities to follow seminars and ongoing training. TRADUQTIV organizes training days with specific topics for translators. They also organize every year the "day of literary translation" at the Brussels book fair. TraduQtiv is a non-profit organisation focusing on literary translation, founded in 2016 and subsidised by the Fédération Wallonie Bruxelles since 2018.
BULGARIA	The Sofia Literature and Translation House develops professional qualifications for Bulgarian literary translators and provides residencies for people working in the field of literature. The House is a member of RECIT.
CROATIA	There are specialist training courses organized by universities, professional associations, private companies specialized in providing advanced courses, summer schools. There is a lot of bilateral/multilateral cooperation providing residencies for translators and possibilities for continuous training (particularly interesting in the case of languages with fewer speakers) The Croatian Literary Translators' Union (DHKP) offers different literary translation workshops in which younger translators can be taught by more experienced fellow translators. The programme is called TransLab.
CZECHIA	The Czech Literary Translators' Guild offers a course for budding literary translators to expand their practical skills and knowledge. The Guild also usually organizes workshops for different languages, partially financed by money received from the Prague municipality – there have been no workshops recently as a result of the pandemic.
DENMARK	The Danish Translators' Association has single workshop courses on various topics, mostly between 3 hours and 2 days in length. They are free for members, and are also available to others. The Danish Arts Council has a mentorship programme where individual translators can apply for up to 10 hours of one-to-one mentorship with an experienced translator. The pairing must be deemed relevant to the project, and the mentor must of course prove their skills in the area. The funding is available both for emerging translators and for experienced translators entering into a new field. Anyone can apply for single university courses within the field of literary translation on a self-funded basis.

Country	Opportunities for Continuous Training
ESTONIA	Tallinn University are in the process of developing new programmes in the field of continuous training for literary translators.
FINLAND	<p>No specific centres, The Finnish Association of Translators and Interpreters (SKTL) is very active and provides seminars / courses (mostly for its members). It has a small mentorship programme for all kinds of translators, literary, technical, interpreters.</p> <p>Also two other (smaller) professional organizations provide workshops.</p> <p>FILI – Finnish Literature Exchange provides seminars / courses / workshops for translator of Finnish literature (from Finnish and Finland-Swedish to other languages).</p>
FRANCE	<p>The Association des traducteurs littéraires de France (ATLF) offers various continuous training courses.</p> <p>The Collège international des traducteurs littéraires (CITL) located in the city of Arles is part of ATLAS (Association pour la promotion de la traduction littéraire). Its primary mission is to welcome professional translators from all over the world in residence. Since 2010, it has set up, within the framework of binational relations with certain countries, continuing education seminars between young and experienced translators. This programme is called la Fabrique des traducteurs. See the “workshops” section on the ATLAS website.</p> <p>The Ecole de Traduction littéraire (ETL) created by the Centre national du Livre is the first to offer translators at the beginning of their career a comprehensive permanent training based on multilingual teaching of translation techniques, in the form of workshops led by experienced facilitators, and on professional training aimed at better integration into the book chain, with the participation of representatives of all the book trades.</p>
GERMANY	<p>Deutscher Übersetzerfonds (DÜF, German Translator’s Fund) is the main funding institution for literary translators in Germany, financed mainly by the federal government, and in addition to awarding grants the DÜF is running an “Academy of the Art of Translation / Akademie der Übersetzungskunst”: seminars and workshops for professional translators, programs for newcomers (“Hieronymus-Programm”), and mentoring grants (“Bode-Stipendien”) – mainly for translators with German as a target language. Exchange about quality standards, and a think-tank about the art of translation. Translation as a life-long learning experience. EÜK Straelen, Literarisches Colloquium Berlin and Übersetzerhaus Looren (Switzerland) are the most important partners where translation workshops are located.</p> <p>The TOLEDO Programm, another project of Deutscher Übersetzerfonds, offers bilingual ViceVersa-workshops (with participants German>Portuguese and Portuguese>German, for example; more than 30 different bilingual constellations so far) and supports international meetings/workshops for translators of German literature (“Internationales Übersetzer-treffen”), German poetry (“Junivers”), German Children’s and Youth Literature (“Kein Kinderspiel”, organized by Arbeitskreis für Jugendliteratur) and others, in cooperation with partners like LCB, Goethe-Institut, Stiftung Pro Helvetia, S. Fischer Stiftung and Traduki. Finally, Babelwerk will be launched in January 2022 as a digital platform on literary translation, bundling translators’ knowledge and historical and current discussions on the poetics of translation.</p> <p>Literarisches Colloquium Berlin (LCB) offers workshops for translators with target language German (“Berliner Übersetzerwerkstatt”) as well as for translators with source language German (“Sommerakademie”) and hosts seminars of the Deutscher Übersetzerfonds and TOLEDO.</p> <p>EÜK Straelen: “Atriumsgespräche” – workshops for international translators of a much-translated German book, with participation of the author. A tradition going back to meetings of Günter Grass and his translators, one or two meetings / year. Many seminars in cooperation with Deutscher Übersetzerfonds and Heinrich Heine Universität Düsseldorf (Masterstudiengang Literaturübersetzen).</p> <p>Internationales Theater Institut (ITI): workshops for theatre translators. International meetings of translators of German theatre (“Internationale Werkstatt Mülheim”).</p> <p>George-Arthur-Goldschmidt-Programm for emerging translators German>French and French>German, run by Frankfurt Book Fair and several partners.</p> <p>Since 2019, the Frankfurt Book Fair organizes ‘Frankfurt International Translators’, inviting up to 25 translators of German literature from all over the world to the Frankfurt Book Fair.</p> <p>The translator’s association VdÜ organizes an annual meeting in Wolfenbüttel, the ‘Wolfenbütteler Gespräche’, lasting three days with hundreds of participants, and involving public readings, discussions, also workshops.</p> <p>BücherFrauen Akademie: seminars on professionalization, also on literary translation.</p>

Country	Opportunities for Continuous Training
GREECE	There are actually no such centres specifically for translators, there are however CPD/webinars offered by Translators' Associations to their members and independent creative writing and editing courses and so on offered by publishing houses and private schools.
ICELAND	<p>No centre for explicit training for translators from other languages into Icelandic. However, workshops and seminars are sometimes arranged by the Icelandic Association of Translators and Interpreters (THOT).</p> <p>The Icelandic translators are in contact with the national book centres in the world, who are handling promotion and translator development for translators from their respective language.</p> <p>The Icelandic Literature Center runs a translator's website where active translators of many nationalities who translate from Icelandic are listed. The Icelandic Literature Center also provides workshops, seminars, conferences and offers grants for international organisations to arrange these kinds of activities as well. The translators can also apply for grants for work related activities, such as research, training, sample translations etc.</p>
IRELAND	<p>Opportunities are very limited. Occasional courses are run by the Irish Translators and Interpreters Association (ITIA).</p> <p>In the case of German, there are regular informal workshops run by the Goethe-Institut in Dublin.</p>
ITALY	<p>In Italy the only opportunity for continuous training is offered by TableT. Meetings are free and held at Laboratorio Formentini (Fondazione Mondadori, Milano). They are organized by the two translators' associations STRADE and AITI.</p> <p>The only complete programme of continuous training is offered by Translation House Looren, Zurich: Laboratorio italiano.</p> <p>STRADE started a mentorship programme in 2020, with 12 hours of one-on-one time between mentors and mentees. The focus is more on getting to know the business of literary translation, rather than how to translate.</p>
LATVIA	<p>Activities more on a project basis done by different organizations, for example, platform Latvian literature organizes at least one prose translation workshop and one poetry translation workshop a year.</p> <p>In the best publishing houses the editors work with young translators to train their skills in the editing process of their translations.</p>
LITHUANIA	Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga (LLVS) offers various workshops and master classes for burgeoning translators.
NETHERLANDS	<p>Expertisecentrum Literair Vertalen // The Centre of Expertise for Literary Translation (ELV) furthers the quality of literary translation into and from Dutch through education, training and the sharing of expertise. This includes workshops and individual support (development grants and mentorships) for translators into and from Dutch. It is publicly funded.</p> <p>Vertalersvakschool, academy for literary translation into Dutch based in both Amsterdam (the Netherlands) and Antwerp (Belgium). Private funded. Two year courses German, English, French – and every other year or so: Italian, Russian and Spanish. Plus short courses in “smaller/less frequently translated” languages.</p> <p>Furthermore, projects like:</p> <p>PLUK magazine, an initiative of the Vereniging van Nieuwe Vertalers and the Vertalersvakschool, a quarterly publication which provides beginning literary translators an opportunity to introduce a favourite author (not yet translated) and showcase their own translation skills.</p> <p>CELA, Connecting Literary Emerging Artists.</p> <p>The Chronicles, a yearly residence project at the Crossing Border Festival in The Hague where young translators get the opportunity to translate daily columns by festival authors, starting with masterclasses with experienced translators. And De Vertalersfabriek where the same young translators work on a translation of a fragment of a published work by the same writers, together with a mentor (an experienced translator).</p> <p>Both organized by or in cooperation with the Amsterdam Translators House (part of the Dutch Foundation for Literature).</p>
NORWAY	<p>The Norwegian Association of Literary Translators (NO) regularly arranges workshops for translation of fiction.</p> <p>The association also has a limited mentorship programme where an experienced translator reads and comments upon a 100-page excerpt of a translation.</p>

Country	Opportunities for Continuous Training
POLAND	<p>The School of New Translators is an initiative of the Polish Book Institute. It involves a programme of workshops for translators from different countries who know Polish and want to professionally translate Polish literature. It is carried out jointly with Polish Institutes abroad.</p> <p>Mentorships are carried out between different tutors and students, with tutors being paid by their respective source countries, but this is only organized by the translators themselves in cooperation with students.</p> <p>Translation studies at Jagiellonian University in Cracow ends with a mentorship.</p>
PORTUGAL	<p>The Associação Portuguesa de Tradutores (APT) has had a free mentoring program since 2021.</p>
ROMANIA	<p>There are no centres for continuous training, but mainly voluntary-based one-time events, illustrated in a few examples below:</p> <p>Rezidența BRD Scena9 – Translator for a Day (2017)</p> <p>“Lucian Blaga” University of Sibiu - Writers and Translators (2018)</p> <p>The Romanian Association of Literary Translators (ARTLIT) – workshops on specific translation topics (since 2016)</p> <p>Also, FILIT (The Iasi International Festival of Literature and Translation) provides in its yearly programme, since 2012, a series of events related to specific translation topics.</p>
SLOVAKIA	<p>The voluntary-based civic association DoSlov organises seminars, workshops and webinars for literary translators and editors.</p> <p>The Department of Translation Studies at the Faculty of Arts of the Constantine the Philosopher University in Nitra organises summer schools of Audiovisual translation.</p>
SLOVENIA	<p>The Slovenian association of Literary Translators (DSKP) offers regular additional training for translators from and to Slovenian.</p> <p>The Slovenian Book Agency provides seminars for translators of Slovenian into other languages: once a year a 4-day seminar for translators into all foreign languages, occasionally also specific seminars for individual languages. The agency also provides working scholarships for translators.</p>
SPAIN	<p>ACE Traductores offers training for professional literary translators. Some of them have public funding (CEDRO) but most of the work is voluntary-based. As an example, here are the activities organized by ACE Traductores in 2020:</p> <p>“Scholarships and Residencies for Editorial Translators” (online), by Marta Cabanillas, January 24th.</p> <p>“Where Do We Start: A Guide to Getting Started in Editorial Translation” (Vitoria), by Paula Aguiriano, February 11th.</p> <p>“Translation of Poetry” (Madrid), by Andrés Catalán, February 12th.</p> <p>“Legal Protection of Intellectual Property and Copyright” (online), by Amelia Ros, February 22nd.</p> <p>“Research Techniques in the Digital Era” (Malaga), by Alicia Martorell, March 4th and June 11th.</p> <p>“First Aid for Budding Editorial Translators” (Barcelona), by Teresa Lanero, March 11th.</p> <p>“Negotiation for Translators” (online), by Jorge Martín Mora-Rey, March 13.</p> <p>“The ACE Traductores Online Translator Search Engine: How to Fill In My Public File” (online), by Miguel Ros, April 16th.</p> <p>“Taxation for Book Translators” (online), by Paloma Sanz Bernabé, May 12th.</p> <p>“From the Artist’s Statute to the Cultural Worker Statute” (online), by Marta C. Dehesa, December 16th.</p> <p>ACE Traductores also offers a mentorship programme for young translators who work in pairs with more experienced translators. The programme lasts approximately four months.</p>

Country	Opportunities for Continuous Training
<p>SWEDEN</p>	<p>No centre for explicit training for translators from other languages into Swedish. However, workshops and seminars are arranged all over the country in different forms.</p> <p>The Swedish translators are supposedly in contact with the national book centres in the world, who are handling promotion and translator development for translators from their respective language.</p> <p>There is a centre, Översättarcentrum (Translator Centre), which works as a platform for work for translators. They do not arrange training, but there are irregular volunteer mentor programmes.</p> <p>For translators of Swedish into other languages, the Swedish Literature Exchange office provides training for beginners up to established translators, workshops, seminars, conferences and offers grants for international organisations to arrange these kind of activities as well. The translators can also apply for grants for work related activities, such as research, training, sample translations etc.</p> <p>The Valand Academy of Art and Design in Gothenburg has a peer programme in translation at Master-level as one of their usual Master-level courses.</p>
<p>SWITZERLAND</p>	<p>Available opportunities for Swiss translators in Switzerland are the following:</p> <p>Schweizer Symposium für literarische Übersetzerinnen und Übersetzer (Swiss Symposium for Literary Translators)</p> <p>Zuger Übersetzer-Gespräche: Translators, authors, publishers and literary scholars meet for expert conversations with workshop character on the art and culture of translation.</p> <p>Programme Gilbert Musy, Master Class: The Gilbert Musy Programme includes a master class on literary translation.</p> <p>Thematic Translation workshop from CTL: Once a year the Centre de traduction littéraire (CTL) at the Chateau de Lavigny organises a workshop for professional translators with the target languages of German and French.</p> <p>Since 2010, there has been a mentorship programme run by the Swiss Arts Council Pro Helvetia. Pro Helvetia in this case pays mentee and mentor, so a publishing house can take the risk to give a translation to a newcomer. It's a good opportunity for newcomers even if they get less money than usual.</p> <p>However, because of Switzerland's special position with its four national languages, a lot of opportunities for Swiss translators present themselves abroad, too. These include the ViceVersa Workshops, Hieronymus-Programm, and La Fabrique des traducteurs at CITL.</p>
<p>UNITED KINGDOM</p>	<p>The British Centre for Literary Translation (BCLT), located at the UEA campus, is the UK's leading centre for the development, promotion and support of literary translation. BCLT holds the annual Sebald Lecture at the British Library in London, and runs the International Summer School in Literary Translation and Creative Writing each July at UEA in Norwich. They also offer the Charles Wallace India Trust translation residency fellowship for literary translators from India.</p> <p>The National Centre for Writing (NCW) runs the Emerging Translator Mentorships scheme, which aims to develop successive new cohorts of literary translators into English, particularly for languages whose literature is currently under-represented in English translation. The NCW also runs a number of residencies and holds many events. They also run events at International Translation Day and run the Literary Translation Centre at London Book Fair. Both the BCLT and the NCW are members of RECIT.</p> <p>The Arvon Foundation run residential courses in literary translation, accompanied by two author-tutors</p>

Annex

IV

Translators Associations and Translator Databases

This annex comprises a list both of the national Translators Associations (professional organisations) for literary, AV and theatre translators across Europe, and of the databases of literary and/or AV/theatre translators that are available in each country.

This information was collected through an informal survey carried out among the OMC group members. The purpose is therefore not to offer an exhaustive list, but to give some key examples and provide an overview of the situation in each country.

Country	Professional organization(s) for literary and/or AV/theatre translators, providing for collective negotiation, etc	Database of literary and/or AV/theatre translators
AUSTRIA	The literary translators' association IG Übersetzerinnen Übersetzer lobbies the interests of the profession, e.g. they negotiated a model contract for literary translation with the publishers' association; however, negotiating remuneration and shares in profits is left to the individual translator. EU competition rules are also an obstacle.	Members' directory (currently being updated and therefore not publicly accessible), mainly of translators into German, but also for those translating into other languages.
BELGIUM (FLANDERS)	Vlaamse Auteursvereniging The Flemish Authors Association is the interest group of and for Flemish authors. She represents the individual and collective interests of literary authors and translators, illustrators, screenwriters and comic strip authors. The Flemish Authors' Association does this by developing a vision on the literary sector in Flanders in close contact with its members. It formulates requirements and negotiates them with the other parties involved.	Flanders Literature gives people access to a database of accredited literary translators, which we share with the Dutch Foundation for Literature . The Dutch Literary Fund manages a translation database which offers the best possible overview of translated Dutch-language literature, and a list of acknowledged translators from Dutch. It contains more than 21,000 translated Dutch works. Flanders Literature provides information on translated titles by Flemish authors for this database. For other databases, see the entry for the Netherlands.
BELGIUM (WALLONIA-BRUSSELS)	Traduqtiv , created in December 2016 to support translators and to offer a platform for the exchange of content, dedicated not only to translation but to the various professions in the book chain in which the translator sometimes struggles to find their place. CEATL , the European Council of Literary Translators' Associations, is based in Brussels.	The Wallonia-Brussels Federation has a database for all the translators who were supported with translation grants. It's a private database. The database concerns only foreign translators, not Belgian translators. Traduqtiv also has a database. No more data available at the moment.
CROATIA	Društvo hrvatskih književnih prevodilaca (Association of Croatian Literary Translators) Društvo hrvatskih audiovizualnih prevoditelja (Association of Croatian Audio-visual Translators) Croatian ITI Center , International Theatre Institute	Databases are available at dhkp.hr for literary translation, and dhap.hr for audiovisual translation. A database of Croatian Literature can be found on the Croatian Literature website . These databases are operated by professionals and provide free, public access to information on people, language competences and combinations, and bibliographic data, helping for both import and export purposes.

Country	Professional organization(s) for literary and/or AV/theatre translators, providing for collective negotiation, etc	Database of literary and/or AV/theatre translators
DENMARK	<p>Literary translators are organised in the Danish Translators' Association (DOF), which is part of the Danish Author's Society.</p> <p>Some translators, especially the ones working with other kinds of translation, are members of Communication and Language Professionals or the Danish Union of Journalists.</p> <p>AV-translators are organised in Forum for AV translators (FBO), which is a part of the Danish Union of Journalists.</p>	<p>The Danish Translators' Association encourages its members to register their language pairs and general CV, so they can be found. The database is public, but it is only the members of the organisation who can be found. Find it here.</p> <p>For AV translators, there is no official database, but the companies communicating the jobs (e.g. Dansk Video Text and Subline) of course have their own databases.</p>
ESTONIA	<p>There is a translators section of the Estonian Writers Union.</p>	<p>There is no database for translators from foreign languages to Estonian, but there is a database of translators from Estonian to other languages at the Estonian Literature Centre webpage.</p>
FINLAND	<p>Yes, The Finnish Association of Translators and Interpreters is very active. KAOS is smaller, it is the Literary Translators' Branch of the Union of Journalists in Finland. "Kieliassiantuntijat" is part of a bigger trade union, welcomes people working "with languages", incl. translators, interpreters.</p>	<p>FILL – Finnish Literature Exchange maintains a database of literary translators of Finnish & Finland-Swedish into other languages. It is not comprehensive as it relies on the activity of translators; they have to register themselves</p> <p>The Finnish Association of Translators and Interpreters has a database of its members</p> <p>The Finnish National Agency for Education has a list/ database of those who have an Authorised Translator's Examination – these include literary translators, but of course also others.</p>
FRANCE	<p>Depending on the sector, different organisations represent translators:</p> <p>ATLF : Association de traducteurs littéraires de France (publishing translation)</p> <p>ATAA : Association des traducteurs et adapteurs de l'audiovisuel (audiovisual translation)</p> <p>Maison Antoine Vitez (theatre translation)</p> <p>Their role is to inform translators, to keep a watchful eye on the profession, to ensure that the role of the translator is recognised and to represent his or her interests to professional partners and/or clients, to support training and to raise awareness of the profession (including the general public)</p> <p>The Syndicat national de l'édition - SNE (National Publishers Union) and ATLF signed in 2012, under the aegis of the CNL, a Code of Practice setting out "the provisions to which [the parties] intend to refer for relations between publishers and translators of general literature, while respecting the principle of contractual freedom."</p>	<p>The ATLF provides free access to a directory of publishing translators (with source and target languages)</p> <p>So do ATAA and Maison Antoine Vitez in their respective fields</p>

Country	Professional organization(s) for literary and/or AV/theatre translators, providing for collective negotiation, etc	Database of literary and/or AV/theatre translators
GERMANY	<p>VdÜ – Verband deutschsprachiger Übersetzer/innen literarischer und wissenschaftlicher Werke e.V. The translator's association VdÜ represents more than 1.350 literary translators in Germany, providing for collective negotiation and offering information, legal protection and advice for their members. The VdÜ is the German member of CEATL.</p> <p>People working in the Audiovisual sector (subtitling) are organized in the Untertitelforum – AVÜ</p>	<p>The translator's association VdÜ is offering a public online directory of translators into German – members of the VdÜ only.</p> <p>At this moment there is no database of translators of German literature into other languages. Literarisches Colloquium Berlin has built up a large network of translators of German literature from all over the world (data are not public). TOLEDO-Programm is planning an online tool where international translators can register.</p>
GREECE	<p>There is no organization specifically for literary/AV/theatre translators, but there are three (3) active translators' associations currently in Greece, all of which incorporate members specialized in literary/AV/theatre translation:</p> <p>The Panhellenic Association of Professional Translators Graduates of the Ionian University (PEEMPIP), member of AudioVisual Translators Europe (AVTE)</p> <p>The Panhellenic Association of Translators (PEM) (https://pem.gr/?lang=en), and</p> <p>The Association of Translators-Editors-Proofreaders (SMED)</p> <p>Please note that literary/AV/theatre translators are considered freelance / self-employed and therefore no collective negotiation prospect has been offered to them so far.</p>	<p>There are databases that include literary translators but are not dedicated to translators, as they also include authors etc. They include mostly translators translating into the domestic language, but also from the domestic language.</p> <p>BIBLIONET (The Greek books in print) sponsored by the Hellenic Foundation for Culture</p> <p>OsdelNET sponsored by OSDEL (Greek Collective Society for Literary Works)</p> <p>Artists, Creators, Art and Culture Professionals Registry held by the Ministry of Culture that includes literary/AV/theatre translators</p>
ICELAND	<p>The Authors' Union has a section for translators.</p> <p>There is also the Icelandic Association of Translators and Interpreters, a professional association whose purpose is to work for its members' interests, to strengthen promotion about their work, to increase collaboration between members, support education and continuous learning, initiate cooperation with analogous associations abroad, and protect the interests and rights of translators and interpreters in accordance with Icelandic laws and international practices.</p>	<p>The Icelandic Association of Translators and Interpreters hosts a public web for translators from other languages into Icelandic. There is a list of members on the website.</p> <p>For translators of Icelandic books into other languages, there is no public database. However, the Icelandic Literature Center hosts a website where you can search active translators by language and genre, and a collection of resumes in their internal server, which they can send to publishers on request or contact translators directly.</p>
IRELAND	<p>The Irish Translators and Interpreters Association (ITIA) includes literary translators in its membership. However, the majority of members are technical translators or interpreters. Collective negotiation for rates is not undertaken.</p>	<p>The ITIA has a searchable database which includes a search function for literary translation.</p> <p>Literature Ireland has a small list of literary translators based in Ireland, with whom it has professional contact. This is not a public list.</p>
ITALY	<p>The two main professional associations representing translators are STRADE (Sindacato Traduttori Editoriali) and AITI (Associazione Italia Traduttori e Interpreti).</p>	<p>STRADE does have a database, but it is only for members. Another database is managed by Fondazione Mondadori but only for translators from Italian into other languages. Both databases are public.</p>

Country	Professional organization(s) for literary and/or AV/theatre translators, providing for collective negotiation, etc	Database of literary and/or AV/theatre translators
LATVIA	<p>No separate organization. There is a section of translators in Latvian Writers Union (LWU), in the list of members (some 300 persons in total) around 60 have claimed literary translation as one of their creative activities. Some 30 of these are just literary translators, the rest are also poets or prose writers. The section has not been very active, though.</p>	<p>There is a public database of literary translators translating from Latvian into other languages.</p> <p>However, for translators from other languages into Latvian only regular source of information is a register at the Latvian National Library which is updated on a yearly basis. It is not publicly available and only records literary translators, not those working with non-fiction and academic books.</p>
NETHERLANDS	<p>Auteursbond, werkgroep Literair vertalers (Authors' Union – Literary translators working group)</p> <p>(Vereniging van Nieuwe Vertalers) – 'Association of New Translators'</p>	<p>The Dutch Foundation for Literature and Flanders Literature has a 'Find a translator' database, which is a public list of literary translators in all genres from Dutch (into other languages) accredited by the Dutch Foundation for Literature and Flanders Literature</p> <p>Expertisecentrum Literair Vertalen (Centre of Expertise for Literary translation) have a public database containing both translators from and into Dutch</p> <p>The Dutch Authors' Union has a public database that mainly contains translators into Dutch</p> <p>Young translators network</p>
NORWAY	<p>The Norwegian Association of Literary Translators (NO) and Norwegian Non-Fiction Writers and Translators Association (NFFO) negotiate a standard translation contract with The Norwegian Publishers Association (DNF).</p> <p>See here for the standard translation contract for 2020.</p>	<p>There is a public database consisting mostly of translators into Norwegian</p>
POLAND	<p>Polish Literary Translators' Association (Stowarzyszenie Tłumaczy Literatury)</p> <p>Association of Polish Translators (Stowarzyszenie Tłumaczy Polskich)</p>	<p>There is a translators' index on the Polish Book Institute's website</p>
ROMANIA	<p>ARTLIT, the Romanian Association of Literary Translators, provides copyright contract models and other specific documents, best practices, and local/European legal and fiscal updates, all publicly and free of charge.</p> <p>There is no collective negotiation agreement currently implemented in Romania.</p>	<p>Databases of literary translators into domestic (Romanian) language:</p> <p>ARTLIT database of members – public, free</p> <p>ARTLIT database of active literary translators (in progress) – private project</p> <p>AV and Theatre translators are not indexed as such.</p>
SLOVAKIA	<p>There are several civic associations advocating for translators' rights in Slovakia. DoSlov, SSPUL, SSPOL, LITA. However, collective negotiation of self-employed artists is not possible in Slovakia, as it is considered in conflict with the Competition law.</p>	<p>The civic association DoSlov has a public online database of its members (literary translators and editors with Slovak as a target language)</p> <p>Audiovisual and theatre translators don't have a separate association in Slovakia.</p> <p>Centre for Information on Literature (CIL) has a public database of selected translators in Slovak and English language.</p>

Country	Professional organization(s) for literary and/or AV/theatre translators, providing for collective negotiation, etc	Database of literary and/or AV/theatre translators
SLOVENIA	<p>The Slovenian association of Literary Translators (DSKP) is a professional association dedicated to ensuring a high standard of translations, promoting the profession of literary translators, facilitating contacts between translators and familiarizing them with the theoretical, historical, social, and practical aspects of translating. To achieve its goals, the DSKP organizes literary evenings, debates, professional meetings, lectures, and seminars; encourages international study exchanges of translators; promotes cooperation with other cultural, educational, and professional organizations and institutions in Slovenia and abroad; publishes translation journals; and contributes to translation-themed journals published elsewhere. The DSKP is a member of the European Council of Literary Translators' Associations (CEATL).</p> <p>The Association of Slovenian Film and Television Translators (ASFTT) is an organisation which brings together creators of audiovisual translations. This Association works towards preserving the high quality of their work and encourages the translators to continue their betterment within this specialised field of work. The role of the Association is also to protect the rights and interests of the translators and to ensure that their original work and copyrights are duly respected and protected.</p>	<p>For literary translators from other languages into Slovenian there is a database on the DSKP website</p> <p>For AV translators there is a database on the ASFTT website</p> <p>For information about translators from Slovenian to foreign languages, interested parties should contact the Slovenian Book Agency, where they keep contact details of active translators into foreign languages.</p>
SPAIN	<p>At a national level, ACE Traductores is the professional organisation that provides for collective negotiation in the book sector.</p> <p>At a regional level, there are other organizations:</p> <p>In Catalonia, AELC and ACEC.</p> <p>In the Basque Country, EIZIE.</p> <p>As for AV translation, there is an organization at a national level called ATRAE.</p> <p>There are many other translators associations in Spain, not specifically for book or audiovisual translation, many of which are gathered in a network called RedVértice. This network has been very active and has acted collectively in some cases that involved the translation sector in general.</p>	<p>Literary book translators: ACE Traductores provides a public search engine of its members.</p> <p>ATRAE, the Spanish Audiovisual Translators Association, also has a translators public search engine</p> <p>CEDRO, the Spanish Center for Reprographic Rights, provides help to find copyright owners.</p>

Country	Professional organization(s) for literary and/or AV/theatre translators, providing for collective negotiation, etc	Database of literary and/or AV/theatre translators
Sweden	<p>The Authors' Union have a section for translators.</p> <p>There is also the Författarfonden "the Authors' Fund", where translators into Swedish and authors can apply for stipends and travel grants.</p>	<p>For translators from other languages into Swedish there is a website for Översättarcentrum (Translator centre), where translators can publish their resumes.</p> <p>There is a database where you can search for language for example, or genre. It is public.</p> <p>For translators of Swedish books into other languages, there is no public database. The Swedish Literature Exchange office has a collection of resumes in their internal server, from where they can send CVs to publishers on request.</p>
Switzerland	<p>A*dS. Autorinnen und Autoren der Schweiz:</p> <p>The A*dS has over 1000 members (authors, translators of all literary genres and all four national languages, plus various other languages). The association takes on the task of representing the profession and offers authors concrete support (e.g. advice).</p>	<p>A*dS Lexikon:</p> <p>The A*dS encyclopedia is a public directory of authors and literary translators working in Switzerland and Liechtenstein, as well as Swiss authors living abroad. The entries are based on information provided by the authors themselves; they are supplemented by data from the Helveticat of the Swiss National Library.</p>
United Kingdom	<p>The Translators Association (TA) provides expert advice (including contract vetting) and guides for individual literary translators, and also operates as a collective voice representing the profession. Membership to the TA is automatic upon becoming a member of the Society of Authors. It is a specialist group within the Society of Authors, and is affiliated with the International Federation of Translators (FIT).</p>	<p>The Society of Authors has a 'Search for a translator' function, where one can search by language (from/into any, e.g. French-English and English-French), keyword, name, or location.</p>

Annex

V

Prizes and recognition in the literary and audiovisual translation sector across Europe

This annex comprises a list of the prizes and awards available at a national level in the field of literary and audiovisual translation across Europe.

This information was collected through an informal survey carried out among the OMC group members. The purpose is therefore not to offer an exhaustive list, but to give some key examples and provide an overview of the offerings in each country.

Country	What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?
AUSTRIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Austrian State Prize (Österreichischer Staatspreis für literarische Übersetzung), given annually to one Austrian translator and one foreign translator of Austrian fiction for their lifetime achievement, or for an exceptional single work. The prize is €10 000 for each winner. ◆ Prizes for excellent translations (Übersetzungsprämie) are given to Austrian translators of foreign works (26 in 2019) and to foreign translators of Austrian fiction (42 in 2019). These prizes celebrated translations from and into 25 languages, giving between €500 and €2 200 in prize money (sum total given in 2019: €111 900) ◆ Übersetzerpreis der Stadt Wien – annual prize for the best emerging translator, funded by the City of Vienna Culture Department and organised by IG Übersetzerinnen Übersetzer. €4 000 is awarded annually.
BELGIUM (FLANDERS)	Flanders doesn't have any prizes and awards of its own. Flemish books in translation and Flemish translators can however participate in prizes and awards organized in The Netherlands – for more information, see the Netherlands entry below.
BELGIUM (WALLONIA-BRUSSELS)	Le prix de la traduction littéraire de la Fédération Wallonie-Bruxelles
CROATIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ The Iso Velikanović national prize for literary translation, for the best translation of the year and for life achievement. ◆ The Josip Tabak prize for literary translation, founded by the Society of Croatian Literary Translators (Društvo hrvatskih književnih prevodilaca) ◆ Occasional commendations by professional associations for a variety of achievements: best first translation, special mention for life achievement for translators who passed away before the prizes were launched, best young translator for a particular language, etc.
DENMARK	<ul style="list-style-type: none"> ◆ The Danish Translators Association (DOF) gives out a life-time achievement award (Dansk Oversætterforbunds Ærespris) once a year, of €10 000, financed by the Ministry of Culture. There is a smaller prize for promising young translators, the Kjeld Elfelts Mindelegat, of €1 000, also given out by DOF. ◆ The Danish Academy gives out the Academy Translation Prize every few years, of €7 500. ◆ AV translators have a yearly prize, Teksterprisen, which is an honorary prize given out by the members of the AV translators' association FBO.

Country**What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?****ESTONIA**

- ◆ There are many literary prizes in Estonia. The most important of them are the Estonian Cultural Endowment Literary annual prizes. The awards are handed out in 8 different categories for books published in the last year: prose; poetry; dramaturgy; dissertation; children's literature; translating Estonian literature; translating literature into Estonian; and the 'free - award' for 'out of the box' literature.
- ◆ The Estonian IBBY awards the translator and the publisher of the best translated fiction for children or youth in Estonia. Estonian Children's Literature Centre selects also a best children's book and this could also be a translation.
- ◆ The Ministries of Foreign Affairs of Estonia and Latvia award the best translation either from Estonian to Latvian or vice versa.

FINLAND

- ◆ Finnish State Prize for Foreign Translators (from domestic languages into other languages), annual, worth €15 000
- ◆ Finnish State Prize for Translators, annual, worth €15 000
- ◆ Mikael Agricola Prize, annual, worth €10 000 (by The Finnish Association of Translators and Interpreters)
- ◆ J. A. Hollo Prize, annual worth €10 000 for the best translation of a non-fiction work (by The Finnish Association of Translators and Interpreters & The Association of Finnish Non-fiction Writers)
- ◆ Jarl Helleman Prize, annual, worth €5 000 (by Finnish Book Foundation)

These are the most significant ones, but there are other recognitions (which do not award prize money).

FRANCE

There are a relatively large number of translation prizes, although fewer than literary prizes.

- ◆ Following the honouring of France at the Frankfurt International Book Fair, the Ministry of Culture, in conjunction with the Société des gens de lettres, created a prize for this profession : Grand prix SGDL - Ministère de la culture pour l'œuvre de traduction, endowed with €15 000. This is the most important prize for translation, and it was created in 2019.
- ◆ Grand prix de traduction de la Ville d'Arles (Amédée Pichot prize) - Awarded and endowed by the City of Arles, it rewards the translation of a contemporary work of fiction. This prize is endowed with €3 500 by the city of Arles.
- ◆ See attachment for a comprehensive list of translation prizes in France (and a list of foreign translation prizes).
- ◆ In terms of literary prizes for foreign literature, there is, for example, the "Femina" foreign prize or the "Médicis" foreign prize. The "Prix des cinq continents", created in 2001 by the Organisation internationale de la Francophonie (OIF), salutes «literary talent reflecting the expression of cultural and editorial diversity in French on the five continents». It is endowed with €10 000.

Country**What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?****GERMANY**

Germany is a country with many literary awards, and some relevant prizes are dedicated to literary translators.

The most important awards for translators into German are

- ◆ Johann Heinrich Voß Preis – awarded by the Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung (German Academy for Language and Literature)
- ◆ Straelener Übersetzerpreis der NRW Kunststiftung – awarded by Europäisches Übersetzer-Kollegium Straelen and the NRW Kunststiftung.
- ◆ Preis der Leipziger Buchmesse, Kategorie Übersetzung – awarded by the Leipzig Book Fair
- ◆ Paul Celan Preis – awarded by Deutscher Literaturfonds
- ◆ August-Wilhelm-von-Schlegel-Gastprofessur für Poetik der Übersetzung – awarded by Deutscher Übersetzerfonds & Freie Universität Berlin
- ◆ Gastdozenturen des Deutschen Übersetzerfonds – combined with guest lectureships at German universities
- ◆ Deutsch-Italienischer Übersetzerpreis – awarded by the Federal Government (State Ministry of Culture and Media), LCB and other partners
- ◆ Deutsch-Hebräischer Übersetzerpreis – awarded by the State Ministry of Culture and Media and Literarisches Colloquium Berlin
- ◆ Helmut-M.-Braem-Übersetzerpreis – awarded by the Freundeskreis zur Förderung literarischer und wissenschaftlicher Übersetzungen
- ◆ Wieland Übersetzerpreis – awarded by the Freundeskreis zur Förderung literarischer und wissenschaftlicher Übersetzungen
- ◆ Heinrich Maria Ledig-Rowohl-Preis – awarded by the Heinrich Maria Ledig-Rowohl Stiftung
- ◆ Wilhelm-Merton-Preis für Europäische Übersetzungen – awarded by Gontard & MetallBank Stiftung and the city of Frankfurt am Main
- ◆ Eugen-Helmé-Übersetzerpreis – awarded by Saarländischer Rundfunk a.o., for translators from French into German
- ◆ Erlanger Literaturpreis für Poesie als Übersetzung – awarded by the festival Erlanger Poetenfest
- ◆ Übersetzerpreis Ginkgo-Biloba für Lyrik – awarded by Freundeskreis Literaturhaus Heidelberg

Prizes for international authors and their German translators

- ◆ Brücke Berlin Literatur- und Übersetzerpreis – awarded by BHF BANK Stiftung and Literarisches Colloquium Berlin
- ◆ Preis der Stadt Münster für Internationale Poesie – awarded by the city of Münster
- ◆ Internationaler Literaturpreis – Haus der Kulturen der Welt – awarded by Haus der Kulturen der Welt and Stiftung Elementarteilchen
- ◆ Deutscher Jugendliteraturpreis – awarded by Arbeitskreis für Jugendliteratur, with a category for international author with the German translator, and a special award for emerging translators
- ◆ Internationaler Hermann-Hesse-Preis – awarded by Calwer Hermann-Hesse-Stiftung

Awards for translators of German literature

- ◆ Helen-und-Kurt-Wolff-Übersetzerpreis – for a translation into English, by Goethe-Institut New York
- ◆ Gutekunst Übersetzungspreis – for an emerging translator into English, by Goethe-Institut New York
- ◆ Nerval-Goethe-Preis – for a translator from German into French, by Goethe-Institut Paris, Sorbonne, DGLFLF, and DLF
- ◆ Friedrich-Gundolf-Preis has been awarded by Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung/German Academy for Language and Literature as a »Prize for German Scholarship Abroad« to linguists and literary scholars at foreign universities and to persons outside of academia who are committed to imparting German culture and cultural dialog (Prize for the Imparting of German Culture Abroad)

Country**What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?****A selection of prizes for international authors in German translation**

- ◆ Literaturpreis – awarded by Litprom for female authors from the Global South
- ◆ International Stefan Heym Prize, City of Chemnitz
- ◆ Prix de l'Académie de Berlin for French and German authors
- ◆ Samuel-Bogumil-Linde-Preis for Polish and German authors
- ◆ Usedomer Literaturpreis

GREECE

- ◆ Hellenic Ministry of Culture Literary Translation Awards
- ◆ Award to a foreign writer, Greek publisher and Greek translator for a translated children or young adults' book by the Greek Section of the International Board on Books for Young People (IBBY)
- ◆ Literary Translation Awards by the Italian Cultural Institute (Istituto Italiano di Cultura), in Athens, for the translation of Italian Literature into Greek
- ◆ There are also other awards given by literary magazines and/or bookstores (such as Anagnostis, Literature.gr, Public, etc).

ICELAND

- ◆ The Icelandic Translators' Prize is hosted by the Icelandic Association of Translators and Interpreters, with the support of The Writer's Union of Iceland and the Association of Icelandic Publishers.
- ◆ The Ice Pick (Ísnálin) is awarded to the author and translator of the best crime novel translated to Icelandic each year. The award is given by Iceland Noir – The International Crime Fiction Festival, The Icelandic Association of Translators and Interpreters, and The Icelandic Crime Society.
- ◆ Orðstír, an honorary award for translations of Icelandic literature to a foreign language, awarded by the Icelandic Literature Center, The Icelandic Association of Translators and Interpreters, Promote Iceland, the Office of the President of Iceland, and the Reykjavik International Literary Festival.

IRELAND

- ◆ The Dublin Literary Award (formerly the IMPAC International Literary Award) is the most valuable prize for a single work of fiction in the world, awarding €100 000 annually. If the book is a translated work, the prize is split between the author and the translator, with the translator receiving €25,000 and the author €75,000.
- ◆ The Prix de Traduction is awarded biennially by the Centre Culturel Irlandais in partnership with Literature Ireland. The prize is awarded to the translator of a work of fiction by an Irish author who is as yet unknown in France. The prize value is €3 500.
- ◆ The Ireland Francophone Ambassadors' Literary Award is awarded annually to both the author and translator of a recent French translation of an Irish book. The prize provides €1 500 for the author and €1 000 for the translator of the winning title. The prize to the translator is awarded in partnership with Literature Ireland.
- ◆ The Gradam de Bhaldráithe is an annual prize awarded for a new translation into Irish. €500 is awarded to the translator, and €1 500 is awarded to the publisher.

ITALY

- ◆ The Italian Ministry of Culture offers national prizes for translation. There are 4 main prizes and 4 special prizes, and they are awarded to both Italian translators and Italian/Foreign publishing houses.

Country	What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?
LATVIA	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Annual Latvian literature award (LaLiGaBa) for best translated literature from other languages into Latvian. This is the category where the competition is the most fierce and number of books submitted for evaluation is the biggest. ◆ Annual Jānis Baltvilks International Prize for Best Childrens' Literature and Book Art. For the Children's Literature award, one prize goes to books in translation – both the author and the translator get the award. ◆ Dzintars Sodums Prize for the most original text published in Latvian during previous evaluation year. Both original works and the translated books can be awarded, the award (which is lump sum) can be split among up to three recipients. In the period from 2013 (est.) till 2021 5 of 17 recipients have been translators. ◆ Prize for mutual cooperation in the field of publishing between Latvia and Estonia co-funded by ministries of foreign affairs of Estonia and Latvia. Each year one book (no limitations of genre, it can be fiction, non-fiction, academic title) is awarded in ceremony organized in turn by each of ministries in presence of both ministers of foreign affairs.
NETHERLANDS	<p data-bbox="432 840 691 864">For translation into Dutch</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Martinus Nijhoff Vertaalprijs (Prins Bernhard Cultuurfonds), annual award for a literary translator into Dutch (before 2009 also for translators from Dutch), € 35,000, for a body of work ◆ Letterenfonds Vertaalprijs (Nederlands Letterenfonds), annual award of € 15,000 (since 2020) for body of work and ambassadorship of a literary translator either into Dutch (uneven years) or from Dutch (even years) – awarded by the Dutch Foundation for Literature (Nederlands Letterenfonds) ◆ Europese Literatuurprijs voor de beste hedendaagse roman die uit een Europese taal in het Nederlands vertaald is. European Literature Prize, annual award for the best contemporary European novel translated into Dutch (organized Nederlands Letterenfonds / Dutch Foundation for Literature in cooperation with weekly De Groene Amsterdammer, cultural centre Spui25 and Athenaeum Bookstores). The award goes to both the author (€10 000) and the translator (€5 000) of the novel. ◆ Filter Vertaalprijs, annual award for the best and most creative literary book translation into Dutch. Organized by Filter magazine. (€6 000) ◆ Aleida Schot Prijs, two yearly prize for the best literary translation from one of the Slavic languages into Dutch (€2 500) ◆ Dr. Elly Jaffé Prijs, driejaarlijkse prijs voor de beste vertaling uit het Frans in het Nederlands van verhalend of beschouwend proza, poëzie en toneel. Tri-annual prize for the best literary translation from French into Dutch (prose, poetry or theatre). €40 000 ◆ Amy van Markenprijs – two yearly award for the best literary translation from a Scandinavian language into Dutch. (€5 000) ◆ dr. Obe Postmaprijs – awarded once every four years by the Provincie Fryslan for a literary translation either into or from Frisian (an official language in the Netherlands spoken in the northern province Fryslan/Fryslan). <p data-bbox="432 1576 507 1601">Stipend</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Dr. Elly Jaffé Stipendium – a one-off incentive payment of €7 000 for a promising young French-Dutch translator. Awarded once every three years. ◆ Charlotte Köhler Stipendium – annually awarded stipend for talented Dutch writers (prose, poetry, youth literature, theatre) and translators of literature with a recent book publication(s). A different genre is selected every year, hence a stipend for translation is awarded once in every five years. <p data-bbox="432 1809 611 1834">Best foreign book</p> <p data-bbox="432 1839 775 1863">See also Europese Literatuurprijs above</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Beste Boek voor Jongeren 2020 – two annual awards for the book for young readers, one for a translated title and one for a title originally written in Dutch. Prize money goes to both authors.

Country

What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?

Translation from Dutch

- ◆ [Letterenfonds Vertaalprijs](#) (Nederlands Letterenfonds), annual award of €15 000 (since 2020) for body of work and ambassadorship of a literary translator either into Dutch (uneven years) or from Dutch (even years) – awarded by the Dutch Foundation for Literature (Nederlands Letterenfonds)
- ◆ Else Otten Übersetzerpreis: awarded once every two years by the Dutch Foundation for Literature to the best literary translation of a Dutch book into English (€5 000) Prize ceremony in cooperation with the Dutch embassy in Berlin.
- ◆ Vondel Translation Prize: awarded once every two years by the Dutch Foundation for Literature to the best literary translation of a Dutch book into German (€5 000). The prize ceremony is held in cooperation with the Society of Authors (UK).
- ◆ Prix des Phares du Nord: awarded once every two years by the Dutch Foundation for Literature to the best literary translation of a Dutch book into French (€5 000) Prize ceremony in cooperation with the Dutch embassy in Paris.
- ◆ Brockway Prize: awarded once every two years to a translator of Dutch poetry by the Dutch Foundation for Literature for her or his body of work (€5 000). Prize ceremony in cooperation with Poetry Int Festival at Rotterdam.

For more info on all of these prizes, see [here](#).

NORWAY

- ◆ The Bastian Prize is the Norwegian Translators' Association's prize for outstanding translation of a work of fiction. Two prizes are normally awarded each year: The Bastian Prize was first awarded in 1951. In 1984, the Bastian Prize for Children's and Young People's Literature was established. The translations must have been published in the previous year.

The Norwegian Translators' Association also has two internal awards of a more humorous nature: two diplomas where there is no assessment of works or the like. basis for awards:

- ◆ Hieronymus Diploma (not every year)
The Hieronymus diploma is awarded by the association as an award for meritorious efforts, either through great production, long hard work, ardent interest in the translation college or other high-quality and equal efforts.
- ◆ The roar of the lion
The diploma Løvebrølet was designed by Bo Gaustad. The diploma is awarded to one or more who on one occasion or another have roared loudly and made some waves and struck a blow for the translators' importance as communicators of cultural values, and otherwise marked themselves in the public debate or in the media in a way that profiles the association positively.
- ◆ The Fiction Translator Fund Award
The Fiction Translator Fund prize is awarded for a translator's total work and consists of NOK 50,000 and a diploma. The predecessor of the prize was the Book Clubs' Fiction Translator Prize (established in 1997), which was funded by the Book Clubs' Fiction Translator Fund, and which was established in collaboration between the Norwegian Translators' Association, Cappelen's Book Clubs and the Norwegian Book Clubs.
- ◆ Critics Award
The Critics' Award for best translation has been implemented on the initiative of the Norwegian Translators' Association and is part of the already established Critics' Award. The prize goes to a translation / translator, and not the author of the work.
- ◆ Ministry of Culture award
The Ministry of Culture annually awards the best books for children and young people this year. Since 2003, the jury and the award ceremony have been administered by the Norwegian Children's Book Institute. The categories in which prizes are awarded may vary somewhat from year to year, but a translation prize has been awarded almost every year since 1972. In some years, one prize has been awarded for translation into Bokmål and one for translation into Nynorsk.
- ◆ The Rosetta Prize (from 2019)
The Rosetta Prize is the Norwegian non-fiction writers 'and translators' association's prize for this year's translation of a non-fiction work.
- ◆ Tekstiaden (Medium compensation for NAVIO's text award)
As a pilot project, Tekstiaden will replace the traditional Teksterprisen for three years. If it then becomes permanent, the association's annual meeting will decide when that time comes.

Country

What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?

Prizes for translators of Norwegian literature into other languages:

- ◆ NORLA's translator award
NORLA annually awards a prize to a translator of Norwegian literature. The prize is awarded for translations made directly from Norwegian. NORLA's translator prize is awarded to a young translator talent to stimulate continued efforts for Norwegian literature.
The prize will be awarded every other year to a translator who has worked specifically with non-fiction, and every other year to a translator who has made a special contribution to fiction. The fiction prize is awarded from Kristin Brudevoll's birthday fund.
- ◆ The Royal Norwegian Order of Merit
The Royal Norwegian Order of Merit was founded by King Olav V in 1985. He is awarded as a reward for particularly meritorious work for Norway and humanity.
The order was mainly awarded to Norwegian citizens for work abroad and foreign citizens for work abroad or in Norway.
- ◆ St. Olavsmedaljen
The St. Olav's Medal was founded by King Haakon VII on March 17, 1939. It is awarded "to reward merits by spreading knowledge of Norway and promoting the connection between the emigrated Norway and the homeland". The St. Olavsmedaljen can be awarded to both Norwegians and foreigners

POLAND

- ◆ Found in Translation Award
- ◆ Angelus Award for Translators
- ◆ Gdynia Award for Translators
- ◆ T. Boy-Żeleński Award

ROMANIA

- ◆ The Writers' Union in Romania (USR) Bucharest Branch – Yearly Translation Awards (best translator, book of the year, lifetime achievement)
- ◆ Best Translation Award granted by Andrei Bantaş Foundation for translations from English (best translation)
- ◆ The Writers' Union in Romania (USR) Cluj Branch - Eta Boeriu Award (best translation), Teodor Boşca Award (translated Book of the Year)
- ◆ Observator cultural Magazine Awards – Best Translation into Romanian
- ◆ Gaudeamus International Bookfair/Radio Romania – Antoaneta Ralian Award for Best Translation

SLOVAKIA

- ◆ Pavol Orságh Hviezdoslav Award – awarded by the Association of Slovak Writers' Organizations to a foreign translator for the translation of works by Slovak authors published outside Slovakia.
- ◆ Blahoslav Hečko Award for Life-Work – awarded by the Literary Fund
- ◆ Ján Hollý Award – awarded by the Literary Fund to translators of foreign literature into Slovak

SLOVENIA

- ◆ Sovretova nagrada: The Sovre Award is an award granted by The Slovenian association of Literary Translators to a translator for his/her outstanding literary translation into Slovenian in the past two years.
- ◆ Jermanova nagrada: The Jerman Award is an award granted by The Slovenian association of Literary Translators to a translator for his/her outstanding translation into Slovenian in the field of humanities in the past two years.
- ◆ Nagrada Radojke Vrančič: The Radojka Vrančič Award is an award granted by The Slovenian association of Literary Translators to a young and emerging translator for his/her outstanding literary translation into Slovenian.
- ◆ Lavrinova diploma: The Lavrin Diploma is an award granted by The Slovenian association of Literary Translators to a translator for his/her body of work and substantial contribution to promotion of Slovenian literature abroad.
- ◆ Nagrada Fabjana Hafnerja: The Fabjan Hafner Prize is a biennial prize awarded by the Goethe-Institut in Ljubljana together with Literarisches Colloquium Berlin (LCB), Robert-Musil-Institut / Kärntner Literaturarchiv, The Embassy of the Republic of Germany in Slovenia and the Land Carinthia (Austria). Translators receive the award for best translation from German into Slovenian (awarded every other year at the Slovenian Book Fair) and for the best translation from Slovenian into German (awarded every other year at the Leipzig Book Fair).

Country

What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?

- ◆ esAsi Award: since 2008, the Embassy of the Kingdom of Spain in Slovenia has given out the biennial esAsi Award for the best Slovenian language translation from Spanish language. Apart from the EsAsi award for professional translators, there is also an EsAsi Award for young translators.
- ◆ Charles Nodier Award: The French Institute in Slovenia grants the Charles Nodier Award to best translation of a French book into Slovenian

Spain

- ◆ National Best Translation Award – Ministry of Culture and Sports.
- ◆ National Award for the work of a translator – Ministry of Culture and Sports.
- ◆ Esther Benitez Translation Award – ACE translators
- ◆ Ángel Crespo Translation Award – Centro Español de Derechos Reprográficos, Asociación Colegial de Escritores de Cataluña and Gremi d'Éditors de Catalunya.
- ◆ Barcelona City Award – Institute of Culture of Barcelona.
- ◆ Basque Literary Award for literary translation to Basque
- ◆ Gerardo de Cremona Translation Award – Universidad of Castilla La Mancha and MED 21 Program.
- ◆ ATRAE Award. Translation and visual adaptation awards – ATRAE Association.
- ◆ Kelvin 505 Prize, with two translation prizes: best new translation and best new translation of children and young adult literature - Celsius 232 Festival
- ◆ Translation Award for best translation to Galician – Placido Castro Foundation

Sweden

- ◆ Kulturhusets internationella litteraturpris "Stockholm Culture House International Literature Prize" (shared author/ translator)
- ◆ Årets översättning, "The Translation of the Year", and Årets översättarstipendium, "The Translator Stipend of the Year" (to an emerging translator), by the Translator section of the Authors' Union, the Natur & Kultur Foundation
- ◆ Svenska Akademiens översättarpris, "the Swedish Academy's Translator Award", to a translator into Swedish
- ◆ Svenska Akademiens tolkningspris, "the Swedish Academy's Interpretation Award", to a translator of poetry, from Swedish into other languages
- ◆ Svenska Akademiens pris för översättning av svensk litteratur, "the Swedish Academy's Award for Translation of Swedish Literature"
- ◆ Stiftelsen Natur & Kulturs översättarpris, "the Natur & Kultur Foundation Translator Award", for translation from or into Swedish
- ◆ Elsa Thulins översättarpris, "the Elsa Thulin Award", for a translator of fiction, for lifetime work
- ◆ De Nios översättarpris, the "The Nine's translator award" and Stipendiefonden Albert Bonniers 100-årsminne, "the Stipend Fund Albert Bonnier's Memory"

Switzerland

- ◆ Special Prize for Translation: Every two years, a Special Prize for Translation is awarded alternately with the Special Prize for Mediation on the recommendation of the Federal Jury for Literature. The Special Prize is endowed with 40,000 Swiss francs. The Special Prize for Translation is awarded to an outstanding literary translator.
- ◆ Zuger Übersetzer-Stipendium: A scholarship of CHF 50'000 that is awarded every two years to translations of literary and culturally significant translations into the German language.

Country	What prizes and awards are available in your country to recognize excellence in the sector?
United Kingdom	<ul style="list-style-type: none">◆ The International Booker Prize (awarded annually to a single book translated into English and published in the UK/IE. Prize of £50,000 split equally between the author and translator) <p>The Society of Authors supports a number of translation prizes for translated works published in the UK:</p> <ul style="list-style-type: none">◆ The Saif Ghobash Banipal Prize (Arabic)◆ The John Florio Prize (Italian)◆ The Goethe-Institut Award for New Translation from German (run in partnership with Goethe-Institut)◆ The Schlegel-Tieck Prize (German)◆ The Scott Moncrieff Prize (French)◆ The Bernard Shaw Prize (Swedish)◆ The Premio Valle Inclán (Spanish)◆ The TA First Translation Prize (for a debut literary translation into English published in the UK)◆ The TLS-Risa Domb/Porjes Prize (Hebrew)◆ The Vondel Prize (Dutch) <ul style="list-style-type: none">◆ The Oxford-Weidenfeld Prize is an annual prize for book-length literary translations into English from any living European language, to honour the craft of translation and recognise its cultural importance, with a prize of £2000◆ CWA International Dagger is given by the Crime Writers' Association for the best translated crime novel of the year

Annex

VI

Overview of the book and translated literature market across Europe

This annex comprises an overview of the book and translated literature market in various countries across Europe.

For each country, a general overview of the book market is provided with three key figures (where available): the number of book titles published, the number of books sold, and the total value of book sales, in a given year. The size of the translation sector is then indicated by the percentage either of all books published, or of the total sales, which were made up by translated literature. Where available, the top 10 source languages in each

country are provided. This is given as a percentage of all translated titles published, as a percentage of translated literature sales, or with the total number of titles published in each language.

This information was collected through an informal survey carried out among the OMC group members. The purpose is therefore not to offer a robust set of data, but to give a rough outline of the situation in each country. The lack of consistency in the figures used is because there is no robust, standardized system of data collection on the circulation of books in Europe.

Country 2020 Population data, Eurostat ⁽¹⁰⁸⁾	Number of book titles published Number of books sold (and value of sales)	Size of translation market	Top 10 source languages for translated titles
AUSTRIA (8.90MN)	1 510 new publications by publishers ^a (532 titles AT-authored titles published by DE & CH publishers) N/A	No data available, but very low percentage.	No data available.
BELGIUM (FLANDERS) (6.63MN)	17 060 ^e (of which 9 887 in literary/cultural segment) 13.30mn copies sold ^b (€189.5mn) ^b	In 2016, books by Flemish authors represented 37% of total turnover in the Flemish book market. ⁽¹⁰⁹⁾	No data available.
BELGIUM (WALLONIA-BRUSSELS) (4.86MN)	No data for books published (French-language print publishing sales : €140.99mn) ^b	No data available.	No data available.
CROATIA (4.06MN)	4 659 book titles published (all genres and publications) ^a No data on copies sold (2020: €10.5-10.7mn (20-30% decline compared to 2019))	Approximately 35% of market is translated literature	No reliable data available as it is not automatically collected. Estimated top 10: English, French, German, Italian, Spanish, Polish, Portuguese, Dutch, Slovenian, Hungarian.
DENMARK (5.82MN)	8 581 book titles published ^c No data available for copies sold (€230mn turnover of Danish publishers, all genres) ^c	48% of printed fiction, 25% of printed non-fiction (average 36.5%)	2018 total: 1 617, of which : English (858), Swedish (226), French (142), German (126), Norwegian (87), Other languages (232)

⁽¹⁰⁸⁾ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjan&lang=en

⁽¹⁰⁹⁾ Other data provided: The turnover share of literary-cultural titles among non-Flemish authors is at 59%.

The number of books in a foreign language (non-translated NOT including French) sold in 2019 was 1.33mn copies (10.1 %) a 2020 stats - b 2019 stats - c 2018 stats - d 2017 stats - e 2016 stats - If not labelled, assume statistics are for 2019.

Country 2020 Population data, Eurostat ⁽¹⁰⁸⁾	Number of book titles published Number of books sold (and value of sales)	Size of translation market	Top 10 source languages for translated titles
ESTONIA (1.33MN)	3 078 book titles published ^b N/A	45% translated books	English, German, Swedish, Russian, French, Norwegian, Finnish, Italian, Spanish
FINLAND (5.53MN)	8 987 ^c (printed books) 17.52mn copies sold (print + digital) ^c (€243.1mn) ^c	20.1% of printed titles were translated	English (988), Swedish (236), German (91), French (84), Italian (57), Norwegian (55), Danish (22), Russian (20), Spanish (17), others n/a ^c
FRANCE (67.1MN)	Approx. 70,000 new titles each year Approx. 400mn books sold each year in all formats (€4 billion)	18% of new titles each year are translated	(As percentage of translated output) English (58%), Japanese incl manga (14%), German (5%), Italian (5%), Spanish (3%), Scandinavian languages (3%), Russian (1%), Flemish (1%), Chinese (0.5%), Portuguese (0.5%)
GERMANY (83.17MN)	78 746 book titles published Est. 682mn copies sold ^b (€9.29bn)	28.9% of literature book market or 13% of all-genre published books	English (61.3%), French (10.7%), Japanese (10.4%), Italian (2.5%), Norwegian (2.1%), Swedish (2%), Dutch (2%), Spanish (1.5%), Russian (0.8%), Danish (0.7%), Polish (0.6%)
GREECE (10.71MN)	4 602 book titles published ^b Figures for sales not available	25% of books published in 2019 are translated	English (595), French (137), Italian (105), German (67), Spanish (53), Swedish (23), Russian (20), Norwegian (14), Portuguese (6), Romanian (4)
ICELAND (364 100)	1 013 total titles (general / marketed publications) Est. 1.5-2mn copies (print + digital) (Est. €32-35mn)	37% of printed book titles were translated	Top 8: English (239), Swedish (41), French (26), Norwegian (11), Danish (8), Spanish (7), German (5), Finnish (3)
IRELAND (4.96MN)	No data for number of new books published No data for number of copies sold (Sales for adult non-fiction, children's and young adult, and adult fiction: €19.35mn)	6.07% of books were translated titles (value: €1.174mn)	Source languages for translations into English: German (963), French (916), Italian (380), Russian (320), Spanish (260), Swedish (227), Japanese (147), Norwegian (120), Dutch (115)
ITALY (59.64MN)	73 745 total book titles published (23 211 fiction, 7 858 Children/YA, 20 199 non-fiction, 8 217 practical non-fiction, 14 266 professional non-fiction) 31.4mn copies of adult fiction, 21.1mn copies of Children and Young Adult fiction sold (total fiction: 52.5mn copies sold) (All genres, at cover price: €3.037bn)	Of 73 745 titles published in 2019, 13.3% were translated from other languages	English (58.5%), French (16%), Spain (8.6%), Slavic languages (4.2%), Other languages (11.2%)
LATVIA (1.91MN)	2 100 total new titles and reprints No figures (no regular collection of figures by neutral organization) (approx. €20mn)	28% of new titles and 36% of copies were translations (for all books). 47% from all fiction	English (140), Russian (74), German (26), Swedish (26), French (12), Finnish (11), Norwegian (100), Estonian, Italian, Lithuanian (9 each) (figures for adult literary fiction only)

Country 2020 Population data, Eurostat ⁽¹⁰⁸⁾	Number of book titles published Number of books sold (and value of sales)	Size of translation market	Top 10 source languages for translated titles
NETHERLANDS (17.41MN)	9 600 new printed book titles 40mn books sold (all formats) (€563mn)	40% of book titles were translated	English, German, French, Italian, Swedish, Spanish, Norwegian, Russian, Danish, Others
NORWAY (5.37MN)	3 600 new book titles (50% e-books) 20.2mn books sold (€566 047 445)	(Only data of NORLA support given)	No data provided.
POLAND (37.96MN)	36 138 (book production, # of titles) 93.1mn copies sold (€532mn)	19% ^b translated	English (4121), German (544), French (538), Italian (309), Japanese (215), Norwegian (140), Spanish (129), Russian (107), Swedish (102)
ROMANIA (19.32MN)	Approx. 26 134 ^b book titles published (according to ISBN codes requested by publishers) No units figure available (€151.96mn) ^b	65% translated (approx. for 2016-2017 years)	No official data for this; from estimation on recent best-selling titles: English, French, Italian, Spanish, German, Russian, Norwegian, Swedish, Finnish, Danish/Japanese
SLOVAKIA (5.46MN)	10 275 printed book titles published 5.596mn copies sold (of which 5.508mn printed books, 85 676 digital format, 2 362 audio format)	22% of printed book titles were translated from other languages	English (1422), German (225), French (115), Czech (91), Italian (83), Polish (65), Russian (65), Swedish (65), Hungarian (40), Norwegian (32)
SLOVENIA (2.095MN)	5 504 printed book titles published No units figure available (€63mn)	30% of printed titles were translated	English (340), German (56), South Slavic languages (42), French (41), Spanish and Portuguese (35), Italian (30), Spanish (19), Russian (11), Czech and Slovak (8), Polish (7)
SPAIN (47.33MN)	90 869 book titles published ^b (ISBN codes requested by publishers), of which 68 175 printed books and 22 694 e-books No figure available (Gross turnover of literature book market: €2.42bn; Net turnover: €2.22bn)	14.7% of total market is made up of translated literature. Total number of book translated in 2019: 13 211	English (48.3%), Spanish [into e.g. Catalan, Basque, etc.] (13%), French (12%), Japanese (7.1%), Italian (5.5%), Germany (4.2%), Catalan (3%), Portuguese (1%), Swedish (0.8%), Latin (0.6%)
SWEDEN (10.33MN)	13 058 new printed book titles 51.82mn books sold (all formats, incl. digital streaming; 26.9mn printed books sold) (€415mn, inclusive of audio and e-books)	19% of printed titles were translated	English (1649), French (138), German (127), Norwegian (125), Danish (106), Finnish (58), Italian (36), Russian (21), Spanish (19), Dutch (14)
UNITED KINGDOM (67.03MN)	202 000 book titles published 650mn printed books sold (home and export) (Total publishing income: £6.3bn (~€7-7.2bn), of which books: £3.7bn (~€4-4.1bn))	Translated literature made up 5.63% of market by sales	(By sales) French, Norwegian, Swedish, Japanese, German, Italian, Russian, Spanish, Polish, Portuguese

Annex

VII

Funding opportunities for literary translation across Europe

This annex comprises a list of various organisations which provide financial support for literary translation, either through grants to publishers, or by direct support to translators or writers' grants. Other support, such as support to book production and promotion (e.g., travel grants) are also listed.

The institution or organisation which provides the funding opportunity/opportunities is listed in the first column. In the second column, the name of the opportunity is provided, along with the following information (when available): the budget, number of applications received (and the number granted), the eligible costs, the number of calls for applications each year, other support offered by the institution, and

whether the grant supports outbound translation (i.e., from the country's language into foreign language) and/or inbound translation (i.e., the translation of foreign language titles into the country's language/s).

This information was collected through an informal survey carried out among the OMC group members in 2020 and early 2021. The purpose is therefore not to offer an exhaustive list, but to give some key examples and provide an overview of the offerings in each country.

Additional information can also be found at: <http://www.albusnet.eu/translation-grants/>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Creative Europe	
<p>(EU) CREATIVE EUROPE PROGRAMME</p> <p>Creative Europe is the main EU programme in support of the culture and creative sectors</p>	<p>Creative Europe Support to literary translation</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: € 3.7 millions in 2019 (68 grants to projects for the translation and promotion of 526 books)</p> <p>NUMBER OF CALLS: once per year</p> <p>→ Grants cover all translation, publication and promotion costs of projects presented by publishers with 50 or 60% co-financing. Each project must contain at least 3 books (in 2019) to be translated in and to languages spoken in the 40+ countries participating in the Programme.</p>
Austria (population: 8.90mn)	
<p>(AT) FEDERAL MINISTRY FOR ARTS, CULTURE, THE CIVIL SERVICE AND SPORT</p>	<p>Verlagsförderung</p> <p>a special support programme for Austrian publishers, which may also be used for translations of foreign literature, but no specific or additional support for translations available.</p> <p>BUDGET: €2 634 115 awarded in 2019, plus €198 300 for individual book projects (to Austrian publishers not eligible for "Verlagsförderung")</p> <p>NUMBER OF CALLS: Two calls, usually in January and May</p> <p>→ This grant includes inbound translation.</p>
<p>(AT) FEDERAL MINISTRY FOR ARTS, CULTURE, THE CIVIL SERVICE AND SPORT</p>	<p>Übersetzungsförderungsprogramm / Übersetzungskostenzuschüsse</p> <p>Part-financing of translations of Austrian literature in foreign publishing houses.</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: €145 280,00 granted in 2019 (64 grants, ca. €1 000-€6 000)</p> <p>NUMBER OF CALLS: No calls, can be applied for anytime</p> <p>→ This grant is for outbound translation.</p>

Name of funding institution

(AT) FEDERAL MINISTRY
FOR ARTS, CULTURE, THE CIVIL
SERVICE AND SPORT

Name and details of funding opportunity

Support for translators

project grants, travel grants, support for investments (Austrian translator); residencies for translators of Austrian literature

BUDGET AND NUMBER OF GRANTS (PROJECT GRANTS): €17 900 in 2019 (13 grants)

Project grants support translators in their work, given in connection with a translation project, usually €1 300.

BUDGET AND NUMBER OF GRANTS (TRAVEL GRANTS): €6 780 (6 grants)

Travel grants cover costs of travel in connection with a translation project.

NUMBER OF CALLS: Applications received any time

→ Project grants are for inbound translation, and travel grants are for both inbound and outbound translation.

(AT) CITY OF VIENNA CULTURE
DEPARTMENT

Grants for translators of fiction and non-fiction into German

- ◆ project grants
- ◆ travel grants

BUDGET: Total of grants awarded in 2019: €15 415. Grants given by a jury, amount depends on project.

NUMBER OF CALLS: 2 per year (30 April, 30 September)

Belgium (Flanders) (population : 6.63mn)

(BE F) FLANDERS LITERATURE

is part of Literatuur Vlaanderen, an autonomous government institution.

Translation grants and Travel grants

BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €323 381

(Translation grants = €298 250, Travel grants = €25 131)

Translation grants: 173 applications, 143 approved

Travel grants: 91 applications, 78 approved

ELIGIBILITY OF COSTS: Financial assistance for foreign-language publishers, to cover a percentage of the translator's fee and also a percentage of the production costs for illustrated books and poetry (for more info see website). Flanders Literature may also partially compensate the promotion costs. The maximum amount of a translation grant is €8 000. Flanders Literature assesses the translator's fee as stated in the contract and compares it to the customary rates for translation in the country in question, in order to encourage fair remuneration.

NUMBER OF CALLS: Applications accepted on rolling basis. Translation grants applications must be submitted at least 3 months before book goes to print, and travel grants applications must be submitted at least 6 weeks before event takes place.

OTHER SUPPORT: Several times a year the Flanders Literature team organizes a publishers tour. A publishers tour brings ten foreign editors and publishers of excellent reputation to Flanders for a five-day stay. They are introduced in person to Flemish authors, to their publishers and to literary organizations in Flanders.

→ This grant is for outbound translation only; the following grants are available for inbound translation:

- ◆ Project grants for translators from another language into Dutch. To qualify, you must have at least two literary translations in book form with a professional publisher to your name.
- ◆ Stimulus grants for translators from another language into Dutch. To qualify for a stimulus grant, you must have already published a first literary translation in book form, in a cultural-literary journal and/or in a collection. Translations of theatre texts not published in book form are also eligible.

(BE F) FLANDERS LITERATURE

Grants for sample translations

BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €9 000, 28 applications, 12 approved

NUMBER OF CALLS: two calls per year. In 2021, 15 March and 15 September.

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Belgium (Wallonia-Brussels) (population : 4.86mn)	
<p>(BE W-B) DIRECTION DES LETTRES – MINISTÈRE DE LA FÉDÉRATION WALLONIE-BRUXELLES</p>	<p>Direction des Lettres Translation Grant</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: €113 000 €43 000 for the residency of literary translators in Seneffe €70 000 for translation grants Number of grants awarded: 41</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Foreign publishers can apply for financial assistance to cover 75% of the translation costs as long as it concerns the translation of French-speaking Belgian authors. Concerning classical authors, the financial assistance will be up to 50% of the translation costs. Grants are limited to the actual costs of translation, taking into account current translation rates in the country in question. Editorial costs and printing costs are not subsidized.</p> <p>Note: concerning the translation of classical texts and authors, the financial assistance will be up to 50% of the translation costs. Criteria can be found here.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year (2022)</p> <p>OTHER SUPPORT: Support is also available for residencies, and partnerships with French university departments. Everything else coordinated by WBI (Wallonie-Bruxelles International)</p> <p>→ This grant is for outbound translation. The general service of Letters and Books of the Ministry supports publishers for all types of needs related to publishing activities: cash flow, investment, production, etc. This can also include translation costs for import.</p>
<p>PASSA PORTA (SUPPORTED BY THE MINISTRY)</p>	<p>Passa Porta runs a call for applications for literary translations, and in 2020, provided 20 translation grants of €1 500, primarily (but not exclusively) for translation projects of French-speaking Belgian works (outbound translation).</p>
Croatia (population : 4.06mn)	
<p>(HR) MINISTRY OF CULTURE AND MEDIA OF THE REPUBLIC OF CROATIA</p>	<p>Grants for translations from Croatian into any target language</p> <p>TOTAL BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: Total budget for publishing grants in 2019 (incl. domestic and translated titles and all eligible costs): €1 063 576 Budget for promotion (mobility grants for writers, translators and agents, separate to publishing grants budget): €47 000 Export translation grants budget: €150 000 (of which €121 210 spent) 77 applications for export translation grants received in 2020, of which 73 received grants for 19 countries / languages</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: These grants are available for translations from Croatian into any target language, and cover translators' fees, occasionally authors' fees, and also partially cover publishing costs.</p> <p>NUMBER OF CALLS: In order to encourage foreign publishers to apply, and to empower translators, the call is open year-round, with applications received continuously and evaluations undertaken on a quarterly basis.</p> <p>OTHER SUPPORT: Residencies for authors and translators, fellowships, support for promotional activities (mainly travel grants for book fairs and festivals), workshops, and showcasing for theatre scouts</p> <p>→ The grant mentioned above is for outbound translation. There is a single call for a number of grant schemes in Croatia, which is published on an annual basis (for the following year). Publishers can apply for book publishing support with a selection of titles from their publishing plan, which may include both titles in Croatian and translated titles (inbound translation). This grant is not limited to translation costs only but can include all the eligible costs listed in the instructions for applicants.</p>

Name of funding institution

(HR) LOCAL AUTHORITIES
(CITIES OF ZAGREB, RIJEKA,
COUNTIES, MUNICIPALITIES)

Name and details of funding opportunity

A number of calls are run by local authorities in Croatia, with conditions for submission, budgets and cost eligibility varying.

Denmark (population : 5.82mn)

(DK) THE DANISH ARTS COUNCIL
(UNDER THE MINISTRY OF CULTURE)

Danish Arts Council Grants

The Danish Arts Council has two grants committees: Project Committee for projects, and Grants Committee for writers' grants (not for a specific work) of all genres, including translators.

TOTAL BUDGET AND APPROX. NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS GIVEN:

The Project Committee has a budget of ca. €2.2mn per year. The translators' share of its budget is hard to estimate and varies. €265 000 was given in support to publishers for translation fees in 2019 (€172 000 in 2020), of which support for translations from Danish accounted for €95 000 (€68 000 in 2020) and support for translations into Danish accounted for €170 000 (€104 000 in 2020). The Committee also provides funds for other programmes, for which specific amounts are not available.

The Grants Committee has a budget of ca. €4mn per year. For this committee, the share of the budget for translators is approx. 10% of the €4mn. The Grants Committee receives approx. 1 000 applications per year, of which approx. 10% are from translators. €480 000 in work grants were given to translators in 2019, with 43% of applications received being granted. Of this €480 000, €96 000 went to translators from Danish, i.e., for titles to be published abroad, and €384 000 went to translators into Danish.

ELIGIBILITY OF COSTS:

The Project Committee gives out support for travel grants and mentorship programmes for translators, as well as support to publishers for translators' fees. There are special grants for translation of Danish books into Nordic languages. For production costs, the Project Committee seldom gives more than 20-30% of the cost of the translation fee (typically between €1 000 and €3 000). No other production support is given for translated books, but as the Grants Committee gives out work grants for translators as well, some of the fees might be covered through this channel. The Project Committee's grants for translators' fees are given on the basis of the quality, relevance, and rarity of the proposed work, as well as the translator's experience and/or the quality of the translator's work (a sample translation is required).

The Grants Committee give work grants directly to translators, not as a fee for an individual translation, but as artistic support in the same way writers get a grant to write. Work grants are typically between €7 000 and €13 000.

NUMBER OF CALLS: 1 call per year for work grants (1 Feb), 2 calls per year for project grants (15 Feb, 15 Aug).

OTHER SUPPORT: From the unplaceable collective funds of ca. €270 000 per year, ca. 12% is issued as work grants for translators (typically €1000-€2500 each).

→ Work grants and support for translations are given to both translators and translation to and from Danish (inbound and outbound translation), on similar terms (see above). For translations of Nordic languages into Danish, publishers must apply to the Arts Council of the respective Nordic country.

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Estonia (population : 1.33mn)	
<p>(EE) CULTURAL ENDOWMENT OF ESTONIA (EESTI KULTUURKAPITAL)</p>	<p>Traducta for translation/translators and for publishers</p> <p>Traducta offers grants to translators and to foreign publishers translating Estonian literature for publication outside Estonia.</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: Total budget in 2020: €185 000, with 95 grants approved.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS:</p> <p>Traducta for translation – As a rule, only translations of an entire literary work are eligible, but a translation of an excerpt may also be supported</p> <p>Traducta for publishers – Grants are awarded for the publication of translations of literary fiction, poetry and illustrated children’s books. Usually no more than €2 000 for publishing support is awarded.</p> <p>NUMBER OF CALLS: Four calls per year – 20 February, 20 May, 20 August, and 20 November</p> <p>OTHER SUPPORT: Residency/ fellowship support from Estonian Literature Centre</p> <p>→ This grant is for outbound translation. As regards inbound translation, The Cultural Endowment of Estonia’s Literature sub-endowment offers special programmes for the translation into Estonian of philosophy books (through the Open Estonia Book programme, whose 2020 budget was €200 000), and classic literature (through the Hieronymus programme, whose 2020 budget was €70 000).</p>
Finland (population : 5.53mn)	
<p>(FI) FILI – FINNISH LITERATURE EXCHANGE</p> <p>(NGO, but funding for the grants comes from the ministry of culture & funding for the Nordic translations from the Nordic Council of Ministers)</p>	<p>Translation and printing grants for foreign publishers</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: Annual grant budget around €660 000</p> <p>Translation & printing grants for foreign publishers (2019): €613 000, with 343 applications, 282 approved</p> <p>Promotional grants (2019): €20 000, with 35 applications, 29 approved</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Translation grants cover max 70 % of the translation costs (this is under discussion, though). No maximum for the grants. The funding (public money) can never cover 100% of the costs. Promotional grant covers the travel costs & part of the accommodation costs (for online events we ask for budget).</p> <p>NUMBER OF CALLS: Three application rounds per year for foreign publishers (DL 1 Feb, 1 May, 1 Oct). Sample translation grants & promotional grants accepted on rolling basis.</p> <p>OTHER SUPPORT: Programmes for translators include an annual translator-in-residence programme, different seminars, mentorship programme, annual fellowship programme. There is also a fellowship programme for foreign publishers (“Editors’ Week”), 3-4 per year (none during the pandemic), attendance by invitation only, no applications.</p> <p>→ The grant above is for outbound translation only. FILI has a grant programme for Finnish publishers (inbound translation) as well: two deadlines (1 May, 1 Oct) per year. For fiction & non-fiction. Same conditions as for foreign publishers. Total budget of €146 700 in 2019. 44% of applications received funding.</p> <p>Publishers can also apply for translation grants from private foundations and local country institutions (Goethe-Institut, Italian Culture Institute, etc.)</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
France (population : 67.1 mn)	
<p>(FR) CENTRE NATIONAL DU LIVRE</p>	<p>Translation grants</p> <p>BUDGET: (in 2020) €1.84m including €1.270m for translating foreign literature into French and €562 000 for translating French into foreign languages</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: The eligible cost is the amount of the translation, the proposed grants are 40% or 60% of this amount.</p> <p>The grant is paid in two instalments for translation into French (50% on receipt of the grant and 50% on publication of the work); and in one instalment for translation from French (when the work is published).</p> <p>NUMBER OF CALLS: 3 submissions per year and 3 committee sessions. Applications are made on the CNL portal.</p> <p>→ These grants are available to publishers for both outbound and inbound translations.</p>
<p>(FR) CENTRE NATIONAL DU LIVRE</p>	<p>Residence grants for foreign translators</p> <p>TOTAL BUDGET: €118 000</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: The residence grant is €2 000 per month, for a stay of 1 to 3 months. The grant is paid to the translator just before his/her arrival in France.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 3 submissions per year and 3 committee sessions. Applications are made on the CNL portal.</p> <p>→ This grant is for foreign translators translating from French into other languages, and thus encourages outbound translation.</p>
<p>(FR) CENTRE NATIONAL DU LIVRE</p>	<p>Residence grants for translators into French</p> <p>TOTAL BUDGET: €160 000</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: The residence grant is €5 000 or €8 000</p> <p>Grant is paid to the translator in two instalments (50% on receipt of the grant and 50% on publication of the work)</p> <p>NUMBER OF CALLS: 3 submissions per year and 3 committee sessions. Applications are made on the CNL portal.</p> <p>→ This grant is for translators into French, and thus encourages inbound translation.</p>
<p>(FR) INSTITUT FRANÇAIS</p> <p>is the government agency of the Ministry of Culture and the Ministry of Europe and Foreign Affairs for France's external cultural action</p>	<p>Translation grants (part of Publishers Assistance Programme) for the translation of works written in French into foreign languages</p> <p>TOTAL BUDGET: €172 000 given in 2019 across Europe; €428 000 given for worldwide projects</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Translation costs covered by French Institutes and/or French cultural services abroad (percentages vary depending on their financial means).</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year</p> <p>→ This fund is for outbound translation only.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
(FR) INSTITUT FRANÇAIS	<p>Grants for the purchase of French rights by foreign publishers (part of Publishers Assistance Programme)</p> <p>TOTAL BUDGET: €226 000 given in 2019 across Europe; €440 000 given for worldwide projects</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: The grant covers the amount of the advance payment requested by the French publisher out of the total amount of the rights assignment. L'Institut français in Paris pays the grant directly to the French publisher concerned.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year</p> <p>→ This grant is to encourage outbound translation.</p>
(FR) INSTITUT FRANÇAIS	<p>« Livres des deux rives »</p> <p>temporary scheme, 2021-2022, publishers assistance scheme (target countries: Algeria, Morocco, Tunisia)</p> <p>TOTAL BUDGET: €80 000 for 4 countries</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Funding covers all or part of the translation costs; all or part of the amount of the transfer of rights; and all or part of printing, manufacturing and delivery costs. The grant cannot exceed 50% of the total amount of the project and may cover several posts. The grant is paid in two instalments (70% when obtaining the grant, 30% upon publication).</p> <p>NUMBER OF CALLS: 4 calls for the entire project (2021-2022)</p> <p>→ This grant is for outbound translation.</p>
(FR) INSTITUT FRANÇAIS	<p>Other support offered by the Institut Français</p> <p>Translator training and author/translator meetings (commissioned from the ATLAS association) + local training programmes organised by various French Institutes / French cultural services abroad.</p> <p>BUDGET : €100 000</p> <p>Upstream and downstream of direct funding</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Professional meetings between French and foreign publishers, triggering the transfer of rights : e.g. "Focus" programmes (invitations to foreign publishers to book events in France), professional meetings co-organised with the BIEF, invitations to French publishers to book fairs abroad Specific example: Focus Polar 2019 (professional meeting): approx. 20 participants (professionals from the book sector) from a dozen countries. BUDGET: €44 000 ◆ Promotion of translated works by inviting French authors abroad (and as an exception, foreign authors in France) BUDGET FOR SUPPORT OF LITERARY EVENTS AND INVITATIONS TO FOREIGN AUTHORS: €60 000
Germany (population : 83.17mn)	
(DE) GOETHE-INSTITUT (FUNDED BY THE FEDERAL GOVERNMENT / FOREIGN MINISTRY)	<p>Translation grants for foreign publishers / Translation of German literature</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €684 390, with 514 applications received and 317 approved in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: 50% - 70% of translation costs</p> <p>NUMBER OF CALLS: 4 per year (1 March, 1 June, 15 September, 1 December)</p> <p>→ This fund is for outbound translation only.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
<p>(DE) LITRIX.DE - ONLINE PORTAL AND TRANSLATION PROGRAMME, A PROJECT OF GOETHE-INSTITUT</p>	<p>Translation grants for publishers of the focus language</p> <p>for a choice of new publications from the German book market, selected by a jury of critics, and presented on litrix.de</p> <p>The focus languages so far have been: Arabic (2015-2018), Greek (2019-2021), Italian (2022-24)</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €70 000 for translation grants, and Litrix has an additional budget of €15 000-€20 000 for public events/presentations at book fairs. 22 subsidies given in 2019.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: 100 % of the translation costs (as a rule not more than €5 000), and up to 50% of licence costs</p> <p>→ This grant is for outbound translation only.</p>
<p>(DE) GERMAN PUBLISHERS AND BOOKSELLERS ASSOCIATION, IN COOPERATION WITH THE FRITZ THYSSEN FOUNDATION, THE FOREIGN OFFICE, AND VG WORT*</p> <p>* Collective management organization of authors and publishers</p>	<p>Geisteswissenschaften International</p> <p>Nonfiction Translators Prize – Translation funding programme for German works in the humanities and social sciences and supports innovative works by financing their translation into English.</p> <p>International jury of translators, authors and publishers</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: €550 000 for translation grants, with more than 50 subsidies given in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: The funding is intended to finance the cost of translation. The amount of funding is determined on a case-by-case basis and generally does not exceed €0.15 per word of the original German text.</p> <p>Funding will be offered for works in the humanities and social sciences that are already slated to be published in translation by a licensee publisher.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year (31 January and 31 July)</p> <p>→ This grant is for outbound translation only.</p>
<p>(DE) LITPROM</p> <p>(non-profit organization, based at the Frankfurt Book Fair)</p> <p>Funded by the Foreign Ministry</p>	<p>Litprom Translation Grants</p> <p>for German (and Swiss) publishers, for literature from Africa, Asia, Latin America, the Arab world and Turkey</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €75 000, with 26 applications received and 20 subsidies given (77%) in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: 60%-90% of the translation costs</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year (1 April, 1 November)</p> <p>→ This grant is for inbound translation.</p>
<p>(DE) DEUTSCHER ÜBERSETZERFONDS</p> <p>(non-profit organization)</p> <p>Funded by the State Ministry for Culture and Media</p>	<p>Individual grants for translators with target language German</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €680 000 (2019), with 340 applications received and 151 approved (44%)</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Literary translators can apply for working grants, travel grants, mentoring grants - which do not replace any costs of the publishers.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 3 per year (15 January, 15 May, 15 September)</p> <p>→ This grant is for individual translators translating into German (inbound translation); the Radial-Stipendien was introduced in 2020 to provide individual grants for translators with source language German and German residence (i.e., outbound translation support). The programme has a budget of €248 000, with 111 applications received, of which 57 were approved (51%). There are 3 calls per year, with the following deadlines: 15 January, 15 May, 15 September.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
<p>(DE) TOLEDO-PROGRAMM</p> <p>(the international and digital department of Deutscher Übersetzerfonds, funded by federal government and private foundations)</p>	<p>Mobility grants for translators with source language or target language German</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €54 600, with 58 applications received and 24 approved (41%) in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Travel costs and working grant</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year</p> <p>→ For both inbound and outbound translation. Of the 24 grants approved in 2019, 19 were for international translators of German literature, and 5 were for translators translating into German</p>
<p>(DE) DEUTSCHER LITERATURFONDS</p> <p>Funded by the State Ministry for Culture and Media</p>	<p>Individual grants for translators with target language German</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: ca. €90 000, with 3 grants given in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: "We support qualified translations of outstanding works of international literature into German." Up to €3 000/month</p> <p>NUMBER OF CALLS: 3 per year (31 January, 31 May, 30 September)</p> <p>→ Only for translators with the target language of German (inbound translation)</p>
<p>(DE) LITERARISCHES COLLOQUIUM BERLIN: SCHRITTE-STIPENDIEN</p> <p>Funded by S. Fischer Stiftung</p>	<p>Residencies at LCB (Literarisches Colloquium Berlin) for translators with source language German from Middle and Eastern Europe</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €20 300, with 20 applications, of which 7 granted (35%) in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Individual grants, accommodation costs</p> <p>NUMBER OF CALLS: 1 per year (30 September)</p> <p>→ This is for outbound translation (supporting translators of German literature)</p>
<p>(DE) EUROPÄISCHES ÜBERSETZER-KOLLEGIUM STRAELEN</p>	<p>Residencies at EÜK for literary translators from all over the world</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: ca. €90 000, with 75 grants given in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Individual grants of €1 200/month</p> <p>NUMBER OF CALLS: open to applications at any time</p> <p>→ This grant is for translators working with German as both a source and target language (inbound and outbound translation).</p>
<p>(DE) EUROPÄISCHES ÜBERSETZER-KOLLEGIUM STRAELEN</p>	<p>Translator in Residence (TIR) programme at EÜK (for experienced translators)</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: ca. €20 000, with 4 grants given in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Individual grants for 3 months, accommodation at EÜK, in connection with representative tasks: "Translators working in different languages and specialising in different types of literary genres provide insight into their work through readings and series of lectures. Moreover, they offer practical exercises and workshops to schoolchildren and the public".</p> <p>NUMBER OF CALLS: No application</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
<p>(DE) GOETHE-INSTITUT</p> <p>in cooperation with Alfred Toepfer Stiftung F.V.S. and Kulturstiftung des Freistaates Sachsen</p>	<p>Residencies for translators of German literature at Gut Siggen and in Dresden-Hellerau</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €10 000, with 31 applications received and 6 grants (22.6%) approved in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Individual grants, accommodation, travel expenses</p> <p>NUMBER OF CALLS: 1 per year</p> <p>→ For outbound translation (translation of German literature)</p>
<p>(DE) STIFTUNG GENSCHAGEN</p>	<p>German-French-Polish Residency program, "Trilaterale Tandem-Residenz"</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: Budget not available. 16 grants given in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: 10 day-residency at Schloss Genshagen for tandems of author and translator in combinations with German, French or Polish. Individual grant + accommodation, travel expenses, daily allowance</p> <p>NUMBER OF CALLS: 1 per year</p>
<p>(DE) GRANTS OF SEVERAL (6 OUT OF 16) FEDERAL STATES OF GERMANY (BUNDESLAND)</p>	<p>Individual grants for translators living in the relevant State</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: ca. €90 000, with 16 grants given in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Individual grants for translators per state: Bayern offers 1 grant of €7 000; Berlin offers "Berliner Übersetzerwerkstatt" at LCB (offering a stipend, workshop, and mentoring), with a budget of €35.000; Hamburg offers 3 grants of €3 000; Schleswig-Holstein offers 1 grant of max. €6 000; Niedersachsen offers 1 grant of €7 800; and Baden-Württemberg (via "Freundeskreis") offers 10 grants of €2 500.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 1 per year</p> <p>→ Mainly for translators into German (inbound translation)</p>
<p>(DE) FREUNDESKREIS ZUR FÖRDERUNG LITERARISCHER UND WISSENSCHAFTLICHER ÜBERSETZUNGEN</p>	<p>"Perewest-Stipendium"</p> <p>Individual grant for translators of Slavic literature</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €4 000</p> <p>9 applications, 1 grant given in 2019</p> <p>NUMBER OF CALLS: 1 per year</p> <p>→ For translators of Slavic literature into German (inbound translation)</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Iceland (population : 364 100)	
<p>(IS) ICELANDIC LITERATURE CENTER an independent office, under the Ministry for Education, Science and Culture.</p>	<p>Grants for translation and promotion, and grants for authors (travel, sample translations, mentorships)</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: Total budget (2019): €561 630 Of which:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Translation from Icelandic: €144 300 (109 applications, 105 approved) 2. Grants for promotion (authors's travel): €244 000 (78 applications, 67 approved) 3. Grants for translators (residency grants, sample translations, reading reports): €15 500 (59 applications, 55 approved) <p>ELIGIBILITY OF COSTS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Covers part of translation costs, 40-70% of translation costs, max. €3 960 2. Covers travel cost only 3. Residential grants (Covers travel, accommodation, fee, fixed amount pr. week) No specific percentage, but a fixed amount per week (€200), individual assessments in relation to overall budget <p>NUMBER OF CALLS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2 per year (15 February, 15 September) 2. 3 per year (15 February, 15 May, 15 September) 3. 1 per year (15 October) <p>3 per year for residency grants (15 February, 15 September)</p> <p>OTHER SUPPORT: Publishers' exchange and fellowship programs, and literary festival support – total €1 000</p> <p>→ The above grant is for outbound translation only; translation grants are also available for national publishers for translation into Icelandic (inbound translation). 2019 budget: €138 600; 87 applications received, 54 approved.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Ireland (population : 4.96mn)	
<p>(IE) LITERATURE IRELAND Government-funded non-profit</p>	<p>1. Translation grants 2. Promotion support/special projects & author visits 3. Translators-in-residence</p> <p>TOTAL BUDGET AND NUMBER OF GRANTS :</p> <p>1. Translation grants budget €139 697 in 2019, with 89 grants awarded. The main languages supported in 2019 were Dutch, French, Spanish, and German, followed by a smaller number of titles in Estonian, Greek, Swedish, Croatian, Chinese, etc.</p> <p>2. Promotion support/author visits budget €29 873 in 2019, with €14 261 provided for outbound author travel. 14 outbound author visits were organised in 2019 in partnership with international hosts, e.g. festivals, embassies, and other institutions; or, at the direct initiative of Literature Ireland. 5 authors travelled outside of Europe, China, Egypt and Japan. In all cases Literature Ireland played an active role in the curation of the events.</p> <p>3. Translators-in-residence budget €9 395 in 2019, with 2 residencies awarded: one 4-month bursary to a Japanese translator; and one 3-week bursary to a French translator.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS :</p> <p>1. Translation grants are normally awarded to support translation costs only. Grants are awarded by the Board of Literature Ireland on a competitive basis, and generally range in value from €1,000 - €4,000. Decisions are taken based on the translation quality assessment of an independent expert reader, the difficulty of the work, strategic priority of the territory, genre, the track record of the publisher, and the number and quality of applications in a given grant round. There is no barrier to co-financed projects. In order for the grant to be paid, the publisher must provide proof of payment to the translator, acknowledge the support of Literature Ireland on the colophon page, and provide eight copies of the work free of charge.</p> <p>NUMBER OF CALLS: (for translation grant programme) 3 call in Spring, Autumn and Winter</p> <p>OTHER SUPPORT: Showcase opportunities are offered to Irish publishers who are eligible for travel grants and discounted exhibitor rates at the Frankfurt and London book fairs.</p> <p>→ The grant mainly supports outbound translation, but a small portion of the translation grant budget is awarded to inbound translations into Irish, e.g. Astérix, Tintin and various poetry collections.</p>
<p>(IE) CULTURE IRELAND (Dept. of Arts) Government Ministry</p>	<p>Grants for author visits and promotional trips (translation grant function is delegated to Literature Ireland)</p> <p>TOTAL BUDGET AND NUMBER OF GRANTS : €108 000 for author visits and promotional trips. Total of 44 author visits funded in 2019, with a further 7 grants given to publishers at book fairs and presentations at conferences.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Grants are awarded to support travel, accommodation and exhibition costs.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 3 calls in 2019 (Spring, Summer, Autumn)</p> <p>OTHER SUPPORT: Culture Ireland also supports programmes for writers at the Centre Culturel Irlandais in Paris and the Irish Arts Center New York.</p> <p>→ This grant is for outbound translation; support for inbound translation does not fall under Culture Ireland's remit.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
<p>(IE) CLÁR NA LEABHAR GAEILGE</p> <p>(Funded by the Dept. of the Gaeltacht through Foras Na Gaeilge)</p>	<p>Clár Na Leabhar Gaeilge Translation/Production grants for translations into Irish</p> <p>TOTAL BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: €76 763 granted for translations into Irish, with 18 grants awarded as publication grants in support of inbound translations.</p> <p>Source languages, in order of award value: French, German, Italian, Spanish, English</p> <p>→ This grant supports the translation of works into Irish (inbound translation).</p>
<p>(IE) ARTS COUNCIL</p>	<p>Grants for Irish publishing houses primarily publishing translations</p> <p>TOTAL BUDGET: €54 000</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: The grants cover both production and translation costs. Irish language publishing houses receive the majority of their funding from Clár na Leabhar Gaeilge. Arts Council funding is awarded to publishers whose activity supports the Council's strategic objectives for a broad ecology of works in the Irish language. Co-funding from other sources is allowed.</p> <p>NUMBER OF CALLS: Arts Council grant calls vary depending on the funding programme.</p> <p>OTHER SUPPORT: Arts Council awards funding for an annual Irish language, multidisciplinary festival, which always includes a translation element in its performances, e.g. performances of translated songs by Bob Dylan and Bruce Springsteen.</p> <p>→ This grant is for inbound translation.</p>
<p>Latvia (population: 1.91mn)</p>	
<p>(LV) LATVIAN LITERATURE PLATFORM</p> <p>(International Writers' and Translators' house)</p>	<p>Translator and publisher grants for export</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €116 790 for translator and publisher grants. Supported 27 translator applications, and 29 publisher applications in 22 languages</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Translators apply to cover the full cost of translating a work from Latvian literature into any other language; Publishers apply to cover technical costs of the book up to €3 000</p> <p>NUMBER OF CALLS: 4 per year (1-29 March for publishers, 1-29 April for translators, 8-29 May for publishers, 1-8 August for translators and publishers)</p> <p>OTHER SUPPORT: Occasionally, publishers' visits are organized to introduce foreign publishers to LV market and books</p> <p>→ This grant is for outbound translation only.</p>
<p>(LV) LATVIAN STATE CULTURE ENDOWMENT</p>	<p>In rare cases when resources of Latvian Literature are exhausted, some translators from LV can apply also in the regular LSCE calls</p> <p>(Funding unavailable in 2020 and 2021, until epidemiological situation improves)</p> <p>BUDGET: In 2019, €46 646 went to projects related to translations, from the total of €446 137 spent on literary projects</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Publishers may apply for co-financing of publication costs; translators may apply for translation grants if the publisher has obtained the translation rights or reserved an option to publish translation.</p> <p>The applications are submitted as part of regular application rounds</p> <p>CALLS PER YEAR: 3 (end of January, April, and August)</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Netherlands (population : 17.41mn)	
<p>(NL) NEDERLANDS LETTERENFONDS</p> <p>(Dutch Foundation for Literature) are responsible for all actions listed below.</p> <p>Total budget for the Dutch Foundation for Literature : €11 000 000</p>	<p>Translation grants for foreign publishers</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €938 401 awarded in 2019, with 314 applications of which 301 were awarded grants</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Grants available to professional foreign publishers (70% of translation costs) for the publication in translation of a Dutch work of fiction, non-fiction or poetry, a graphic novel or children's book. Rights, quality of and fee for translator, etc., have to be correctly managed.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 7 (24 January, 15 March, 8 May, 21 June, 22 August, 11 October and 29 November)</p> <p>→ This grant is for outbound translation.</p>
	<p>Travel grants for Dutch- and Frisian-language authors</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF GRANTS: €62 358 awarded in 2019, to 97 grantees</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Subsidies to cover travel expenses incurred by Dutch- or Frisian-language authors who participate in literary programmes, public events or other activities aimed at promoting their work in translation in other countries. Literary publishers, festivals, literary organizations and universities outside the Netherlands can apply for such subsidies.</p> <p>NUMBER OF CALLS: Continuous</p> <p>→ This grant supports outbound translation promotion.</p>
	<p>Vertalershuis Amsterdam – Amsterdam Translator House</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €60 532 awarded for 56 residencies from 56 applications</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Amsterdam Translator House provides residencies of two weeks to two months for translators of Dutch Literature (all genres), with a current contract for a specific project/book. The house has five rooms (plus a library etc). Translators can apply for a grant to help finance their stay and a contribution towards their travel costs.</p> <p>NUMBER OF CALLS: Continuous</p> <p>→ This grant supports the translation of books from Dutch (outbound translation).</p>
	<p>Grants for literary translations into Dutch</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €1 550 840 awarded to 212 grantees from 254 applications</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Literary translators into Dutch can apply for a project subsidy for one or more new books to be translated. The applicant must have made at least one independent literary translation (in accordance with Model Contract Literaire Uitgeversgroep/Auteursbond). This must not be older than four years at the time of application. In addition, the translation debut must be translated from the same language as the source text for which a project grant is requested. A duo translation is allowed provided that the project applied for is translated by the same duo as the literary debut translation.</p> <p>If the translator has already published several literary translations, these last three requirements do not apply. One can apply for both fiction and non-fiction. For the new book to be translated, the applicant must conclude a contract with a publisher as described in the regulation that contains at least the conditions of the Model Contract of the Literaire Uitgeversgroep and the Authors' Union.</p> <p>NUMBER OF CALLS: Applications are received on a rolling basis. Those received before 15 December are decided upon end-March; those received before 15 April are decided upon end-July; those received before 15 August are decided upon end-November.</p> <p>→ This grant is for inbound translation support.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
	<p>Grants for Dutch publishers for the publication / translation of forgotten classics</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: 16 applications of which 14 have been awarded for a total of €59 073.</p> <p>Subsidies for (inter)national literary festivals in the Netherlands</p> <p>Either incidental, for a period of two years or a period of four years.</p> <p>BUDGET: In 2020, a total of €5 880 000 has been awarded to 9 (inter)national festivals for 2021-2024, plus €890 000 to 8 festivals for 2021-2022, plus €420 064 to 31 regional or national literary events (there were 51 applications).</p> <p>Other support for translated literature</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Amsterdam Writers Residency. Budget and number of grants: 7 foreign writers in residence were supported in 2019, with a total of €8 750 ◆ Subsidies for literary magazines in the Netherlands (of which some publish translations very regularly and one is dedicated to essays on literary translation: Filter). In 2020 a total of €720 000 has been awarded to 12 literary magazines for the years 2021-2024. ◆ Brochures and publications on Dutch literature (specific genres) ◆ Fellowships for foreign publishers and Visitor's programme ◆ Large scale campaigns abroad (in one country or language). In Fall 2019 the Dutch Foundation for Literature launched the campaign New Dutch Writing in the UK and Ireland (ongoing /extended due to Covid-19).
Norway (population : 5.37mn)	
<p>(NO) NORLA</p> <p>(Norwegian Literature Abroad)</p> <p>(Financed by the Norwegian Ministry of Culture)</p>	<p>NORLA Translation Subsidies for Foreign Publishers</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS:</p> <p>In 2019, translation support for 572 books into 47 languages was granted; 404 fiction titles, 168 non-fiction books and 136 books for children and young people.</p> <p>German is the largest language, measured by NORLA's statistics for 2019, and received 65 books support for release in 2020, which is well above the level from 2017 and all years back.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: NORLA's translation subsidies are intended to encourage foreign publishers to release titles by Norwegian and Sami fiction and non-fiction authors.</p> <p>Translation subsidies are only available to cover the cost of translating a work by a Norwegian author, and applications must be submitted by the foreign publisher prior to publication. Two expert committees consider all applications, and applicants are contacted as soon as their applications have been reviewed.</p> <p>→ This grant supports outbound translation of Norwegian literature.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Poland (population : 37.96mn)	
(PO) THE POLISH BOOK INSTITUTE	<p>Support for translation grants and author visits</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: Total budget for grants in 2019: €372 271 (442 applications, 161 grants given in 2019) 30 author visit applications, 12 granted in 2019</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Covers translation, publication, and rights acquisition, and covers up to 60% of all eligible costs.</p> <p>OTHER SUPPORT: Sample Translations ©POLAND is a grant for translators of Polish literature, and aims to promote Polish literature abroad by encouraging translators to present Polish books to foreign publishers. The Translators' Collegium maintains contact with translators of Polish literature, and each year hosts a group of translators in Cracow and Warsaw, providing the proper conditions for peaceful work on translations, library searches, and meetings with authors and experts.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year</p>
Romania (population : 19.32mn)	
<p>(RO) ROMANIAN CULTURAL INSTITUTE (government)</p>	<p>Translation and Publication Support Programme</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €711 058 awarded (147 applications from foreign publishing houses, 100 grants given)</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: 100% of translation expenditure (max. €17 000) + 50% of the publication costs (max. €3 000)</p> <p>NUMBER OF CALLS: 1 call (launched in November 2019, extended through July 2020)</p> <p>→ This grant supports the outbound translation of Romanian literature.</p>
Slovakia (population : 5.46mn)	
<p>(SK) CENTRE FOR INFORMATION ON LITERATURE (CIL) (Public organisation under the Slovakian Ministry of Culture)</p>	<p>SLOLIA Grant for publishing of Slovak literature in translation</p> <p>BUDGET: €178 610</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Funding covers translation expenses, author's fees and, in reasonable cases, part of the printing costs.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 4 (31/1, 30/4, 31/7, 31/10)</p> <p>→ This grant is for outbound translation; no funding for foreign books translated into Slovak is provided in CIL, but there is another way of funding these books, provided by Fond na podporu umenia and Fond na podporu narodnostnych mensin.</p>
<p>(SK) CENTRE FOR INFORMATION ON LITERATURE (CIL) (Public organisation under the Slovakian Ministry of Culture)</p>	<p>Sample Translation Grant for the translation of Slovak literature into German</p> <p>BUDGET: €6 260</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Funding covers translation expenses.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 1 (5/9)</p> <p>→ This grant is for outbound translation.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
(SK) OTHER SUPPORT AVAILABLE	<p>Support of presentations of Slovak titles published in foreign languages abroad on bookfair, festivals or individually (travel expenses, accommodation, author's fees, diets, insurance); SCUP (Slovak Center for Literary Translation) offers Stipends for Translators of Slovak Literature into Other Languages; Visegrad Literary Residency Program.</p> <p>FELLOWSHIPS: Slovak Film Institute, The Theatre Institute, Music Fund Slovakia, Author's Society LITA, Slovak Design Centre, Slovak Institutes in Paris, Budapest, Prague, Berlin, Wien.</p> <p>→This grant supports outbound translation projects.</p>
Slovenia (population : 2.095mn)	
<p>(SI) SLOVENIAN BOOK AGENCY</p> <p>Independent agency funded by the Ministry for Culture</p>	<p>Slovenian Book Agency Grants</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grants for translation into foreign languages 2. Mobility grants for authors, translators and publishers 3. Promotion of published translations at international book fairs (where the Slovenian Book Agency, and Slovenian publishers supported by the agency, take part) <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS (ALL FIGURES 2019):</p> <p>Total budget for all grants : €4.735mn</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. €184 000 (86 applications, 63 approved) 2. €20 000 (55 applications, 55 approved) <p>ELIGIBILITY OF COSTS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grants for translation (all languages): translation costs; Grants for all production costs (only for German language): all costs, including promotion, except licence costs. 2. Mobility grants for authors, translators and publishers: travelling costs and visa expenses. <p>NUMBER OF CALLS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grants for translation (into all foreign languages): 1 per year (e.g. 5 April-15 May 2019); Grants for all production costs (just German): 1 per year (5 April-15 May 2019) 2. Mobility grants: 2 per year (1 January- 30 June 2019, and 1 July-31 December 2019) <p>OTHER TYPES OF SUPPORT: A fully covered seminar for translators from Slovenian (4 days, in Slovenia)</p> <p>→The above translation grant (1) is for outbound translation, but there are three grants supporting the programmes of Slovenian publishers, including translated foreign works, with a budget of €1 848 500.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Spain (population : 47.33mn)	
(ES) SPAIN MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS	<p>Subsidies for the translation of complete works (reserved for foreign publishing entities)</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €400 000</p> <p>2019: 169 applications received, 85 granted. 71 editorials awarded. 23 languages and 27 countries among the grantees.</p> <p>2020: 156 applications received, 87 granted (61%). 63 editorials awarded, with 24 languages and 26 countries among the grantees.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Up to 100% of translation costs.</p> <p>NUMBER OF CALLS: One per year</p> <p>→This grant is for outbound translation.</p>
(ES) SPAIN MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS	<p>Subsidies for the translation of fragments of works (reserved for Spanish publishing entities, for the sale of rights)</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €30 000</p> <p>2019: 13 applications received, 5 granted (38%), with 5 editorials awarded.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Up to 100% of translation costs.</p> <p>NUMBER OF CALLS: One per year</p> <p>→This grant is for outbound translation.</p>
(ES) SPAIN MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS	<p>Subsidies for the translation of books between languages of the State (2021)</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: €200 000. Call still open.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Up to 100% of the translation costs.</p> <p>NUMBER OF CALLS: One per year</p> <p>→This grant is for translation between the languages of Spain.</p>
(ES) AC/ E SPANISH CULTURAL ACTION	<p>Grants for the translation of complete works and support for illustration (aimed at foreign publishers)</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS:</p> <p>2019: Budget €200 000. 114 applications received, 65 granted for complete works, and 1 granted for illustration.</p> <p>2020: Budget €300 000. 130 applications received for complete works, 22 for illustration. 109 granted for complete works and 18 for illustrations.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Up to 100% of translation costs.</p> <p>NUMBER OF CALLS: One per year</p> <p>→This grant is for outbound translation.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
(ES) AC/ E SPANISH CULTURAL ACTION	<p>Grants for the translation of fragments of works for the preparation of foreign promotion dossiers (intended for Spanish publishers and agents)</p> <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS:</p> <p>2019: Budget €30 000. 366 applications received, 88 granted.</p> <p>2020: Budget €100 000. 318 applications received, 236 granted.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Up to 100% of translation costs</p> <p>NUMBER OF CALLS: One per year</p> <p>→This grant is for outbound translation.</p>
Sweden (population : 10.33mn)	
(SE) SWEDISH ARTS COUNCIL / SWEDISH LITERATURE EXCHANGE Agency under the Ministry for Culture	<p>Swedish Literature Exchange Grants</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grants for translation and production 2. Grants for promotion and translation workshops 3. Grants for translators (travel, sample translations, mentorships) <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS:</p> <p>Total budget for all grants 2019: €811 300</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Translation and production : €517 000 (398 applications, 285 approved) 2. Grants for promotion (author travel, exchange projects, events, translation workshops, etc) : €244 000 (100 applications, 67 approved) 3. Grants for translators (research, travel, sample translations) €50 300 (142 applications, 79 approved) <p>ELIGIBILITY OF COSTS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Covers part of translation costs, printing costs for 4-colour books, 50-100% of translation costs, max €1 000 production costs 2. Covers travel, accommodation, fees, no percentages, individual assessments in relation to overall budget 3. Covers travel, accommodation, fees for bookfairs, seminars, etc. No specific percentage. no percentages, individual assessments in relation to overall budget. For sample translations max €1 200. <p>NUMBER OF CALLS:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 3 per year (4 February, 3 May, 4 October) 2. 4 per year (14 February, 9 May, 5 September, 29 October) 3. 4 per year (14 February, 25 April, 5 September, 7 November) <p>OTHER SUPPORT AVAILABLE: Fellowships: Gothenburg, Stockholm, Umeå</p> <p>→This grant is for outbound translation. There are no translation grants available for foreign books translated into Swedish, but there is a publication grant available for the whole production.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
Switzerland (population : 8.61mn)	
<p>(CH) PRO HELVETIA</p>	<p>Translation grants, translation dossier grants, and translation samples, for publishers/translators of contemporary Swiss literature</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Translations: Professional publishers may submit funding requests for translations of contemporary Swiss literature. Professional Swiss translators may submit funding requests for literary translations (not necessarily Swiss works). 2. Translation dossier grants: International and Swiss translators may apply for research contributions as part of preparing a presentation dossier (including a sample translation) for a work of contemporary Swiss literature and for its placement with a licensed publisher (max. two per year and translator; max. amount of founding: CHF 800 ≈€740). 3. Translation samples: Pro Helvetia supports publishers in producing sample translations of Swiss contemporary literature (max. 4 per publisher per year; requests should be submitted via e-mail). Supported target languages: Switzerland's national languages, English, Russian, Chinese and Spanish. Pro Helvetia funds translations at local rates up to a maximum of CHF 500 and reserves the right to apply priority criteria. <p>BUDGET AND NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: No data available.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: In the case of translations of contemporary Swiss literature, Pro Helvetia will cover up to 100% of the translation costs.</p> <p>In the case of translations of international literature by a Swiss translator, Pro Helvetia will cover the difference between the publisher's estimated fee and the usual translation rate in Switzerland (CHF 60 (≈€55) per 1,800 characters for prose; CHF 120 (≈€110) per poem for poetry). In the case of translations of illustrated children's and young children's and young adult literature, half of the license costs (max. CHF 2,000 (≈€1840) are covered in addition to the translation fees.</p> <p>All support by Pro Helvetia is based on the principle of subsidiarity, meaning that all supported projects must be co-financed. In the case of translation, this means that Pro Helvetia covers the translation costs, but the publisher will have to cover all other costs such as printing, editing etc.</p> <p>NUMBER OF CALLS: Funding requests up to CHF 25,000 can be sent in any time up to eight weeks prior to the event/publication</p> <p>OTHER SUPPORT AVAILABLE: Residencies, mentorships for aspiring translators</p> <p>→ These grants concern both translations by Swiss translators of international literature into to one of the four national languages (inbound translation) and also translations by foreign translators that translate Swiss literature into their own languages (outbound translation).</p>
<p>(CH) CANTON OF AARGAU</p>	<p>Aargauer Kuratorium grants for printing costs, programme and project grants</p> <p>The Aargauer Kuratorium provides substantial support to individual literary artists in the form of work grants, studio residencies and travel grants.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: The grants are aimed at translators from Aargau only.</p> <p>NUMBER OF CALLS: One a year (1st of June)</p> <p>→ This grant is for inbound translation.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
(CH) BASEL-STADT AND BASEL-LAND	<p>The Fachausschuss Literatur BS/BL awards grants for the creation or translation works in the genres of epic poetry, drama, lyric poetry as well as in the genres of literary essay, graphic novel and radio play.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Minimum grant of CHF 10 000 (≈€9 208), maximum of CHF 30 000 (≈€27 630). Only professional translators from the Basel region who have been resident in the canton of Basel-Stadt or Basel-Landschaft for 12 months or who, through their literary work (book vernissages, readings) have been present in the canton of Basel-Stadt or/and Basel-Landschaft for many years, are eligible. Funding is provided exclusively for projects in the adult and youth literature.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 3 calls each year (25th of March, 5th of August, 15th of December)</p> <p>→This grant is for inbound translation.</p>
(CH) CANTON OF ZÜRICH	<p>Canton of Zurich grants for work and awards for excellence in literary translation</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Must be a translator in the Canton of Zurich.</p> <p>NUMBER OF CALLS: Once a year (30th of April)</p> <p>→This grant is for inbound translation; Zurich translators of all languages can submit an application.</p>
(CH) CITY OF ZÜRICH	<p>City of Zurich year-long grants and awards for excellence in literary translation</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: CHF 48 000 (≈€44 200) per work year</p> <p>Translators must have a close biographical connection to the city of Zurich and have already published a literary work.</p> <p>NUMBER OF CALLS: Once a year (1st of September)</p> <p>→This grant is for inbound translation, given its target grantees.</p>
United Kingdom (population : 67.03mn)	
<p>(UK) ENGLISH PEN</p> <p>(supported by Arts Council England, which is funded by the Department for Digital, Culture, Media and Sport)</p>	<p>PEN Translates</p> <p>Grant helping UK-based publishers to meet the costs of translating new works from other languages into English, whilst ensuring translators are acknowledged and paid properly for their work.</p> <p>BUDGET AND TOTAL NUMBER OF APPLICATIONS/GRANTS: Data not available.</p> <p>In the last four years, the average grant awarded was £2 750 (≈ €3 150), and 80% of grants were between £1 000 and £4 750 (≈ €1 100 and €5 300-5 600). PEN Translates has limited funds; applicants are encouraged to also apply elsewhere.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Up to 75% of translation costs for selected projects; when a publisher's annual turnover is less than £500 000 (≈ €570 000), covering 100% of translation costs might be considered. The submitted project can be a work of fiction (incl. children's literature), non-fiction, poetry, prose or plays (for print edition), but not a magazine.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year (deadlines end-May and end-November)</p> <p>→This grant is for inbound translation only.</p>

Name of funding institution	Name and details of funding opportunity
<p>(UK) PUBLISHING SCOTLAND</p> <p>(administered on behalf of Creative Scotland)</p>	<p>Publishing Scotland Translation Fund</p> <p>grants for publishers outside the UK to buy rights and translate the works of contemporary Scottish writers</p> <p>BUDGET: £36 200 (≈ €42 100) granted over two rounds for 2020/21, with 27 grantees total.</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Supports publishers outside the UK to buy rights from Scottish and UK publishers and agents by offering assistance with the cost of translation of contemporary Scottish writers. Priority is given to the translation of contemporary literature, incl. fiction, non-fiction, poetry, writing for children and graphic novels.</p> <p>Grants towards the costs of translation only, a maximum of 50% of the translation costs or £2 500 (≈ €2 880). Fund limited to one bid per publisher per financial year.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year (15 Jan 2021, 20 August 2021)</p> <p>→This grant is for outbound translation only.</p>
<p>(UK) WALES LITERATURE EXCHANGE</p> <p>(supported by the Arts Council of Wales)</p>	<p>Wales Literature Exchange Translation Fund</p> <p>TOTAL BUDGET: £20 000 (≈ €23 300) in 2016</p> <p>ELIGIBILITY OF COSTS: Support for translator's fees only is available – on average, 50% of translation fees are covered. Grants open to foreign publishers for the translation of Wales' two literatures (Welsh and English language literature). In the case of translations of Welsh-language literature into English, publishers in the UK can also apply.</p> <p>NUMBER OF CALLS: 2 per year, deadlines in June and December</p> <p>→This grant is for outbound translation only.</p>
<p>(UK) ARTS COUNCIL ENGLAND</p> <p>(supported by Department for Digital, Culture, Media and Sport)</p> <p>And</p> <p>(UK) CREATIVE SCOTLAND</p> <p>(supported by the Scottish Government)</p>	<p>Funding for translation is mainly the domain of English PEN in England and Publishing Scotland in Scotland. However, funding is also available through National Lottery Project Grants from Arts Council England and grants from the Creative Scotland Creative Development Fund.</p> <p>National Lottery Project Grants can be granted for inbound literary translation and promotion, for translators; grants from the Sustaining Creative Development Fund can be given to Scottish publishers for inbound translation into English, Scots or Gaelic. Both grants can range from approx. €1 150 to €115 000, and applications are accepted on a rolling basis.</p>

Annex

VIII

Regional Cooperation

This annex details the various forms of regional cooperation in the field of literary translation that take place across Europe. The first table lists the foremost organisations which engage in multi-country cooperation in the field of literary translation, while the second table contains examples of regional cooperation carried out by individual countries, both to support literary translators and to increase the circulation of books internationally.

This information was collected through an informal survey carried out among the OMC group members. The purpose is therefore not to offer an exhaustive list, but to give some key examples and provide an overview of the activities in each country.

The leading formal organisations that engage in regional, multi-country cooperation

TRADUKI

TRADUKI is a European network that connects Southeast Europe with the German-speaking world by means of literature, namely books, translations, festivals, workshops and residency programmes for authors and translators. All 14 member countries contribute financially to this funding programme. The network also connects Southeast European neighbours among each other.

Over the years, an intense exchange has flourished between languages and literatures, readers and publishers, and the literary scenes in fourteen European countries: the TRADUKI network involves Austria, Germany, Liechtenstein and Switzerland, as well as several countries of the former Yugoslavia, along with Albania, Bulgaria and Romania. TRADUKI is not only active in the realms of literary and cultural exchange; TRADUKI is a civil society project with a distinctly Euro-political component, promoting dialogue between the countries of Southeast Europe and the German-speaking world, as well as within Southeast Europe. What started as an experiment in 2008 is now an example of multilateral international cultural cooperation, building bridges beyond borders and neighbourhoods. Translators play a pivotal role in this tightly woven structure, and their invaluable work as cultural mediators has given TRADUKI its name.

Translation Grants – In the TRADUKI universe there are 105 translation combinations – so there is much to do for translators. The TRADUKI network runs a grant programme for these translators. Publishers from German-speaking countries and Southeast Europe are eligible for support. TRADUKI offers grants for works of fiction, poetry, and drama, books for children and young adults as well as cultural non-fiction. To date, more than 1100 translations by more than 600 literary translators have become available to readers with the support of TRADUKI. Twice a year, publishers are invited to apply with interesting translation projects. Traduki grants primarily supports translations from German into Southeast European languages, vice versa, and between Southeast European languages, with emphasis on 20th and 21st century literature.

Residencies – TRADUKI offers translators, authors and other experts from the literary world residencies in Southeast Europe as well as in Germany, Austria and Switzerland. Several online residencies are a new recent addition to the programme. To date, around 230 authors and translators have taken the opportunity to immerse themselves in new literary landscapes and work on their projects. There is one annual open call for residency applications. In 2020, many residencies had to be cancelled due to the Corona outbreak, which led us to invite one of our authors to revisit his residency city, namely Bucharest, digitally.

Common Ground – In the years 2020-2022, Southeast Europe is the Region in Focus at the Leipzig Book Fair. The TRADUKI partners have titled their joint appearance "Common Ground". In 2021, the central theme of our Common Ground is 'Archipelago Yugoslavia – From 1991 to Today'. Find out more [here](#).

The leading formal organisations that engage in regional, multi-country cooperation

NORDLIT

NordLit is a network of literary centres from Nordic countries, who collaborate in order to increase the visibility and circulation of Nordic literature. The network consists of the Danish Arts Fund (The Danish Agency for Culture and Palaces), FILI (Finnish Literature Exchange), FarLit (Literature from the Faroese Islands), GreenLit (Greenlandic literature), NORLA (Norwegian Literature Abroad), the Icelandic Literature Centre, and the Swedish Literature Exchange (The Swedish Arts Council).

The network members for an annual conference where they share information, discuss common issues, and plan joint projects, which are undertaken when it is more fruitful to work together rather than as separate countries. Joint projects include the shared Nordic stand at the London, Bologna, and Beijing Book Fairs, where Nordic publishers and agents exhibit and take meetings with international publishers and translators. The network members also cooperate on visiting programmes for publishers outside Europe, translation seminars, and joint campaigns on social media, and they organise bilateral exchange projects for publishers and agents. Funding for these collaborative projects come from each member's own budgets.

A central part of the NordLit network is their collaboration on Nordic translation grants, with members cooperating to allocate grants for translations into Nordic languages. The Danish Art Council manages the Nordic translation grants on behalf of the Nordic Council of Ministers, allocating grant money from the Council of Ministers to fellow member institutions, who then allocate grants in their own countries. The directors of NordLit's members meet twice a year to plan common strategies and the division of these grants.

BALTIC CULTURE FUND

The Baltic Culture Fund promotes cultural cooperation between Baltic States, in order to strengthen the internationalisation of Estonian, Latvian and Lithuanian culture through joint cultural events. The Fund supports professional events and projects in architecture, visual art, design, literature, sound art, performing arts, libraries, museums and archives, and welcomes interdisciplinary projects. The Fund especially supports new and one-off cultural events outside the Baltic countries, such as concerts, exhibitions, festivals, performances, international events with a Baltic focus, and showcases and forums promoting the internationalisation of culture.

The grants are distributed once a year and the Fund is administrated by national cultural endowments on a three-year rotation basis, with the Cultural Endowment of Estonia running it from 2019 to 2021, and Latvia's State Capital Culture Foundation taking over from 2022. After the first 3-year cycle, it is clear that interest in cooperating on a Baltic level in order to introduce Baltic culture internationally has been greater than anticipated. Several very strong collaborative have been supported, with a total of €1mn total given in grants. The Baltic Culture Fund implementation report for 2019-2021 can be found [here](#).

Each Baltic country contributes €100 000 to the Fund annually (with the Fund also accepting donations), and the grants are €25,000–100,000 euros per project, with at least 20% of self-financing. Only legal persons from Estonia, Latvia or Lithuania are eligible for support, and the lead partner for each project must bring in partners from all three Baltic countries. Project applications will be assessed by an [expert committee](#) of six Baltic representatives of various cultural domains. Each country will be represented by two committee members.

ENLIT

ENLIT, or the European Network for Literary Translation, is a collaboration of cultural organisations and translation funding bodies founded in 2016, which aims to promote literature and translation to a global network of publishers, authors, translators and other cultural professionals. The network will support the continued development of grant programs, in order to generate greater interest and visibility for literature, both in the countries of origin and at an international level.

ENLIT consists of 22 organisations from 19 countries and regions. The network members meet twice a year to discuss best practice, deliver presentations on literary exchange and translations, project proposals for Creative Europe, and for joint events at bookfairs. The membership fee for the network creates a 'common pot' which allows for collaboration on joint events and projects.

The organisations involved in ENLIT are: [Bulgarian National Book Centre \(of the Ministry of Culture\)](#) (Bulgaria), [Instituto Ramon Llull](#) (Catalonia and the Balearic Islands), [Estonian Literature Centre](#) (Estonia), [FILI](#) (Finland), [Flemish Literature Fund](#) (Flanders), [Institut Français + Centre National du Livre](#) (France), [Frankfurt Book Fair + Goethe Institut](#) (Germany), [Hungarian Books and Translation Office](#) (Hungary), [Literature Ireland](#) (Ireland), [Latvian Authors Association](#) (Latvia), [Dutch Foundation for Literature](#) (Netherlands), [NORLA](#) (Norway), [Etxepare Basque Institute](#) (Spain), [Swedish Arts Council](#) (Sweden), [Pro Helvetia](#) (Switzerland), [Literature across frontiers](#) (United Kingdom), [Wales Literature Exchange](#) (Wales), and [Service general des Lettres et du Livre + Fédération Wallonie-Bruxelles](#) (Wallonie-Bruxelles).

Regional cooperation across Europe, by country		
Country	Organisations in each country that participate in regional (multi-country and/or multi-language) cooperation with other European organisations to support literary translators, e.g., residencies, exchange projects, training, etc.	Regional cooperation in the field of book circulation (e.g., multi-country collective stands, multi-country book promotion, joint-country guests of honour, fellowships, etc.), including regional 'common pot' funding programmes, if applicable
AUSTRIA	<p>IG Übersetzerinnen Übersetzer is the Austrian partner in the Traduki network, and organizes author presentations and seminars for translators</p> <p>Literaturhaus is a partner in the network of literature houses – mainly author/book presentations, literature festivals</p> <p>A number of festivals presenting European/international literature, e.g. Europäische Literaturtage - European Literature Days: international literature festival including exhibitions, concerts and wine tasting in Wachau, Lower Austria</p> <p>Rauriser Literaturtage literature festival presenting writers from the German-speaking area</p> <p>Buch Wien (Vienna Book Fair) and Lesefestwoche (reading festival) with a focus on literature from CEE countries</p>	<p>The Austrian Publishers' Association organises collective stands for Austrian publishing houses at Frankfurt, Leipzig, London, and smaller book fairs.</p> <p>The Writers' Association IG Autorinnen Autoren organises a collective stand for small publishers at the Frankfurt Book Fair.</p> <p>New Books in German - Cooperation funded by the Federal Ministry for Arts, Culture, the Civil Service and Sport via Austrian Cultural Forum in London with Goethe-Institut London, Frankfurt Book Fair, Börsenverein des Deutschen Buchhandels, German Book Office in New York und Pro Helvetia – aimed at promoting new German language literature in English speaking countries for translation – publication of 2 magazines per year, published by the British Centre for Literary Translation, University of East Anglia; see here.</p> <p>Project Incentives – Austrian Literature in Translation showcases a representative selection of new publications by Austrian authors, with the aim of encouraging the translation of works of latest Austrian literature and their publication abroad. Incentives features established authors and distinguished debut writers alike, as well as experimental texts and poetry, novels and short stories. Each work is presented with an excerpt and a short review, in German and four other languages. Its collaboration with well-known translators also makes Incentives a platform for translators of Austrian literature.</p> <p>Incentives is a shared project realized by the Literaturhaus-Buchmagazin and the IG Übersetzerinnen Übersetzer.</p>

Regional cooperation across Europe, by country

BELGIUM (FLANDERS)

Flanders Literature is part of Literatuur Vlaanderen. That autonomous government institution aims to facilitate a widely accessible literary landscape and to ensure better visibility for literature from Flanders at home and abroad. Flanders Literature supports the publication of translations and literary tours abroad by means of grants, that can be applied for by foreign publishers and festival organisers.

[Translator's House Antwerp](#) (Flanders Literature) a member of the [RECIT Network](#). In the Translators' House in Antwerp, Flanders Literature hosts literary translators from Dutch. This gives translators from abroad a unique opportunity to immerse themselves in Flemish culture and connect with authors, publishers, other translators and native speakers in person.

Flanders Literature is a member of ENLIT.

Flanders Literature is joint-country guest of honour of the Leipzig Book Fair. In the framework of this project, we will organize several (online) fellowships and we will develop a podcast. For the guest of honour-program at the Leipzig Book Fair and the associated fellowships we work with a 'common pot'. For author presentations we now often only pay the costs for the Flemish author, but we do hope to become a full-fledged partner in the future.

Flanders Literature is co-organizer of 'The Literary Translation Days', hosted by the Amsterdam Translators' House.

We work together with the Dutch Foundation for Literature for author presentations in e.g., France, the UK and Germany, but due to the pandemic it's on a lower level now.

BELGIUM (WALLONIA-BRUSSELS)

The Wallonia-Brussels Federation supports three types of residencies:

[Residencies for Belgian authors abroad](#)

The Ministry of the WB Federation has partnerships with:

- Berlin (Litterarisches Colloquium)
- Montréal (Union des Écrivaines et des Écrivains Québécois)
- Rome (Academia Belgica)
- Villeneuve-lez-Avignon (Chartreuse)

Residencies for international authors in Belgium:

International authors have the opportunity to obtain a residency in Belgium. [Passa Porta](#), the [Maison de la Poésie d'Amay](#) and the [Résidence de Mariemont](#) are operators who offer this type of residency. The practical procedures for applying for a residency are specified on the website of each of them.

Residencies for literary translators in Seneffe, which is organised by [Passa Porta FR](#); see [here](#) and [here](#).

The Department of Letters of the Ministry of the Wallonia-Brussels Federation also [supports the translation of literary works by authors from the Wallonia-Brussels Federation](#). By "literary works" we mean novels, short stories, poetry, theatre, children's novels, comic strips and literary essays. This aid is granted to foreign publishers to pay for the translation of books by Belgian French-speaking authors; it is not a publishing aid.

The international promotion of French-speaking Belgian authors and publishers is coordinated by [Wallonia-Brussels International](#)

In order to promote the literary and book professionals of Wallonia and Brussels beyond their borders, Wallonie-Bruxelles International offers various types of support: participation in an event abroad, organisation of an international event in Wallonia or Brussels, prospecting and international networking, etc.

Wallonie-Bruxelles International (WBI) can also support the presence of publishing professionals at various book fairs abroad via the implementation of communities or via funding at various events abroad (see [here](#)).

[Aids and services:](#)

- Transferring rights to original French-language works in a foreign language
- Organising an international event and/or hosting professionals in Wallonia or Brussels
- Participating in book fairs and exhibitions abroad
- Participate in an event abroad
- Participate in a residency or training course abroad
- Prospecting abroad and developing your network
- Strengthen your international strategy through professional coaching

Regional cooperation across Europe, by country

CROATIA

Croatia works with the following organisations: Creative Europe, Traduki, Forum slavenskih kultura, International PEN Centre, National and International Residency Networks (details on national residencies available upon request), and festival exchange programmes.

Cooperation with these organisations involve different funding models, translation support, the co-funding of events, travel grants for Croatian authors invited to international festivals and/or reading tours and remuneration for invited foreign authors, and assistance in acquiring publication rights, etc.

The Croatian Publishers' Association is supported to book collective national stands at international book fairs and showcase Croatian authors and the publishing industry.

Authors are promoted by supporting Croatian literary agents and co-financing sample translations and author portfolios, as well as by maintaining the croatian-literature.hr website.

Joint-country presentations at book fairs with multi-country collective stands is a big challenge – they promise cost efficiency and higher promotional impact but have not yet been implemented by Croatian publishers.

DENMARK

The Danish Translators' Association (DOF) is a member of the European Council of Literary Translators' Associations, CEATL, and through its membership of the Danish Authors' Society also of European Writers' Council and International Authors' Forum. DOF is also part of the Nordic translator network Norne (with Sweden, Norway, Finland and Iceland) and the Nordic Writers and Translators' Forum NFOR.

The Danish Centre for Writers and Translators Hald Hovedgaard sometimes has residency programs for translators from outside Denmark and informal cooperation with e.g. the Baltic Centre for Writers and Translators, but is not part of any formal network.

The Danish Arts Council invites 10-15 translators from Danish to a 4-day culture exchange seminar every other year. Funded by the Arts Council and by application.

The Danish Arts Council is a member of the NordLit network, which often arranges collaborative stands at book fairs or projects for translators and publishers. Funding from each country's own budgets.

ESTONIA

[Estonian Literature Centre](#) – translators' residency programme offers an opportunity for translators of Estonian literature to spend one month in Tallinn and Estonian Writers' Union (EWU) offers residency programme in Käsmu, a small village on the Northern coast of Estonia. EWU participates in the network of residencies in Gotland, Sweden, one in Latvia, one in Belgium and one in Italy.

ELIC organises translation seminars either by language or by genre. ELIC organises translation seminars either by language or by genre. A worldwide translation seminar was planned for June 2021 in Käsmu, where all Estonian literature translators meet (every 5 years) to discuss literature, translation and life – it has been rescheduled for Summer 2022.

ELIC has also published a book -- Estonia Found in Translation. Stories of translators of Estonian literature) pp 240, published in 2011

Estonia, Latvia and Lithuania were the Market Focus of the London Book Fair in 2018, financed by the state, with a contribution from the British Council.

Estonian Literature Centre (ELIC) is one of the founding members of Enlit network and has joined the German initiative to participate in the international book fairs with a collective stand. In 2021 the plan was to participate in Paris and in Gothenborg. The participation fee is covered by the state.

EUNIC network activities.

Estonia is a member of the Baltic Culture Fund.

FINLAND

The [Finnish Association of Translators and Interpreters](#) is a member in CEATL. It offers a residency abroad, in Germany, to its members, and Mazzano Romano in Italy (for writers & translators)

There are several (small) residencies in Finland that are open to international applicants as well, and from artists from different fields including translators.

FILL is a member of the NordLit network, which often arranges collaborative stands at bookfairs or projects for translators and publishers. Funding from each country's own budgets.

Regional cooperation across Europe, by country

FRANCE

1. The Bureau international de l'Édition française (BIEF):

It facilitates the action of publishers for the development of exports, rights exchanges and international partnerships.

The BIEF is supported by the Ministry of Culture and the Ministry of Europe and Foreign Affairs. It works in close collaboration with French professional organisations, including the Syndicat national de l'édition (SNE).

Its actions are based on three main lines of action:

- Showcasing French publishing at international book fairs,
- Monitoring and analysis of national book markets,
- Networking of book industry players around the world through professional exchanges.

In collaboration with the Franco-German Youth Office (OFAJ), it runs the Georges Arthur Goldschmidt programme for young Franco-German literary translators.

In partnership with the local French Institutes, the BIEF also invites literary translators from French into foreign languages to come and meet French publishers at major book fairs abroad, for which it manages the French collective stand.

For example, the BIEF hosts the award of the best translation prize (French-Taiwanese) on the French collective stand at the Taipei Fair (Taiwan), in association with the Bureau français du livre.

A Fellowship for translators from French into foreign languages is planned for 2022.

The BIEF also collaborates with the ATLF and the School of Literary Translation (ETL).

2. Participation of ATLF and ATLAS in the European networks CEATL and RECIT

3. Translation Residencies:

- [List of residencies](#)
- [RECIT](#) (Réseau Européen des Centres de Traduction Littéraire)
- [BIEF](#) (Bureau International de l'Édition Française)
- [MEET](#)
- [ATLF: Call for applications for the 'Résidence en Tandem' programme, Residency grants for Germanists, and all residencies listed in the ATLF blog.](#)

For more than thirty years, ATLAS has been organising 'Assises de la traduction littéraire' in Arles, which brings together lovers of foreign literature – translators, authors and readers – for three days of debates around a specific theme.

Two other festivals are worth noting:

- [VO-VF](#) in the Paris region (Bur-sur-Yvette)
- [D'un pays l'autre](#) in Lille

Regional cooperation across Europe, by country

GERMANY

Deutscher Übersetzerfonds, the main funding institution for literary translators in Germany, runs the TOLEDO-Programm with an international focus and many cooperating partners in Europe.

The VdÜ is the German translator's association, member of the CEATL.

Literarisches Colloquium Berlin and Europäisches Übersetzer-Kollegium Straelen are both members of the RECIT.

German Foreign Office, Goethe-Institut and S. Fischer Foundation are founding members of the TRADUKI network (traduki.eu).

The Frankfurt Book Fair facilitates German collective stands in Kairo, Havanna, Taipeh, Austin, London, Paris, Bologna, Buenos Aires, Abu Dhabi, Oslo, Turin, Jerusalem, Cannes, Kiew, Teheran, Paraty, Peking, Göteborg, Krakau, Istanbul, Shanghai, Guadalajara, and Moskau. This is funded by the German Foreign Office and co-funded by the German Federal Ministry of Economic Affairs and Energy.

Frankfurt Book Fair fellowship and grant programmes :

- Frankfurt International Booksellers:
The programme is aimed at international booksellers who offer foreign-language titles in their bookshops and would like to gain insight into the workings of the German book market and German publishing. Some 20-25 international booksellers will be selected by Frankfurter Buchmesse to take part in an exclusive training, exchange and networking programme. The programme has been organised by Frankfurter Buchmesse with financial support from the German Foreign Office
- Young Talents: In cooperation with partnering organisations (publishers ass. Et al.) from eight countries, Frankfurt Book Fair supports the international Young Talent initiatives. The programmes are country-specific.
- Frankfurt Fellowship: Every year Frankfurt Book Fair Fellowship Programme invites 16 participants from all over the world to an intensive training and networking programme. The focus is on information exchange, professional dialogue and the enhancement of professional networking. Annual meetings of former Frankfurt Fellows at Frankfurter Buchmesse and abroad ensure that the programme, which has been taking place since 1998, provides lasting contacts across the year.
The Frankfurt Fellowship agenda includes visits to publishing houses, agencies and bookstores, market presentations, matchmaking events and numerous networking opportunities in three German cities and at Frankfurt Book Fair.
- Paris-Frankfurt Fellowship: Selected young booksellers and publishing staff complete an intensive two-week training programme between France and Germany. Costs for the Paris-Frankfurt Fellowship (preparatory course, accommodation, food, travel) are covered by the Franco-German Youth Office (DFJW) in cooperation with Frankfurter Buchmesse, the society for promoting French literature abroad (BIEF) and Pro Helvetia.

Regional cooperation across Europe, by country

- Goldschmidt Programme: The scholarship programme is organised jointly by Frankfurter Buchmesse, the Franco-German Youth Office (DFJW), the society for promoting French literature abroad (BIEF) and Pro Helvetia, the Swiss Arts Council.
- Invitation Programme: The Invitation Programme offers small independent publishing companies from Africa, the Arab world, Asia, Central and Eastern Europe, Latin America and the Caribbean the chance to participate in the world's biggest book fair. Funding is provided jointly by Frankfurt Book Fair/ German Publishers and Booksellers Association and the German Federal Foreign Office.
- [Leipzig Book Fair](#) – every year since 2009 the TRADUKI partners make a joint appearance at Leipzig Book Fair, including more than 30 events like readings, book presentations, panels et al. Thus, Leipzig has been becoming the central forum for the presentation of Southeast European authors, literature and for the various fields of cooperation between the German speaking countries and Europe's Southeast.

GREECE

Since 2014, the National Centre for Books (EKEBI) no longer exists and was not replaced by a new organization with the same focus.

The Goethe Institute's LITRIX programme is an interesting initiative that includes Translation Grants for German-to-Greek literary translations. The Goethe Institute in Greece collaborates with the Hellenic Foundation for Culture, promoting translators and their work.

The Hellenic Foundation for Culture is currently responsible for organizing the International Book Fair of Thessaloniki, as well as for the Greek presence in International Book Fairs around the world.

ICELAND

Residencies: There is one residency in Reykjavík, and the Icelandic Literature Center and The Writers' Union of Iceland offer residency grants for translators of Icelandic literature, who translate directly from Icelandic.

The [Icelandic Literature Center](#) is a member of the NordLit network, which often arranges collaborative stands at bookfairs or projects for translators and publishers. Funding from each country's own budgets.

IRELAND

[Literature Ireland](#) runs annual residencies in partnership with the Centre Culturel Irlandais Paris and the Literarisches Colloquium Berlin. These residencies are normally of one month's duration.

There are regular collaborations between Literature Ireland and the Instituto Cervantes, the Alliance Française and the Istituto Italiano di Cultura, where Irish and visiting authors share a stage and discuss their work. The International Literature Festival Dublin also collaborates with these institutions to bring European writers to Irish audiences. Literature Ireland and the ILFDublin co-curate a programme focusing on Literary Translation.

The Tyrone Guthrie Centre in Annamakerrig, Co. Monaghan, hosts literary translators in partnership with Literature Ireland. Translators can also stay at the Centre on a non-funded, fee-paying basis.

Literature Ireland organises the Irish National Stand for the major trade book fairs in London and Frankfurt. These collective stands represent a cross-section of the most dynamic and internationally-focused publishing houses in Ireland [Irish and English language]. Literature Ireland itself also exhibits at (or attends on an occasional basis) other major world book fairs, e.g., Moscow, Beijing, Guadalajara, Bologna, and Gothenburg. 2019 expenditure by Literature Ireland on book fairs amounted to €86,301.

[Children's Books Ireland](#) organises the Irish National Stand for the Bologna Book Fair. The stand includes children's publishing houses and also representative bodies such as Children's Book Ireland, Illustrators Ireland and iBbY. Ireland's children's laureateship, Laureate na nÓg, is also represented on the stand. 2019 expenditure for the stand was €26,215, with additional travel and accommodation grants awarded by Culture Ireland to some participants awarded.

Regional cooperation across Europe, by country

ITALY	The Casa delle Traduzioni is a part of Biblioteche di Roma, and offers residencies to foreign translators working on translations of Italian literature.	Fellowship programs/invitation programs are organised at the main Italian Book Fairs: Children's Book Fair (Bologna), Più libri più liberi, Small and Independent Publishing houses Book Fair (Rome), and the Turin International Book Fair.
LATVIA	<p>International Writers' and Translators' House in Latvia is a member of RECIT.</p> <p>The Latvian Writers' Union has regional cooperation with respective organizations of Estonia and Lithuania.</p> <p>The Latvian Publishers Association is one of the partners in the networks "ALDUS – Building the bridges in the Book World" (2016-2020) and "ALDUS UP – Building Bridges in the Book World/Aldus +" (2020-2024) for local and international book fairs, which provides professional training and literature exchange opportunities for its members.</p>	<p>Latvia, together with Estonia and Lithuania, participated in the London Book Fair as joint guests of honour in 2018. All the costs of participation in the London Book Fair were divided equally between all three countries.</p> <p>The platform Latvian literature is a member of the ENLIT network.</p> <p>Latvia also participates in the Baltic Culture Fund.</p> <p>One of the objectives of ALDUS UP, of which the Latvian Publishers Association is a member, is the internationalisation of the book market, audience development and strengthening exchange of ideas and experience among various book markets in Europe. This helps to organize fellowships and visits to bookfairs.</p> <p>Latvian Ministry of Culture has special funds to support the projects which are co-financed by Creative Europe so some of that money has been spent also for translation of books and mobility of authors and book professionals including translators.</p>
LITHUANIA		Lithuania participates in the Baltic Culture Fund .
NETHERLANDS	<p>Expertisecentrum Literair Vertalen (The Centre of Expertise for Literary Translation)</p> <p>Vertalershuis Amsterdam (Amsterdam Translators House) offers The Chronicles and de Vertaalfabriek</p> <p>Nederlands Letterenfonds (Dutch Foundation for Literature) offers de Literaire Vertaaldagen (annual translation days for professional literary translator both from and into Dutch, with readings and workshops)</p> <p>Nederlandse Taalunie (Union for the Dutch Language)</p> <p>CELA (Connecting Emerging Literary Artists) via Wintertuin/De Nieuwe Oost</p> <p>Many (inter)national literary festivals in the Netherlands also provide workshops in the field of translation, for instance Poetry International (Rotterdam), Read my World (Amsterdam), and ILFU (Utrecht).</p> <p>Schwob, an initiative of the Dutch Foundation for Literature, to promote forgotten classics from world literature within the Netherlands. Cooperates with several European foundations.</p>	<p>Nederlands Letterenfonds/ Dutch Foundation for Literature (promotion of Dutch literature worldwide, guests of honour, fellowships et cetera)</p> <p>Collectieve Propaganda voor het Nederlandse Boek (CPNB), promotion of Dutch books within the Netherlands</p>
NORWAY	Norwegian Literature Abroad (NORLA) has collaborated with Livres Canada Books to host meetings between Norwegian and Canadian acquisition editors.	NORLA is a member of the NordLit network, which often arranges collaborative stands at bookfairs or projects for translators and publishers. Funding from each country's own budgets.

Regional cooperation across Europe, by country

POLAND

Translators' Collegium

Each year in Cracow, and from 2018 also in Warsaw, the Polish Book Institute hosts translators from all over the world, for whom conditions for peaceful work on translations, library searches, as well as meetings with authors and experts are provided.

Artists' Residencies Centre of the Villa Decius Association

The office manages two programmes of stipends and residencies for writers and translators:

- Krakow UNESCO Residency Programme for writers and translators from the UNESCO Creative Cities Network;
- Villa Decius hosts artists taking part in The Visegrad Literary Residency Programme and Scriptwriting Scholarships.

International Congress of Translators of Polish Literature

A 3-day event organised by the Polish Book Institute in Cracow for translators of Polish literature, held every 4 years.

Circulation of books sector is provided by companies such as:

- Targi w Krakowie Ltd. – organiser of the books fair held every year in Cracow;
- Murator EXPO – organiser of the Warsaw Book Fair.

The above fairs are the biggest in the Polish book sector. They are co-financed by local and regional territorial communities / EU programmes.

ROMANIA

The Ministry of Culture of Romania is partner in the Traduki Network (20.000 EUR yearly fee)

AER, the Romanian Publishers' Association, is part of the CELA Project – Connecting Emerging Literary Artists, 2nd edition

ARTLIT, the Romanian Association of Literary Translators cooperates with CEATL – European Council of Literary Translators' Associations

The FILIT Iași International Literature and Translation Festival is an event organized every year since 2013 by the National Museum of Romanian Literature Iași and funded by the Iași County Council (Consiliul Județean Iași).

Taking place each year in October, FILIT comprises professional meetings (literary translators, editors, journalists), meetings of translators with the general public, as well as translation workshops with students and schools.

Also within the FILIT framework, outside the actual festival period, individual residencies for translators of Romanian literature are organized:

1. 6 residencies per year since 2014 (duration: 1 month), in partnership with other museums or institutions cultural heritage of Romania.

- Resident translators receive the net sum of RON 2000.
- Accommodation and international transport are provided by the organizers.

The Ministry of Culture (MC) and the Romanian Cultural Institute (ICR) both finance the organization of national book stands at international book fairs worldwide.

In 2019, MC financed its participation at international bookfairs (in Frankfurt, Leipzig, Budapest, Bologna, Prague, Istanbul, Sofia) with approx. 2 million EUR. Although the stands are national, not multi-country, their promotional mission and presentation materials offer an excellent platform for authors, publishers and booksellers to get to know the Romanian market and facilitate rights and book deals. The workshops we organize or take part in at these events offer an invaluable experience to all participants, creating ties and future business connections. The national stand offers a collective platform for many of the major players on the Romanian market, thus, although MC does not directly finance publishers or booksellers, this indirect support is highly appreciated and sought-after.

As a partner in the TRADUKI network, in 2019, MC has been able to facilitate the translation (financed through TRADUKI) to/from Romanian of 22 different titles.

There are 4 ongoing (or recently completed) RO publishing projects within the Creative Europe programme:

'Women Love With Their Soul', 'A Literary Feast in Europe: 10 Contemporary Writers in Romanian Translation', 'Aramis Romania Reads with Europe' and 'L'Europe des librairies independantes'

Regional cooperation across Europe, by country

2. Since 2015, FILIT Workshops for translators of Romanian literature have been held in September, in partnership with the Ipotești Memorial - National Center for Mihai Eminescu Studies.

- Between 10 and 20 translators meet for 10 days in a working environment in Ipotești.
- They receive a net sum (1500 RON ≈€300-320) and accommodation.

SLOVAKIA

The [Centre for Information on Literature \(CIL\)](#) is co-organising a [Visegrad Literary Residency Program](#). It was established 2012 by the International Visegrad Fund, and consists of a series of residency stays and literary events addressed to writers of fiction and non-fiction, poets, essayists and critics, as well as literary translators, publicists and journalists, from the Visegrad Countries (Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia).

CIL is collaborating with Air (Artist in residence programme in Krems an der Donau, Austria) on residencies and the Translation House in Looren in Switzerland on training, etc.

CIL was a part of the European initiative Transbook.

The Centre for Information on Literature (CIL) is participating on collective multi-country exhibitions, stands and promotion. With partners from the Visegrad Group (Czech Republic, Poland and Hungary), Slovakia had collective stands and events at the International Budapest Festival. Slovakia was part of European Union exhibition (guest of honour, Livre Paris 2019). Slovakia are collaborating with Czechlit and Moravian Library on collective events and sharing know-how. Funding is from each country's own budgets.

SLOVENIA

Translators from and to Slovenian can take part in the following residencies in Slovenia:

- Odisejevo zatočišče: Ulysses' Shelter run by The Slovenian Writers' Association
- A residency of the Slovenian association of Literary Translators in Dol pri Hrastniku
- A residency for literary translators in Velenje is run by the Ustanova Velenjska knjižna fundacija (Book Foundation of Velenje)

Slovenian translators can also take part in numerous residencies run by organisation around the world.

The [Slovenian Book Agency](#) is a member of international networks TRADUKI and ENLIT.

The Slovenian Book Agency also offers its own grants for translations of high-quality fiction, non-fiction and children's books into and from foreign languages. The applicants are publishing houses, which receive funds that cover translators' fees as well.

Regional cooperation across Europe, by country

SPAIN	<p>Participation in Creative Europe</p> <p>The Ministry of Culture and Sports offers aid to guarantee Spanish participation in The International Board on Books for Young People (IBBY).</p> <p>The Ministry of Culture contributes as a member country to the Regional Center for the promotion of books in Latin America and the Caribbean (CERLALC).</p> <p>ACE Traductores is a member of the Ibero-American Alliance of Literary Translators Associations (alitrál), the European Council of Literary Translators Associations (CEATL), and RedVértice, an alliance of Translators Associations based in Spain, but which also includes international and multilingual associations.</p>	<p>Spain has participated in several book fairs :</p> <p>2019 :</p> <ul style="list-style-type: none"> → 78° Madrid Book Fair, Madrid (Spain) → 36° LIBER. International Book Fair, Madrid (Spain). → 25th International Book and Publishing Fair (SIEL), Casablanca (Marruecos). → F.I.L. Leipzig (World's Best Edited Books Exhibition), Lepizig (Germany). → Lisbon Book Fair, Lisbon (Portugal). → 70th Frankfurt International Book Fair, Frankfurt (Germany). <p>2020 :</p> <ul style="list-style-type: none"> → Digital Book Fair – International Book and Publishing Fair (SIEL), Casablanca (Marruecos). → International book fair of Havana (Cuba). <p>Spain was guest of honor at the 2021 Slovenia Book Fair, the 2021 Sharjah International Book Fair (UAE), and at the 2022 Frankfurt Book Fair.</p> <p>Since 2006, The Ministry of Culture and Sports (MUCD) has organised "Meetings of Writers and Translators", in Castrillo de los Polvazares (León). A forum for Spanish writers, translators from all over Europe, publishers, cultural agents and representatives of professional associations and foundations, with the aim of adjusting and disseminating translations of literary works.</p> <p>MUCD holds a series of exhibitions related to the world of books, highlights the exhibition "Heroes of the European comic".</p>
SWEDEN	<p>Residencies: There are a few residencies in Sweden, the largest one is the Baltic Centre for Writers and Translators, Visby</p> <p>There are a few smaller regional residencies for literature and translation in many of the Swedish regions. All with funding from either the Region or from the Swedish Arts Council.</p>	<p>The Swedish Literature Exchange office is a member of the NordLit network, which often arranges collaborative stands at bookfairs or projects for translators and publishers. Funding from each country's own budgets.</p>

Regional cooperation across Europe, by country

SWITZERLAND

There are many possibilities for Swiss translators participate in residencies all around the world – below is a short selection of possible destinations :

- [Traduki](#)
- [Landis & Gyr Foundation, Zug](#): Grants for residencies in London, Budapest, Bucharest, Sofia and Zug : translators living in Switzerland can apply in the literature category. The foundation also awards grants for works and travel.
- [Atelier for translators, Raron](#) : The Canton of Wallis awards two three-month residencies a year at this atelier. The translation project must have a connection with the alps.
- [Château de Lavigny, Résidences d'écriture](#) : residency grants for writers and translators each summer; additional grants programme on the website.
- [Fondation Jan Michalski, Montricher](#) : Residencies for writers and translators.
- [Goethe-Institut](#): Residency grants for literary translators from abroad to work in Germany.
- [Übersetzerhaus Looren](#) : Residencies for international and Swiss translators.
- [Canton of Valais, Residencies for literary translators](#) (eligible are translators who are working on a translation of a work by an author from Valais or a of a a book with a relation to the mountains or the Canton of Valais. The translator him/herself does not have to be Swiss).

Switzerland also hosts a number of translation festivals :

- [Translation festival aller-retour](#) : Organised by the ch-foundation for Federal Cooperation, the festival contributes to linguistic understanding and the internal cohesion of Switzerland.
- [BABEL Festival di letteratura e traduzione](#)
- [Solothurner Literaturtage](#): Translation is one of the festival's focuses
- [Bieler Gespräche \('Bienne talks'\)](#) : Annual conference for translators and authors where they can exchange ideas on their text in a range of workshops.
- [LiTrans Übersetzertage Literaturhaus Lenzburg](#) : The programme "LiTrans Übersetzertage" is aimed at experienced and young, ambitious literary translators alike. It offers four masterclasses, in which distinguished translators exclusively share their knowledge and experience.

Regional cooperation across Europe, by country

UNITED KINGDOM

The [British Centre for Literary Translation \(BCLT\)](#) and [National Centre for Writing \(NCW\)](#) are members of RECIT, a network of European literary translation centres offering residencies for translators and organising events which bring together writers and translators.

The BCLT offers the Charles Wallace India Trust Translation Fellowship, a residency programme for literary translators from India the opportunity to spend time at the University of East Anglia working on a literary translation project of their choice.

The NCW organises [several residencies](#) in cooperation with international organisations, e.g. LTI Korea, the Elizabeth Kostova Foundation in Bulgaria, and the British Council (as part of the Indonesian Market Focus at the London Book Fair 2019).

The NCW and BCLT are part of the Translation in Motion cooperation project, which supports the international mobility and professional development of literary translators working from and into the languages of the Western Balkans through translation residencies and international workshops, as well as supporting the networking and expansion of translation residency centres.

The British Council organizes the [International Publishing Fellowship](#)

The London Book Fair's Market Focus initiative puts the spotlight on publishing trade links with the country of region being showcased, which helps to create commercial and cultural partnerships around the world. The Baltic Countries were the Market Focus region of 2018, with Indonesia taking the spot in 2019 and Sharjah in 2022.

Hoe neemt u contact op met de EU?

Kom langs

Er zijn honderden Europe Direct-centra overal in de Europese Unie. U vindt het adres van het dichtstbijzijnde centrum online (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_nl).

Bel of schrijf

Europe Direct is een dienst die uw vragen over de Europese Unie beantwoordt. U kunt met deze dienst contact opnemen door:

- ◆ te bellen naar het gratis nummer: 00 800 6 7 8 9 10 11 (bepaalde telecoöperaties kunnen wel kosten in rekening brengen);
- ◆ te bellen naar het gewone nummer: +32 22999696, of
- ◆ het onlineformulier in te vullen: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_nl

Waar vindt u informatie over de EU?

Online

Informatie over de Europese Unie in alle officiële talen van de EU is beschikbaar op de Europa-website (european-union.europa.eu).

EU-publicaties

U kunt publicaties van de EU bekijken of bestellen op op.europa.eu/nl/publications. Als u meerdere exemplaren van gratis publicaties wenst, neem dan contact op met Europe Direct of uw plaatselijke documentatiecentrum (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_nl).

EU-wetgeving en aanverwante documenten

Toegang tot juridische informatie van de EU, waaronder alle EU-wetgeving sinds 1951 in alle officiële talen, krijgt u op EUR Lex (eur-lex.europa.eu).

Open data van de EU

Het portaal data.europa.eu biedt toegang tot opendatabestanden van de instellingen, organen en agentschappen van de EU. Deze kunnen gratis worden gedownload en hergebruikt, zowel voor commerciële als voor niet-commerciële doeleinden. Het portaal biedt ook toegang tot een grote hoeveelheid databestanden van de Europese landen.

Bureau voor publicaties
van de Europese Unie

WERKPLAN VOOR CULTUUR 2019-2022
VAN DE RAAD

